
6
7 E

G
29 M
45

DE GYMNASIO PATAVINO

ANTONII RICCOBONI *Commentariorum Libri Sex:*

QVIBVS ANTIQVISSIMA EIVS ORIGO & multa pręclara ad Patauinum pertinentia: Doctoresq. clariores vsq; ad an. 1571: ac deinceps omnes, quotquot in eo floruerunt, & florent: eorumq. controuersiæ: atq. alia memoratu dignissima recensentur:

Opus vt non amplius pertractatum: sic studiosis antiquitatis valde expetendum.

Cum duplici Indice, altero Capitum, altero præcipuarum rerum Capitibus comprehensarum.

Pataui, Apud Franciscum Bolzetam.

M. D. IIC.

Superiorum Permissu.

Martij Rutilij Vicetini, Vicarij Episcopalis Vicetiæ, ad Antonium Riccobonum.

DIVITE dum vena Patauinæ digeris ortum,

Progressumq. Scholæ, doctaq. facta virum:

Tu quoq; cum multis, quos lõga aboleuerat ætas,

Deuicta, Antoni, morte perennis eris.

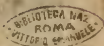

PERILLVSTRIBVS, ET GENEROSIS DOMINIS, D. Augustino Cheuenhullero in Aichlberg, Libero Baroni in Landscron, & VVernsberg, Domino Hereditario in Hohenosteruuitz & Carlsberg:

Et D. Erasmo Sigefrido Magero Inclytæ Nationis Germanæ Consiliario dignissimo.

Francifcus Bolzeta Patauinus S. D.

ISTORIA, siue fuerit inuentum Clionis Musæ, ut nonnulli affirmarunt, siue Cadmi Milesij, qui, cũ primus animi sui sensa oratione soluta expresisset, etiam primus res gestas hominum dicitur conscripsisse: maximi certe momenti est, maximamq. secum affert vtilitatem, dum omnis generis pulcherrima exempla profert ad imitã-

dum in omnibus actionibus; non solum ijs, quæ Rerūp. tractant administrationem, & administrandi, regendiq. prudentem, temperantem, fortem, iustam rationem retinent, omnemq. virtutem, & splendorem, virtuti congruentem complectuntur, verum etiam ijs quæ considerationem continent, cognitionemq. rerum cælestium, & earum, quas à natura occultas, & latentes indagare mens potest; vnde duplex felicitas, altera agendi, altera contemplandi originem habet. Cum autem ad hoc secundum genus exemplorum pertinere viderentur Antonij Riccoboni de Gymnasio Patauino Commentarij, quibus tot sapientes viri recensentur, tot præclara sapientiæ facinora commemorantur, tam illustres præstantissimorum Doctorum actiones celebrantur; quos Commentarios ille & benigne mihi typis imprimendos concessit, & liberaliter donauit: existimaui eos aliquibus in primis perillustris, & Inclytæ Nationis Germanæ dicandos, & addicendos, quæ Gymnasij Patauini amplissima pars semper fuit; & præterquàm quòd bellica fortitudine, iustitia, modestia, moribus domesticis, virtutibus omnibus præstat, quas eximijs laudibus ornauit C. Iulius Cæsar: etiam sapientiæ laude mirum in modum floret; vt merito Germani ad vtramque felicitatem, tū agendi, tum contemplandi nati, & facti esse videantur; & non solum dicantur Germani eam ob caussā, quam Strabo, & Liuius tradiderunt, quòd sint quasi

Ger-

Germani, & fratres Gallorum, cum vetustas vno nomine Celtas nominauerit gentes Germanicas, & Gallicas in vtraq; Rheni ripa vsque ad Oceanum occidentalem habitantes: sed etiam, vt doctissimus Altamerus doctissime docuit, cui valde assensus sum, quòd Germanus, & Alemanus in lingua vestra patria totum hominem, & perfectum significet. Quam perfectionem, non defuerunt, qui in libris suis mirabiliter celebrarint, tantumq. profecisse Germanos obseruauerint, vt humanitate Asiaticis, militari disciplina Romanis, Philosophia Græcis, Geometria Aegyptijs, Arithmetica Phœnicibus, Astrologia Caldæis, opificiorum uarietate populis omnibus superiores esse existimentur. Iam in hac præclarissima, & celeberrima Natione cum plurimi eniteant omni uirtute præstantes, omni claritate fulgentes, omni genere laudis excellentes, inter illos splendidissimum locum vos sine dubio videmini obtinere, Augustine, Baro Generosissime, & Erasme, Consiliari præstantissime, qui cum omnibus iis ornamentis abundetis, quæ præclara videri hominibus, atq. eximia solent, generis claritate, maiorum splendore, imaginum antiquitate, parentum magnificentia, & magnanimitate, fortunarum amplitudine: tamen, vt ornamenta vobis propria paretis, in hoc florentiss. Gym. ita uersamini, ut nihil aliud uideamini, quā de dignitate, et de gloria cogitare, illudq. ēē verū decus, atq. illos veros honores arbitremini, qui

à sola virtute proficiscuntur, cetera vero præter hæc inania, & commentitia ducatis. Ac, vt alios prope innumerabiles omittam, quos singulos nimis longũ esset percensere, plurimum quidem luminis importarunt præstantissimæ familiæ tuæ, Augustine, Baro perillustris, patrui tui generosissimi, Georgius, Ioannes, Bartholomæus Cheuenhulleri in Aichlberg, per illustris viri Sigismundi Filij, Augustini Maioris nepotes, Ioannis itidem Maioris pronepotes, Liberi Barones in Landscron, et VVernsberg, Domini hereditarij in Hohernosteruuitz, & Carlsberg; quorum primus fuit itidem hereditarius, & supremus per Carinthiam Scutiger, et Augustissimorum Cæsarum Ferdinandi I. Maximiliani II. Rudolphi II. à consilijs, Caroli Exarchiducis Styriæ, Carinthiæ, Carniolæ ab arcanis, & cubiculis, eidemq. supremus Aulæ Magister, Præses Carinthiæ, & Pisini Comitatus Præfectus: alter Comes in Franchemburg, supremus, & hereditarius stabuli Magister in Carinthia, Eques Aurei Velleris, Cæsareæ Maiestatis orator perpetuus apud Potentissimum Hispaniæ Regem: tertius quoque hereditarius, et supremus stabuli Magister, vniuersæ Carinthiæ Generalis belli Dux, & Burggrabius in Clagenfurt. Mauritius vero eorum frater, tuus Pater, ijs laudibus fuit ornatissimus, quæ grauitate, consilio, fide, atq. officio comparantur. Nec parum illucet parens tuus, Erasme,

Con-

Consiliari clarissime, Generosus, & strenuus D. D. VVolfangus Mager in Fuchstat, Dominus in Magerech, & Nidertruchsen, hereditarius Carinthiæ Bacilifer, et vniuersæ Carinthiæ ordinatus Gubernator, & Quæstor. Sed vos, cum vobiscum optime statueritis non satis valere ad summum splendorem adipiscendum Nobilitatem, et maiorum dignitatem, nisi, qui nobiles sunt, etiam se generosos ostendant, et à præstantibus maioribus nequaquam degenerantes, ad illorum imitatiouem egregie compositi, et ad vnam colendam virtutem excellentibus ingenijs natura formati, tempus omne honestissimo litterarum in studio, quæ solæ virtutis sunt administræ, traducitis. Vnde factũ est, vt et tu, Augustine, omnibus amabilis, atq. admirabilis sis, & tibi Erasme, potissimum præ ceteris Inclyta Germanorum Natio se regendam, & gubernandam commiserit. In quo munere ita te gessisti, et geris, vt omnibus fidem, diligentiam, prudentiam tuam haud obscure probaueris, & probes. His ego de rebus cum vos ita admirarer, et colorem, vt inter omnes ue stræ ætatis, & dignitatis Germanos tamquàm inter stellas maiora lumina splendere videremini: merito vos selegi, quibus hoc honoris genus haberem, quod non nisi principibus, & sũmis viris haberi consueuit, & hoc opus benignitate auctoris, qui & vos, vniuersamq. Nationẽ vestrã plurimi facit, & plurimũ celebrat, mihi donatum in vestro amplissimo nomine posteris

steris proderem, meæ in uos propensionis, et obseruantiæ singularis argumentum; sperans fore, vt cum opus sit elegans, numquam amplius pertractatum, & mea quidem sententia studiosis antiquitatis valde expetẽdum, ne minimum quidem ad vestra Eloquentiæ, & Historiæ studia momenti sit allaturum. quod munus vt benigno animo accipiatis, vos etiam, atq. etiam rogo, meq. benignitati vestræ etiam, atq. etiam commendo. Valete. PATAVII. Mense Augusto. M. D. IIC.

INDEX CAPITVM,

Quæ horum Cōmentariorū sex libris cōtinentur.

LIBRO PRIMO.

LIBRO SECVNDO.

✠ De

LIBRO TERTIO.

Libro

LIBRO QVARTO.

LIBRO QVINCTO.

LIBRO SEXTO.

INDEX

Præcipuarum rerum capitibus comprehensarum.

Cũ cognominibus ante nomina tãquã notiorib'.

A

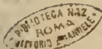
Fusca-

chi-

Finis Indicis.

DE GYMNASIO PATAVINO
ANTONII RICCOBONI
Commentariorum Liber Primus.

De origine Gymnasij Patauini. Cap. I.

DE GYMNASIO PATAVINO primum carptim, vt queq; memoratu digna ex vetustate rerum omnium confectrice erui poterunt: deinde ab eo tempore, cum ego ad veterem tradendam eloquentiam Patauium accitus sum, id est, ab anno Christi septuagesimo primo supra millesimum, & quingentesimum, aliquanto enucleatius perscripturus, illud in ipso prope vestibulo narrationis meæ ponam, quod mea quidem sententia ignorandum non est, hoc Gymnasium ita antiquum esse, vt eius origo vetustatis tenebris fuisse obliterata censeatur: quod in statutis legitur Iurisstudiosorum: solaq; consuetudine ortum videri; iccircoq; Iacobum ab Arena, clarissimum Iurisconsultum, eam quæstionem disputasse, vtrum tale Gymnasium legitimum esset, cum priuilegio careret; sensisseq; quoniam consuetudine longissima niteretur, doctrinas in eo tradi legitime potuisse, cum eiusmodi consuetudo sit similis priuilegio, remq; efficiat legitimam instar priuilegij, immo vero etiam priuilegium pariat: Bartholum quoque, celeberrimum I. C. dum quæstionem eandem pertractaret, illud sua confecisse disputatione, Ius Gymnasii, seu licentiam docendi tamquàm ex fonte deriuari solitam esse, partim ex solo priuilegio, vt olim in Beritensium ciuitate deriuata est; partim ex sola consuetudine, vt Patauij; partim simul ex consuetudine, & priuilegio, vt Bononiæ, vbi Gymnasium consuetudine receptum Lotharij Imperatoris priuilegio dicitur approbatum: & Abbatem Panormitanum conscripsisse, huiusmodi Gymnasiũ,

ex tam longi temporis consuetudine generale esse, vt originis memoria exstet nulla: Franciscumq; Zabarellam, eum, qui S. R. E. Cardinalis fuit, litteris consignasse, nullam exstare memoriam, quando idem Gymnasium inceperit, etiam si postea Imperatoria, & Apostolica priuilegia nactum fuerit. Cũ autem circiter annos mille ducentos, & quattuor etiam Vicetiæ Gymnasium floruerit generale apud S. Vitum, vbi publicę erant Scholę, si fides habenda est Tabulis donationis, quibus Vniuersitas studiosorum Gymnasij Vicetini Reuerẽdos Fratres Monasterij S. Viti, & Modesti Cõgregationis Camaldolensis, quod nunc vocatur S. Luciæ, anno millesimo ducentesimo nono, die septimo Iulij, in claustris illius Monasterij, iure donauit vniuerso, omnibusq; in rem, & in personam actionibus, quas in Ecclesia S. Viti, eiusq; bonis tum mobilibus, tum immobilibus habebat; quę Tabulæ leguntur in Iacobi Marzari Historia Vicetina: vt illud silentio prętercam, quod nonnulli litterarum monumentis mandarunt, multos scriptores existimare (quorum tamen fateor me nullam adhuc reperisse auctoritatem) Gymnasium Patauinum à Carolo Magno originem traxisse: memoriæ certe proditum est, Friderico II. Imperatore in ciuitates Ecclesiæ sæuiente, præcipueq; in Bononienses, propterea quòd eos cum Honorio III. Pontifice Max. consentire plus nimio contra se existimaret, dum ipse Summi Pontificis ditionem occupare conaretur, & ob eam caussam sacris ei interdictum esset, quod Bononiæ Gymnasium erat florentissimum, translatum esse Patauium, anno millesimo ducentesimo vigesimo secundo; quadragintaq; post annis ab Vrbano IIII. Pontifice Max: postea vero etiam à Clemente VI: denique ab Eugenio IIII. fuisse comprobatum. Cum autem facta est Gymnasii translatio, ciuitas Patauina, quæ ab Henrico IIII. Imperatore circiter annum Christi millesimum nonagesimum libertati restituta, & Consulibus, ac Tribunis vsa fuerat, quotãnis externum hominem sibi præficiebat, eiq; tamquàm Regi omne imperium committebat, eundemq; vel à vi Regiæ potestatis, quæ vitæ, necisq; in omnes erat, vel ab excellentia iuris dicundi Potestatem, seu Prætorem appellabat. Itaq; tunc erat Patauij Prætor Ioannes Rusca Nouocomensis, & quidem Prætor II. nam

eam

eam quoq; Pręturam anno millesimo ducentesimo gesserat, tunc cum Pataui Palatium magnum, seu Prætorium ædificari cœptum est, postea imaginibus Mathematicis mirabiliter ornatum, primum à Petro Apono circiter annum millesimum trecētesimum duodecimum excogitatis, deinde post incendium factum anno millesimo quadringentesimo vigesimo elegantissime renouatis, vt patet ex publica inscriptione. De altera vero Prætura Ioannis Ruscę in Annalibus Patauinis, quorum ego habeo fragmenta, legitur in hunc modum;
„ Ioannes Rusca Nouocomensis II. Pataui Pretor electus, hoc
„ anno iuste quidem ius dixit, Friderico in ciuitates Ecclesiæ
„ sæuiente, præcipueq. in Bononiam, quam pene euertit, & stu
„ dium generale, illa fere penitus euersa, Patauium transtulit,
„ protinus ab Honorio Pontifice anathemate notatus, Impe-
„ rialiq; dignitate priuatus.

De confirmatione Gymnasii Patauini. Cap. II.

SEcuta est tęterrima Tyrannis Acciolini ab anno millesimo ducentesimo trigesimo septimo vsque ad annum millesimum ducentesimum quinquagesimum sextum. Qua quidem post annos vndeuiginti Patauio liberato Gymnasium diutius intermissum restitui cœpit; cumq; in eo duę Vniuersitates existerent, vna Iuris Pontificij, & Cęsarei, altera Philosophię, ac Medicinæ: primum tamen vnus deligebatur Rector, qui vtrique præesset Vniuersitati: deinde duo quidem creabantur Rectores, vnus Transalpinorum, alter Cisalpinorum; sed qui vtramque æque Vniuersitatem, non vnus vnam, alter alteram, regerent; tuncq; ab Vrbano Pontifice Gymnasium est confirmatum; eaq; consuetudo etiam dominantibus Scaligeris, & Carrariensibus perdurauit, vsque ad tempus illud, quo in gratiam Francisci Carrariensis Vniuersitas studiosorum Philosophiæ, ac Medicinæ ab Vniuersitate studiosorum vtriusque Iuris segregata prorsus est: factiq; sunt duo Rectores inter se diuersi, vnus, qui vni, alter, qui alteri præesset Vniuersitati: diuisaq; statuta, quæ ante à communibus Rectoribus composita fuerant. Duobus enim annis ante Gymnasium ab Vrbano Pontifice confirmatum, id

est, anno millesimo ducentesimo sexagesimo, vtriusq; Vniuersitatis Rector fuit Gosaldus quidam Hispanus, qui non nulla statuta conscripsit. Anno autem proximo sequenti duo Rectores creati sunt, alter Transalpinus, Henricus à Sancta Petronilla: alter Cisalpinus, Franciscus Nonariensis; quorum vterque statuta condidit permulta. Alij vero alia addiderunt, vt legitur statutorum Vniuersitatis Iuris studiosorū libri primi capite primo. Iam post Tyrannidem Acciolini libera fuit ciuitas Patauina ab anno millesimo ducentesimo quinquagesimo septimo vsque ad annum millesimum trecentesimum vigesimum secundum; imperioq; paruit tum Scaligerorum annos nouem, dato Pauauio dotis nomine à Iacobo Carrariensi, qui eo fuerat potitus, Thaddææ Carrariensi, Mastino Scaligero nuptæ: tum Carrariensium, quibus rursus Patauium subiectum est, ab anno millesimo trecentesimo vigesimo secundo vsque ad annum millesimum quadringentesimum quinctum, excepto eo tempore perexiguo circiter annum, & dimidium, cum à Galeacio Mediolanensium Principe hæc ipsa vrbs intercepta est; posteaq; Francisco Carrariensi anno millesimo trecentesimo nonagesimo restituta. Tempore autem Carrariensium à Clemente VI. Pontifice Max. Gymnasium est confirmatum. Et Francisco dominante anno nonagesimo nono supra millesimum, & trecentesimum Vniuersitatum facta est seiunctio, de qua ita in eodem
„ statuto; Eo autem anno, vigesimo septimo die Iulij, Franci
„ scus à Mella Catellanus Vltramontanus, & Ioannes Fusuda
„ ex Regno Calabriæ Citramontanus, Rectores Artium, Vni-
„ uersitatis totius nomine, vt Magnifico Domino Frācisco Car
„ rariensi, tunc huius Regiæ Vrbis dominium obtinenti morē
„ gererent, accepta prius ab eo donationis nomine ea domo,
„ quam nunc Vniuersitas nostra possidet, hac subiectione Ar-
„ tium Vniuersitatem liberaliter exemerunt. Anno autem millesimo quadringentesimo quincto Patauium in Venetorum potestatem peruenit; cumq; ipsi hanc vrbem ad optimarum artium studia esse accommodatiorem existimarent, dimisso Gymnasio, quod ante à Friderico II. Taurisanis comprobatum sub Scaligeris, & sub ipsis Venetis floruerat, solum permiserunt Patauinum: tuncq; studiosi optimarum artium

amplis-

ampliſſimo iure vtebantur tum eligendi Doctores publice docentes, tum verò etiam reijciendi ſuo ipſorum arbitratu. Et anno milleſimo quadringenteſimo quadrageſimo nono poſt Vrbani IIII. & Clementis VI. confirmationes, de quibus ſuperius mentionem fecimus, etiam ab Eugenio IIII. Veneto Gymnaſium Patauinum eſt confirmatum, quorum Pontificum Priuilegia deſumpta Patauij ex volumine Priuilegiorũ Sacri Canonicorum capituli hic libet adſcribere.

Priuilegium Vrbani IIII.

Vrbanus Epiſcopus, ſeruus ſeruorũ Dei Venerabili Fratri Epiſcopo Paduano Salutẽ, et Apoſtolicam benedictionẽ. Lecta coram nobis Fraternitatis tuæ petitio continebat, quòd Rectores Vniuerſitatis Magiſtrorum, & Scholarium Paduæ deliberatione prouida ſtatuerunt, Ut Scholares ipſius Vniuerſitatis, qui debent in Magiſtros aſſumi, coram Epiſcopo Paduano præſentibus Doctoribus Vniuerſitatis eiuſdem examinari debeant diligenter: & idem Epiſcopus eis, ſi reperiantur idonei, debeat docendi licentiam concedere. Et quòd ſtatutum huiuſmodi eſt, vt aſſirmas, inuiolabiliter obſeruatum. Nos igitur tuis ſupplicationibus inclinati ſtatutum ipſum, ſicut eſt prouide factum, ratum habentes, & gratum auctoritate apoſtolica confirmamus, & præſentis ſcripti patrocinio communimus, decernentes, vt qui ſecus ibidem ſibi magiſtri nomen aſſumpſerit, pro magiſtro nullatenus habeatur. Nulli

ergo

ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ confirmationis infringere, vel ei auso temerario contraire. Siquis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, & Beatorum Petri, & Paulli, Apostolorum eius, se nouerit incursurum. Datum apud vrbem veterem V. Idus Ianuarij, Pontificatus nostri anno tertio.

Priuilegium Clementis VI.

CLemens Episcopus seruus seruorum Dei ad perpetuam rei memoriam.

Attendentes prouide, quòd ex litterarum scientia, veluti ex dono cælesti, spiritualiter, & temporaliter bona publica proueniunt, & priuata quoque ab ipsius professoribus, præsertim in Studiis Generalibus fidelis instruitur populus, & reducitur exorbitans ad semitam veritatis, libenter ea concedimus, quæ Doctorum, et Magistrorum, ac Scholarium in Studijs Generalibus insistentium commoditatem respiciunt, & per quæ scientiarum fructus valent adaugeri. Sane petitio venerabilis Fratris nostri Ildobrandini Episcopi Paduani nobis nuper exhibita continebat, quòd in ciuitate Paduæ de consuetudine ibidem inuiolabiliter obseruata tanto ab hinc tempore, vt de eius contrario memoria non exstet, viguit, & adhuc viget in Iure Canonico, & Ciuili,

alijsq;

alijsq; facultatibus præter sacram Theologiam Studium Generale, sicuti per totam Italiam, & in alijs Mundi partibus est aperte manifestum. & quòd auctoritas faciendi per Doctores, & Magistros in eodem studio residentes in Iure, ac facultatibus supradictis examinari Scholares ad Doctoratum, seu Magisterium promouendos in studio supradicto, et examinatos approbandi, seu etiam reprobandi similiter & de antiqua cõsuetudine obtenta in eodem studio ad Episcopũ Paduanum, qui est pro tempore, pertinet, et pertinere etiam consueuit, & quòd præfatus Ildobrandinus Episcopus non nullos scholares in Iure Ciuili, & Canonico, ac Medicina coram se examinari fecit per Doctores ipsius studij, ipsisq; postea licentiam dedit; & quibusdam ex eis in examinatione prædicta licentiã, & auctoritatem legendi, & docendi tribuit, sicuti est in supradicta, & alijs etiam studijs fieri generaliter consuetum. quodq; dudum Rectores Vniuersitatis Magistrorum, & Scholarium Paduæ deliberatione prouida statuerunt, Vt Scholares ipsius Vniuersitatis, qui deberent in Magistros assumi, coram Episcopo Paduano, qui esset pro tempore, examinari deberent diligenter præsentibus Doctoribus Vniuersitatis eiusdem: & vt eisdem Scholaribus, si reperirentur idonei, deberet licen-

tiam

tiam concedere Episcopus memoratus. quòdq; deinceps statutum huiusmodi est inuiolabiliter obseruatum. ipsumq; statutum sicut erat prouide factum, felicis recordationis Vrbanus Papa IIII. prædecessor noster auctoritate Apostolica confirmauit, decernendo, vt, qui secus ibidem sibi magistri nomen assumeret, pro magistro nullatenus haberetur; prout confirmatio, & decretum huiusmodi in litteris ipsius Vrbani prædecessoris nostri de re tali confectis, quarum tenorem de verbo ad verbum præsentibus inseri fecimus, plenius continetur. Nos igitur spectantes, quòd ad ciuitatem prædictam Scholares eò promptius se causa studendi conferent, quò studium ipsum in eadem ciuitate maiori fuerit auctoritate munitum; ac volentes propterea præfatum studium, & Doctores, Magistros, & Scholares prædictos prose qui fauorabiliter in hac parte, ipsius Ildebrandini supplicationibus inclinati consuetudinem prædictam, & ea, quæ, vt superius narratur, in prædictis ipsius Vrbani prædecessoris nostri litteris continentur, rata, & grata habentes, auctoritate Apostolica ex certa scientia confirmamus, & præsentis scripti patrocinio communimus; indulgentes nihilominus auctoritate prædicta omnibus, & singulis Doctoribus, Magistris, & Scholaribus, vt ipsi, dum in prædicto studio docendo, vel audiendo

do institerint scholasticis disciplinis, omnibus libertatibus, et immunitatibus, ac priuilegijs de iure communi, seu approbata consuetudine concessis, auctoritate Apostolica, Doctoribus, Magistris, et Scholaribus in studius Generalibus commorantibus, gaudeant, & vtantur; statuentes etiam ad hoc, vt examinatio, approbatio, & reprobatio Scholarium promouendorum ad Magisterium in studio memorato semper, sicut fieri debet, cum puritate, & sine fraude procedat, vt doctores in eodem studio præsentes ab eodem Episcopo requisiti ad examinandum Scholares promouendos ad Magisterium, iusto impedimento cessante venire, & illi, qui in examinatione prædictorum Scholarium ibidem præsentes fuerint, de procedendo sine dolo, & fraude in omnibus, et singulis actibus in huiusmodi examinationibus opportunis, & fieri consuetis præstare teneantur in eiusdem Episcopi manibus corporaliter iuramentum, ac eidem Episcopo, seu eius Vicem gerenti dumtaxat, votum ipsorum super idoneitate, ac sufficientia scholaris examinati, vtrum scilicet approbandus sit, an reprobandus, secrete, ac sigillatim, & in scriptis exponere, ac manifestare similiter teneantur. Iniungimus etiam Episcopo Paduano, qui erit pro tempore, sub virtute obedientiæ, auctoritate prædicta, vt ipse in examinan-

dis, approbandis, seu reprobandis personis examinatis, & doctorum approbantium, seu non approbantium Scholares examinatos votis secrete tenendis sine dolo, et fraude procedat. Nos insuper irritum decernimus, & inane, si secus super his à quoquam quauis auctoritate contingeret attentari. DICTARVM autem litterarum tenor talis est; Urbanus Episcopus seruus seruorum Dei Venerabili Fratri Episcopo Paduano salutem, et Apostolicam benedictionem. Lecta coram nobis Fraternitatis tuæ petitio continebat, quod Rectores Uniuersitatis Magistrorũ, & Scholarium Paduæ deliberatione prouida statuerunt, vt Scholares ipsius Vniuersitatis, qui debent in Magistros assumi, coram Episcopo Paduano præsentibus Doctoribus Vniuersitatis eiusdem examinari debeant diligenter, & idem Episcopus, si reperiantur idonei, debeat licentiã docendi concedere, & quòd statutum huiusmodi est, vt affirmas, inuiolabiliter obseruatum. Nos igitur tuis supplicationibus inclinati statutum ipsum, sicut est prouide factum, ratum habentes, & gratum, auctoritate Apostolica confirmamus, et præsentis scripti patrocinio communimus; decernentes, vt, qui secus ibidem sibi magistri nomen assumpserit, pro magistro nullatenus habeatur. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc pa-

ginam nostræ confirmationis infringere, vel ei auso temerario contraire. Siquis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, et Beatorum Petri, & Paulli, Apostolorum eius, se nouerit incursurum. Datum apud Vrbem veterem V. Id. Ianuarij. Pontificatus nostri anno tertio. Hactenus Vrbanus. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ confirmationis, concessionis, statuti, immunitatis, et constitutionis infringere, vel ei auso temerario contra ire. Siquis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, & Beatorum Petri, et Paulli, Apostolorum eius, se nouerit incursurum. Datum apud Villam Nouã Auinionensis Diœcesis. xvij. Kal. Iunij. Pontificatus nostri anno quincto.

Priuilegium Eugenij. IIII.

EVgenius Episcopus seruus seruorum Dei ad perpetuam rei memoriam.

Dum intra arcana nostræ mentis solerti meditatione recolimus, quantum ad populum nostræ solicitudini commissum, Remq; publicam debite regendam viri litterarum scientia docti conferant; cura nobis iniuncta dignum, immo debitum nostrum reputamus, vt non solum contenti simus studia Generalia concessis sibi ante Priuilegijs

gaudere ; verum etiam ipsis alia ad ampliorem eorumdem studiorum famam, & gloriam vtilia concedamus; vt, qui in illis voluntarios in humanæ eruditionis subsidium labores suscipiunt, de tãto ipsorum beneficio præter diuinum, quod non deerit, aliquod in terris munus se reportasse lætentur. Dudum siquidem Felicis recordationis Vrbanus IIII. prædecessor noster, pro felici statu, et incremẽto studij Patauini, quod inter cetera Italiæ studia generalia antiquissimum, & celeberrimum esse constat, non nulla per Doctores, & Magistros eiusdem studij salubriter statuta, & ordinata ratificauit, & approbauit, ac ex certa ipsius scientia confirmauit. Deinde Clemens VI. prædecessor etiam noster, quæ per ipsum Vrbanum ratificata fuerant, grata habens, & approbans, quædam alia pro ipsius studij amplificatione statuit, & ordinauit, prout ipsorum litteris plenius continetur. Nos igitur attendentes, quòd à generalibus studijs omnis diuinorum, atq; humanorum institutorum notitia proficiscitur; viriq; illa insigniti existunt, per quorum salutarem doctrinam effector omnium Deus agnoscitur, & amatur, iustitia colitur, proficientes proficiunt, instruuntur indocti, & præmijs afficiuntur boni, versutis autem suorum erratorum pœnæ, quas merentur, adijciuntur; omnisq; humana eruditionis

tionis excellentia emanare dignoscitur: nec non ad dilectos filios Uniuersitatum prædicti Pataui ni studij, quos singulos omni fauore prosequimur, nostræ benignitatis oculos conuertentes, ne ipsi in sua exercitatione commendabili aduersus conces sa sibi antea priuilegia quomodolibet indebite in festentur, verum potius amplioribus gratiarum attollantur impendiis: motu proprio, non ad alicuius preces, omnia, et singula priuilegia, libertates, exemptiones, concessiones, & indulta alia eidem studio tam per prædictos, et alios Romanos Pontifices prædecessores nostros, quàm per Imperatores, aut alios temporales Dominos hactenus concessa, quorum formas, et tenores in præsen tibus pro expressis haberi volumus, rata, et grata habentes, illa auctoritate Apostolica tenore præsentium confirmamus, & præsentis scripti pa trocinio communimus, omnes, et singulos, si qui in teruenerint, defectus ijsdem motu, atq; auctorita te supplentes. Et nihilominus, quò studium ipsum aliquod singulare ex nostræ liberalitatis dono con sequatur munus, VT omnes, & singuli nunc, et pro tempore in eodem studio existentes Doctores, et Scholastici, ac ipsorum familiares, et officiales omnibus, & singulis priuilegijs, prærogatiuis, exē ptionibus, immunitatibus, libertatibus, concessionibus, honoribus, fauoribus, et indultis alijs qui-

bus

buslibet, quocumque nomine censeantur, & quorum formas, et tenores in præsentibus pro sufficienter expressis haberi volumus, gaudeant, et vtantur, quibus Romana Ecclesia, Parisiensis, Oxoniensis, Bononiensis, Salamancensis, studiorum Doctores, & Magistri, eorumq; familiares, & officiales ex quibusvis Apostolicis, Imperialibus, seu aliis, Ecclesiasticis, vel temporalibus concessionibus, aut indultis gaudent, & vtuntur, gaudere, & vti possunt, ac poterunt in futurum. VT Q. omnes prædicti, qui beneficijs Ecclesiasticis affecti fuerint, dum ipsi ibi resederint, omnium suorum beneficiorum Ecclesiasticorum, quæ nunc obtinent, & in posterum in quibusvis Ecclesiis, seu locis obtinebunt, quæcumque, quantacumque, & qualiacumq; sint, et fuerint, etiamsi in illis personalem primam non fecerint residentiam consuetam, fructus, reditus, et prouentus cum ea integritate, cum qua illos perciperent, si in Ecclesiis, seu locis huiusmodi personaliter residerent, quotidianis duntaxat exceptis distributionibus, per septennium percipere queant. INSVPER VT ipsi singuli, etiam in Sacris ordinibus constituti, aut dignitates, vel personatus in cathedralibus, aut alijs Ecclesiis, vel Parochiales Ecclesias obtinentes in eodem studio legibus per quinquennium studere, legere, & disputa-

re

re, ac in eis licentiæ gradum, nec non doctoratus insignia accipere libere, ac licite valeant; motu, & auctoritate prædictis tenore præsentium concedimus, ac de specialis dono gratiæ indulgemus; non obstantibus Felicis Recordationis Honorij III. Pontificis etiam prædecessoris nostri, & aliis Apostolicis, nec non in prouincialibus, & Synodalibus Concilijs, edictis, constitutionibus, et ordinationibus, statutis quoq;, et consuetudinibus Ecclesiarum, in quibus beneficia huiusmodi fuerint iureiurando, confirmatione Apostolica, vel quacumque firmitate alia roboratis, ceterisq; contrariis non obstantibus quibuscumque. Volumus autem, vt beneficia ipsa debitis propterea non fraudentur obsequijs: sed debite sustineantur eorum onera consueta. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ rati habitionis, confirmationis, suppletionis, concessionis, voluntatis, infringere, vel ei auso temerario contrauenire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem præpotentis Dei, & Beatorum Petri, & Paulli Apostolorum eius se nouerit incursurum. Datum Florentiæ anno Dominicæ Incarnationis. MCCCCXXXXIX. Kal. Decembris, Pontificatus nostri anno IX.

De

De facultate eligendi Doctores. Cap. III.

CVm Venetus Senatus anno quadragesimo quinto supra millesimum, & quadrigentesimum quam facultatem studiosi habebant tum eligendi, tum reijciēdi Doctores propter nonnullos tumultus eis ademisset: paullo tamē post benigne concessit, vt electio ipsorum Doctorum ad eosdem pertineret, statimq; vt facta esset, Prætori, ac Præfecto aperiretur, electiq; interrogarentur, an obstringere se Venetæ Reip. vellent, ipsisq; ita obligatis constituta in Senatu præmia persoluerentur. Anno præterea supra millesimum, & quadringentesimum sexagesimo septimo in Patauinorum gratiam S. C. factum est, vt Interpretes constituerentur duo tertij in Iure Ciuili, duo itidem tertij in Iure Canonico, ac duo similiter tertij in Medicinis, atq; artibus, dato singulis præmio in singulos annos florenorum viginti, factaq; electione ab vtroq; Præside, Prætore, Præfectoq; ab vtroq; Quæstore, à Rectore Vniuersitatis, ab vno ex sapientibus Deputatis ad vtilia Patauinæ Ciuitatis; de quibus tertijs Christophori Mauri Principis ad Io. Gradonicum Prǽt., Bernardumq; Iustinianum Præfectum exstant litteræ. At anno millesimo quingentesimo vigesimo tertio decreuit Senatus, vt penes se esset electio Doctorum constituendorum ad præcipuas explicationes Iuris Pontificij, Iurisq; Ciuilis, ad duas ordinarias Theoricæ Medicinę, ad duas ordinarias Practicæ Medicinæ, ad duas ordinarias Philosophiæ: reliquæ vero à studiosis, ad arbitrium nihilominus ipsius Senatus, distribuerentur. Inde statuit, vt aliarum quarumdam explicationum electio non amplius ad Vniuersitates, sed ad se vnum spectaret, & paucæ quædam reseruarentur Vniuersitati Iurisstudiosorum, ac solæ sex Vniuersitati studiosorum Philosophiæ, & Medicinę, scilicet locus secundus extraordinariæ Medicinæ, locus primus, & secundus libri tertij Auicennę, vterq; itidem locus Sophisticę facultatis, & explicatio Philosophię Moralis, quod vsque ad annum millesimum quingentesimum sexagesimum seruatū est, cum propter magnos, qui ea de caussa oriebantur, tumultus facultas eligendi Doctores studiosis prorsus adempta est,

omnisq;

omnisq; talis electionis potestas ad Senatum translata, iure tantum tertiorum Patauinis integro reseruato.

De loco Scholarum. Cap. IV.

CVm Scholæ essent ad Di. Blasij in ędibus non admodum commodis, ad alias translatæ sunt, quas anno millesimo quadringentesimo nonagesimo tertio, Præsidibus Marino Venerio Prætore, Marino Leonio Præfecto, ad Di. Martini prope forum vinarium, Iacobus Bonzaninus Patauinus, Eques, & I.V. Doctor, Bernardo Gilo Rectori Iurisstudiosorum in emphiteusim concessit, ea lege, vt Venetæ Reip. expensis ibi Scholæ publicæ cōstituerentur, & quotannis à Quæstoribus de Doctorum pecunijs quinque, ac quinquaginta ducati iure emphiteotico persoluerētur. cuius pensionis postea dimidiæ partis, scilicet ducatorum septem, & viginti cū dimidio anno trigesimo nono supra millesimum, & quingentesimum, Præsidibus Francisco Venerio Prætore, Hieronymo Cornelio Præfecto, procurantibus id Gymnasii Moderatoribus, Sebastiano Iustiniano Equite, Nicolao Theupolo Doctore, M. Antonio Venerio Doctore, facta est liberatio à Iacobo Bonzanino iuniore Iacobi senioris nepote, dum Rector esset Iurisstudiosorum Ioannes Petrus, Cæsareus Miles Hierosolymitanus. Atq; hæc quidem domus caupona erat cum Bouis Insigni. Quæ fuit caussa, quamobrem nomen Bouis continuatum sit; scholæq; in ea domo constitutæ Bouinæ sint appellatæ. Quas postea quomodo multi Præsides Veneti magnifice adornauerint, & nouis ædificijs auxerint, atq; ad eam, qua nunc florent, pulchritudinem extulerint, breuiter adnotandum est.

1543. Io. Andreas Baduarius Prætor, Philippus Thronus Præfectus ianuam posteriorem extruendam curarunt, Sebastiano Fuscareno Doctore, & Equite, Antonio Suriano itidē Doctore, & Equite Gymnasii Moderatoribus.

1547. Delphinus Delphinius Præt. Matthæus Dandulus Præf. post ingressum anterioris ianuæ Scalā, & partem scholarum sinistram conficiendam mandarunt.

1550. Nicolaus Pontius, Doctor, & Eques, ac Modera

C tor,

tor, eam partem iam inchoatam perfecit.

1552. M. Antonius Venerius Doctor, & Eques Prętor, Franciſcus Contarenus Præfectus partem anteriorem ædificandam iuſſerunt.

1559. Nicolaus Pontius Præt. Iuſtinianus Contarenus Præf. partem poſteriorem.

1571. & 1572. Iacobus Aimus Præt. Petrus Fuſcarus Præf. turrim horologij; primum Nicolao Pontio, Friderico Valareſſio, Marino Caballio: deinde Ioanne Michaele Equite, Iacobo Fuſcareno Doctore, Iacobo Suriano Equite, Moderatoribus.

1587. M. Antonius Memmius Præt. Petrus Marcellus Præf. partem dexteram; Laurentio Priolo Equite, Aloyſio Georgio, M. Antonio Barbaro Equite, & Di. Marci Procuratore, Moderatoribus.

1593. Ioannes Superantius Eques Præt. Fridericus Sanutus Præf. ſcalam dexteram, prioremq; Ianuam, Io. Franciſco Priolo Di. Marci Procuratore, Zacharia Contareno, Leonardo Donato Equite, Moderatoribus.

1594. Iuſtinianus Iuſtinianeus Præt. Nicolaus Guſſonus Præf. Theatrum Anatomicum; Ioanne Superantio Equite, Marino Grimano Equite, & Di. Marci Procuratore, Leonardo Donato itidem Equite, & Marci Procuratore, Moderat.

De Horto Medicinali. Cap. V.

HOrtum Sphæricum, amplum, irriguum inter duo templa auguſtiſſima Di. Antonij Confeſſoris, & Di. Iuſtinæ omni genere herbarum medicinalium refertum ad ſtudioſos Medicinę in re herbaria erudiendos Senatus conſtituit, ſuadente id Clariſſimo Medico Franciſco Bonafidio Patauino, qui, poſteaquàm ad Medicinam Theoricam extraordinariã, & ad Practicam extraordinariam, & ad Practicam ordinariã, maxima ſua cum laude, ac prope incredibili ſtudioſorum iuuenum cum vtilitate adhibitus eſt, anno trigeſimo tertio ſupra milleſimum, & quingenteſimum, referentibus de eo ad Senatum Gymnaſii Moderatoribus Sebaſtiano Fuſcareno, & Nicolao Theupolo, primus ſimplicium explicator factus

id

id muneris quàmdignissime obiuit vsq; ad annum millesimū quingentesimum quadragesimum nonum: cui postea succesſit Gabriel Fallopius Mutinensis, coniuncta tunc Chirurgia cum simplicium explicatione, vt suo loco apparebit.

De pecunijs constitutis ad Gymnasii Doctores honorandos. Cap. VI.

AD soluenda Doctoribus præmia, quod vectigal antiquitus Gymnasio à Carrariensibus fuerat assignatum, plaustrorum ferratorum, & non ferratorū, ac vectigal, quod Buccaticum nuncupatur, Senatus voluit in emolumentum ipsius Gymnasii continuari, locatum vtrumq; precio librarum sexaginta quinq; millium sexcentarum viginti septem, solidorū decem, auctumq; anno millesimo quingentesimo nonagesimo sexto summa librarum quattuor millium, & quingentarum: adiunxitq; vectigal instrumentorum, & testamentorū æstimationis librarum quattuor millium ducentarum triginta septem, solidorum quattuor: & vectigal de peregrinorum schedulis persoluendum, quod valet libras quadringentas quinquaginta nouem, solidos duodecim. Summa autem harum omnium pecuniarum conficit libras octingentas viginti tres, solidos sexdecim supra septuaginta quattuor millia, ideſt, prope quindecim florenorum millia, qui singuli quinq; libras valent, quodq. numorum genus fere ad satisfaciendum Doctoribus vsurpatur.

De Collegijs ad studiosorum commoda institutis. Cap VII.

ADiuncta sunt ad studiosorum commoditatem, eorum maxime, qui rei familiaris laborant tenuitate, percommoda quædam Collegia, quæ hic libet adscribere.

1. Pratense ad Di. Antonij Confessoris, institutum à Pileo, Comite Pratæ, S. R. E. Cardinali, Patauijq; Episcopo, circiter an. 1420.

2. Tornacense, quod Campionis eſt nominatum, in Vico Vinealium, institutum ab Albicio Brancasicco Lucensi, Canonico Taurisano.

3. Spinellium ad pontem Curuum, institutum à Bello-

fortio Spinello filiò Nicolai Neapolitani, eius, qui Ius Pontificium in Gymnasio Patauino professus est, Venetisq; Di. Marci Procuratoribus commendatum, an. 1439.

4. Collegium Feltrensium etiam ad Di. Antonij.

5. Collegium Ridium etiam ad pontem Curuum.

6. Collegium ad Di. Catharinæ, institutū à Iacobo Aquate Medico Physico.

7. Collegium Brixianorum ad Di. Luciç.

8. Collegium ad Di. Leonardi, institutum à Thoma Philologo Rauennate, Philosopho, ac Medico.

9. Collegium Amulium quorundam patriciorum Venetorum ad pratum Vallis, institutum à M. Antonio Amulio Cardinali.

10 Collegium Cauchum etiam patriciorum Venetorum in Vico Vinealium.

11. Collegium Priolium in Vico S. Crucis similiter designatum ad commodum patriciorum Venetorum.

De quibusdam statutis ad vtilitatem, & dignitatem Gymnasii Patauini pertinentibus. Cap. VIII.

1458 PAschali Maripetro Principe in Veneto Senatu decretum est, vt subditi Venetæ Reip. sua exercere studia in alijs Gymnasijs non possent, quàm in Patauino; quiq; alibi studuissent, alibiq; Doctores facti essent, ij priuilegijs carerent, quibus perfruuntur Doctoris insignia in Patauinis Collegijs consecuti.

1479. Ioanne Mocenico Principe in eodem Senatu statutum est, vt nullus patricius Venetus alicuius publicæ explicationis munus cum publico præmio in Gymnasio Patauino posset obtinere, neq; ordinarij, neq; substituti nomine.

Præterea vero, vt ad vnum, idemq; explicandi munus eodem tempore duo Patauini Doctores inter se concurrentes constitui non possent, neque ordinarij, neque substituti nomine: sed in concursum Patauini semper aliquis peregrinus eligeretur.

Atq; hæc seruarentur in vtraq; facultate tum Pontificij, & Cæsarei iuris, tum Philosophiæ, & Medicinç. quç tamquàm neces-

necessaria vt curarent obseruāda, præsides Patauij Zacharias Barbarus Præt. & Propręf. eiusq; successores, publicis litteris mandatum est; petentibusq; patauinis per legatos suos secundi capitis abrogationem, quippe quod veteribus statutis aduersari diceretur, idem nihilominus est confirmatum, atq; vt prorsus obseruaretur, præsidibus Friderico Cornelio præt. & Francisco Sanuto præf. eorūq; successoribus iussū.

1489. Augustino Barbadico Principe S.C. factum est, vt non nisi Doctores in publicis Collegijs Laureati ad docendū in ipso Gymnasio admitterentur, ijs nimirum seclusis, qui Doctores fieri à Comitibus Palatinis consueuerunt. de quo publicæ exstant litteræ ad Christophorū Duodum Præt. & Thomam Lippomanum Præf. quodq; duobus ante annis Antonio Venerio Præt. & Luca Mauro Præf. de explicatore Tabellionatus fuerat constitutum.

His addi possunt duo, quę in primis ad Gymnasii dignitatem, atq; honestatem pertinere videbantur, publicis olim litteris mandata, VT Doctores tum ordinarij, tum extraordinarij ingredientes scholas ad habendas explicationes suas cum minori numero, quàm sex auditorum, pœna librarum decem pro singulis huiusmodi explicationibus punirentur.

VT quilibet bonarum artium studiosus vestem indueret oblongam vltra medias tibias, aut vsq; ad talos; eamq; gestaret in publicis locis, in Ecclesiis, in scholis, proposita pœna ijs, qui contrafacerent, priuationis beneficiorum, immunitatum, priuilegiorum, iuris suffragij, omniumq; emolumentorum, quibuscumq, Vniuersitas gaudet, & librarum sex par uorum, quotiescumq; contrafieret; ac præter vestem, si ipsis ita videretur, fasciam adderent sericam, aliudue signum, quod vellent, honestum, ingenuæ disciplinæ, ac liberalibus studijs conueniens.

De bonis artibus, quæ in Gymnasio Patauino pertractantur. Cap. IX.

VEtus est institutum, vt artium, & disciplinarum, quæ in precio sunt, omnium in hac antiquissima vrbe vniuerso terrarum orbi clarissimum pateat domicilium; idque præstantissimis vndique accitis Doctoribus exornetur; &

prom-

promptos, expeditosque habeat, qui obscura, & numquam satis patefacta sapientiæ præcepta docendo collustrent, studiosamque optimarum artium iuuentutem optimis litteris publico munere erudiant. Omnis enim sapientia partim in rebus, partim in moribus, partim in ratione, & mente spectatur. Cumq. res sint trium generum, aut diuinæ, aut naturales, aut Mathematicæ; res quidem diuinas tractat Theologia, & Sacra Scriptura, simulq; Metaphysica facultas: naturales vero explicat tum Physica Medicina, cuius comes, & administra est Chirurgia, & Anatome; tum Physica Philosophia, quę simpliciter rerum naturam perpendit: Mathematicas autem explanat scientia Mathematica. Mores præterea considerantur tripliciter; aut singulorum hominum in Ethicis: aut Rerump. in Politicis: aut familiarum in Oeconomicis. Et ad facultatem Politicam, & Ciuilem refertur Ius Pontificium, ac Ciuile. Ea vero, quæ mens ipsa, & ratio excogitauit, quęq. extra ipsam locum non habent, disputant Logica, & Rhetorica. Ad quæ omnia enucleanda, & declaranda hoc Gymnasium omni semper Doctorum genere fuit affluentissimum; siue illud tempus spectemus, cum Patauium perfrui libertate visum est: siue illud, cum Carrariensibus seruiuit: (nam parum admodum Scaligeris subiectum fuit, & sæuiente Tyrannide Acciolini intermittere Gymnasium necesse habuit) siue illud, cum benignissimo Venetorum obediuit imperio, quemadmodum in perpetuum videtur esse obediturum.

De Doctoribus clarioribus Gymnasii sub Patauinis. Cap. X.

TEmpore Patauinæ libertatis (vt nonnullos præcipuos, & clariores commemorem) circiter an. 1300. Iacobus ab Arena Parmensis, & Rolādus Placiola Patauinus Ius ciuile in hoc Gymnasio docuerunt; quorum primus plures Commētarios edidit in Codicis libros nouem: in primi voluminis Pādectarum libros duodecim: in alterius voluminis libros quatuordecim: in tertij voluminis libros viginti quatuor: de excusationibus commentarium vnum: disputationum variarum commentarium vnum: de dilationibus in legem primā,

capite

capite pandectarum, Siquis cautionibus indicio sistendi causa factis non obtemperauerit: de exceptionibus: de expendio: de positionibus: de positionibus, & interrogationibus. Alter, tamquàm auctor summarum Iuris ciuilis, citatur ab Aluaroto in proœmium Feudorum. Eum narrat Bernardinus Scardeonius egregiam operam nauasse in Legatione ad Henricum VII. Imperatorem, qui Patauio infensus minis, dolis, armisq; immaniter sæuiens tollere libertatem Reip. & subijcere sibi prorsus Patauium nitebatur, abrepta iam per dolum Vicetia, quæ sub patauinorum tutela vltra quinquaginta annos quiete, tranquilleq; egerat. Eiusdem scripta citat Baldus I.C. tamquàm Iurisconsulti celeberrimi. Bouatinus vero Mantuanus, qui fuit postea Pataujj Archipresbyter, Ius Pontificium interpretatus est. Eodemq; tempore Ioannes Angusola Cæsænas Iuris pontificij explicator fuit.

An. 1310. Oldradus à ponte Laudensis Ius ciuile explicauit; cuius exstant Consilia, & Quæstiones. Per idem tempus Richardus Malumbra Cremonensis idem Ius professus est, Iacobi ab Arena olim Auditor; qui scripsit commentarios in Codicis libros nouem: in Institutionum libros quattuor: in pandectarum libros quinquaginta: Quæstiones varias: & alia multa.

An. 1314. Floruit in Gymnasio Patauino Nicolaus Matarellus Mutinensis, qui omnes libros Codicis, & Pandectarũ clarissimis Commentarijs illustrauit: & non nulla alia conscripsit. Horum vitas descripsit Guidus Pancirolus, clarissimus I.C. in libro de claris Iurisconsultis, nondum edito.

Per eadem tempora in eodẽ Gymnasio claruit Matthęus Roncalitrius Logicus, Philosophus, Medicus clarissimus, qui magna sua cum laude prius Aristotelem, deinde Galenum interpretatus est. Et Iacobus Feroliuias, Philosophus, & Medicus celebratissimus; ex quibus ille diem suum obiit an. 1303. hic an. 1313.

De Doctoribus clarioribus Gymnasij sub Carrariensibus. Cap. XI.

DVm Patauium à Carrariensibus teneretur, an. 1330. ab Vbertino III. Carrariensi Reinerius Arsendus Foroliuiensis

uienſis præceptor Bartholi, & ſcriptor egregius, in Gymnaſium patauinum honeſtiſſime accitus, ac receptus fuit.

Paullo poſt Bartholus Saxoferratenſis per aliquos annos Ius ciuile in eodem Gymnaſio docuit; qui Commentarios in vniuerſum prope Ius ciuile conſcripſit.

An. 1345. Bartholomæus Paliarinus Vicetinus fuit ibidẽ clariſſimus Iuris Interpres.

Similiterq. Angelus Paliarinus ex Bartholomæi fratre ortus.

Circiter an. 1353. Victor Dulcis Feltrenſis, & Ioannes Sanctogeorgianus Bononienſis, gener Ioannis Andreę, celeberrimi Decretalium, & Clementinarum explicatoris, Ius Pontificium explanarunt.

An. 1360. Richardus Salicetus magno inuitatus præmio ad Ius ciuile interpretandum huc ſe contulit; cuius exſtant Cõmentarij in Codicem, & in primum volumen Pandectarum, & alia quædam.

Eodem tempore Saluanus Bononienſis hic Ius Pontificium publice pertractauit.

An. 1378. Baldus Vbaldus Peruſinus à Franciſco Carrarienſi ad Ius Ciuile profitendum accerſitus eſt; atq; non multo poſt hinc diſcesſit; I. C. omnium ſui temporis celebratiſſimus; cuius editi ſunt Commentarij in totum corpus Iuris ciuilis: in ſecundum Decretalium: Additiones ſpeculi: conſilia: Practica: Margarita, ſeu Repertorium: Tractatus de Tabellionibus.

An. 1380. Nicolaus Spinellus Iuris Pontificij in hoc eodẽ Gymnaſio Interpres extinctus eſt; cuius filium Belloſortium Collegium Spinellium inſtituiſſe ad Pontem curuum, Venetisq; Di. Marci procuratoribus commẽdaſſe an. 1439. ſuperius notatum eſt.

Circiter eundem annum 1380. Angelus, frater Baldi Ius ciuile explicauit; qui compoſuit Commentarios in codicis libros nouem: in primi voluminis pandectarum libros viginti quattuor: in alterius voluminis libros quattuordecim: in tertij voluminis libros duodecim: in Inſtitutionum libros quattuor: in Codicis alios libros tres: in Auctentica: Conſilia de ſequeſtro: & alia.

Eius

Eius in hoc Gymnasio collega fuit Albertus Guidelotius Perusinus.

Sub idem tempus Philippus Cassolus Reginus Ius ciuile declarauit, tantaq. fuit præditus auctoritate, vt Doctorum Doctor nuncuparetur.

An. 1385. Petrus, ab Ancarano Farnesiorum castro oriũdus, Bononiensis Ius ciuile professus est, Baldi Perusini quondam auditor; qui edidit Commentarios in Decretales: in Clementinas: in caput de Regulis Iuris in sexto: in primũ, & tertium volumen pandectarum: opus consiliorum. Eum Pontanus in suis Consilijs mire laudat.

Iisdem temporibus in hoc ipso floruit Gymnasio Io. Ludouicus Lambertacius, quem sibi in consulendo collegam fuisse testatur in consilijs suis Angelus perusinus frater Baldi: & constat vitam cum morte commutasse an. 1400.

Floruit itidem Benedictus Plumbinus, qui commentarios peruulgauit in aliquot libros tertij voluminis pandectarum, incipiens à capite de manumissionibus, solennesq. fecit Repetitiones, ac eodem anno decessit.

Postea verò à Francisco II. Carrariensi Bartholomæus Salicetus ex Richardi fratre ortus ad Ius ciuile declarandum adhibitus fuit; qui scripsit in codicis libros nouem: in Institutionum libros quattuor: de vsu Feudorum & alia.

Similiterq. Ludouicus Cortusius patauinus in interpretando Iure ciuili excelluit; quem morientem narrat Bernardinus Scardeonius contra communem mortalium morem testamento interdixisse propinquis suis lacrymas, solitasq. funerum lamentationes Ennij clari vatis exemplo: &, quæcumque lugubria solent ad mœstitiam parari, abesse prorsus voluisse; addita etiam graui multa heredi, si voluntatem suam exsequi neglexisset. Contra verò pro his acciri iussisse Musicos, cantores, citharœdos, tibicines omnis generis, qui vario concentu vna cum clero funeris pompam partim præirent, partim subsequerentur vsque ad quinquaginta; ijsq. singulis mercedem dimidij numi aurei dandam statuisse. Ac mandasse, vt duodecim puellæ innuptæ, viridibus pannis amictæ, feretrum subirent, ac vsque ad sepulcrum portarent, quæ omnes pariter de more lætantium, quæcumque vellent, modu-

lantes, alta voce concinerent, relicta singulis certa pecuniæ quantitate dotis nomine; sane ratum idem, quod olim Thraces existimarunt, luctuosa scilicet esse puerperia, & læta funera, quando illa initium laboris essent, hæc finis. Sepultum esse in vetustissima æde S. Sophiæ, centum funalibus incensis, & viginti integris datis Clero patauino, qui longo ordine præcedebat, cum omni cucullatorum multitudine, exceptis Eremitanis, quos testamento cauerat, ne funeri suo interessent, nimioq. illo cucullorum nigrore exsequiarum hilaritatem funestarent. Obijsse autem an. 1418.

Legitur quoque apud eundem Scardeonium inter clarissimos in hoc Gymnasio legum, & canonum Interpretes patauinos floruisse circiter an. 1335. Antonium Sanctangelum: docuisse annos sex, & triginta: scripsisse in legem, Si in insulam, capite pandectarum de verborum obligationibus: dictum esse solennem Doctorem, quemadmodum Baptista Samblasius in tractatu de Legali studio confirmat.

Circiter an. 1350. claruisse Bartholomæum Capiuacceum: consuluisse cum Baldo, & Paganino Sala, illustribus Iuriscõsultis: eius extare consultationem contra Richardum Malũbram in volumine tertio consiliorum Baldi, consilio 419.

Circiter an. 1380. magno in honore fuisse Aicardum Aluarotum, cuius consilia citat Grammaticus Neapolitanus in suis decisionibus, eum appellans illustrem Doctorẽ: cuiusq. frater Aluarotus & ipse excelluit in Iure interpretando.

Valde laudatum esse Zilium Casalem, eum, qui cum Francisco Carrariensi Venetias profectus in componendis pacis legibus inter Venetum Senatum, & Ludouicum Vngariæ Regem, qui Taurisum magno exercitu obsidebat, tantum profecit, vt facta pace, solutaq. obsidione Rex in patriam redierit, Venetiq. ea ciuitate potiti sint; quiq. ex hac vita excessit an. 1383.

Non parum enituisse Ottonellum Discalcium, I. C. celeberrimum: in legibus interpretandis Doctorem egregium: principibus Carrariensibus summe charum: multis legationibus, alijsq. honoribus à Francisco iuniore decoratum.

Multum illuxisse Baldum Bonifacium Plumbinium Francisco Carrariensi admodum charum: in arduis negotijs ab-

eo

eo sæpe adhibitum; præcipueq; in legatione ad Galeacium Vicecomitem Mediolani, à quo Francisci patris in custodia defuncti corpus Francisco filio dari ad sepeliendum ipse summis precibus impetrauit: denique conditorem insignis Xenodochij S. Francisci, quod postea Sibylla, eius vxor, ornatius, locupletiusq. reddidit.

Quod attinet ad Philosophiæ, & Medicinæ Doctores, inter claros huius Gymnasii Interpretes, qui temporibus Carrariensium floruerunt, valde celebratur Petrus Pernumia, Medicus præstantissimus, & Medicinæ explicator celeberrimus, qui diem suum obijt an. 1345. Et Nicolaus Sanctasophia Academiæ Patauinæ in Medica facultate facile princeps, extinctus an. 1350. cuius duo fuerunt præcellentissimi filij; tum Marsilius, qui scripsit commentarios in Aphorismos Hippocratis, & in Tractatum libri Rhasis ad Almasorem de curatione morborum singularium, Artemq. Medicam in Bononiensi Gymnasio docuit: tum Ioannes, qui volumen edidit inscriptum Medicinam practicam, & in centum, atq. octoginta capita diuisum; fuitq. pater Bartholomæi, egregij in Gymnasio patauino Interpretis Medicinæ; ex qua nobili familia merito sapientiæ nomen adepta prodierunt quoq; Galeacius auctor præclari operis de febribus, & Gulielmus, ambo in docendo, & medendo celebratissimi, & Bartholomæus iunior, in studijs philosophiæ florentissimus.

Celebratur quoque Iacobus Zanetinus, physicam summa cum gloria professus, & in re Medica maxime laudatus, non secus ac excelluerat eius pater Marcus Zanetus in Grammaticæ, & Rhetoricæ professione. Mortuus est an. 1388.

Et Sigismundus Polcastrus ad explicandam publice Medicinam cum maxima studiosorum vtilitate adhibitus; qui de humido radicali in suis commentarijs subtilissime disputauit: & opera quædam Galeni, doctissime, ac disertissime explanauit: quattuorq. filijs orbatus iam septuagenarius alteram vxorem duxit, tresq; alios filios ex ea suscepit, & eorum primogenitum Antonium Iurius vtriusq; Doctorem vidit: alterum nomine Hieronymum ipsemet philosophica laurea exornauit; annosq. natus quattuor, & nonaginta ex hac vita discessit.

De Doctoribus clarioribus Gymnasij Ius profitentibus sub Venetis ab adeptione Patauij vsque ad bellum ex fœdere Cameracensi susceptum. Cap. XII.

POst patauium an. 1405. in Venetorum potestatem redactũ Iuri pontificio explicando operam dabat Franciscus Zabarella patauinus, qui idem ius explicauit Florentiæ, & fuit Archiepiscopus Florentinus, & S. R. E. Cardinalis, extinctusq. est ãn. 1417. editis commentarijs in Decretales, in Clementinas, in Naturalem philosophiam: & luculentissimis orationibus, atq. epistolis: & libro de horis canonicis: & Repetitionibus varijs: & alijs pluribus; ex cuius schola constat multos, magnosq. Iurisconsultos prodijsse, in primisq. Nicolaũ Abbatem Panormitanum, eum, qui in Ius pontificium tam multa volumina conscripsit. Fuit autem Zabarella ob summam sapientiam suam nõ solum ad Archiepiscopatus, & Cardinalatus dignitatem euectus: sed etiam cardinalium studio non indignus iudicatus ipso pontificatu ante Martinum V. cum autem prapotentis Dei voluntate eum adipisci non potuisset, Constantiæ, vbi Sacra Synodus celebrabatur, extinctus est, maximo omnium mœrore, ac prope incredibili Sigismundi Imperatoris dolore, qui Serenissima sua præsentia, Cæsareaq. Maiestate funus eius cohonestare grauatus non est, tunc cum Pogius Florentinus de eo funebrem habuit orationem.

An. 1424. Petrus Maurocenus, qui postea fuit Cardinalis, librum sextum Decretorum explicauit cum Prosdocimo Comite patauino.

Extat Mauroceni insigne volumen in ipsum librum sextũ Decretalium.

Comitis autem liber de differentia legum, & canonum in consanguinitate, & affinitate: prima, & secunda pars in Decretales.

Sub idem tempus idem Ius explanarunt Io. Franciscus Pauinus Patauinus, cuius legitur tum Relatio ad Pontificem Max. de Bonauentura à Balneo regio, qua ostenditur illum dignum esse, qui inter sanctos referatur; tum Baculus Pastoralis: Cosmus contarenus Venetus: Antonius Capilistius Ab-

bas,

bas, & canonicus Patauinus: quibus successerunt Franciscus Breuius Venetus an. 1475. & Dionysius Franciscius itidem Venetus an. 1477.

Eadem ætate Antonius Rosellus Aretinus Ius Pontificiũ interpretatus est; qui scripsit de Monarchia Mundi libros tres: commentarios multos in leges: Tractatum de potestate Imperatoris, ac Pontificis, & concilij: & An penes Pontificem sit potestas vtriusq; gladij: & de materia conciliorum: de successionibus: de legitimatione nothorum.

Idem Ius professi sunt Io. Iacobus Leonissa: & Io. Iacobus Canis; qui scripsit de modo studendi in Iure: de iniurijs, & damno dato, & ijs, quæ barbare appellantur Repressalia: de exsecutionibus vltimarum voluntatum: de Tabellionibus: de ludo hastarum.

An. 1431. Paullus Castrensis Patauium accitus prius Angelum Perillium Patauinum: mox Io. Franciscum capilistium in Iure ciuili interpretando collegas habuit: clarissimis commentarijs codicem, pandectas, Institutiones illustrauit: opus conciliorum in duo volumina diuisum confecit: maximę auctoritatis apud omnes habitus; quod Florentia testatur, cuius ipse ius municipale instaurauit, & in qua Vicariatus officium in spiritualibus Romani Pontificis decreto exercuit: Ius ciuile docendo floruit Florentiæ, Senis, Bononię, Patauij.

An. 1440. Iacobus Zochus Ferrariensis Ius pontificium declarauit, qui commentarios edidit in quartum Decretaliũ, Qui filij sint legitimi, c. per venerabilem: & in quinctum de pænitentia, & remissione. c. omnis.

An. 1447. Raphael Raimundus Comensis ad Ius ciuile explicandum accersitus vespere docuit.

Et Raphael Fulgosius Placentinus eodem tempore mane Ius explanauit; quorum vterque præceptoris sui mores imitatus est Christophori à Castelliono, qui cõtra communem doctrinam ad excitanda studiosorũ ingenia multa tentauit. scripsit Fulgosius commentarios in codicem: & in primum, ac tertium volumen pandectarum: consiliaq. multa.

Victor autem Dulcis Feltrensis Iuris pontificij Interpres fuit; obijtq; an. 1483.

Et

Et Io. Frãciſcus Capiliſtius patauinus ei collega datus eſt. per eadem tempora Ioannes ab Imola Bononienſis Ius ciuile profeſſus eſt, qui commentarios edidit in primum, ſecundum, & tertium Decretalium: item in ſextum: & in clementinas: & in ſecundum, & tertium volumen pandectarum: & conſilia, in quibus habentur multorum canonici Iuris capitũ materiæ fuſius, & enucleatius explanatę.

Antonius autem à Prato veteri Florentinus, primum veſpertinus, deinde matutinus Iuris ciuilis explicator fuit; Paullumq. caſtrenſem collegam habuit, quo tempore & Paullus Aretinus Ius ciuile interpretabatnr.

Et Iacobus Aluarotus Patauinus Feudorum libros interpretatus è vita exceſſit an. 1453. cuius citantur commentarij de Feudis: & conſilia.

Et Bartholomæus Cepolla Veronenſis, cum diu Ius ciuile docuiſſet, deceſſit. an. 1470; cuius exſtant commentarij de cautelis Iuris in cauſſis ciuilibus: de ſimulatis contractibus: de prędijs vrbanis: de prædijs ruſticis: de re militari: de furtis: cõſilia criminalia: & alia.

Eius fuit collega Alexander Tartagnus, cuius leguntur cõſiliorum libri ſeptem.

An. 1474. Pet. Franciſcus Rauennas Iuris ciuilis explanator fuit.

An. 1484. Angelus Filius Paulli caſtrenſis primum Iuris canonici, deinde Iuris ciuilis Interpres fuit; quadragintaq; annos Iura docuit, vt legitur in Epitaphio eius, & patris poſito ad S. Mariæ Seruorum à Nicolao Caſtrenſi Angeli filio; qui & ipſe Ius pontificium explicauit; fuitq; Canonicus patauinus.

Angelus autem Aretinus, quem alias Angelum Gambilioneum ab Aretio oriundum vocant, commentarios peruulgauit in Iuſtiniani Inſtitutiones Leonello Eſtenſi Marchioni Ferrarię inſcriptos: & de teſtamentis, ac clauſulis teſtamentorum: & de maleficijs in iure, & clauſulis proceſſus Inquiſitionalis: & in tertium librum codicis de Inuentario: & conſiliorum volumina duo: & Repertorium iuris: & explicationem legis, Si vacantia, capite codicis de bonis vacantibus, libro decimo.

Eodem tempore Alexander Næuus Vicetinus Iuris canonici fuit professor; qui scripsit de gestis Romanorum: itidem consilium contra Iudæos fœnerantes: & consiliorum volumen: Abbatisq. Panormitani libros supra omnes editiones locupletauit: commentariumq. fecit in quattuor libros Decretalium.

Et Io. Georgius Branditius Vicetinus Patauij publice Ius ciuile declarauit, fecitq; commentarios in Iustiniani Institutiones.

Et Gallianus Ancaranus, & Galeacius Gurges similiter Vicetini fuerunt Iuris ciuilis explicatores.

An. 1498. Bartholomæus Sozinus Mariani senioris filius Ius ciuile explicationibus suis illustrauit; cuius exstant scripta de Regulis Iuris, & vt ipse appellauit, fallentijs: & non nulla in secundum, & tertium uolumen pandectarum, & in omnes octo partes Iuris ciuilis: & consiliorum volumina quattuor; quamuis nonnulli putent commentarium de Regulis Iuris, earumq; fallentijs ipsius Bartholomæi non esse.

Sub idem tempus M. Antonius Bauerius Bononiensis in Iure ciuili interpretando excelluit; cuius leguntur cōsilia: & comentarius in Institutiones: & scripta quædam de legatis, de iureiurando, de mora.

An. 1496. Iason Maynus Mediolanensis Patauium proposito mille ducatorum præmio vocatus Antonium Vrsatum patauinum collegam habuit; ac per tres tantum annos in hoc Gymnasio Ius ciuile docuit; scripsitq. orationem, quam Romæ ad Alexandrum III. Pontificem Max. dicitur habuisse: itidemq. commentarios in caput Institutionum de actionibus: in codicem: in pandectas: consilia: Epitalamium ad Maximilianum Romanorum Regem, in ipsius, & Augustæ Blancę Mariæ nuptijs, impressum cum orationibus Philippi Beroaldi.

Ioannes Campegius bononiensis Iasoni successit; collegāq. habuit Hieronymum Buttigellam Ticinensem. Exstat Campegij Tractatus de dote: & volumen consiliorum: & alia. Butigellæ autem exstant Repetitiones: & commentarij in codicem, & in multa capita pandectarum.

Petrus Thomas Rauennas eodem tempore ad Ius pontifi

cium

cium interpretandum incubuit.

An. 1502. Carolus Ruinus Reginus Iuris ciuili interpretando operam dedit; qui magna nominis celebritate etiam, Bononiæ docuit. ac ſcripſit in primum,& ſecundum ſecundi voluminis pandectarum:& conſiliorum volumina quinque: & in quattuor Iuris ciuilis poſt meridianos Tractatus.

Atq. hi fere omnes egregie celebrati ſunt ab egregio I. C. Guido Pancirolo in libro de claris iuriſconſultis.

Hisq. addi poteſt Franciſcus Malchioſtrus Parmenſis, quē in hoc Gymnaſio Ius profitentem ſicarij crudeliſſime extinxerunt, vt patet ex eius Epitaphio poſito à Brocardo fratre in baſilica Eremitarum an. 1507.

Et Balthaſar Carducius Florentinus, qui ius tum pontificium, tum cæſareum in eodem Gymnaſio docuit.

Et Thomas Zanechinus Vicetinus Iuris pontificij Interpres.

A Bernardino autem Scardeonio alij multi commemorātur, oēs Patauini, de quibus ab eo tantum agebatur; quiq. à nobis breuiter adnotabuntur.

Præter Franciſcum Zabarellam, de quo ſupra, Bartholomęus Zabarella ex Andrea Franciſci fratre ortus, Iuris pontificij in Gymnaſio Patauino explicator: Referendarius Apoſtolicus; Archiepiſcopus primum Spalatinus, deinde Florentinus: Eugenij iiij. Pontificis Max. in Hiſpania Legatus, in qua legatione obijt an. 1445.

Daniel Ridus circiter an. 1400. Iuris ciuilis Interpres clariſſimus.

Belloſortius Chechileus.

Antonius Sanctolunardius.

Præter Io. Franciſcum Capiliſtium, qui quidem in Patauino Gymnaſio claruit cum collegis præcellentisſimis, Paulo Caſtrenſi, Iacobo Saliceto, Raphaele Fulgoſio; fuitq. legatus in Concilio cœpto Baſileę primum pro Venetis an. 1431. deinde per Eugenio iiij.

An. 1434. etiam Io. Fridericus Capiliſtius à Bartholomæo Cepolla ęelebratus in cōſilio 54. præęeptor Bertachini clariſſimi ſcriptoris, vt ipſe Bertachinus confitetur.

Et Bartholomæus Capiliſtius, qui docuit in eodem Gymnaſio

mnasio annos tres,& triginta, obijtq. an.1459.

Marinus Zabarella in legibus publice interpretandis clarissimus, extinctus an.1427. cuius vestigijs egregie postea institit M.Ant. Zabarella, Eques, Iuris Pontificij explanator.

Præter Iacobum Aluarotum, qui præceptoribus perillustribus operam dedit, in Iure Ciuili Bartholomęo Saliceto, & in Iure Pontificio Francisco Zabarellæ: etiam Petrus Aluarotus, qui in Iure interpretando celeberrimi I. C. Raphaelis Fulgosii collega fuit: scripsitq. in caput primi voluminis Pandectarum de pactis, explicans legis, Rescriptum, paragraphum, si pacto.

Et Comes, & Franciscus Aluaroti, & Iacobus iunior, Iuris interpretes præstantissimi.

Petrus Barbobus, seu Sozinus, professor Iuris Ciuilis per annos octo,& viginti, citatus à Cepolla in consilijs.

Paullus Doctus in Iure pontificio interpretando excellentissimus.

Ioannes Sanlazarus extraordinaria explicatione ordinariarum quæstionum Iuris Ciuilis cum maxima omnium admiratione functus.

Laurus Palatiolus explicator Iuris ciuilis præstantissimus.

Franciscus Verzelesius, clarissimus interpres Iuris Pontif.

Et Ioannes Verzelesius eiusdem Iuris professor egregius, qui cum Cepolla sæpe consuluit.

Franciscus Porcellinus, in hoc, & in Ferrariensi Gymnasio Iuris tum Pontificij, tum Ciuilis per octo, & triginta annos explanator admirabilis, adhibitus sæpe in consilium cum Paullo Castrensi, & Bartholomæo Cepolla, vt legitur in eorum consilijs, auctor libri de inuentario,& eius confectione, ac scriptor plurimorum consiliorum.

Ioannes à Prato inter Iuris Pontificij, & Ciuilis interpretes acutissimus, qui commentarium edidit in duodecimum librum primi voluminis Pandectarum,explicans in capite, Si certum petatur, legem Certum, & legem Omnia: & legem Certi condictio, & legem Siquis nec caussam.

Petrus Bagarotus tum docendo, tum cōsulendo in patrio Gymnasio cum maxima nominis celebritate versatus.

Io. Baptista Samblasius in legibus publice interpretandis

valde laudatus, plurimorum operum scriptor.

Io. Baptista Rosellus per quinquaginta, & amplius annos Ius ciuile cum maxima auditorum frequentia professus, auctor consiliorum de Sacro Monte pietatis, instituto Patauij an. 1494.

Antonius Turchetus inter Iuris interpretes perillustris.

Petrus Canis Io. Iacobi filius, Iuris Pontificij explicator praeclarus.

Antonius Zachus in Institutionibus explicandis summam laudem adeptus.

Franciscus Facius in Iure Pontificio explanando summe celebratus.

Antonius Vrsatus Ius Ciuile in publicis scholis per annos quattuor, & triginta interpretatus.

Gaspar Vrsatus & ipse Iuris Ciuilis per annos quattuor, & viginti explicator.

Io. Franciscus Musaptus Iuris Pontificij professor celebratissimus, electus circiter an. 1515. & professus vsque ad pestilentem annum 1528. cum mortuus est; cuius nomen nunc repraesentatis, qui in alijs generibus litterarum omnem superat laudis excellentiam, in cognitione linguarum, Graecae, Latinae, eiusq. quam sibi Etrusci vindicant, in notitia omnis antiquitatis, in studio Rhetoricae, Poeticae, philosophiae, in veterum poetarum imitatione, quorum cum laude pulcherrima versibus maxime Graecis pangendis, & orationibus conscribendis contendere merito posse existimatur. Eiusdem Io. Francisci I. C. praeclaris vestigijs institit Aloysius Alexandri filius, doctus & ipse litteris Graecis, & Latinis, qui an. 1591. Salernum accitus est, ibiq. Ius Ciuile docuit vsq; ad an. 1594. cum ad idem Ius profitendum Romam vocatus est, vbi an. 1596. vitam cum morte commutauit, quadraginta tantum annos natus, menses quattuor, dies decem, immortali gloria dignus, posteaquàm corpus tam cito mortale habuit.

Aloysius Pontanus Iuris Pontificij explicationem cum magna laude professus.

Ottonellus Pasinus egregie imitatus Ant. Franciscum patrem, & Ottonellum patruum, egregios iurisconsultos, & pro auunculum Io. Franciscum, clarissimum scriptorem, adhibi-

tusq.

tusq. primum ad institutiones Iustiniani, deinde ad Ius pontificium explicandum in sexto Decretalium.

Albertus, seu Bertucius Bagarotus Iuris itidem pontificij explanator excellentissimus.

De Doctoribus clarioribus Gymnasii Artes profitentibus sub Venetis ab adeptione Patauij vsq; ad bellum ex fœdere Cameracensi susceptum. Cap. XIII.

INter Philosophiæ, Medicinæq. professores permulti recensentur; in quibus an. 1428. Caietanus Thieneus Vicetinus, Canonicus Patauinus, Philosophus, & Theologus celebratissimus Patauij publicum docendi munus obiuit; ac Commẽtarios reliquit in Aristotelis tres libros de anima: in quattuor libros de cælo, & mundo: in quattuor libros Meteorologicorum: in libros octo physicorum.

Bartholomæus Montagnana Patauinus Medicæ facultatis professor clarissimus floruit circiter an. 1440. cuius habentur opera luculentissima: consiliaq. plurima: & Tractatus tres de balneis Patauinis, de compositione, & dosi Medicinarum, Antidotarium; quemq. præclare imitatus est Bartholomęus iunior, Medicinæ itidem explanator, qui obijt an. 1525.

Io. Antonius Lidius Patauinus in tradenda Medica facultate Princeps claruit circiter an. 1464.

Christophorus Ricinensis Philosophus, & Medicus inclytus vitam cum morte commutauit an. 1480. quem, vt legitur in eius Epitaphio ad Di. Bernardini, vniuersa Italiæ Gymnasia peripateticæ Sholæ Principem luxere.

An. 1487. cum maxima sua laude, ac prope incredibili omnium cum admiratione audita est Cassandra Fidelis, Virgo Veneta, in Gymnasio Patauino, pro Alberto Lamberto Canonico Concordiensi consanguineo suo, Philosophiæ insignia suscipiente, luculentissimam, quæ edita est, habens orationem. Ad eandem, tamquàm ad litteratissimam Virginẽ exstat epistola Angeli Politiani in libro tertio Epistolarum eam tamquàm decus Italię celebrantis.

Petrus Rocabonella Venetus Philosophiam, Medicinãq. quadraginta annis docuit, decessitq. an. 1493. cuius Epitaphium legitur ad Di. Francisci.

Paullus Bagelardus, seu à Flumine primum Philosophiã, deinde Medicinam de superiore loco professus est; scripsitq. de ægritudinibus infantium ad Nicolaum Thronum Venetiarum Principem; morteq. sublatus est an. 1494.

Bartholomæus, & Franciscus Noualij fratres philosophiã, & Artem Medicam publice docuerunt, & circiter an. 1500. floruerunt.

Medicinam quoque cum maxima gloria professus est Nicolaus Passer, seu Genua, pater celeberrimi philosophi M. Antonij, de quo inferius; atq. è vita excessit. an. 1522.

Antonius Tubeta Patauinus, Athenarum Archiepiscopus, ea, quę dicuntur Metaphysica, duos, & quadraginta annos interpretatus est; obijtq. an. 1518.

De Doctoribus clarioribus Gymnasii Ius profitentibus ab an. 1520. vsque ad an. circiter. 1570. Cap. XIIII.

SVsceptum est bellum contra Venetos ex fœdere Cameracensi, quod quidem anno nono supra millesimum, & quingentesimum ad Cameracum Belgarum oppidũ initum est inter Iulium II. Pontificem Max. Imperatorem Maximiliarum, Regem Galliæ Ludouicum, Regem Hispaniæ Ferdinandum, Alphonsum Ducem Ferrariæ, Franciscum Ducem Mantuæ; quo tempore in maximo armorum ardore Gymnasium Patauinum parum potuit illucere; donec tam graui, & periculoso bello anno millesimo quingẽtesimo decimo septimo finis impositus est. Itaq. paullo post clarissimæ ipsius Gymnasij exercitationes diutius intermissæ Veneti Senatus iussu restitutæ sunt.

Tunc Iacobus quidam Patauinus ad Ius pontificium explicandum adhibitus est.

Eodem tempore Ant. Franciscus Doctorius Patauinus idẽ Ius est professus, collega grauissimorum Iurisconsultorum, atq; inter ceteros Philippi Decij Mediolanensis, vt tradidit Bernardinus Scardeonius, & Antonij Corseti, vt obseruauit Guidus Pancirolus; ediditq. eruditissima additamenta ad ABBATEM Panormitanum in Decretales, & ad Alexandrum Tartagnum Imolesem; cumq. per annos tres, & quinquaginta publice docuisset, an. 1528. diem obijt suum.

Reliquit

Reliquit Decius in vtrumq; Ius scripta doctrinæ plenissima; Consiliorum libros quattuor: explicationes in Decretales, in Pandectas, in Codicem: Commentarium in caput de Regulis Iuris; extrinctusq. est Senis an. 1535.

Scripsit Corsetus de materia Trebellianica: de priuilegijs pacis: fallentias ad Regulam, quòd spoliatus ante omnia debet restitui: Tractatū de potestate Regis: de brauio: de decisionibus gem. Repertorium in Panormitanū; & quædā alia.

An. 1521. Pet. Paullus Parisius Cōsentinus Patauium ad Ius ciuile explicandum accitus Franciscum Sfrondatum Cremonensem collegam habuit; scripsitq; commentarios quosdam in Ius Pontificium, & in quattuor Iuris ciuilis postmeridianos Tractatus.

An. 1528. Ludouicus Gometius Hispanus M. Mantuæ Benauidio ad Ius Pontificium explicandum collega datus est, is, qui Ioannis Neuizani indicem scriptorum in Iure locupletauit; & multos commentarius fecit in caput Institutionum de actionibus: in caput pandectarum, Si certum petatur: in Clementinas: in Decretales: in alia.

Cum autem Hieronymus Butigella Ticinensis collega fuerit Ioannis Campegij Bononiensis, vt supra notatum est; Butigellæ successit Franciscus Burla Placentinus, annisq; duodecim docendo floruit cum Achille Comite collega.

An. 1530. Marianus Sozinus iunior Mariani senioris nepos, qui ante docuerat Senis, & Pisis, docuit etiam Pataui, Francisco Sfrondato succedens: inde Bononiam honestissime accitus summa cum laude multos ibi annos professus est. Eius scripta in multas Pandectarum partes leguntur: & in quattuor vespertinas materias in celeberrimis Italiæ Gymnasiis pertractatas: magnaq. consiliorum volumina.

Io. Antonius Rubeus Francisco Curtio iuniori cū successisset, mortuus est an. 1544. qui fuit Patricius Alexandrinus, supremi Senat⁹ Sabaudiæ Senator, Eques, Comesq; Cæsareus, optimus vir, & I. C. in profitendo iure Ticini primum, dein de Valentiæ, tū Taurini, postremo Patauii primum locum summa cum gloria consecutus, vt legitur in eius Epitaphio ad Di. Ioannis Viridarij.

Huius successor fuit Hieronymus Cagnolus Vercellensis

Curtij

Curtij Iunioris exstant commentarij in aliquot partes pande ctarum: & consiliorum volumen.

Rubei quoque in Ius ciuile, & in tertii voluminis pandectarum caput de acquirendo rerum dominio, legem Ea, quæ ciuiliter, paragrahpum Post mortem.

Cagnoli autem de origine Iuris, de Regulis Iuris, de recta principis institutione, & opus in tria volumina distributum.

Fabius Acorambonus Eugubinus Mariani Sozini fuit col lega; scripsitq. ad S.C Trebellianum in legem Heredes mei paragraphum Cum ita: de acquirenda possessione in legem Naturali, paragraphum Nihil commune: Vnde liberi in legem Qui se patris.

An. 1533. Viglius Zuichemus Frisius Institutiones Iustiniani in hoc Gymnasio disertissime explanauit, is, qui Theophili Institutiones Iuris ciuilis in Græcum sermonem translatas in lucem eruit, ac studiosis communes fecit cum doctissima præfatione ad Carolum V. Cæsarem: edidirq; etiam commẽtarios in decem capita secundi libri Institutionum, quibus omnia propemodum Testamentorum iura eleganter, dilucideq; sunt explicata.

An. 1542. Iulius Oradinus Perusinus, vir acutissimus uespere Ius ciuile interpretatus est: Sansouinumq; collegam habuit: cui Hieronymus Torniellus successit; scripsitq; in legẽ Gallus, secundi voluminis Pandectarum capite de liberis, & posthumis: in librum de legatis primum: de conditionibus, & demonstrationibus: ad legem Falcidiam: ad S.C. Trebellianum: & in caput tertii voluminis de verborum obligationibus: & de vtilitate, ac potestate actionum.

An. 1548. Matthæus Gribaldus Cheriensis collega fuit Tornielli, auctor commentariorum in Pandectas Iuris, & librorũ trium de methodo, ac ratione studendi in iure ciuili; qui de hæretica prauitate suspectus abire Patauio necesse habuit.

Decanus Bonfius Patauinus mane Ius canonicum explanauit; cuius fuit successor Iacobus Philippus Imolensis. Ac de his legendus est liber Guidi Panciroli; qui est de claris Iurisconsultis.

Alij uero multi Patauini celebrantur; inter quos Antonius Trapolinus clarissimi philosophi, & Medici filius, eius, qui

scripsit

scripsit de humido radicali, & de actu Medicinarum, cum maxima auditorũ frequentia Iustiniani Institutiones explicauit.

Post Antonium Leonium non modò Iacobus eius nepos, sed etiam Ludouicus alter eiusdem nepos Ius ciuile cum magna sua laude pertractauit.

Bartholomæus Vrbinius in Iure pontificio explicando per annos triginta uersatus est.

Hieronymus Iustus leges, & decreta circiter annos triginta docuit; cuius filius M. Antonius & ipse Iuris ciuilis Interpres fuit.

Lazarus Baldus in legibus explicandis excelluit.

Præter Franciscum Porcellinum, quem supra notaui in Patauino, & Ferrariensi Gymnasio egregium Iuris pontificij, ac Ciuilis explicatorem se ostendisse, sæpeq; cum Paullo Castrẽsi, & Bartholomæo Cepolla consuluisse, in eorum Consilijs citatum: etiam Antonius Porcellinus in legibus de superiore loco interpretandis maximam præstantiam præ se tulit.

Similiterq. Clarissimi Iuris Interpretes fuerunt Michael Milliarius: Bartholomæus Gloria: Franciscus Bradiolus: Mar silius Papisauius: Alexander Papisauius: Io. Marius Chartularius: Iulius Bonocius Tolentinus: Georgius Caballinus: Ludouicus Braynus: post Angelũ Buzacharenum, & Bernardũ Buzacharenum etiam Arcuanus ad Institutiones explicãdas adhibitus: Leo Lazara: Michael Marostica: Hieronymus Targulinus: Sigismundus Brunellus: Carolus Guarnacius: Vincentinus Rubeus: M. Antonius Blancus: Nascimbenus Pectenellus in declaranda arte Tabellionum egregie versatus: Antonius Eagarotus: Hieronymus Campisampetrus: M. Mantua Benauidius: Baptista Panzeta: Petrus Leonius: Tridericus Rogerius: Antonius Catarus: Gaspar Fabianus: Daniel Blasius: Annibal Buzacharenus: Philippus Octauianus; de quibus omnibus legendus est Bernardinus Scardeonius.

Catalogus Doctorum, qui Artes in Gymnasio professi sunt ab an. 1520. vsq; ad an. circiter 1570. Cap. XV.

QVod attinet ad Philosophiæ, & Medicinæ, atq. Artium professores, vt in Rotatis paginis à me lecti sunt, hic adscribentur;

Expli-

EXPLICATORES THEOLOGIÆ EX DOCTRINA DI. THOMÆ ELECTI SVNT.

An. 1520. Gaſpar Peruſinus.
1532. Thomas Omnibonus Venetus.
1536. Bartholomæus Spina Piſanus, qui ſcripſit de poteſtate Pontificis ſuper coniugijs in gradibus lege Diuina prohibitis, & de ſtrigibus.
1545. Siſtus Medices Venetus, cuius legitur liber de furore Iudæorum, & alia.
1554. Hieronymus Vielmius Venetus.
1561. Io. Ambroſius Barbauarius Mediolanēſis auctor orationis de S. Thoma.

EX DOCTRINA SCOTI.

An. 1520. Simon Ardeus.
1539. Hieronymus Girelus Brixianus.
1566. Bonauentura Manentus Gabianenſis.

EXPLICATORES SACRÆ SCRIPTVRÆ.

An. 1551. Adrianus Venetus.
1565. Hieronymus Vielmius.
1571. Hieronymus Quainus.

EXPLICATORES EORVM, QVÆ METAPHYSICA DICVNTVR EX DOCTRINA DI. THOMÆ.

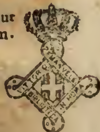
An. 1520. Albertus Vtinenſis.
1535. Io. Franciſcus Beatus Venetus.
1544. Adrianus Venetus, qui poſtea fuit Theologiæ explicator, & Epiſcopus Iuſtinopolitanus.
1551. Hieronymus Vielmius, Venetus, qui itidem fuit poſtea Theologię explicator, & Epiſcopus Argolicenſis, & ſuffraganeus Eccleſiæ Cathedralis Patauinæ.
1552. Io. Matthæus Valdenſis Siculus.
1560. Thomas peregrinus Venetus.

EX DOCTRINA SCOTI.

An. 1520. Iacobus Bargius.
1563. Antonius Garignanensis.
1565. Martialis Peregrinus Calaber.

EXPLICATORES MEDICINÆ THEORICÆ ORDINARIÆ.

An. 1520. Ludouicus Carrariensis.
1523. Ioannes Laurentius Saxaferratensis.
Franciscus Victorius Bergomas, scriptor multarnm rerum in Philosophia, & Medicina, quæ incendio perierunt; de quibus legenda est præfatio Aldi Manutij Græcis Alexandri Aphrodisiensis in Topica Aristotelis commentarijs præfixa.
1524. Matthæus Curtius Ticinensis auctor variorum operum de venæ sectione in pleuritide: de aquæ bonitate: in Anatomen Mundini: de methodo dosandi ad Tyrunculos.
1530. Ludouicus Charensius Tosettus, cuius legitur introductorium in Artem Medicam practicam.
1532. Benedictus Victorius Fauentinus:
Franciscus Frigimelica Patauinus.
1535. Oddus de Oddis Patauinus.
1540. Franciscus Cassianus.
1541. Pamphilus Montius Bononiensis.
1543. Io. Baptista Montius Veronensis.
1551. Bassianus Landus Placentinus; cuius celebratur Iatrologia, quam adhuc iuuenis conscripsit, seu Dialogi duo ad Herculem Estensem secundum Ferrariæ Ducem, quibus continetur methodus ad cognoscendos, & curandos morbos: de humana historia libri duo, vel de singularum hominis partium cognitione: orationis Demosthenis contra Androtionem latina conuersio: ecphrasis de motu: ecphrasis de tempore: ecphrasis de loco: præfatio in Aphorismos Hippocratis: libellus de vacuatione: liber, cui titulus est Epiphylides: Annotationes in Terentium: paraphrasis in libros Aristotelis de anima: commentarius in Artem paruam: de ori-

F gine,

gine, & caussa pestis Patauinæ an. 1555. de incremento : de natura cælesti .

1559. Paullus Crassus Patauinus.

1563. Bernardinus Paternus Saloensis.

EXPLICATORES MEDICINÆ PRACTICÆ ORDINARIÆ.

An. 1521. Christophorus Aretinus .

1521. Ludouicus Carrariensis à theorica ad practicam traductus.

1522. Hieronymus Bagolinus Veronensis ; qui fecit Annotationes in Auerrois cōpendium super Aristotelis priora resolutoria : interpretationem Ioannis Grammatici Philoponi in Aristotelis libros de generatione, & corruptione ; & quæstionum moralium Alexandri Aphrodisiensis, & de fato: Annotationes, & dubitationes in primum resolutorium Aristotelis : Interpretationes Syriani in Metaphysica.

1524. Bernardinus Speronius:

Ludouicus Charensius etiam à Theorica ad practicam translatus.

1527. Hieronymus Acorambonus Eugubinus, cuius habetur Tractatus de catarrho: item de vsu, & natura lactis: & de putredine.

1528. Franciscus Victorius Memoria traductus à Theorica ad practicam .

1531. Franciscus Bonafidius Patauinus, qui edidit Tractatum de pleuritide curanda aduersus Curtium; diciturq. tres tomos conscripsisse, quorum primus septem volumina comprehendebat; primo loco commentarios in Aristotelis libros de spiritibus, & plantis : secundo de nominibus ad historiam plantarum pertinentibus : tertio de nexu vtriusque mundi: quarto de semestri partu : quincto de disceptatione orta inter Antonium Fumanellum, & Bartholomæum Cliuanum Medicos Veronenses de vino inuicem disceptātes, quorum iudex Fracastorius fuit: sexto de nomenclatura simplicium medicamentorum : septimo de ponderibus minoribus, & grano. Alter tomus quattuor libros continebat; primo loco de fine artis Medicinalis: secundo de duplici ratione componendi

ponendi medicinas: tertio expositionem Canonum vniuersalium cum modo curandi spasmum: quarto modum intelligendi gradus medicinarum secundum Dioscoridem. Tertius Tomus erat de pleuritide cum expositione theorematum, seu canticorum Auicennæ, & vtrum Medicina sit scientia, an ars: de sex rebus non naturalibus: de Medicina practica.

1535. Franciscus Frigimelica translatus à Theorica ad practicam.

1540. Io. Baptista Montanus Veronensis; qui Aetij Medici libros decem latine conuertit, nempe septem priores, & tres posteriores, aliaq. complura conscripsit, è quibus edita sunt Metaphrasis summaria eorum, quæ ad medicamentorũ doctrinam attinent: libellus de gradibus, & facultatibus medicamentorum · expositio in nonum librum Rasis ad Almensorem Regem Arabum: explicationes in Aphorismos Hippocratis cum tabula de caussa fluoris alui, & siccitatis, & altera de alimentorum differentijs: libri duo, alter de fecibus, vel excrementis alui, alter de vrinis; quibus accessit quæstio, quomodo medicamentum ęquale, vel inæquale dicatur, videlicet calidum, frigidum, humidum, siccum: Consiliorum Medicinalium centuria prima: in primum Fen Auicennæ: in artem curandi ad Glauconem: de simplicibus medicamentis: in artem paruam: in primum Hippocratis Epidemiorum: examen Aureæ Alexandrinæ: Idea Hippocratis: de aquis destillatis: de coctione, & præparatione humorum: de differentijs medicamentorum simplicium: explicatio qualitatum simplicium, & compositorum medicamentorum: periocha Methodica in Galeni libros, de elementis, de atrabile, de natura humana, de temperamentis, & naturalibus facultatibus, de generatione pituitæ: methodus vniuersalis in artem Galeni ad Glauconem: de componendis medicamentis: explicatio locorum Medicinæ: de morbo Gallico: de vteri affectibus: summaria declaratio eorum, quæ ad vniuersam cognitionem maxime faciunt: de characterismis febrium: quæstiones de febre sanguinis, de febre hectica, de febre pestilente: consultatio num Medicarum opus absolutum, atq; perfectum: de ordine in edendis, legendisq. Galeni libris seruando.

1544. Pamphilus Montius Bononiensis.

1546. Antonius Fracantianus Vicetinus; cuius editus est Tractatus de morbo Gallico.
Paullus Crassus Patauinus.
1551. Victor Trincauella.
1563. Aloysius Bellacatus Brixianus.
1564. Hieronymus Capiuacceus Patauinus.
1569. Hieronymus Mercurialis Foroliuiensis

EXPLICATORES PHILOSOPHIÆ ORDINARIÆ.

An. 1520. Brandaporus Mediolanensis.
Hieronymus Bagolinus Veronensis, qui postea adhibitus est ad Medicinam Practicam ordinariã explicandam.
1521. Ioannes Montisdocha Hispanus.
1524. M. Antonius Passer cognomento Genua Pataui nus, cuius editi sunt commentarij in tres libros Aristotelis de anima.
1525. M. Antonius Zimara Sanctipetrinas; cuius extant Theoremata, seu memorabilium propositionum limitationes: tabula dilucidationum in dicta Aristotelis, & Auerrois, ubi verba, & sententiæ vtriusque per omnes philosophiæ partes ordine Alphabeti breuiter proponuntur, cum indicatione locorum, in quibus ipsi auctores de rebus quæsitis copiosius disputant: solutiones contradictionum in dictis Aristotelis, & Auerrois in vnum collectæ, & in ordinem redactæ, iuxta librorum Aristotelis, & Auerrois contextus.
1532. Vicentius Madius Brixianus; cuius leguntur in Aristotelis librum de Poetica explanationes cõmunes cum Bartholomæo Lombardo Veronensi, & propriæ Annotationes: ac de ridiculis liber: & in Horatii librum de Poetica Interpretatio.
1543. Abracius Apulus.
1564. Franciscus Piccolomineus Senensis.
Fridericus Pendasius Mantuanus.

EXPLICATORES MEDICINÆ THEORICÆ EXTRAORDINARIÆ.

An. 1520. Hieronymus Pedemontius Veronensis.

Bar-

Bartholomæus Barisonus Patauinus.
Petrus Noualius Patauinus.
1254. Petrus Maynardus Veronensis.
Franciscus Bonafidius Patauinus.
1526. Franciscus Frigimelica patauinus:
Oddus de Oddis patauinus.
1527. Bartholomæus Petronius patauinus.
1531. Magnus Mantuanus.
Christophorus à S. Maximo patauinus.
1532 Octauianus Tabula Vicetinus.
Ant. Thomas Sapientius pedemontanus.
1533. Ioannes Oliuus à S. Elpidio.
1534. Iacobus Ferdinandus à Bario.
1535. Iosephus Strutius polonus.
1536. Bernardinus Paternus Saloensis.
1537. Alexander Landus Veronensis.
1538. Antonius Fracantianus Vicetinus:
Ioannes Bertonius Tridentinus:
Ludouicus Campilongus patauinus.
1539. Franciscus Cyrochus Fulginas.
1540. Hieronymus Balneus Bergomas.
1541. Iosephus Salandrus Bergomas:
Iulius Coradinus patauinus.
1542. Hieronymus Donzelinus Brixianus.
1543. Paullus Dionysius Veronensis.
1544. Pompeius Maceranus Brixianus:
Baptista Vitanus Comensis.
1545. Bassianus Landus placentinus:
Vincentius Odeschalcus Comensis.
1546. Io. Baptista Puteus Veronensis.
1547. Franciscus Richardus Romanus.
1548. Ludouicus Lazizius Veronensis.
1550. Albertus Zambonardus Veronensis.
1551. Comes Montanus Vicetinus.
Iulius Gellus à Bario.
1552. Franciscus Vrseolus Vrbinus.
1553. Hieronymus Confalonerius Brixianus.
1554. Galeacius Burgofortius Mantuanus.

Fran-

1555. Franciſcus Morzentius Brixianus
Iulius Bonifacius Vicetinus.
1556. Io. Nicolas Coradinus Ariminenſis.
1557. Io. Baptiſta Arlotus Reginus.
1558. Hieronymus Sala Brixianus.
1559. Gualdus Gualdius Vicetinus.
1560. Gaſpar Ronchus Brixianus.
1561. Hieronymus Capiuacceus patauinus:
Sebaſtianus Marcellanus patauinus.
1566. Bernardinus Triuiſanus patauinus:
Albertinus Bottonus patauinus.
1567. Ludouicus Agnellius patauinus.

EXPLICATORES MEDICINÆ PRACTICÆ EXTRAORDINARIAE.

An. 1520. Hieronymus Vrbinius patauinus:
Franciſcus Lignamineus Tauriſanus:
Ludouicus Paſinus patauinus.
1524. Hieronymus Bagolinus Veronenſis.
1526. Franciſcus Bonafidius patauinus.
1527. Petrus Maynardus Veronenſis:
Paullus Placiola patauinus.
1528. Hieronymus Tolentinus patauinus:
Gaſpar Marzola Montanianenſis.
1529. Hieronymus Tirabuſcus patauinus.
1531. Paullus Craſſus patauinus.
1532. Io. Hieronymus Blaſius patauinus.
1538. Chriſtophorus Maximus patauinus.
1539. Aloyſius Bellacatus Brixianus.
1546. Andreas Appellatus Brixianus:
Hieronymus Ferrarius patauinus:
1552. Hieronymus Capiuacceus patauinus.
1559. Nicolaus Curtius Brixianus.
1562. Hieronymus Niger patauinus.
1564. Marianus Stephanellus patauinus.

EXPLICATORES PHILOSOPHIÆ EXTRAORDINARIÆ.

An. 1520 Andreas Aleotus Patauinus.
Io. Baptiſta Confalonerius Veronenſis:
Oddus de Oddis Patauinus.
1523. M. Antonius Genua patauinus.
1524. Spero Speronius patauinus.
1526. Aurelius Thedoldus patauinus.
1528. Vincentius Madius Brixianus:
Vincentius Catena Vicetinus.
Antonius Frigimelica patauinus.
1529. Octauianus Tabula Vicetinus.
1531. Abracius Apulus.
Hieronymus Stephanellus patauinus.
1532. Petrus Siculus.
1533. Vincentius Silmus Dalmata.
1540. Io. Baptiſta Balneatus.
1544. Baſſianus Landus Placentinus.
1546. Gabriel Albertus pedemontanus.
Io. Iacobus Calaber.
1552. Auguſtinus Brugnara patauinus.
1560. Franciſcus Piccolomineus Senenſis.
Archangelus Mercenarius à Monte Sancto.
1563. Ludouicus Tomitanus patauinus.
1567. Bernardinus Petrella Burgenſis.
Alexander Buccalius patauinus.
1568. Comes Iacobus Zabarella.

EXPLICATOR PARVORVM MORALIVM.

An. 1532. Lombardus Amuleus patauinus.
quæ explicatio non eſt continuata, ſed proximo ſequenti anno dimiſſa.

EXPLICATORES PHILOSOPHIÆ MORALIS.

An. 1520 Lucius Carminiola.
1521. Antonius Marinus Tauriſanus.
1523. Palamedes Gualdius à Caſtro Caro.

Catalogus alter Doctorum, qui Artes in Gymnasio professi sunt ab an. 1520. vsque ad an. 1570. Cap. XVI.

EXPLICATORES CHIRVRGIAE.

An. 1520. Petrus Maynardus Veronensis.

1523. Io. Baptista Pigafeta Vicetinus.

1525. Hieronymus Vails Hispanus.

1527. Nicolaus Musicus Patauinus.

1530. Io. Baptista Lombardus patauinus.

1535. Franciscus Litigatus Lendenariensis:

M. Antonius Montagnana patauinus.

1536. Paullus Columbus Cremensis.

1537. Andreas Vesalius Bruxellensis; qui scripsit paraphrasim in nonum librum Rasis ad Almensorem Regem Arabum de affectuum singularum corporis partium curatione: Epistolam, qua docet venam axillarem dexteri cubiti in dolore laterali secandam: de humani corporis fabrica libros septem cum elegantissimis omnium figuris: Epistolam, qua rationem docet propinandi radicis chyna decocti, in qua multa anatomica pertractantur.

1544. Realdus Columbus, auctor librorum quindecim de re anatomica, qui ea continent, quæ raro in Anatome conspiciuntur.

1547. Io. Paullus Guiducius Vrbinas.

1551. Gabriel Fallopius Mutinensis, cuius legitur Tractatus de medicatis aquis, atq. de fossilibus in Patauina Academia habitus: liber de morbo Gallico: liber de arcanis quibusdam compositionibus medicis, & quæ extra Medicinam in vsu habentur, vt sunt varia vina, & Chynica multa, & similia: expositio in librum Galeni de ossibus: obseruationes Anatomicæ: Tractatus de compositione medicamentorum, cui accesserunt tabulæ de cauterijs: opuscula tria, quorum primum est de vulneribus: secundum complectitur explicationem in librum Hippocratis de vulneribus capitis: tertium continet Tractatum de vulneribus oculorum, aliarumq. partium capitis: liber de vlceribus, & tumoribus: explicationes de partibus similaribus humani corporis.

1565. Hieronymus Fabricius ab Aquapendente.

EXPLICATORES LIBRI TERTII AVICENNAE.

An. 1520. Albertus Albertinus Vicetinus.
Nicolaus Monopolitanns.
1521. Lucas Imolensis:
Lucius Cæsar Manfredoniensis.
1522. Venturas Forestus Bergomas:
Ioannes Salicius Patauinus.
1523. Eugenius Seriuanza:
Laurentius Manatus Pedemontanus.
1524. Hieronymus Salinus Veronensis:
Ioannes Gandinus Bergomas.
1525. Marcus Frascata Brixianus.
Franciscus Albanus Bergomas.
1526. Matthias Maphius Cremensis:
Georgius Alemanus.
1527. Franciscus Apostolius Nouariensis:
Io. Baptista Palermus Veronensis.
1529. Nicolaus à S.Michaele Cremensis:
Valentinus Piscarius Brixianus.
1530. Christophorus Fridericius Bergomas.
Marcus Bossius Brixianus.
1531. Aloysius Bellacatus Brixianus:
Bernardinus Lisinus Bergomas.
1532. Hieronymus Amaltheus Opiterginus:
Georgius Aurelius Liburnensis:
1533. Panutius Syllanus Spoletinus:
Io. Baptista Mantuanus.
1534. Stephanus Iordanus Bergomas:
Aloysius Triuisanus.
1535. Hieronymus Cerconus Bellunensis:
Cornelius Blancus.
1536. Hieronymus Ricius Murianensis:
Laurentius Strangolinus Mantuanus.
1537. Nicolaus Flaccus Firmanus:
Gulielmus Pratarolus Bergomas.
1538. Gregorius Fanensis:

Ioan-

Ioannes Butironus Veronensis.
1539. Octauianus Thomasinus à S. Agathà.
Alphonsus Lucanus Melphitensis.
1540. Antonius Secundus Monopolitanus.
Iosephus Salandrus Bergomas.
1541. Robertus Robertinus Brixianus:
Franciscus Manfredus Cremonensis.
1542. Antonius Gattus Vicetinus:
Io. Baptista Vaccellus Brixianus.
1543. Octauianus Monaldus Pisaurensis:
Ioannes Gratarolus Bergomas.
1544. Defendens Galeacius Mediolanensis:
Laurentius Monsfilicius Veronensis.
1545. Iulius Dolionus Bellunensis:
Ioannes Bossius Genuensis.
1546. Pet. Paullus Vitalis Picens:
Io. Maria Salomonius Pedemontanus.
1547. Matthæus Fucius Taurisanus:
Hieronymus Iulianus Veronensis.
1548. Simon Pellicerius Picens:
Vincentius Ramuscus Eugubinus.
1549. Antonius Safinanus Picens:
Paullus Polonus.
1550. Io. Franciscus Comitius Mediolanensis:
Basilius Parauicinus Nouocomensis.
1551. Albertus Comitius:
Sentrinus Patauinus.
1552. Hieronymus Matthæacius Marosticensis:
Ioannes Carnarius Belga.
1553. Victor Rizardus Feltrensis:
Antonius Fama Siculus.
1554. Dietarutus Dietarutius Auximas:
Nicolaus Curtius Brixianus.
1555. Io. Antonius Stricellus Materatensis:
Marianus Pius Siculus.
1556. Io. Baptista Balista Parmensis:
Scipio Carlius Brixianus.
1557. Celsus Pigafeta Vicetinus.

Alexander Brillus Lendenarienſis.
1558. Eraſmus Sydereus Germanus:
Ludouicus Capellanus Cremonenſis.
1559. Franciſcus Pulueus Romanus:
Ioannes Montriolus Veronenſis.
1560. Ioſephus Ouitarius patauinus:
Antonius Lobetus pedemontanus.

EXPLICATOR SIMPLICIVM MEDICAMENTORVM IN SCHOLIS.

An. 1533. Franciſcus Bonafidius patauinus.
1555. Gabriel Fallopius Mutinenſis coniuncta Chirurgia cum Simplicium explicatione.
1563. Bernardinus Triuiſanus patauinus.

IN HORTO MEDICINALI.

An. 1561. Melchior Guilandinus.

EXPLICATORES LOGICÆ.

An. 1520. Guidus Angelus Mengutius Fauentinus:
Ioannes Prata patauinus.
1521. Pax Bonagentius:
Chriſtophorus Lignamineus patauinus.
Richardus Politus Recanatenſis.
1524. Cola Antonius Landus à Bario.
1525. Syluius Fuſcus Camerinenſis:
Paullus Carerius Patauinus.
1526. Thomas Vitus Vicetinus:
Hieronymus Vitelienſis Fulginas:
Lombardus Amuleus Patauinus.
1527. Bartholomæus Foſſatus:
Hieronymus Tirabuſcus.
1528. Andreas Brentionus Mutinenſis.
1529. Policletus Breuius à Monte Arduo:
Antonius Fracantianus Vicetinus.
1530. Thaddæus Edentulus ab Vrbe Veteri.
1531. Iuſtinianus Finetus à Monte Lignano:
Alexander Guantus patauinus.

1532.

1532. Bartholomæus Carabetus Thuſcus.
1533. Io. Baptiſta Bagolinus Veronenſis.
1534. Fr. Stephanus Carmelitanus.
1535. Iuſtinianus Bazutus à Monte Arduo.
1536. Dominicus Bonusfilius Bononienſis:
Antonius à Terra Macra.
1537. Antonius Bulgaronius Veronenſis.
1538. Remigius Melioratus; qui etiam Piſis Philoſophiam profeſſus eſt; ſcripſitq. libellum de putrefactione contra Ioannem Argenterium:

Bernardinus Tomitanus Patauinus; cuius edita ſunt opera multa; & inter cetera Coridon, ſiue de Venetorum laudibus: Clonicus, ſiue de Reginaldi Poli Cardinalis laudibus: Introductio ad Sophiſticos Elenchos Ariſtotelis, & breuis Methodus diluendorum Paralogiſmorum per diuiſionẽ præter illa, quæ Ariſtoteles tradidit in Elenchis: Thetis in aduentu Regis Henrici iij. Galliç Chriſtianiſſimi, Poloniæ Sereniſſimi ad feliciſſimam Venetam Vrbem: & alia complura tum ſoluta oratione, tum carmine, tum ſermone Latino, tum Etruſco conſcripta:

Chriſtophorus Vercius Iuſtinopolitanus.
1540. Nicolaus Tinctus.
1541. Gabriel Albertus Pedemontanus.
1542. Nicolaus Guarinonus Comenſis.
1546. Angelus Thius Apulus:
Marcus Oddus Patauinus.
1548. Dominicus Tonellus Feltrenſis.
1549. Fr. Antonius Feltrenſis.
1550. Iacobus Gattus Vicetinus.
1551. Petrus Viola Vicetinus:
Io. Antonius Expertus Patauinus.
1552. Pet. Maria Arquanus Brixianus.
1555. Albertinus Bottonus Patauinus.
1564. Comes Iacobus Zabarella patauinus:
Bernardinus Petrella Burgenſis.
Petrus Fallerotus Patauinus.
1567. Octauius Amalthęus Opiterginus.

EX-

1543. Antonius Secundus Monopolitanus:
Franciſcus Magradus Vicetinus:
Andreas Flauus Picens.
1544. Bartholomæus Valentinus Mediolanenſis:
Ioannes Grataroſus Bergomas.
1545. Io. Franciſcus Colateranus:
Io. Carolus Merlus Genuenſis.
1548. Stanislaus Polonus:
Io. Andreas Rubeus Apulus.
1549. Ioannes Stuppinus.
1550. Alexander Montainus Picens:
Lucas Gemma Parmenſis.
1551. Alphonſus Corſutus Romanus.
1552. Camillus Venturonus Picens:
Io. Iacóbus Birettus Siculus.
1553. Io. Baptiſta Rota Saloenſis:
Bernardinus Crippa Mediolanenſis.
1554. Franciſcus Porellus Siculus:
Petrus Goneſcius polonus.
1555. Sylius Perotus à Saxoferrato:
Nicolaus Curtius Brixianus.
1556. Iulius Burgarutius Campionenſis:
Franciſcus Fauſtinus peruſinus.
1557. Dominicus Calamardius Saloenſis:
Fridericus Faianus Mantuanus.
1558. Marinus Maſutius Picens:
Rochus Lucius à Monte florum.
1559. Proſper Columbus Romanus:
Celſus Pigafeta Vicetinus.
1560. Iacobus Cleopiſius Neapolitanus:
Iacobus Ardelinus Germanus.

EXPLICATORES MATHEMATICARVM DISCIPLINARVM.

An. 1520. Thomas Philologus; qui excelluit etiam in Medica facultate; ſcripſitq; librum de vita vltra annos centum, & viginti producenda: & morbi Gallici ſanandi modos omnes, vini, ligni, & aquæ, vnctio-

ctionis, ceroti, suffumigij, & ceterorum; instituitq; collegium, de quo supra.

1521. Fridericus Delphinus Patauinus; qui scripsit de fluxu, & refluxu maris: itemq. de motu octauæ Sphæræ.

1543. Petrus Catena Venetus; qui edidit quædam de Sphęra.

1559. Franciscus Barocius, Patricius Venetus; cuius exstat Cosmographia in quattuor libros distributa; & admirandum illud Geometricum problema tredecim modis demonstratum, quod docet duas lineas in eodem plano designare, quæ numquam inuicem coincidant, etiam si in infinitum protrahantur, & quanto longius producuntur, tanto sibi inuicem propiores euadant.

EXPLICATORES HVMANITATIS GRAECAE, AC LATINAE.

An. 1520. Marinus Becichemus Scodrēsis; qui Rhetoricā profitebatur; cuiusq. opera quædam edita sunt, prælectio in Plinium cum aliis quibusdam: Ratio scribendarum Epistolarū: Castigationes in libros Ciceronis de oratore, de Inuentione, & in Rhetorica ad Herennium: tres orationes altera ad Serenissimum Venetorum Principem Antonium Grimanum, altera ad piissimum Cardinalem Marcum Cornelium, tertia ad Andream Priolum, philosophum eloquentissimum; qui denique (vt hoc obiter notem) dum Rotata pagina Doctorum Gymnasii Patauini peruulgaretur, an 1521. statim post Ioannem Montisdocham Hispanum, & Brandaporum philosophos ordinarios, mandato Præsidum, Marini Georgii Doctoris, & Prætoris, Andreæq. Magni Præfecti, ac cum consensu Rectoris, Ioannis Carrariensis, Philosophiæ, ac Medicinæ Doctoris fuit pronunciatus, obiitq; an. 1526.

Romulus Amasæus Vtinensis, qui litteras Gręcas interpretabatur, ac latine conuertit Xenophontis libros septem de Cyri minoris expeditione: & Pausaniam: composuitq. Scholas duas de ratione instituendi; & de dignitate linguæ latinæ aduersus Etruscos libros duos.

1526. Bernardinus Donatus Veronensis, Amasęi successor; qui edidit opusculum de Platonicæ, atq. Aristotelicæ Philo-

philosophię differentia, vbi Georgij Gemisti super eadem re libellum in dialogum redegit, & quædam de suo adiecit: Aristotelisq. Oeconomicorum libros duos latinos fecit: & è Galeno librum de cognoscendis, curandisq; animi morbis conuertit.

1530. Lazarus Bonamicus Bassianensis; à quo epistolæ carmine sunt conscriptæ ad Vrsinum Velium Silesium, ad Donatum Rullum Venetum, ad Altenerium Auogadrũ Veronensem, ad Carolum Capellum, & Matthæum Dandulum Venetos, ad Diegum Mendozãm Hispanum, ad Fridericum Fregosium Genuensem, & alia quædam, & epistolæ quindecim soluta oratione eleganter exaratæ, quæ cum aliorum clarorum hominum epistolis coniunctę sunt: qui cum Becichemo, & Donato successisset, institutum peruulgandi professores Rhetoricę in Rotata pagina statim post philosophos ordinarios, quemadmodum fuisse peruulgatum ipsum Becichemum post Ioannem Montisdocham Hispanum, & Brandaporum, modo notaui, dimissum est.

1545. Ioannes Faseolus Patauinus, qui tempore Bonamici uespere cœpit publice docere, & Simplicii cõmẽtarios primus latine conuertit, ac cum eis tres epistolas edidit cultissimas; quarum prima imperitos, & inelegantes interpretes deserendos monet: altera Arabas relinquendos probat: tertia ad bonos, probatosq. auctores perlegendos inuitat.

1552. Franciscus Roborrellus Vtinensis Bonamici successor, qui sex post annis in Gymnasium Bononiense inuitatus, profectusq; est.

1560. Carolus Sigonius Mutinensis, post quem anno proximo sequenti reuocatus est Robortellus in Gymnasium Patauinum, vt Humanitatem profiteretur coniunctim cum Morali Philosophia; diemq; suum obiit an. 1563. cum multo ante Sigonius post habitum satis longum cum Robortello, & quidem honorificum concursum Bononiam se contulisset.

Scripsit Robortellus variorum locorum Annotationes in auctores aliquot vtriusq; linguæ, nempe in omnes Callimachi hymnos: in Apophthegmata Erasmica quædam Diogenis Cynici ex Laertio non bene versa: in aliquot locos Horatij, Cæsaris, Tibulli, Catulli, Propertij, Ciceronis Rheto-

H ricæ,

ricæ, Poeticæ, Oeconomicæ Ariſtotelis: de hiſtorica faculta te diſputationem: item Laconici, ſeu Sudationis explicationem: de nominibus Romanorum: de Rhetorica facultate: explicationem in Catulli Epithalamium: Annotationum in varia tam Græcorum, quàm Latinorum loca libros duos: Oden Græcam: quæ βιοχρησμωδία inſcribitur: explanationes in primum librum Aeneidos Virgilij: explicationes in librũ Ariſtotelis de poetica: Paraphraſim in Horatium de Poetica: explicationes de Satyra, Epigrammate, Comœdia, Salibus, Elegia: Annotatiónes in obſcuriora loca Familiarium Epiſtolarum Ciceronis: Scholia in Aeſchyli Tragœdias ſeptem: conuerſionem Latinam Aeliani de militaribus ordinibus more Græcorum inſtituendis: librum de artificio dicendi: Tabulas oratorias: de nominibus arborum: de conuenientia ſupputationis Liuianæ cum marmoribus: de Rep. Romana: multa contra Carolum Sigonium.

Ipſius autem Caroli Sigonij opera ſunt Scholia, quibus T. Liuij Patauini hiſtoriæ, & earum Epitomæ partim emendantur, partim etiam explanantur: in eoſdem libros Chronologia ipſorum & auctorum verbis confirmata, & impreſſa cum Liuij hiſtoria ab eo emendata: Faſti conſulares, ac triumphi acti à Romulo Rege vſque ad Tiberium Cæſarem: in Faſtos, & triumphos, ideſt, in vniuerſam Romanam hiſtoriam Commentarius: de nomine Romanorum liber: de antiquo iure ciuium Romanorum libri duo: de antiquo iure Italiæ libri tres: de antiquo iure prouinciarum libri duo: de Rep. Hebræorum libri ſeptem: de Rep. Athenienſium libri quattuor, cum libro de Athenienſium, Lacedæmoniorumq. temporibus: de lege Curiata Magiſtratuum, atq. Imperatorum, ac iure eorum liber: de vita, & rebus geſtis P. Scipionis Aemiliani liber: orationum volumen: emendationum libri duo, in quibus Franciſci Robortelli reprehenſionibus reſpondet, ac uitiſſim multa in eius ſcriptis reprehendit: Ariſtotelis Rhetoricorum libri tres Latine conuerſi: de dialogo liber: Hiſtoria de regno Italiæ: Hiſtoria de regno Orientali: libri de iudicijs: collectio fragmentorum Ciceronis cum Scholijs: de cõſolatione edita ſub nomine Ciceronis orationes duæ: eadem de re dialogus ſub nomine Accuſatoris.

1567.

1567. Ioannes Faſeolus Robortello ſucceſſit.

1571. Ego ipſe Faſeolo collega datus ſum.

Atque hæc habui, quæ altius repetendo ſtrictim explicarē vſq; ad annum milleſimum quingenteſimum ſeptuageſimū primum, cum in hoc Gymnaſium receptus ſum. Conſequēs modo eſt, vt quæ deinceps in eo euenerint memoratu digna, aliquanto enucleatius exprimam; &, quæ facta ſit inter Gymnaſii Doctores mutatio, quæq. ipſis, & eorum auditoribus magna, & memorabilia contigerint, obſeruem. Quod, quā diligentiſſime potero, efficiam, ſi prius notauero, nos hoc totum tēporis ſpatium felicibus auſpicijs quinque Principum Venetorum, quattuor Patauij Epiſcoporum, multorum Præſidum, Moderatorum, atq. vtriuſque Vniuerſitatis Rectorum feliciter tranſegiſſe. Quos ne ſępius ego ſingulis annis, & in ſingulorum annorum narratione nominem, vt ſemel hoc ipſo labore defungar, omnes in vnum locum conducam.

De ijs, quorum auſpicijs Gymnaſium eſt gubernatum poſt an. 1570. *Cap. XVII.*

1571 Venetiarum Princeps erat is, qui ſuperiore proximo anno in Petri Lauredani locum electusfuerat, Aloyſius Mocenicus; extinctusq; eſt ſeptimo anno ſui Principatꝰ.

Ei ſucceſſit Sebaſtianus Venerius; qui cum ſequenti proximo anno diem ſuum obijſſet, ſucceſſorem habuit Nicolaum Pontium, poſtea vita functum an. 1585.

In huius locum Paſchalis Ciconia ſuffectus eſt; Principatumq. adminiſtrauit vſq. ad an. 1595. cum ipſe vitam cum morte commutauit, Marinuſq. Grimanus, qui nunc floret, principem in Rep. locum eſt conſecutus.

Cum autem Patauij Epiſcopus ſit Patauini Gymnaſii, vt vocant, Cancellarius, Epiſcopatum an. 1571. is gerebat, qui ſuperiore proximo anno Franciſci Piſani Cardinalis ſucceſſor factus fuerat, Nicolaus Ormanetus Veronenſis, obijtque an. 1577.

In eius locum Fridericus Cornelius ſucceſſit, qui an. 1586 ad Cardinalatum euectus eſt, ſibiq. in Patauino Epiſcopatu Coadiutorem cum futura poſt mortem ſuam ſucceſſione cōſtituit Aloyſium Cornelium ex M. António ipſius fratre ortū,

atq. ex hac vita discessit an. 1590.

Aloysius an. 1594. decessit: eiusq. locus Marco Cornelio datus est, cuius præstãtissima nũc administratione perfruimur

Eodem anno 1571. fuerunt Patauij Præsides Io. Aimus Prætor: Petrus Fuscarus præfectus 1572. ijdem.

1573. Gaspar Rhenerius: Victor Bagradenus.
1574. Iacobus Fuscarenus Doctor: Franc. Duodus.
1575. Iidem.
1576. Paschalis Ciconia, quĩ postea Princeps factus est: Aloysius Georgius.
1577. Iidem.
1578. Hieronymus Priolus: Vidus Maurocenus.
1579. Aloysius Iustinianus: Franciscus Cornelius.
1580. Iidem.
1581. Aloysius Grimanus: Daniel Priolus.
1582. Marcus Cornelius: Laurentius Bagradenus.
1583. Natalis Donatus: Andreas Fuscarenus.
1584. Andreas Bernardus: Laurentius Donatus.
1585. Iidem.
1586. M. Antonius Memmius: Petrus Marcellus.
1587. Georgius Contarenus: Marinus Grim. Eques.
1588. Iidem.
1589. Idem Georgius Contar. Prętor, & Propręfectus.
1590. Io. Superantius Eques: Fridericus Sanutus.
1591. Io. Bapt. Veturius: idem Fridericus Sanutus.
1592. Idem Io. Bapt. Vetur. Vincẽtius Gradon. Eques.
1593. Iustinianus Iustinianeus: Nicolaus Gussonus.
1594. Thomas Maurocenus: Zacharias Contarenus.
1595. Iidem.
1596. Fridericus Rhenerius: Hieronymus Surianus.
1597. Aloysius Bagradenus: Dominicus Delphinius.

Quemadmodum aũt Gymn. moderando primũ quattuor primarij ciues Patauini pręfici cõsueuerunt, vt statutũ quoq; fuisse legitur an. 1420. Marco Dandulo Prætore, Laurentio Bagradeno Præfecto: sic postea III. Viri studiorũ, & Moderatores Gymn. electi sunt per biẽniũ primarij Reip. Venetæ Senatores; &, quamuis tres constitui soleant: tamen, quia eorum aliqui non solum morte quandoque præripiuntur, sed

etiam

etiam ad alia munera publica adhibentur: iccirco non trium ſemper, ſed interdum vnius, non numquam duorum fit electio; erantq. an. 1571. Moderatores Fridericus Valareſſius: Nicolaus Pontius Doctor, & Eques, qui poſtea fuit Princeps: Marinus Caballius Eques; quorũ duo priores, abſente Reip. cauſſa tertio, me delegerunt.

An. 1572. die 22. Aprilis declarati ſunt III. Viri Litterarij Ioannes Michael Eques: Iacobus Surianus Eques: Iacobus Fuſcarenus Doctor.

1573. 27. Iulii, Petrus Sanutus. 17. Septembris Michael Surianus Eques.

1574. 20. Iunii, Ioannes Donatus: M. Antonius Barbarus Di. Marci Procurator: Nicolaus Pontius Doctor, Eques, Procurator Marcius.

1575. 15. Decembris: Franciſcus Venerius: Paullus Theupolus Eques: Iacobus Fuſcarenus Doctor.

1578. 20. Decembris, Aloyſius Georgius Conſiliarius: Franc. Longus: Io. Michael Eques, Cõſiliarius.

1580. 4. Maii, Ioannes Superantius Eques: Ioannes Donatus.

1581. 14. Aprilis, Paullus Theupolus Eques Di. Marci Procurator.

1582. 15. Maij, Ioannes Coratius Eques: Franciſcus Longus.

1583. 18. Iunij, Iacobus Superantius Eques, Procurator Marcius:
7. Ianuarii Leonardus Donatus.

1584. 3. Maii, Vincentius Maurocenus Eques, Di. Marci Procurator:
24. Auguſti Marinus Grimanus, qui nunc Princeps eſt.

1585. 23. Ianuarii, Ioannes Michael Eques Di. Marci Procurator.

1586. 9. Maii, Laurentius Priolus Eques, qui poſtea ad Patriarcharum Venetiarum euectus eſt, deinde à Clemente VIII. Pontifice Max. Cardinalis declaratus. 24. Septembris Aloyſius Georgius.

1587. 30. Ianuarij M. Antonius Barbarus Eques, Di. Marci

Marci Procurator.
1588. 3. Octobris Gabriel Cornelius: Iacobus Fuscarenus Eques, Procurator Marcius.
1589. 1. Septembris Fridericus Sanutus. 25. Ianuarii Leonardus Donatus Eques.
1590. 3. Martii Io. Franciscus Priolus, Di. Marci Proc. 20. Octobris Zacharias Contarenus.
1591. 12. Martii Aloysius Georgius, Procurator Marcius: Ioãnes Michael Eques Procurator Marcius. 16. Octobris Ioannes Supernanus Eques.
1593. vltimo Iulii M. Antonius Barbarus Eques, Procurator Di. Marci.
26. Septembris Marinus Grimanus.
1594. 12. Martii Leonardus Donatus Eques, Procurator Di. Marci.
30. Decembris M. Antonius Barbarus Eques, Procurator Di. Marci.
1595. 9. Maii Nicolaus Gussonus: Hieronymus Capellius: Mathæus Zanius.
1596. mense Martio Iacobus Fuscarenus Eques, Procurator Marcius in locum Hieronymi Capellii designati Legati, seu, vt appellant, Baili ad Regem Turcarum.
1597. 26. Iunii in locum Nicolai Gussoni, & Matthęi Zanii Ioannes Superantius, & Paullus Paruta. Di. Marci Procuratores.

Ac præerat quidem an. 1571. Vniuersitati Iuris studiosorum Ioannes Cladius Cretensis Rector: Vniuersitati vero studiosorum philosophiæ, ac medicinæ Faustus Durastantius Picens Prorector substitutus.
1572. Bartholomæus Botia Cretensis Rector: idem Durastantius Rector.
1573. Pompeius Brigida Cyprius Prorector: Benedictus Flanginus Cyprius Prorector.
1574. Iosephus Spinellius Castrofrãciensis Rector: Cõstantinus Paleocapa Cretensis Eques Rector.
1575. Bernardinus Nigrinus Lantianensis Rector: Iacobus

cobus

cobus Paleocapa Cretensis Rector;
1576. Idem Bernardinus Nigrinus: primum Nicolaus Caballius Veronensis: deinde Antonius Buclarinus Veronensis Prorector.
1577. Idem Bernardinus Nigrinus Rector: Stephanus Cereolus Coloniensis Rector.
1578. Petrus Polidorus Picens: idem Stephanus Cereolus.
1579. Idẽ Petrus Polidorus: Dominicus Slatarichius Ragusinus Rector.
1580. Aloysius Ancaranus Spoletinus Rector: Flaminius Franciscinus Rector.
1581. Iulius Abaquius Vicetinus Rector: idem Flaminius Franciscinus.
1582. Renatus Iulianus Bertiniolus Gallus Rector: Pet. Antonius Roncatus Veronensis Rector.
1583. Thomas à Scharustein Germanus Rector: Nicolaus Andronicus Tragurinus Rector.
1584. Idem Thomas: Alphonsus Tragetinus Brixianus Prorector substitutus.
1585. Andreas Auria Castrofranciensis Rector: Iacobus Sauoianus ex vrbe Nauplio Prorector.
1586. Io. Franciscus Lombardus Cretensis Rector: idẽ Iacobus Sauoianus Rector.
1587. Alexander Puteus pedemontanus Prorector substitutus: Franciscus Magnus Veronensis Prorect.
1588. Fabius Turca Taurisanus Rector: Io. Paullus Vbaldinus Muglensis Rector.
1589. Antonius Vlastus Cretensis Rector: Vincentius Lumatius Mantuanus Rector.
1590. Lancellotus Lancellotius Asculanus Rector: Augustinus Dominicus Fulginas Prorector.
1591. Petrus Alzanns Bergomas Rector, qui proximo sequenti anno, cum discessurus esset Patauio, miserrime necatus est: idem Augustinus Rector.
1592. Antonius Cerro Bergomas Rector: Iacobus Donatns Veronensis Prorector; quo propter nõ nullus rixas in exsiliũ pulso Marius Bibilaqua Saloẽ

sis

sis Vicarius in reliqua parte anni Vniuers. administrauit, electus Substitutus ab ipsa Vniuersitate.

1593. Nicolaus Bolitius Ascruuinus Rector: Georgius Pipanus Polonus Cracouiensis Rector.

1594. Idem Nicolaus Bolitius: Antonius Sauoldus Brix. Sindicus, loco deficientis Rectoris.

1595. Ant. Prosper Genuensis Prorector: Marius Bibilaqua Saloensis Sindicus, loco deficiētis Rect.

1596. Dardius Cauacia Vicetinus Sindicus: Io. Iacob. Grandius Veron. Sindicus, loco deficientis Rect.

1597. Hieronymus Parolarius Coloniensis Rect. Matthias Iacobeus Ripensis Danus Sindicus, loco deficientis Rectoris.

Seruiebant tamquàm summi Administri Gymn. Patauini, quos Bidellos Generales appellant, eodem an. 1571. Vniuersitati Iuris studiosorū successor Syluestri Basilicæ, Antonius Centofantius: in cuius locum postea suffectus est Bernardinus Marostica: inde Iosephus Mainus: inde Baptista Tolfa: & an. 1597. Io. Antonius Zarra.

Vniuersitati autem studiosorum Philosophię, ac Medicinę is, qui superiore proximo anno Iacobo Ceronio successerat, Antonius Nonius. Cumq. hic an. 1572. è vita excessisset, successorem habuit Andream Talentum, bonis litteris præditū, ac poetica facultate instructū: eoq. an. 1574. peracerba morte subtracto, & quidem cum magno vniuersi Gymnasii mœrore (honeste enim seruiebat, quàm qui honestissime) delatum est munus ipsius filio Baptistæ Talento: cuius an. 1576. demortui locus Antonio Rosato datus est, viro solertissimo, ac diligentissimo, tenente locū inferioris Bidelli Leone Talētos altero Andreæ filio, viro probo, & oībus studiosis charo.

✠ *Finis Primi Libri.* ✠

DE

DE GYMNASIO PATAVINO

ANTONII RICCOBONI Commentariorum Liber Secundus.

De Doctoribus Gymnasij Patauini An. 1571. Cap. I.

AEC erat quasi facies Gymnasij Pataui ni anno septuagesimo primo supra millesimum, & quingentesimum, cum in tantam ego claritatem receptus sum.

Explicabat Ius Canonicum matutinũ Iacobus Menochius Ticinensis in primo loco: Michael Quarantoctius Patauinus in secundo.

Ius Canonicum vespertinum Gaspar Fabianus Patauinus in primo loco: Guarinus Soacia Patauinus in altero: Clemẽs Thealdinus Patauinus in tertio.

Ius Ciuile ordinarium matutinum Marcus Mantua Patauinus in primo loco: Tiberius Decianus Vtinensis in æqualitate primi loci: Martius Rutilius Vicetinus in tertio.

Ius Ciuile ordinarium vespertinum Ioãnes Cephalus Ferrariensis in primo loco: Franciscus Mantica Vtinensis in secundo: Bonifacius Rogerius Patauinus in tertio: Franciscus Zabarella Patauinus in tertio Patauino.

Eam partem Iuris, quæ dicitur ad crimina pertinere, Bartholomæus Syluaticus Patauinus.

Artem Actuariorum Ioannes Leonissa Patauinus.

Contextum, glossema, & Bartholum, mane Nicolaus Bottonus Patauinus in primo loco: Petrus Antonius Godius Vicetinus in secundo.

Vesperi Terentius Terentianus Patauinus in primo loco.

Iustiniani Institutiones Philippus Octauianus Montanianensis in primo loco: Sebastianus Monticulus Vicetinus in secundo: Laurentius Castellanus Patauinus in tertio.

Sextum Iuris Canonici Franciſcus Branca Patauinus.

Ius Ciuile meridianũ Bartholomæus Sforcia Patauinus.

Theologiam deſierat explicare ex doctrina Di. Thomę Magiſter Ambroſius Barbauarius Mediolanenſis accitus à Hieronymo Ruuereo Taurini Archiepiſcopo, eo, qui poſtea Cardinalis factus eſt: ſed proximo ſequenti anno reuocatus eſt, vt tempus ſuæ conductionis abſolueret: explicabat autem ex doctrina Scoti Magiſter Bonauentura Manentus Gabianẽſis.

Sacram Scripturam Magiſter Hieronymus Quainus ex eorum ordine, quos Seruitas appellant.

Ea, quę Metaphyſica nuncupantur, ex doctrina S. Thomæ Magiſter Thomas Peregrinus Venetus: ex doctrina Scoti Magiſter Martialis Peregrinus Calaber.

Medicinam Theoricam ordinariam Bernardinus Paternus Saloẽſis in primo loco: Paullus Craſſus Patauinus in ſecũdo.

Medicinam Practicam ordinariam Hieronymus Mercurialis Foroliuienſis in primo loco: Hieronymus Capiuacceus Patauinus in ſecundo.

Philoſophiam ordinariam deſierat explanare Fridericus Pendaſius Mantuanus in Gymnaſium traductus Bononienſe; ſolus explicabat Franciſcus Piccolomineus Senenſis, quo cum ille habuerat loci æqualitatem.

Medicinam Theoricam extraordinariam Bernardinus Triuiſanus patauinus: Albertinuſq. Bottonus patauinus in primi loci æqualitate: & Ludouicus Agnellius patauinus in tertio loco.

Medicinam practicam extraordinariam Marianus Stephanellus patauinus: & Nicolaus Curtius Brixianus; ambo in primi loci æqualitate: ac Hieronymus Niger patauinus in tertio loco.

Ghirurgiam Hieronymus Fabricius ab Aquapendente.

Simplicia medicamenta Melchior Guilandinus, non in Scholis, ſed in horto Medicinali.

Philoſophiam extraordinariam Archãgelus Mercenarius Picens in primo loco: Comes Iacobus Zabarella patauinus in ſecundo loco.

Logicam Bernardinus Petrella Burgenſis in primo loco: Fauſtinus Summus in altero.

Mathe-

Mathematicas diſciplinas Petrus Catena Venetus.

Humanitatem,& Rhetoricam Græcam, atq. Latinam Io. Faſeolus Patauinus; cui ego Senatus Veneti decreto collega datus ſum.

Iamuero de his ſingulis breuiter agendum eſt: poſtea verò de eorum ſucceſſoribus.

De Iacobo Menochio. Cap. II.

IAcobus Menochius, homo per ſe cognitus, nulla commendatione maiorum, ex Academia Ticinenſi ad Gymnaſium ſubalpinum Montis Regalis multo ante ab Allobrogum Duce, Hemanuele Philiberto fuerat accitus, omniq. humanitatis, & benignitatis genere honoratus; ac Thomæ Languſci Stropianę Comitis, Magniq. vt appellant, Cancellarij, atq. Caſſiani Putei, qui Senatui præſidebat, clariſſimo teſtimonio apud Principem illum ita laudatus, vt dignus factus ſit, quem ille ſuis litteris ad ſe vocaret, & ad declarandum ſuum ipſius ius in Marchia Montis Ferrati adhiberet. Cumq. circiter annos ſex in percelebri Montis Regalis Gymnaſio floruiſſet, à Rep. Veneta honeſtiſſimo præmio inuitatus eſt, vt primi Interpretis Iuris pontificij matutini in patauina Academia perſonam ſuſtineret. quod ipſe munus an. 1566. accepit, & vſq. ad an. 1572. continuauit, cum ceſſante propter incommodã valetudinem Martio Rutilio Vicetino, ad Ius Ciuile matutinum interpretandum Tiberij Deciani collega factus eſt: & quidem collega in ſecundo loco. nam anno tantum 1582. extincto Tiberio Deciano primum locum eſt conſecutus. Iã, cum Ius Pontificium matutinum per ſex annos, & Ius ciuile matutinum alijs ſex annis docuiſſet, à Franciſco Mediceo Magno Etruriæ Duce octingentorum aureorum præmium, vt Piſano in Gymnaſio primum Iuris Cæſarei interpretandi locum obtineret, ei propoſitum fuit: ſed ſe eam conditionem recuſaſſe in quadam præfatione, quam Ticini habuit, teſtatus eſt., tum quòd Piſani aeris intemperies ſuæ parum conduceret valetudini: tum quòd tanta eſſet Patauini Gymnaſii celebritas, vt cum eo Piſanum comparare poſſe nemo merito videretur: tum quòd Reſp. Veneta eodem propemodum dato præmio vti eius opera diutius voluiſſet. Quattuor

autem alios hoc ipso in Gymnasio annos floruerat, cum Bononiensis Senatus suis ad eum litteris,& nuncio misto, illustri Equite, Lucio Magio, ciue Bononiensi, promisso mille aureorum præmio ipsum in suam Academiam conducere conatus est. Conuenerant: eò erat profecturus: itineri se accingebat: cum Reip. Venetæ studio effectum est, vt vinculum, quo se hic cum illis obstrinxerat, dissolueretur. Itaque suum in hoc Gymnasio explicandi munus continuauit,& principibus Venetis honestissime seruiendo tres, ac viginti annos compleuit, non solum ad docendum, verum etiam ad grauissima eorum cum Gregorio XIII. Pontifice Max. negotia conficienda honorifice adhibitus. Cumq. an. 1588. Nicolaus Gratianus, qui eruditione, ac religione Gymnasium Ticinense valde illustrauerat, ex hac vita excessisset, Menochius Senatus Mediolanensis decreto accitus fuerat, vt in eius demortui locũ succederet. Quo etiam tempore Ferdinandus Mediceus, Magnus Etruriæ Dux per litteras Io. Baptistæ Arcimboldi sibi charissimi eum iterum in Gymnasium Pisanum inuitauerat, proposita ea numorum ui, quę nemini fortasse alii fuerat antea numerata. Conditionem tamen non accepit, quòd iam fidem suam Mediolanensi Senatui obstrinxisset. Cum enim se excusasset, quòd onus docendi horis vespertinis, quemadmodum Gratianus fecerat, quominus ipse subiret, impedimento sibi esset non satis firma valetudo, quæ, vt nouis susceptis laboribus, ac vigiliis profiteri Ius ciuile horis pomeridianis posset, minime ferre videbatur, suamq. operam in horas matutinas, quibus semper antea professus fuerat, detulisset: eum voti compotem Senatores Mediolanenses fecerunt, constituto ei præmio mille aureorum, quantum etiam à Venetis acceperat. Quamobrem an 1589. ad id munus obeundum se cõtulit; luculentamq. habuit præfationem, ex qua mecum cõmunicata hæc omnia sumpsi, factus aliquot post annis Senator Mediolanensis, in quo Senatu adhuc floret. Eius præclarissima exstant opera signata ad gloriam sempiternam;

Tractatus de arbitrariis iudicum quæstionibus,& caussis.

De adipiscenda,& retinenda possessione Commentarii.

De recuperanda possessione Commentarii.

In omnes præcipuas recuperandæ possessionis constitutiones

nes commentarii cum Responsis caussæ Ferrariensis datis à multis Italiæ Iurisconsultorum collegiis.

Ad librum secundum de arbitrariis iudicum quæstionibus,& caussis,adiuncta centuria quinta,centum casus iudicibus arbitrarios continens, ad quotidianum vsum in forensibus negotiis perutilis.

Consiliorum,seu Responsorum Tomi permulti.

De præsumptionibus, coniecturis, signis, & iudiciis Tomi tres.

De Michaele Quarantoctio. Cap. III.

MIchael Quarantoctius Nobilis Patauinus originem traxit à prçstantissimo viro, Quarantoctio Florentino, eo, qui obsidente Patauium exercitu Veneto aduersus Carrarienses,ad portam S Crucis cum vno comite muros ascendit, oc cisisq. vigiliis, req. Galleacio Gonzagæ Summo Venetarũ copiarum Imperatori significata, & præsidiis ab eo missis, caussa fuisse dicitur,cur ipsa porta caperetur, &per eam exercitus introduceretur,Principe Michaele Steno, an. 1404. vt Bernardinus Corius narrat in Historia Mediolanensi. Quamobrem ipse Quarantoctius,tamquàm benemeritus,magnis muneribus fuit donatus,& præfectura Militari honoratus, ciuisq. Patauinus factus. Idemq. an. 1437. custodiæ Palatii Bononiensis,vbi Eugenius IIII.Pontifex Max. Venetus ex familia Condolmeria tunc residebat, summo cum imperio præfectus est. Eius Frater Michael Quarantoctius senior, Iuris Põtificii, ac Cæsarei Doctor celeberrimus, circiter an. 1441. in Ditione Ecclesiastica ciuitates administrauit,is,qui an. 1435. cum esset Præses Patauini Iurisconsultorum collegii, auctor fuerat illius statuti, Vt cuncti Doctores ipsius Collegii in die festo Di. Antonii Confessoris, & in solennibus eius diei supplicationibus circumspecte procederent, cum cereis in manibus,& pellibus de ipsorum collo pendentibus, singulis comitati minoribus Franciscanis. Quod pium institutum etiã Philosophorum,& Medicorum collegium est imitatum.

Ac in familia quidem Quarantoctia ab his duobus, qui modo nominati sunt, Pataui propagata ortus Michael iunior,cùm in legum diuinarum, & humanarum studio plurimum profecisset, datisq; egregiis doctrinæ suæ documentis

sum-

ſumma cum laude doctoris inſignia fuiſſet conſecutus, an. 1564. factus eſt explicator Iuris ciuilis in tertio loco: an. 1566 adhibitus ad textum, gloſſam, & Bartholum horis veſpertinis in primo loco explicandum: an. 1568. electus ad Ius Pontificium matutinum in ſecundo loco explanandum, collega celeberrimi I. C. Iacobi Menochii: an. 1577. ad explicationem Feudorum traductus: quam vſque ad an. 1586. cum Sebaſtiani Monticuli, Interpretis Iuris canonici veſpertini collega factus eſt, propter præſtantiam ſuam omnibus probatam continuauit; etiamſi an. 1579. S. C. factum eſſet, vt explanatio Feudorum à Gymnaſii Moderatoribus vni eorum, qui Ius ciuile in ſecundo loco explanarent, aut alicui alteri, prout eis viſũ fuiſſet, committeretur: neminem enim ipſi Moderatores Michaeli Quarantoctio præferendũ iudicarunt. Idem an. 1594. propter celebrem famam doctrinæ, experientiæ, integritatis ſuę (vt in litteris publicis legitur ea de re datis), Auditor Rotæ Ciuilis Genuẽſis declaratus eſt ad ordinarias Genuæ cauſſas dijudicandas, & à Principe illius Reip. ac Senatoribus honeſtiſſime inuitatus. Quam tamen dignitatem recuſauit, ne ſuo ipſius Principi, atq. adeo ſuæ patriæ deeſſet: vir non ſolũ iuriſprudentia, ſed etiam bonitate clariſſimus, vereq. dignus, qui & auunculum habuerit excellenti pietate virum, Archiepiſcopum Vrbini, Prolegatum Bononię, Antonium Ianotium, & duos fratres præſtantiſſimos, tum Horatium virum religioſum, Theologiæ Doctorem, per quattuor, & viginti annos in multis muneribus Patauinæ Eccleſiæ Adminiſtrum, atq. inter cetera Nicolai Ormaneti, Epiſcopi Patauini, Vicarim: tum Camillum I. C. & oratorem egregium, in Patauino foro, & in cauſſis criminalibus magna cum laude verſatũ, Principis Venetiarum, & Ducis Ferrariæ Equitem. Obijt diem ſuum an. 1597.

De Gaſpare Fabiano. Cap. IV.

GAſpar Fabianus ciuis Patauinus ad Ius Canonicum veſpertinum interpretandum an. 1560. in locum M. Antonij Zabarellæ fuerat electus; vir, donec vixit, ſemper ſummæ habitus auctoritatis propter celebrẽ famam doctrinæ, ac probitatus ſuę, atq. ab omnibus, tamquàm alter Ariſtides, iuſtiſſimus

simus celebratus, ita vt non solum ad eum publice docentem plurimi studiosi confluerent, verum etiam ad eius iudicium, tamquàm sapientissimum, & sanctissimum maximus vndiq. concursus fieret, atq. in eo prorsus omnes conquiescerent. Diu tenuit primum locum Iuris Pontificij vespertini explicādi, qui eo extincto datus est Sebastiano Monticulo Vicetino anno 1582.

De Guarino Pisone Soacia. Cap. V.

GVarinus Piso Soacia Patauinus, cuius maiores ex oppido Rhætorum Soaci Patauium venerant, fuit vir doctissimus, atq. in studio legum Hieronymi Cagnoli alumnus præstantissimus: qui, cum primum Doctoris insignia est consecutus, ad Institutiones Iustiniani Imperatoris explicandas adhibitus est; etiamsi ab eo munere postea incommoda valetudine impeditus cessare necesse habuerit. Artem deinde oratoris, & aduocati Venetijs, & Patauij maxima sua cum laude, atq. eorum, quos defendebat, vtilitate exercuit. Rursus ad publicum explicandi munus est reuocatus; factusq. Interpres Textus, Glossæ, & Bartholi an. 1568. Inde explicator Iuris Canonici vespertini an. 1570. postea ad tertiū locū Iuris Ciuilis matutini an. 1574. est traductus: & an. 1575. dignus habitus, qui celeberrimi I. C. Iacobi Menochij in çqualitate secundi loci collega esset. An. aūt 1579. in duo clarissima Gym. magno proposito prçmio est inuitatus, Taurinense, & Pisanū; elegitq. Pisanum, vbi tredecim annis Ius ciuile matutinum in primo loco professus est vsque ad mortem suam, quā obiit an. 1591. Pridie Non. Augusti, Patauii, quò incommoda valetudine Laborans se contulerat, vt melioris aeris beneficio, medicorumq; Patauinorum præstantia suam recuperaret sanitatem, quod tamen ipse obtinere non potuit: nulla funeris pompa sepultus, quoniam ita ipsemet mandasset, alioqui omni honore quàm dignissimus. Reliquit duos filios magna virtute præstantes, & magnos Iurisconsultos, Petrum, & Thaddæum; quorum quidem primus an. 1589. die 12. Maii à Præsidibus Salerni, per Io. Angelum Papium vtriusque signaturæ, vt appellant, Referendarium in Sisti V. Pontificatu electus est ad Ius ciuile ordinarium matutinum interpretandū,

con-

constituto ei præmio trecentorum aureorum, à quo munere infirma valetudine laborans an. 1591. vix potuit cessationem impetrare,& cum ea tantum cōditione, vt posteaquàm esset sanitati pristinæ restitutus, ad publice docendum rediret. qđ tamen diutius ægrotans præstare non potuit, ita vt in eius locum sufficere alterum necesse fuerit, suffectusq. fit Aloysius Musaptus Alexandri filius Patauinus: an. autem 1593. cum iam conualuisset, litteris Galli celeberrimi I.C. die 2. Septembris Romæ datis inuitatus est in Gymnasium Messanense ad declarandum quoque Ius ciuile ordinarium matutinum, proposito quadringentorum aureorum præmio; quod cum ipse recusasset, Galeotus Ferrus Patauinus accepit. Alter uero Guarini filius ad Ius Pontificium matutinum in hoc Gymnasio explanandum adhibitus est, vt suo loco apparebit. Eiusdē Guarini exstant duo opera vtilissima; vnum de Romanorū, & Venetorum magistratuum inter se comparatione ad legē primam, capite Pandectarum de officio eius, cui mandata est iurisdictio, & in superiora de magistratibus capita: alterum inscriptum In Feudorum vsus præludia, methodice, diligenterque conscripta.

De Clemente Thealdino. Cap VI.

NVlla vrbs in Italia feracior est hominum in optimarum artium studiis excellentissimorum, quàm Patauium, ubi inter alios quàmplurimos ortus est Clemens Thealdinus, & electus an. 1565. ad Ius Pontificium vespertinum de superiore loco profitendum, collega clarissimorum Iurisconsultorū, Gasparis Fabiani; & Guarini Pisonis Soaciæ. quod munus ipse præclare obiuit usque ad mortem suam, dato eius loco Paullo Bradiolo, Iulii optimi ciuis Patauini, & maximi I.C. filio an. 1576.

De Mantua Benauidio. Cap. VII.

MArcus Mantua Benauidius Patauinus in patria sua maiores omnes gessit dignitates: ac pro ea etiam honestissimo legationis munere functus est, cum Francisco Donato Venetiarum Principi nomine publico principatum est gratulatus. Ad criminum caussas pertractandas, & defendendas magna sua cum laude adhibitus eloquentia sua non nullis ad sum-

mum

mum supplicium condemnatis uitæ peperit incolumitatem. Cœpit publice docere an. 1517. fuitq. Interpres primum Institutionum Iustiniani cum eiusdem muneris collega Nicolao Ianotio Patauino, eo, quem Vrbini Dux consiliarium, Episcopus Foroliuiensis parentem habuit: deinde sexti voluminis Iuris Canonici cum Ludouico Gometio Hispano, eo qui Romæ fuit postea, vt appellant, Rotæ Auditor, cuiusq. monumenta exstant litterarum præclarissima: præterea Iuris ciuilis cum Vincentio Dallochio Bononiensi, & Aloysio Descaltio Patauino: inde Iuris Canonici cum Balthassare Cardutio Florentino, eoq; ex hac vrbe profecto cum Bernardino Claricino Bononiẽsi: rursus Iuris ciuilis cum Francisco Curtio Ticinensi, cum Io. Antonio Rubeo Alexandrino, cum Hieronymo Cagnolo Vercellensi, cum Tiberio Deciano Vtinensi. An. 1572. ad Ius Canonicum matutinum interpretandum in locum Iacobi Menochii traductus est. An. 1574 altissimum, & eminentissimum in Scholis dignitatis locum, quem supraordinarium nominant, obtinuit, cum facultate publice docendi, & non docendi ex arbitrio suo. Cuius ualde laudãdus est conatus in multis operibus conficiendis, & libris, ac voluminibus conscribendis, flagrantissimumq. quotidianis laboribus, atq. assiduis vigilijs suis præclara litterarum studia iuuandi desiderium; cum ediderit varios tum in Ius Cæsareum, tum in Ius Pontificium Commentarios, Collectanea, Consilia, Scholia, Apophthegmata, Problemata, Dialogos, Enchiridia, Epitomas, Centurias, Orationes, Epistolas, & id genus alia longe plura, quàm vt hic commemorari posse commode videantur. Vt taceam ingentes diuitias ab eo partas, magnificentissimas ædes erectas, amplissimum Musęum mirabiliter adornatum. Bononienses maxima ei præmia proposuerunt, vt eum in suum ipsorum Gymnasium adducerẽt, Et non modo Rex Lusitaniæ eundem accersendum curauit: sed etiam Paullus III. Pontifex Max. inter eos, quos appellãt Rotæ Auditores, habere concupiuit. alijq. Principes eum expetiuerunt: sed nemo potuit ei persuadere, vt patriam suam relinqueret, ingratiq. animi crimen in Principes Venetos cõmitteret, à quibus tantopere fuerat honoratus. Comes, & Eques amplissimis Priuilegijs à Summis Principibus est factus,

& declaratus, primum à Carolo V. Imperatore an. 1545. deinde à Ferdinando itidem Imperatore, an. 1561. denique à Pio IIII. Pontifice Max. an. 1564. Qui plura de hoc viro præstantissimo cupit cognoscere, legat funebrem orationem meã de eo habitam an. 1582.

De Tiberio Deciano. Cap. VIII.

Tiberius Decianus Vtinensis, postea quàm Doctoris insignia est consecutus, præcipuas patriæ suę dignitates administrauit; deq. rebus grauissimis ad Venetiarum Principem Legatus missus est: aliquod temporis spatium amicorum tẽporibus transmisit, summaq. animi, & corporis contentione in priuatorum periculis caste, integreq. versatus est, potissimum Venetijs, vbi ad eum audiendum, tamquàm alterum Demosthenem, vel alterum Ciceronem maximus fiebat hominum concursus: assessor fuit tum Vicetię amplissimo viro Laurentio Venerio; tum Patauij ei, qui postea factus est Cardinalis, Bernardo Naugerio; tum Veronæ Francisco Venerio, ei, qui Venetorum Principatum adeptus est. Cum autẽ esset assessor Naugerio, deficiente in hoc Gymnasio explicatore eius partis iuris, quę ad crimina dicitur pertinere propter mortẽ Marci Blanci Patauini, huiusmodi onus an. 1549. sibi honorifice impositum feliciter sustinuit. Ex qua publici muneris functione ad exercendum Veronæ iudicium, vt Frãcisco Venerio gratificaretur, se contulit, ita tamen, vt ei Iuris publice interpretandi locus reseruaretur; ac Verona reuersus in locum Hieronymi Cagnoli, tunc extincti, ad explicationes Iuris ciuilis ordinarias, & matutinas suffectus est an. 1552. ætatis suæ 43. cum ortus esset an. 1509. Habuit collegã in Iure ciuili interpretando primum Marcum Mantuam Benauidium: deinde Franciscum Manticam ciuem suum: postremo Iacobum Menochium Ticinensem; maximo semper auditorum concursu honoratus, & sępius, quàm quisquam alius vmquam, de Iure consultus. Edidit Responsorum volumina tria vna cum Apologia pro Iurisconsultorum Responsis aduersus Andream Alciatum: & reliquit edendum Tractatum criminalem, qui vtramq; continet Censuram, duobusq. Tomis distinctus est, ac post eius mortem editus. De

hoc

hoc quoq. qui plura velit cognoscere, potest meam legere an. 1582. in eius funere habitam orationem.

De Martio Rutilio. Cap. VI.

MArtius Rutilius Vicetinus illustribus institit vestigijs celeberrimi patrui sui, Bernardini Rutilij eius, qui vitas descripsit veterum Iurisconsultorum, aliaq. opera edidit, quorum celebri fama annos natus circiter quattuor, & triginta ad primam Cathedram Iuris Ciuilis in Gymnasium Auinionense inuitatus est; etiam si, cum ad illud iter se accingeret, acerba morte fuerit præreptus an. 1538. Adhibitus est Martius primum ad textum, glossam, & Bartholum explicandum an. 1564. cum tantum egregia documenta dedisset doctrinæ, ac præstantiæ suæ publicis disputationibus, & aduersus Doctores publice docentes doctis argumentationibus, sed nondum Doctoris insignia esset consecutus. Itaq; adeptus est id muneris nouo exemplo, quamuis nondum Doctor: decreto .n. Senatus fuerat prohibitum, vt illi, qui Doctoris laurea coronati non essent, ad publicas cathedras aditum haberẽt. Sed paria sunt, Doctorem esse, & qualibet honesta Doctoris Cathedra dignum se ostendisse. Postea factus Doctor electus est ad Ius Canonicum vespertinum interpretandum an. 1568. collega Gasparis Fabiani, & an. 1571. Ius Ciuile ordinarium matutinum interpretabatur, collega Marci Mantuæ, & Tiberij Deciani. Cum autem propter nimios labores, diuturnasq. vigilias suas incommoda valetudine multos menses, circiterq. duos annos laborasset, nec propterea dimissus esset, sed propter excellentissimam in hoc Gymnasio operam suam per tot annos cognitam, & perspectam diutius expectatus fuisset, dũ conualesceret: tandem ipse ex consilio Medicorum an. 1572. necessario se excusauit, vixq. missionem impetrauit. Inchoauerat commentarium, ac prope finem perduxerat, de Doctoribus, vbi disertissime declarabat originem dandorum Doctoris Insignium, qui talia Insignia dare, qui accipere possent, multaq. alia ad huiusmodi rem pertinentia: sed propter infirmam valetudinem perficere eum non potuit, cultui diuino mirifice deditus, & nunc summus in Episcopatu Vicetino Vicarius, successor in eum Vicariatum religiosissimi viri, An

tonij fratris sui, fulgensq. simul clarissimo lumine Pet. Paulli, alterius fratris, I.C. eximij, ac superioribus annis in hoc ipso Gymnasio præstantissimi Interpretis Iuris ciuilis ordinarij vespertini, vt suo loco declarabitur.

De Ioanne Cephalo. Cap. X.

IOannes Cephalus Ferrariensis in tribus floruit clarissimis Italiæ Gymnasiis, Ferrariensi, Ticinensi, Patauino: clarissimosq. Iurisconsultos Collegas habuit; Ferrariæ Roncagallum; Ticini Franciscum Alciatum, propter summam sapientiam suam, singularemq; probitatem postea euectum ad Cardinalatum; Patauii, quò in locum Iulii Salerni an. 1565. accitus est, primum Guidum Pancirolum, deinde Franciscum Manticam, Bonifacium Rogerium, Franciscum Zabarellam. Eius tam celebris fuit fama, vt in aliis multis Gymnasiis summopere fuerit expetitus, potissimumq; Bononię, quò sæpe honestissimis præmiis inuitatus est; ac Pisis, quò admodum reuerendus, & illustris vir nomine Tonsus, illius Gymnasii tunc Moderator, cum se ob id vnum Patauium contulisset, an. 1579. honestissime accersiuit, proposito præmio mille, & trecentorum aureorum. Idem ex diuturno sex, & quadraginta annorũ profitendi tempore bis habuit ius Comitis Palatini, quod uiginti annorum spatio acquiritur ex libro Codicis duodecimo, capite de professoribus, qui in vrbe Constantinopolitana docentes ex lege meruerunt comitatum; Senatorq. Mediolani dicitur esse potuisse, si relinquere publicum interpretandi munus voluisset, procurante id potissimum excellentissimo viro Gabriele Cueua, Mediolanensis Ditionis Guberratore, qui per prudentissimum eius consilium magnũ quendam Ducatum fuerat consecutus.

Exstat huius celeberrimi I.C. Consiliorum, seu Responsorum Iuris volumina quinque; de cuius laudibus ego funebrẽ habui orationem an. 1580. vt, qui plura de eo velit cognoscere, eam possit perlegere.

De Francisco Mantica. Cap. XI.

FRanciscus Mantica Vtinẽsis primũ explicauit textum glossam, & Bartholum: deinde an. 1560. in secundo Institutio

num

num loco, quem Nicolaus Gratianus tenuerat, positus est: postea an. 1566. Ius ciuile matutinum in tertio explanauit: inde ad secundum Iuris ciuilis vespertini traductus est, eumq. an. 1571, tenebat: an. autem 1582. secundum Iuris ciuilis matutini obtinuit; Doctor in quotidianis studiorum laboribus, assiduisq. vigiliis numquam defessus, & ob id summam doctrinam consecutus, vt luce clarius constat ex praeclarissimo eius opere de coniecturis ultimarum voluntatum; & vt re ipsa est comprobatum: siquidem cum à Summo Pontifice Sisto V. honestatis, amplitudinisq. gratia an. 1586. Reip. Venetæ facultas data esset ponendi Romæ vnum de suis in numero eorum, quos nominant Rotę Auditores, atq; ex publico decreto nominati fuissent quattuor, de quibus vnus ab ipso Pontifice eligeretur, is propter doctrinæ suæ pręstantiam, simulq. morum integritatem, ac modestiam ceteris prælatus est, & electus in locum Hippolyti Aldobrandini, ad Cardinalatum euecti, ac factus etiam an. 1596. ab ipso Hippolyto Aldobrandino, nunc Clemente VIII. Pontifice Maximo, S.R.E. Cardinalis.

De Bonifacio Rogerio: Cap. XII.

Bonifacius Rogerius fuit Reginus, & Patauinus, Filius Friderici eius, qui ob insignem Iuris Pontificii, & Cæsarei doctrinam Patauii inter summos legum Interpretes permultos annos de Rep. litteraria optime meritus est, atq; adeo à Summo Imperatore Carolo V. dignus habitus, qui Equestris ordinis dignitate ornaretur; quemadmodum & ipse Bonifacius cum se peregregium legum Interpretem præstitit: tum Nobilis, & Miles, & Eques Auratus, sacriq. Lateranensis Palatii, Aulæq. Cæsareę, & Imperialis Consistorii à Maximiliano II. Imperatore an. 1569. declaratus est: & à Rudolpho II. an. 1583. in eadem dignitate confirmatus, amplissimoq. priuilegio auctus. Primum autem textum, glossam, & Bartholum horis vespertinis cœpit explicare loco Friderici parentis sui incommoda valetudine laborantis: deinde à Senatu ad id munus obeundum an. 1563. electus est: postea vero ad Ius ciuile vespertinum in tertio loco explicandum an. 1566. adhibitus: inde in secundo loco an. 1572. positus, collega Francisci Manticæ cum loci æqualitate. Quod ipse munus vsque ad

mortem

mortem suam, id est, usque ad an. 1591. quàm dignissime obiit multis modis honoratus, & in primis florenorum septingentorum præmio, ad studiosorum vtilitatem concurrens cũ Iurisconsultis præclarissimis, atq. inter ceteros cum Ioanne Cephalo Ferrariensi, cum eo, qui modo nominatus est, Francisco Mantica Vtinensi, cum Guido Pancirolo ciue suo Regino. charus fuit multis Principibus, & S. R. E. Cardinalibus, in primisq. Nicolao Sfrondato, qui anno, cum ille obiit, erat Pontifex Max. Gregorius xiiij. nuncupatus: Hieronymo Ruuereo: Scipioni Gonzagæ; Francisco Mariæ ex Marchionibus Montis S. Mariæ; ex quibus Ruuereus, cum esset Archiepiscopus Augustæ Taurinorum, mandatoq. Ducis Allobrogum clarissimum perquireret. I. C. qui in locum succederet celeberrimi viri, Guidi Panciroli, ex Gymnasio illius ciuitatis in Patauinum acciti, vna cum ceteris, quibus id negotiũ datum fuerat, inter multos, qui proponebantur, Iurisconsultos præclarissimos statuit ad eam successionem ipsum Bonifacium Rogerium inuitare; litterisq. de hoc datis honestissimum ei præmium septingentorum aureorũ proposuit; quod quidem munus quò minus ipse susciperet, se excusauit, ne Veneto Principi, & Senatui, cui erat addictus, & obstrictus, minus gratus, minusq. beneficiorum, & ornamentorum memor videretur. Controuersiam habuit de præsessione cum Angelo Matthçacio, de qua infra. Duo reliquit Consiliorũ satis magna volumina, quæ typis impressa sunt. Fuitq. vt appellant, sapiens Deputatus ad vtilia Patauinæ ciuitatis. plura de eo legi possunt in ea, quam ego de ipso habui, funebre oratione.

De Francisco Zabarella. Cap. XIII.

Zabarellæ quàm excellenter floruerint inter publicos Interpretes in Gymnasio Patauino, satis apparere potest ex ijs, quæ supra notauimus de Francisco Zabarella Cardinali: de Bartholomæo Zabarella Archiepiscopo Florentino: de Marino Zabarella: de M. Antonio Zabarella. Ex hoc ortus est is, qui an. 1571. electus est Ioannis Cephali collega tertius ad Ius Ciuile vespertinum interpretandum Franciscus Zabarella, vir vt nobili genere ortus, sic nobilibus moribus

præ-

prǽditus, & non minori probitate, quàm doctrina ornatus, qui vsque ad annum 1580. qno ipse Cephalus est mortuus, tale munus honestissime continuauit.

De Bartholomæo Syluatico. Cap. XIV.

BArtholomæus Syluaticus Nobilis Patauinus cœpit Iustiniani Institutiones in secundo loco explicare, collega primum Guidi Panciroli Regini, deinde Philippi Octauiani Mõtanianensis; idq. muneris obiuit ab an. 1555. vsq. ad an. 1559. cum facto S. C. de vallibus exsiccandis, cœptisq. ad culturam reduci agris, qui inculti erant, ipse, qui ex ijs vna cum fratribus circiter quadringenta iugera possidebat, vtilitati rei suæ domesticæ consulens ab Institutionum explicatione cessauit vsq. ad an. 1562. quo in locum Philippi Octauiani Montanianensis delectus est collega Francisci Manticę Vtinensis: cũq. maximum I. C. se ostendisset, vir altissima mente prǽditus, & optimis, ac suauissimis moribus ornatus, atq. ita dignus, vt nulla tanta existat dignitas, quæ eius doctrinæ, ac virtuti debita non videatur, dignus visus est, qui à primo loco Institutionum ad explanandam eam partem iuris, quæ ad crimina dicitur pertinere, an. 1563. in locum Antonij Catari, celeberrimi I. C. extolleretur. Dumq. id publicum munus obiret, praxim coniunxit cum theoria, pluribusq. in periculo capitis patrocinatus est tanta eloquentiæ, & sapientiæ præstantia, vt eorum plerosq; à summo supplicio liberauerit: ac persuasissimum habens, Duri hominis, vel potius vix hominis videri capitis periculum inferre multis; nec ignorans, quàm sordidũ ad famam fuerit nomen accusatoris M. Bruto, summo genere nato, illius filio, qui Iuris Ciuilis in primis peritus fuit, neminem vmquàm accusauit, nullumq. contra reos consilium dedit, sed in hominum defensione perpetuo versatus est, potiusq. nocentes, & nefarios defendit, id quod vult multitudo, patitur consuetudo, fert etiam humanitas, quàm innocentes in iudicio capitis arcessiuit, id quod sine scelere præstari nullo modo potest. Adhibitus postea est ad Ius Pontificium matutinum explicandum an. 1575. in locum Benedicti Barisełli Montanianensis; nec ob id desiit reos defẽdere, quousq; Consultor Principis factus est, quo nimirum tempore non

solum

ſolum ab officio defenſoris, verum etiam ab omnibus digni tatibus,&muneribus publicis; quæ ipſe cum maximo patriç ſuo commodo, atq. ornamento adminiſtrabat, ſe abduxit. An. enim 1581. menſe Februario Conſultor Reip. Venetæ delectus eſt, qui vna cum Eraſmo Gratiano Vtinenſi de iure, cũ opus eſſet, ipſi Reip. conſuleret, duobuſq. muneribus quaſi gladius Delphicus fungeretur, tum Interpretis in Gymnaſio Patauino, tum Conſultoris, cum res poſtularet. ob quam ſecundi muneris functionem quoniam ſæpe neceſſe haberet ad Venetiarum Principem ſe conferre, iccirco aliud munus, quod ſibi propter præſtantiam ſuam deferebatur, accipere non potuit, interpretandi Iuris ciuilis matutini, in cuius ſtudium longe plures incumbere notum eſt, ita vt eius explicatio non ſine magno detrimento intermitti poſſe videatur, qđ de iure non euenit Pontificio. Prçterea propter idem Conſultoris munus aliam non accepit Bartholomæus dignitatẽ, ad quam prior eſt inuitatus. Cum enim Siſtus V. Pontifex Max. honoris gratia Venetæ Reip. facultatem dediſſet ponẽdi vnum de ſuis Romæ in numero eorum, quos appellant Rotæ Auditores, Patauij Prçſides, Andreas Bernardus Prætor, & Laurentius Donatus Præfectus, nomine publico ab eo petierunt, an vellet in eo dignitatis gradu collocari; quibus modeſtiſſimus, & Principi ſuo obſequentiſſimus Doctor reſpondit, contentum eſſe ſe eo munere, quod iam ſibi publico eſſet decreto delatum, eoq. libentiſſime fungi, nec quidquam vlterius quærere, niſi ſi aliter Principi ſuo placeret, cui vt obſequeretur, paratum eſſe ſe patriam, familiam, liberos relinquere, atq; in omnem locum, quocumque iuberetur, proficiſci. Id quod etiam publicis patet litteris. Quo reſponſo publice cognito, ſenatui placuit eius voluntati nullam uim afferre: eaq. dignitas poſtea Franciſco Mantica Vtinenſi delata eſt, qui Ius ciuile matutinum in hoc Gymnaſio interpretabatur, quemq. à Clemente VIII. Pontifice Max. factum fuiſſe Cardinalem ſuperius narratum eſt. Nec mirum profecto, ſi Bartholomæi Syluatici opera multis modis publice expetita eſt: ſemper enim ſe oſtendit præſtantisſimum, ſimulq. fideliſſimum, & inflammato quoddam ſtudio, atq. incredibili deuotionis ardore Reip. deditiſſimum, qui in pectore, & corde

nomen

nomen Venetum ſculptum geſtaret, vna cum perilluſtri E-quite, Hieronymo fratre ſuo, qui poſteaquàm Hippolyto E-ſtenſi Cardinali tum Romæ, tum in Gallia honeſtiſſime ſer-uiuit, in patriam reuerſus omnem operam ſuam ſenatoribus Venetis dicauit. Itaq; multos legatos à Senatu ad Principes miſſos fideliſſime, magnificentiſſimeq. eſt comitatus; iuitq. cum Matthęo Zanio ad Ducem Vrbini: cum Iacobo Superã tio Byzantium: cum Vincentio Throno, Hieronymo Lippo mano, Matthæo Zanio in Hiſpaniam; quę Legatio Philippo Regi Catholico adeptam Luſitaniam gratulata eſt: cum Frã ciſcò Contareno ad Ducem Mantuę, cui ductam vxorem il-le eſt gratulatus: cum eodem Contareno ad Magnum Etru-riæ Ducem, & ad celebres eius nuptias: cum Marino Grima no, qui nunc Princeps eſt, & à quo Equeſtri dignitate eſt de-coràtus, ad Clementem VIII. Pontificem Max. ſtatim vt is ad Pontificatum euectus eſt; hiſq. omnibus operam nobiliſ-ſimam, elegantiſſimamq. nauauit. Neque vero ſolum Bartho lomæus Syluaticus ſe totum Principi ſuo conſecrauit: verum etiam filios, quos ſatis multos habet, & quidem omnes bene educatos, beneq. inſtitutos, ac generoſis animis præditos, ne quaquam à præſtantia maiorum ſuorum, & à ſplendore viro rum perilluſtrium, parentis, patruiq. degenerantes; ex qui-bus cum Aloyſius, Iuris Pontificij, & Cæſarei Doctor, in Ec cleſia Cathedrali factus fuiſſet Archidiaconus, exiſtimaſſetq. ſe maxime Reip. ſeruiturum, dum Eccleſiæ, & Deo ſeruiret; Petrus rei militari prorſus deditus, & Io. Baptiſta, iuris vtri-uſq; itidem Doctor, facti ſunt ipſius Reip. clariſſimi admini-ſtri. Siquidem Petrus, poſteaquàm è ludo, atq. pueritię di-ſciplina; bellis grauiſſimis tum in Belgio, tum in Gallia geſtis, atq. acerrimis hoſtibus in militiæ diſciplinam ſe dediſſet; ſciẽ tiamq. rei militaris cum maximo vitæ ſuę periculo, & pila ẽt vulneratus vnius de ijs tormentis militaribus, quæ ſæpe nul lum robur vitare, nulla fortitudo poteſt, ſatis comparaſſe vi-ſus èſt, ita charus fuit Principi, & Senatui vniuerſo, vt primũ declaratus ſit vnus de Reip. militaribus Proceribus ad ſeruiẽ dum Principi deſignatis, deinde Marani Præſidio Præfectus ſub nomine Gubernatoris, atq. in Conſilium etiam adhibi-tus, quamuis iunior, de præſtantia, & fidelitate, alijſq; condi

tionibus nonnullorum Præfectorum. Ac de eo quidem datæ sunt litteræ, quæ hic adscribentur ad perpetuum decus pręstantiæ in iuuene singularis.

„ Dux Maynius Locũtenẽs Generalis Regni, & Coronę Gallię.
„ Notum facimus Petrum Syluaticum, Nobilem Italum, sanctę coniunctioni, & fœderationi Catholicorum spatio vnius
„ anni, quo apud nos fuit, egregiam, & præstantem operam na
„ uasse, quęcunq; occasiones oblatæ fuerint: vtq. id omnibus
„ patere possit, has litteras dedimus nostro sigillo munitas.
„ Augustę Vessonum die, 24, Aprilis, 1590.
„ Serenissimo Venetiarum Principi Alexander Farnesius S.D.
„ Serenissime Princeps, Cum Petrus Syluaticus necesse nunc
„ habeat se in Italiam conferre ad absoluendam vulneris cura-
„ tionem facti pila minoris tormenti militaris à perduellibus,
„ superioribus proximis mensibus, occasione honestissima ser
„ uiendi Regię Maiestati, quo quidem eius brachium est valde
„ impeditum: non solum ei potestatem concessi veniendi: sed
„ etiam, vt meo satisfaciam officio, & documento, quod ipse
„ hoc, alijsq. temporibus dedit præstantiæ suæ, non potui non
„ ei has litteras dare ad vestram Serenitatem; non equidem, vt
„ eum benignitati vestræ commendem, plusquàm efficere de-
„ beat cognitio, quam ipsa habet parentis, illiusq. familiæ vni-
„ uersæ: sed vt eam certiorem faciam, quodcumq. beneficiũ,
„ & signum honoris ipse acceperit à vestra Serenitate, optime
„ collocatum iri; mihiq. ita gratũm fore, vt ei plurimũ debeã.
„ Vale. Brixelli. die, xxvi, Septembris 1591.

Has litteras commemorauit Senatus in decreto, quod Petrũ Syluaticum ad rem militarem pro Rep. designauit, constituto ei præmio quadringentorum ducatorum, die, 19, Februarii, 1592. post quod decretum idem Præfectus est præsidio Marani sub nomine Gubernatoris, die, 8, octobris, 1593. & ad eum, tamquàm rei militaris peritissimum, quamuis adolescentem, hæ litteræ sunt perscriptæ;

„ Moderatores Militiæ Clarissimo viro, Sebastiano Lando,
„ Præsidi Marani, S. D.
„ Cum valde cupiamus propter onus nobis impositum mode-
„ randi militiam vniuersam habere claram, distinctamq. noti-
„ tiam eorum, qui in schedula hic inclusa notati sunt, Præfecto

rum

„ rum à Gubernatore Syluatico: voluimus has litteras ad tuã
„ dare Amplitudinem, vt nostro ipsorum nomine ipsi Guber-
„ natori desiderium nostrum aperias, Videlicet cognoscendi ex
„ eius litteris iureiurando confirmatis, quales omnino illi Præ
„ fecti sint, quàm honeste seruiant, an milites habeant bene cõ-
„ positos, an vmquam militauerint, an bonum ab eis opus ex-
„ pectari possit. quod nobis significari volumus, quàm fieri pos
„ sit, occultissime. Amplitudo tua curet, vt quàmprimum de
„ his ipsis rebus certiores efficiamur. Vale. Venetijs. die. iv.
„ Februarij. 1594.

Hæc ad iuuenem; qui profecto, si diutius vixisset, omnem su peraturus esse in re militari laudis excellentiam videbatur: sed vix annos natus quattuor, & viginti mortuus est; si modo mortui dicendi sunt, qui pro Rep. extincti perpetua gloria, & laude lucere existimantur. Præclare enim scriptum est, Qui pro Rep. vitam reddiderunt, nũquam eos existimandos mor tem potius, quàm immortalitatem assecutos. &, Iis, qui ob Remp. mortem obierunt, merito pro breui vita diuturnam memoriam reddi solitam. & Eos, qui pro Rep. ceciderunt, in perpetuum per gloriam intelligi viuere. Sic Petrus Sylua ticus post militiam anno ætatis suæ vndeuicesimo pro Christi fide susceptam, & fortem operam per totum quadriennium nauatam, ac vulnera excepta, dum Marani præsidium guber-naret, acerba morte præreptus; immortalitatem potius, quã mortem, & pro breui vita diuturnam memoriam fuisse asse-cutus, atq. in perpetuum per gloriam viuere putandus est. Io. vero Baptista, vir non minori probitate, ac morum cando re, quàm doctrina præditus, & philosophiæ quoque, cui ante studium legum assiduam operam dedit, bonarumq. litterarũ cognitione ornatus, ad Feuda explicanda in hoc Gymnasio adhibitus est; præclareq. insistit vestigiis parentis sui fixis ad memoriam hominum sempiternam vna cum Benedicto, fra tre, qui & ipse philosophiæ Doctor declaratus, & magnũ cur sum, atq. progressum faciens ad excellentiam Medicinæ, se nequaquam degeneraturum esse à præstantia maiorum suo rum profitetur.

An. autem 1582. idem Bartholomæus Syluaticus Consul tor Reip. vna cum Erasmo Gratiano ad Aulam Cæsaream se

contulit, dati enim fuerant comites amplissimis legatis Ioanni Michaeli, & Ioanni Gritto, primariis Senatoribus, ut cum de finibus Fori Iulij inter Domum Austriacam, & Remp. Venetam essent controuersiæ, Rudolphusq. II. Imperator suā ipsius operam Senatui Veneto detulisset ad tales controuersias amice sedandas, ipsis legatis adessent in consilio; ex quibus Gratianus quidem ob publica negotia Venetias missus amplius non rediit: Syluaticus vero vsq. ad illius negotii finem in Germania permansit, egregieq; se gessit; à quo finium negotio per annos duos, mensesq. quattuor pertractato posteaquàm reditum est, Senatus, ut gratum animum ostenderet in consultores suos, Syluaticum, & Gratianum, ex publico decreto eos Equites declarauit, aureoq; torque donauit æstimationis trecentorum aureorum cum Insigni S. Marci, in quo hæc verba leguntur; SENATVS DECRETO FIDEI, VIRTVTISQ. TESTIMONIVM.

Idem Syluaticus an. 1596. cum Franciscus Mantica Vtinēsis Romę pro Rep. Veneta Rotæ Auditor ad Cardinalatum euectus esset, pro eius successione ad munus Auditoris Summo Pontifici à Senatu propositus est cum Camillo Peregrino Veronensi, M. Antonio Martinengo Brixiano, & Veneto, Laurentio Preciato Bergomate, ac Veneto, & quidem propositus primus, licet ei non modo alienior ab huiusmodi dignitate animus, sed etiam filiorum numerus dicatur maxime obstitisse, quominus ipse eligeretur. Hac de re Ioannes Delphinius, ordinarius apud Pontificem Max. Venetus Legatus ad ipsum Syluaticum has litteras dedit.

„ Quòd te nominatum viderim inter quattuor ab excellentis-
„ simo Senatu propositos pro successione Auditoris Rotæ, non
„ modo mihi iucundum fuit, verum etiam præstantiss. mæ vir-
„ tuti tuæ debitum, maximisq. promeritis tuis congruens.
„ Quamobrem tum ut officio meo satisfacerem, tum propter
„ publicam rationem, tum propter meam in te beneuolentiā-
„ nulla alia re excitatus, nisi mea ipsius conscientia, singulariq.
„ de te opinione, superiori proxima hebdomade satis longum,
„ & honoratum cum Summo Pontifice de te, ac uirtutibus tuis
„ sermonem habui; de quo dies ab hinc octo quid publice per-
„ scripserim, facile intelligere potuisti. Nunc vero reliquum

est,

,, est,vt tibi aperiam , eius sanctitatem ita se ostendisse scientẽ
,, ornamentorum tuorum,vt,si liberorum multitudinem non
,, habuisses,sine dubio ceteris omnibus præferendus esse vide-
,, reris,nulla habita ratione trium,& sexaginta annorum;quod
,, tamen plurimum interesse eius Beatitudo arbitratur. propte-
,, reaq. superioribus proximis diebus reuerendum virum, Ca-
,, millum Peregrinum Veronensem,iamdiu vnum de illis, qui
,, referendis negotiis sunt constituti, delegit. De quo te volui
,, certiorem facere,simulq; id tibi affirmare , quod est veriss-
,, mũ,hanc nominationem,quam secutam esse sine vlla tua am
,, bitione, immo vero etiam sine assensu tuo omnibus patefe-
,, ci,auxisse hic maxime hominum de te existimationem,usque
,, adeo,vt debeamus omnes contenti esse,gratiasq. præpotenti
,, Deo agere, quòd per reliquum tempus vitæ tuæ perfrui pa-
,, triæ quiete,atq. tranquillitate queas,fortasse commodius, &
,, lętius,quam hic faceres. Id quod Diuina Maiestas tibi diu-
,, tius concedat,eaq; cum felicitate, quam optas. Interim tibi
,, affirmo, quæcumque occasiones mihi oblatæ fuerint,me esse
,, acturum profecto,vt meam optimam, sinceramq. voluntatẽ
,, re ipsa cognoscas. Vale. Roma. XIII. Kal. Augusti. 1596.

Missus est Syluaticus an. 1597. Comes Aloysii Mocenici, cognomento Philosophi, Senatoris sapientissimi, atq. eloquẽtissimi ad fines regendos inter Remp. Venetam, & Alphonsum II. Ferrariæ Ducem: eiq; etiam collega datus est in ipsa negotii pertractatione. M. Antonius Peregrinus Patauinus, auctor præclarissimorum operum de Iure Feudi, & de Fideicõmissis, vir doctissimus, & disertissimus, & in Patauino foro princeps, qui & ipse Consultor Reip. quamuis non petens, electus est. Quod finium negotium extincto ipso Alphonso II confici non potuit. Scripsit Syluaticus multa consilia de rebus grauibus, præcipue vero in caussis sibi commissis ad referendum in Iurisconsultorum Collegio Patauino, vbi referendi munus ei deferri plerumque consueuit. Commentarios cõposuit in eas partes Iuris tum Ciuilis, tum Pontificij, quas publice explicandas suscepit; qui quidem si edentur, non est dubium, quin plurimum luminis Iuris studio, & adiumenti legum studiosis importaturi sint. Inter ceteros autem Commẽtarium confecit, quem mecum pro singulari eius in me bene

uolentia

uolentia communicatum vtilissimum, & omnis doctrinæ ple num iudicaui, de Iurisdictione sęculari in personas, & res Ecclesiasticas, vel mistas.

Principi in Ecclesiam quæ iurisdictio detur,
Hoc libro monstrat praclare Bartholomæus
Syluanus Doctor, quo non ciuilior alter
Moribus, & generoso animo, non doctior alter:
Quo merito vrbs Patauina suo lætatur alumno,
Legum Explanatore, à Consilijsq. Senatus,
Magno Equite, ac generis Syluani lumine claro.

De Ioanne Leonissa. Cap. XV.

1571 IOannes Leonissa Patauinus Artem Tabellionum cœpit interpretari, vir doctus, & diligens; cuius de maioribus vnus fuit Iacobus Leonissa ille, quē à Bernardino Scardeonio memoriæ proditum est docuisse & ipsum multos annos in hoc Gymnasio Ius Pontificium: factum Canonicum Ecclesiæ Cathedralis in Romana Curia aliquandiu floruisse, & à Pio II. Pontifice Max. vniuersæ Flaminiæ Legatum à latere an. 1460. constitutum esse: posteaq. ad Romanorum Regem Nuncium, & Exactorem Apostolicū creatum in vtroq; munere sapientissime se gessisse: denique in patriam reuersū in sacrarum litterarum studium incumbentem, officiaq. Ecclesiastica exercentem, senectutem egisse tranquillissimam: scripsisse in studio legum præclara multa, in primisq. Consilia, quæ apud Petrum Leonissā pronepotem suum, I. C. doctissimum reperiebantur: mortem obijsse an. 1474.

De Nicolao Bottono. Cap. XVI.

ORiginem traxit Nicolaus Bottonus Patauinus à Bottonis illis, qui antiquitus duo tenuisse oppida in agro Parmensi dicuntur. Cum autem Obelerius Obelezerius Lothario Caroli Magni Imperatoris filio in Italiam venienti Venetias prodere tentasset, illo à populo interfecto, Gentilis Bottonus pacis auctor fuit inter Lotharium, & Venetos componendæ, an. 884. Gregorio II. Pontifice Maximo sedente. Bernardus vero Bottonus circiter an. 1240. glossemata in Decretales Gregorij IX. edidit, dum eas Bononiæ interpretaretur

tur; vbi pręter Iuris Pontificij interpretationem primum Canonicus est creatus: deinde Sacri Palatij Quæstor declaratus, quem tunc summi Pontificis Auditorē vocabant,& in cuius locum postea duodecim Rotæ Auditores successerunt: denique Academiæ Bononiensis Cancellarius factus, idest, vt quidam interpretantur, Iudex constitutus, & vita ibidem cum morte commutata, magno cum honore in maiori templo humatus. Horum posteri rerum suarum domicilium Patauiū transtulerunt, & in hac ciuitate inter ceteros claruit alter Bernardus Bottonus copijs militum Reip. Venetæ Præfectus, q ad pacem cum Imperatore, atq. Archiducibus Austriæ faciēdam missus fines etiam inter eos, & Remp. Venetam posuit: similiter vero etiam cum Albertino fratre, Philosopho, & Medico, de quo agetur infra suo loco, ipse Nicolaus, qui cum optime vestigijs insisteret signatis ad gloriam sempiternam superius nominati Bernardi Bottoni, primi, vt appellant, Decretalium Glossatoris, an. 1564. ad interpretandum textum, glossam, & Bartholum mane in primo loco electus est: seq; ostendit Iuris peritissimum, atq; in tractandis legum quæstionibus acutissimum. Quamobrem an. 1574. Iuris Canonici uespertini in secundo loco, quem Guarinus Piso Soacia tenuerat, interpres factus est: proximoq. sequenti anno, IIII. Kal. Maij è vita excessit, atq. admirabile sui desiderium reliquit, cum vtilissimus Gymnasio existimaretur; cui quidem mortuo id honoris est habitum, vt Moderatorum mandato reliqui temporis præmium vsq; ad annnm completum eius filijs, & heredibus fuerit persolutum.

De Pau. Antonio Godio. Cap. XVII.

CVm alijs multis rebus alias multas Italiæ vrbes Vicetia vicit, iucundissimi cęli clementia, fertilissimæ terræ halitu, placidissimorū fluminū afflatu, pulcherrimorū colliū amœnitate, amœnissimorū agrorum vbertate, plurimorum fructuū varietate, frumenti copia, leguminum abundantia, vini præstantia, magnitudine pastionis, multitudine earum rerum, quæ exportantur, vniuersa re cibaria, & felici prorsus, ac plane diuino genio suo per quàm omnibus excolendo: tum in primis vicit virorum generosissimorum excellentia, omni genere

nere laudis ornatiſſimorum, & non ſolum armis, verum etiã litteris præſtantiſſimorum; quos omnes ſi recenſere vellem; præter quàm quòd difficulter orationis exitum inuenirẽ, non parum viderer à propoſito aberrare. Quamobrem id tantũ dicam, quod ad rem præſentẽ attinet, multos doctiſſimos, & diſertiſſimos Vicetinos in hoc Gymn. illuxiſſe, atq. inter ceteros non parũ floruiſſe Pau. Ant. Godium, Iuris doctiſſimum, & ad omnem de iure quæſtionem declarandam aptiſſimũ, qui an. 1571. collega erat Nicolai Bottoni in ſecundo loco ad textum, gloſſam, & Bartholum interpretandum, atq. in eo munere obeundo valde excellebat, etiam ſi proximo ſequenti anno eam interpretationem dimiſerit.

De Terentio Terentiano. Cap. XVIII.

TErentius Patauinus ex Terentia familia ortus, Alexandri Terentii frater, Iuris peritiſſimi, & in Eccleſia Cathedrali Canonici religioſiſſimi, atq. nonnumquam in Epiſcopatu Vicarii Generalis meritiſſimi, vir ad cathedram natus, ac ad docendum ita accommodatus, vt iuris ſtudioſi, cum eum audirent, melius non quererent; primum electus eſt ad Sextum volumen iuris Canonici explicandum: deinde an. 1570. adhibitus ad textum, gloſſam, & Bartholum veſperi in primo loco explanandum: & an. 1577. ad Ius Pontificium traductus, & poſitus in loco Michaelis Quarantoctii, cui pro Iure Canonico munus explicandi Ius Feudorum delatum eſt, factusq. collega celeberrimi I. C. Bartholomęi Syluatici. Quam interpretationem an. 1590. cum egregie obiret, vitam cum morte commutauit, maximumq. legum ſtudioſis ſui deſiderium reliquit propter præſtantiam ingenii, ac doctrinæ ſuæ in hoc Gymnaſio fructuoſiſſimam. Scripſit commentarios in Inſtitutiones Iuſtiniani: in omnes eas partes Iuris Ciuilis, quæ ſolent publice explicari; itidemq; in partes Iuris Canonici: & conſilia prudentiſſima; quæ quidem ſi edentur, non poterunt legum ſtudio non maximum importare adiumentum. ſuſcepit filios generoſiſſimos, Ioannem, & Alexandrum, ex quibus ille diſputatis publice Iuris Pontificii, ac Cæſarei quæſtionibus, & vtriuſq; iuris Doctor factus, ac datis magnæ præſtantiæ documentis, ſe ſimilem fore patri in legitimę

ſcientię exercitatione oſtendit:hic vero ſe dedit rei familiari adminiſtrandæ propter probitatem ſuam, & ingenuum animum,atq; propenſionem ad bene de omnibus merendum omnibus charus,atq. iucundus.

De Philippo Octauiano. Cap. XIX.

PHilippus Octauianus Montanianenſis factus eſt Inſtitutionum Interpres an. 1553.collega Guidi Panciroli: inde an. 1561.adhibitus ad Ius Canonicum mane interpretandum loco Philippi Porcii Romam tunc profecti: denique an. 1567. ad Inſtitutiones reuocatus in locum Franciſci Manticæ Vtinenſis, qui in ſecundo loco Iuris ciuilis veſpertini poſitus fuerat. Iccirco autem eſt reuocatus,quia in ea explicatione mirabiliter excellebat,omnemq; ſuperabat laudis excellentiã, dum ad ipſarum Inſtitutionum interpretationem altiores omnes de iure quæſtiones tam facile adhiberet,vt ſtudioſi iuuenes maximum fructum eo audiendo, ac prope incredibilẽ vtilitatem reportarent,cum maxima delectatione coniunctã: erat enim facetus,quàm qui maxime.Diẽ ſuũ obiit.an.1588.

De Sebaſtiano Monticulo. Cap. XX.

SEbaſtianus Monticulus Vicetinus ſemper ſtudioſisſimus fuit,ac propter aſſiduum ſtudium,magnamq; ingenii perſpicacitatem ad quamlibet de iure quæſtionem decidendã maxime idoneus; electus primum ad interpretandum textũ, gloſſam,& Bartholum horis matutinis an.1562: poſtea ad explicandas Inſtitutiones Iuſtiniani an.1565:inde traductus ad Ius Canonicum veſpertinum an.1576.in locum Ottonelli Diſcalcij, qui Donato Finę ſucceſſerat ad criminalia explananda: denique à ſecundo loco Iuris Pontificij veſpertini ad primum, quem tenuerat Gaſpar Fabianus, an.1582. translatus. Exſtat eius Commentarius in tres titulos Inſtitutionum de rerum diuiſione: de rebus corporalibus, & incorporalibus: de actionibus; ac Tractatus de inuentario heredis, cum gloſſemate ad legem vltimam capite Codicis de iure deliberandi: & cum altero gloſſemate ad Auctenticum de heredibus, & Falcidia: & cum Antiphanutio, hoc eſt, defenſione eiuſdem aduerſus Phanutium.

M De

De Laurentio Castellano. Cap. XXI.

LAurentius Castellanus Patauinus habitus est perspicacissimus, & diligentissimus legum contemplator, atq. ad iuuenum studia summopere adiuuanda maxime aptus, & natus; ad locum tertium Patauinorum electus an. 1566. & ad secundum locum traductus an. 1584. atque ad eam partem iuris, quæ crimina dicitur pertractare, adhibitus an. 1589. in locum Ottonelli Descalcij. Eius edita est clara, & subtilis interpretatio in Rubricam, & Principium Institutionum de testamentis ordinandis: ac solennis explicatio quæstionũ, quæ à Doctoribus disputantur.

De Francisco Branca. Cap. XXII.

FRanciscus Branca Patauinus an. 1571. sextum volumen Iuris Pontificij publice tractabat; adhibitus postea ad interpretandum textum, glossam, & Bartholum in locum Nicolai Bottoni an. 1574. & ad explicandas Iustiniani Institutiones in primo loco post mortẽ Philippi Octauiani an. 1588.

De Bartholomæo Sforcia. Cap. XXIII.

BArtholomæus Sforcia Pataninus augebat numerum præstantium Iurisconsultorum in Patauino Gymnasio docentium, dum an. 1571. Ius ciuile meridianum magna sua cum laude, & non parua Iuris studiosorum cum vtilitate publice explicabat, clarumq. specimen dabat ingenij, atq. industriæ singularis.

De Bonauentura Manento. Cap. XXIV.

BOnauentura Manentus Theologiam ex doctrina Scoti interpretatus est ab an. 1566. vsque ad an. 1587. id est, per annos vnum, & viginti. Ortus est in nobili oppido Gabiano, qđ in agro floret Brixiano, ex familia Manenta, ex qua præstantissimi viri prodierunt, atq. inter ceteros clarissimi Iurisconsulti Antonius pater, & Franciscus filius, nobiles Brixiani, nunc vocati Gabiani, & Io. Dominicus, egregius Philosophus, ac Medicus prçstantissimus, Marcusq. Antonius eiusdẽ ordinis, cuius est & ipse Bonauentura, Minoris Franciscani,

Theo-

Theologus præclarus, & concionator disertissimus. Cumq. eas artes, quę ad Humanitatem pertinent, studiosissime persecutus esset, Musicæq. simul operam dedisset; ad maiora studia, ad quæ erat maxime aptus, & natus, animum appulit; primumq. Brixiæ studere cœpit philosophiæ, ac Theologiæ, audiuitq. per aliquot annos Antonium Sapientium Augustanum, tunc in conuentu Brixiano Regentem, qui postea summus extitit Franciscanę Religionis Magister: deinde Patauij auditor fuit assiduus eloquentissimi Philosophi M. Antonij Genuæ; subtilissimi Metaphysici Iacobi Bargij; acutissimi Philosophi, ac Theologi, Hieronymi Girelli; tantumq. profecit, vt magno suo cum honore publicas disputationes habuerit, tum Veronæ, tum alibi, in Comitijs Generalibus Frãciscanorum; Doctorisq. insignia honestissime est consecutus; factusq. Regens in eo ipso Conuentu, vbi eius studia initium habuerant. Fuit postea Regens in Conuentu Vtinensi, tunc cum sancta Sedes Apostolica eum Quæsitorem delegit hæreticę prauitatis in Patriarchatu Aquileiensi. Inde rexit studia in conuentu Patauino an. 1565. simulq. à Senatu Veneto ad Theologiam ex doctrina Scoti explicandam electus est: quo quidem tempore cum congressiones fierent, & circuli disputantium Doctorum, dici non potest, quàm ipse in illis congressionibus, & circulis mirabiliter excelleret, quem adspectabant, cuiusq. ob os omnes studiosi ora obuertebãt sua. atq. huiusmodi certamina cum magna vniuersi Gymnasii admiratione per quindecim annos exercuit: eodemq. temporis spatio per tres annos Di. Antonij prouinciam summa sua cũ laude, ac omnium approbatione administrauit. Denique à Cardinali Turriano, Episcopo Cenetensi, accitus, & à sancta Sede Apostolica Quæsitor summus hæreticæ prauitatis in ea diœcesi vniuersa declaratus, publicum docendi munus dimisit, & difficulter quidem, ac non sine molestia Moderatorum Gymnasii, sed merito, & tamquàm miles emeritus potestatẽ impetrauit cessandi à publicis explicationibus, seq. recipiendi in oppidum Serauallium, vbi adhuc Deo, & Sanctæ Ecclesiæ Catholicæ, atq. Apostolicę Romanæ quàm honestissime seruit.

De Hieronymo Quaino. Cap. XXV.

Hieronymus Quainus Seruita Patauinus an. 1571. ad sacram Scripturam interpretandam electus fuit; qui, cum ostendisset se in concionando plurimum valere, post duos grauissimos, sapientissimosq. Sacræ Scripturę Interpretes, Adrianum Venetum, factum postea Iustinopolitanę Ecclesiæ Episcopum, & Hieronymum Gulielmium, Episcopum Argolicensem, dum publico interpretandi munere fungeretur, incertum reddebat, quidnam in ipso plus posset, sacrarum ne litterarum doctrina, an eloquentia. Gratulatus fuerat superiori proximo anno Nicolai Ormaneti, Episcopi Patauini aduentum pro Theologorum Collegio elegantissima, quæ exstat oratione. Alteram habuit in Gymnasio Patauino, cum Actus Apostolorum in ipso principio professionis suæ inciperet explicare, quę itidem oratio in manibus studiosorum versatur. Diem suum obijt an 1582.

De Thoma Peregrino. Cap. XXVI.

THomas Peregrinus Venetus ordinis Prædicatorum ad explicanda ex doctrina Di. Thomæ ea, quæ Metaphysica dicuntur, an. 1560. Io. Matthæo Valdinæ Siculo successit; tantumq. in eo munere obeundo profecit, ac tantam sibi auctoritatem summa sapientia sua comparauit, vt, tamquàm Pythagoras alter obseruaretur, atq. suspiceretur, &, quidquid de doctrina Aristotelis, & de eorum, quæ ab Aristotele tradita sunt, intelligentia ipse statuisset, ab eo recedere prope nefas esset, primarijq. Philosophi eum consulere, tãquàm quoddam Philosophiæ oraculum, non erubescerent. Vitam cum morte commutauit an. 158[illegible]

De Martiali Peregrino. Cap. XXVII.

MArtialis Peregrinus Calaber ordinis Minorum Franciscanorum ad explananda ex doctrina Scoti eadem Metaphysica an. 1565. adhibitus est, vir omnium confessione doctissimus, & in disputando acutissimus, successor Antonij Garinianensis, qui Iacobino Bargio successerat. Obijt an. 1575.

De

De Bernardino Paterno. Cap. XXVIII.

BErnardinus Paternus Saloensis parentem habuit Medicũ clarissimum; cumq. in Philosophiæ, & Medicinę studiis admirabilem cursum, ac prope incredibilem progressionem fecisset ad excellentiam, oblata occasione Iacobino Bargio præceptori suo, qui Metaphysica explicabat, propter negotia quædam Franciscanæ religionis Romam proficiscendi, ab eo delectus est (quod per Gymnasii leges licebat) qui eius ipsius munus in florentissima obiret Academia, adhuc adolescens, annos natus nouemdecim; eaq. documenta dedit ingenii, atq. doctrinę suæ, vt omnes eum admirarentur, & colerent. Venetiis, Pataui, Veronæ publicas disputationes cũ maxima omnium, qui affuerunt, admiratione, summaq. sua cum laude habuit. In Veneto Philosophorum, ac Medicorũ Collegio incredibili omnium applausu an. 1536. ætatis suæ, 27. Philosophiæ ac Medicinæ Doctor declaratus est. Conductus fuit in tria celeberrima Gymnasia ad Medicinam Theoricam ordinariam explanandam, Ticinense, Pisanum, Montis Regalis: dumq; Ticini publice doceret, propter maximas, clarissimasq. uirtutes suas, & ingenii, ac doctrinæ præstantiã, Francisco Venerio, egregio philosopho, Veronæ Prætore maximopere fauente, dignus visus est, qui iure Veronensis ciuitatis cum familia sua vniuersa donaretur. Floruit Romæ apud Marinum Grimanum Cardinalem, qui eum propter famæ celebritatem ad se vocauerat, & in domum suam insigni cum honore receperat. Cum in Gymnasio Patauino secundum Medicinæ Theoricæ extraordinarię locum an. 1536. obtinuisset, proximo sequenti anno ab eo munere cessauit. Sed postea Basiano Lando Placentino an. 1563. successit ad Medicinam Theoricam ordinariam explicandam, In tali professione ex Galeni doctrina ita excellens, vt Galeni anima nuncuparetur, & ne Galenus quidem ipse, si reuiuisceret, posse melius mentem suam exprimere existimaretur, incredibiliter ab aliis principibus expetitus, atq. inter ceteros à Stephano Bathoreo, Polonię Rege, qui eũ amplissimo proposito prę mio inuitauit. Ex hac vita excessit an. 1592. Eius editus est Tractatus de humorum purgatione in morborum initiis tentanda:

da: & tractatus probans cœnam vberiorem prandio esse debere: & post obitum explanationes in primam partem primi Canonis Auicennæ.

De Paullo Crasso. Cap. XXIX.

PAullus Crassus Patauinus an. 1559. cœpit cum Basſiano Lando Placentino ad studiosorum vtilitatẽ concurrere in declaranda Medicina Theorica ordinaria: & post mortem Basſiani fuit collega Bernardini Paterni in secũda cathedra; vir non solum Medicæ scientię, sed etiam eloquentiæ laude clarisſimus, optimisq. litteris tum Græcis, tum Latinis ornatisſimus. Edidit Anatomen, seu de humani corporis Fabrica Theophili Protospatharii, quam de Græco in Latinum sermonem conuertit: & præclarum opus Arethei, Græci Medici præcellentisſimi: & Rufi Ephesii opuscula: & Galeni complures libros à se latine conuersos. Scripsit idem Crassus de balneis agri Patauini: & Annotationes in Theophrasti libros de plantis. Ex hac vita excesſit an. 1574.

De Hieronymo Mercuriali. Cap. XXX.

HIeronymus Mercurialis Foroliuiensis, vt in Medica facultate excelleret, non contentus iis, quæ tum vetustiores, tum recentiores Medici tradiderunt, philosophiam studiosisſime persecutus est: antiquitatem scientia, & memoria comprehendit: litterarum Græcarum, & Latinarum rationem percepit. Summa ei fuit amicitiæ necesſitudo cum Alexandro Farnesio, Cardinali amplisſimo, apud quem ipse Romæ diu vixit, & magno in honore fuit, quousque Senatus Veneti decreto an. 1569. munus ei delatũ est, vt in Academia Patauina principem interpretandi Medicinæ Practicæ locum obtineret, quæ ante Antonius Fracantianus Vicetinus cum maxima sua laude tenuerat, extinctus an. 1567. Dignus visus est Mercurialis, qui an. 1583. à Maximiliano II. Imperatore ad ipsum curandum propter famæ celebritatem accerseretur, litteris datis ea de re ad Nicolaum Pontium Venetorum Principem, vt ei potestatem concederet ad ipsum Imperatorem eũdi, quemadmodum maxime cupiebat; quod iter impetrata licẽtia ipse fecit quàm felicisſime, Imperatoriq. mirabiliter satis-

ſatisfecit; à quo non modo magnis laudibus, verum etiam multis muneribus eſt exornatus, ſcilicet trecentis ſcutatis, torque alteros trecentos valente, duobus magni precii equis, ſatisfactioneq. pro impenſis itineris; Comitisq; atq. Equitis dignitate honoratus. Eius comites in eo itinere fuerunt Hercules Saxonia Patauinus, & Antonius Tertius Vicetinus, donati & ipſi aureo numiſmate, ac mirifice honorati. Diſceſſit ex hoc Gymnaſio Mercurialis an. 1587. in Gymnaſium accitus Bononienſe, conſtituto ei præmio mille ducentorum ſcutatorum, mutuoq. datis duobus millibus in eius poſtea præmio compenſandis. Exſtant huius celeberrimi Medici multa, eademq. præclara opera;

Variarum lectionum libri quattuor, in quibus complurium, maxime vero Medicinę ſcriptorum infinita prope loca uel corrupta reſtituuntur, vel obſcura declarantur, cum Alexandri Tralliani Epiſtola de Lumbricis eiuſdem opera Gręce, & Latine edita.

Variarum lectionum libri duo quattuor prioribus additi.

Variarum lectionum in Medicinæ ſcriptoribus, aliiſq. libri ſex priores recogniti, & aucti.

De arte Gymnaſtica libri ſex.

De morbis cutaneis, & omnibus corporis humani excremẽtis Tractatus ex ore Mercurialis excepti, & in quinq. libros digeſti, opera Paulli Aicardi; quibus acceſsit pulcherrimus Tractatus de decoratione.

Explicationes de peſtilentia, in quibus de peſte in vniuerſum, præſertim vero de Veneta, & Patauina ſingulari quadã eruditione diſputatur, à Hieronymo Zacho exceptæ, & in capita diuiſę.

De Morbis Puerorum, item de venenis, & morbis venenoſis Tractatus locupletiſſimi varia doctrina referti, non ſolum Medicis verum etiam philoſophis maxime vtiles, ex ore eius diligenter excepti, atq; in tres libros digeſti opera Alberti Schelgii Vbaſchauienſis.

Cenſura, & diſpoſitio operum Hippocratis edita locupletior, & emendatior.

Hippocratis opera omnia Græce, & Latine edita, ac Scholiis illuſtrata ab eodem.

Galeni

Galeni opera latine conuersa ab eodem emendata.*

Responsorum, & consultationum Medicinalium Tomus primus à Michaele Columbo collectus.

Responsorum, & Consultationum Medicinalium Tomus secundus. Tractatus de compositione medicamentorum tres libros complectẽs. Item de morbis oculorum, & aurium, ipso explicante Patauii diligenter excepti, & à Michaele Columbo editi.

Liber de morbis muliebribus.

Prçlectiones Pisanæ.

De Hieronymo Capiuacceo. Cap. XXXI.

HIeronymus Capiuacceus Patauinus an. 1552. electus fuit ad Medicinam Practicam extraordinariam explicandam in tertio loco; idq. munus obiuit vsque ad an. 1561. cum ad Medicinam Theoricam extraordinariam in secundum locum traductus est. An. autem 1564. Antonii Fracantiani collega factus est ad Medicinam Practicam ordinariam interpretandam, & post mortuum Fracantianum Hieronymi Mercurialis primum in secundo loco, postea in æqualitate primi loci. Cum autem ex veteri instituto inter professores collegas congresiones, & disputationes fierent uehementes, & fructuosæ ad rerum veritatem perscrutandam, ipse per litteras Ducales diei xi. Octobris, An. 1575. id honoris est consecutus, vt tamquàm miles emeritus in militia litteraria à talib. congresionib. & disputationibus circulisq. contentiosis immunis esset. An. 1587. à Magno Etrurię Duce, Francisco Mediceo est per litteras inuitatus ad principem in Gymnasio Pisano locum Medicinæ Practicæ interpretandæ maximo proposito prçmio, scilicet mille, & quingentorum scutatorum in singulos annos, quingentorumq; pro impensis itineris, atq. transuectionis, & duorum millium mutuo dandorum, atq; in ipsius postea præmio compensandorum. Quibus tamen peramplis conditionibus ipse prætulit commoditatem, ac dignitatẽ Gymnasii Patauini; maluitq. in hac vrbe patria sua longe minori præmio persoui, videlicet octingentorum, & triginta florenorum, quàm illuc ad tam amplum stipendium se conferre. Mortuus est an. 1589. vir sola quidẽ

Medica

Medica laude inter litteratos, sed summa ornatus, ppptereaq. ad plurimas curationes adhibitus, & maximo auditorum cõcursu honoratus, ingentesq. diuitias consecutus, vt vel ausus sit montes muris sepire, nedum magnificentissimas ædes fabricare. Eius edita sunt opera hæc; Medicina Practica, seu Methodus cognoscendorum, & curandorum omnium corporis humani affectuum in septem libros distributa: Tractatus de vrinis: Libellus de ratione componendi medicamenta: Explicationes triginta quattuor de methodo medendi: Liber de methodo Anatomica: Liber de differentijs doctrinarum, seu de methodis.

De Francisco Piccolomineo. Cap. XXXII.

FRanciscus Piccolomineus Senensis ex illustrissima familia ortus, cum in Senensi Gymnasio Logicam tribus annis interpretatus esset; & in Maceratensi Philosophiam ordinariam per annum docuisset; atq. in Perusino per decem annos idem munus obiuisset: in magna celebritate famæ Patauium inuitatus est; primumq. fuit explicator Philosophiæ extraordinariæ in primo loco, tenente secundum Archangelo Mercenario, electus anno 1560. cum ipso Mercenario; qui duo Io. Gabrieli Alberto Pedemontano, & Io. Iacobo Calabro, alteri primum, alteri secundum locum obtinenti successerũt, cum Augustinus Brugnara Patauinus tertium possideret: deinde vero Philosophiæ ordinariæ in ęqualitate loci cum Friderico Pendasio Mantuano an. 1564. quorum vterq; M. Antonio Genuæ Patauino philosophorum tunc coryphæo collega datus est, traducto Abracio Apulo à secundo loco philosophiæ ordinariæ ad primum extraordinariæ, cum secundum teneret Archangelus Mercenarius, & tertium Ludouicus Tomitanus Patauinus. An. autem 1571. Friderico Pendasio in Gymnasium Bononiense profecto, erat sine collega; vir multiplici rerum cognitione fulgens, non minus Platonicus, quã Aristotelius; cuius exstat vniuersa Philosophia de moribus in decem gradus redacta: & Commentarij in Philosophiam naturalem Aristotelis: in libros de cœlo: de generatione: Meteorologicorum: de anima.

De Bernardino Triuisano. Cap. XXXIII.

BErnardinus Triuisanus Patauinus annos natus vix octodecim an. 1544. nondum Doctoris insignia consecutus, qui in vrbe Salerno Logicam publice explicaret, dignus habitus est: postea vero Patauij Philosophiæ, ac Medicinæ Doctor summo collegij consensu cum an. 1547. declaratus fuisset, an. 1563. Simplicium medicamentorum Interpres factus est: inde Medicinæ Theoricæ extraordinariæ explicator electus; quem quidem locum duodecim annos cum magna nominis prædicatione obtinuit: postremo Medicinæ Theoricæ ordinariç explanator declaratus an. 1578. collega Bernardini Paterni. Decessit an. 1583. mea funebri oratione exornatus.

De Albertino Bottono. Cap. xxxiv.

ALbertinus Bottonus Patauinus, cum Logicam cœpisset explicare an. 1555. in tertio loco, successor Io. Antonij Experti Patauini, & Collega Bernardini Tomitani, ac Pet. Mariæ Arquani; idq. muneris per sex annos obiuisset (ab eo enim munere cessauit an. 1561.) ad Medicinam Theoricam extraordinariam explanandã adhibitus est an. 1566. factusq. postea Interpres Medicinæ Practicæ extraordinariç in primo loco an. 1576. & Medicinæ Theoricæ ordinariæ in secundo, an. 1583. quem propter famæ celebritatem Gymnasii Moderatores delegerunt, priusquàm ipse tale munus petierit, ita vt, cum iuit ad petendum, iam factam esse sui electionem intellexerit, & loco petendi gratias ipsis Moderatoribus egerit. Diem suum obijt an. 1596. cum Horatij Augenij collegæ sui consensu parilitas primi loci ei data fuisset. Eius extãt de morbis muliebribus libri tres: de vita conseruanda opus: de ratione consultandi in re medica disputatio.

De Ludouico Agnellio. Cap. xxxv.

LVdouicus Agnellius Patauinus magnam spem sui conci tauerat præclaris, quæ dederat, documentis ingenij, atq. doctrinç suæ. Itaq; factus fuerat collega Bernardini Triuisani in tertio loco ad Medicinam Theoricam extraordinariam explanandam, successor Sebastiani Marcellani Patauini an.

1564.

1564. successit postea Hieronymo Nigro ad Medicinam Practicam extraordinariam declarandam an. 1574. Obijtq. an. 1575.

De Mariano Stephanello. Cap. xxxvi.

MArianus Stephanellus Patauinus ad Medicinam Practicam extraordinariam in primo loco interpretandam Aloysio Bellacato Brixiano successit an. 1564. Decessit an. 1575.

De Nicolao Curtio. Cap. xxxvij.

NIcolaus Curtius Brixianus, cum explicasset librum tertium Auicennę an. 1554. & Sophisticen an. 1555. & positus fuisset in secundo loco Medicinę Practicæ extraordinariæ, successor Andreæ Appellati itidem Brixiani an. 1559. collega erat Mariani Stephanelli ĩ æqualitate primi loci an. 1571 successitq. Paullo Crasso, Philosopho, & Medico celeberrimo ad Medicinam Theoricam ordinariam explicandam, collega Bernardini Paterni an. 1574. cumq. in patriam suam iuisset, vt Patauij pestilentiam fugeret, in Brixiæ pestem incurrit, eamq. vitare non potuit. an. 1576.

De Hieronymo Nigro. Cap. xxxviij.

HIeronymus Niger Patauinus electus est an. 1562. collega Mariani Stephanelli in tertio loco ad Medicinam Practicam extraordinariam explanandam, successorq. Hieronymi Capiuaccei, qui ad Medicinam Theoricam ordinariam traductus fuerat. an. autem 1574. cum adhuc floruisset in publico docendi munere, ad plurimas ægrotorum curationes adhibitus id exsequi diutius non potuit.

De Hieronymo Fabricio. Cap. xxxix.

HIeronymus Fabricis ab Aquapendente electus est Chirurgiæ professor in locum Gabrielis Fallopij Mutinensis, an. 1565. tribus scilicet annis post eius mortem, de quo illud à quodam amico meo satis eleganter conscriptum exstat;

Martia Fabricio iactat se nomine Roma:
Pendula Fabricios tu quoque gignis Aqua.

Donatusq. fuit iure Patauinæ ciuitatis. An. autem 1584. prę ter munus, quod adhuc ipse obiuerat, Chirurgiæ interpretan

dæ, alterum munus à Senatu consecutus est Anatomes quot annis pertractandæ in hunc scilicet modum, vt per omnes hyemis menses ipsam Anatomen declararet, membra humani corporis incideret, dissectionem ostenderet, resq. omnes explicaret ad negotium Anatomicum pertinentes: post menses vero hyemis Chirurgiam doceret; quas explicationes Senatus voluit, & iussit esse ordinarias Medicinæ, omnibusq. ijs dignitatibus, & vtilitatibus ornauit, quęcumq; primis locis ordinarijs Medicinæ Theoricę, & Practicæ in Gymnasio conceduntur; vt ob id necesse fuerit eum in collegium Philosophorum, & Medicorum recipere, & an. etiam 1597. in Rotata pagina professorum Gymnasii ante Philosophos ordinarios peruulgatus fuerit. Eius exstant quinque libri disputationum de Chirurgia ex eius ore exceptarum,& eo inscio editarum,quæ sunt imperfectæ, cum eis desint peculiaria humorum, vulnerum, vlcerum; & Chirurgiæ operationes; & Icones instrumentorum. Eiusdem propediem edentur opera quædam perquàm vtilia, & grauia,Medicinæq. studiosis maxime expetenda, De visione, & oculis: De voce,& eius instrumento Larynge: De audjtu, & meatu auditus. Prætere a vero etiam Magnum opus Anatomicum, scilicet Totius animalis fabricæ Theatrum: Anatomica Methodus: De partibus similaribus,& dissimilaribus; Vtrum actiones sint partium similarium, an organorum.

De Melchiore Guilandino. Cap. xl.

MElchior Guilandinus an. 1561. electus est Horti Medicinalis custos, ad ostendendas ibi herbas, earumq. nomina, & vires aperiendas. Cum autem in Rotata pagina professorum Gymnasii non commemoraretur, sed tantum fieret mentio eius,qui in scholis simplicia medicamenta explicaret; an. 1583. in ipsius gratiam mandato Moderatorum Gymnasii statim post Chirurgum est nominatus ad hunc modū; Ad explicationem simplicium locus vacat in Gymnasio: sed excellens vir. Melchior Guilandinus, vt sui moris est, docebit in Horto Medicinali suo tempore, more solito. An. autē 1589. ex hac vita excessit: testamētoq. bona sua dedit partim Reip. Venetæ, partim Clarissimo viro, Benedicto Georgio,

Aloysii

Aloysii Marcij Procuratoris filio; cui domui præ ceteris semper charissimus fuerat. Eius exstat Papyrus, hoc est, Commẽtarius in tria C. Plinij maioris de papyro capita cum Hieronymi Mercurialis repugnantia, qua pro Galeno strenue pugnatur, & ipsius Guilandini disputatione pro sententia à se pronunciata. Libri, qui erant in eius Bibliotheca, sane multi, & exquisiti, in Di. Marci Bibliotheca positi sunt, & in armarijs eiusdem pecunia confectis, siquidem cum libris mille scutatos Reip. reliquerat: cetera Benedicto Georgio. Fuit vir sine dubio litteratissimus, qui instar Gorgiæ de qualibet re proposita cum ad alia omnia, tum ad stirpes, & herbas pertinente doctissime, ac disertissime disputabat.

De Archangelo Mercenario. Cap xli.

ARchangelus Mercenarius à Monte Sancto munus docendi philosophiam extraordinariam in secundo loco cœpit obire, cum Franciscus Piccolomineus Senensis primum teneret, an. 1560. postea primum locum adeptus collegam habuit in secundo Bernardinum Petrellam Burgopolitanũ an 1567. deinde Comitem Iacobum Zabarellam, electum an. 1568. cum Petrella ad Logicam fuit reuocatus. an. aũt 1577. ei datus est locus secundus Philosophiæ ordinariæ. Decessit an. 1585. Eius exstant in plurima Aristotelis perobscura, & non nulla Auerrois loca Dilucidationes. Eiusdem obscuriorum locorum, & quęstionum Philosophiæ naturalis Aristotelis, eiusq. Interpretum Dilucidationes; quibus accesserunt Disputationes de putredine eiusdem Mercenarij, & Thomæ Erasti aduersariæ quattuor.

De Iacobo Zabarella. Cap. XLII.

IAcobus Zabarella Patauinus, cum originem traheret à Iacobo iiij. quem Maximilianus Imperator fecerat Comitem cum filijs, & posteris omnibus primogenitis, ita vt ob id etiã ipse, tamquàm primogenitus, Comes esset; posteaquàm in primo loco fuit Logicus, electus an. 1564. successor Bernardini Tomitani patauini: factus est collega Archangeli Mercenarij Picentis ad declarandã Philosophiam extraordinariam in secundo loco an. 1568. obtinuit vero æqualitatem primi loci

cīcum eodem Archangelo Mercenario an.1574. & post eum elatum ad secundum locum Philosophiæ ordinariæ, an.1577. in prima Cathedra Philosophiæ extraordinariæ est collocatus: & post eiusdem mortem, an. 1585. in secundum locum successit Philosophiæ ordinariç. obiitq. an.1509. à me copiosa oratione in funere laudatus. Eius exstant Tabulæ Logicæ: Opera Logica: Commentarii in duos Aristotelis libros posteriores Analyticos: de ordine doctrinæ Apologia: de constitutione Naturalis scientiæ liber: Triginta libri in naturalē Philosophiam.

De Bernardino Petrella. Cap. III.

BErnardinus Petrella Burgopolitanus locum secūdum Logicæ obtinuit, collega Comitis Iacobi Zabarellæ an.1564 cum ambo Bernardino Tomitano, & Pet. Mariæ Arquano successissent: postea factus fuit collega Archangeli Mercenarii ad philosophiā extraordinariam interpretandam an.1567. sed proximo sequenti anno ad Logicam, in qua mirandum in modum excellere videbatur, in primam Cathedram reuocatus est; cum alteram teneret Octauius Amaltheus Opitergīnus, filius Hieronymi eius, qui an. 1531. ad primum locum libri tertii Auicennç in eodem Gymnasio adhibitus est, collega Georgii Aurelii Liburnensis: & anno proximo sequenti ad explicationem Philosophiç Moralis traductus. Editi sūt Petrellæ Logicarum disputationum libri septem: & in duos Aristotelis libros posteriorum Analyticorum Commentarii.

De Faustino Summo. Cap. XLIV.

FAustinus Summus, ciuis Patauinus, vir doctus, & magna probitate præditus, an.1571. cessante Octauio Amaltheo Opitergino cœpit Logicam in secundo loco profiteri, oriundus per lineam fœmininam ab Vgoloto Blancardo, nobilissimo ciue Parmensi, viro tantæ auctoritatis, & existimationis apud Ioannem Galeacium Vicecomitem, Mediolani Ducē, vt an.1399. pro eo factus sit summus Veronæ Præfectus. Cuius Præfecturæ tempore emit à nobili viro Mapheo Petronio Francisci filio castellum, seu Arcem Gallinellæ in agro Parmensi. atq. cum quattuor generosas suscepisset filias,

Cata-

Catarinam, Ioannam, Agnetem, Palmam, vt ceteras nobilissime collocauit: ita tertiam matrimonio dedit Ioanni Summo, ciui Cremonensi, eique nomine dotis inter alia constituit castellum, seu Arcem Gallinellæ. an. 1410. die 19. Iunii: qui præterea tenebat, tamquàm patrimonium suum, castellum Plebis Altę Villæ, concessum maioribus suis an. 1331. à Ianne Rege Boemię, ac Poloniæ, comiteq. Lucēburgi, ac Domino Prusiæ: & castellum quoq; S. Danielis: & Villam Summi in agro Cremonensi. Cumq. ortum esset bellum inter Ducem Mediolani, & Venetam Remp. coniunctā cum Florentinis, Marchione Estensi, Io. Francisco Gonzaga, Amadeo Duce Sabaudiæ, Alphonso Aragonensi, & Senensibus, quod ab an. 1424. vsque ad an. 1428. perdurauit, facta pace per Cardinalem S. Crucis legatum Pontificis Max. & Nicolaum Estensem Marchionem: idem Ioannes Summus declaratus est Reip. Venetæ fidelis, & nobiliter subditus: renouatoq. eodem bello an. 1431. pro Venetis operam nauauit pe regregiam. cuius rei caussa cum Vgoloto filio suo captus, ac Mediolanum perductus, non solum suis rebus omnibus, sed etiam vita ipsa priuatus est; eiusq. vxor Agnes cum quattuor filiis, Ioanne, Iacobo, Bosello, Gregorio, & Ioanna sorore, Venetias profecta, à Rep. Veneta in memoriam optime meriti viri, & filii sui, honeste remunerata, & an. 1462. die 16. Martii iussu Senatus à Patauii Præsidibus iure Patauinę ciuitatis donata. Horum nobilissimorum parentum nepos fuit ex Gregorio filio Vgolotus: ex Vgoloto Pronepos Io. Antonius: ex Io. Antonio abnepos Faustinus, philosophiæ Doctor, & in Gymnasio Patauino Logicæ explicator.

De Petro Catena. Cap. XLV.

PEtrus Catena Venetus electus est ad Mathematicas disciplinas declarandas in locum Fridrici Delphini Patauini an. 1547. & mortem obiit an. 1577.

De Ioanne Faseolo. Cap. XLVI.

NOtaui superius Ioannem Faseolum Patauinum tempore Lazari Bonamici Bassianensis cœpisse vesperi Humanitatem publice docere: & primum latine conuertisse Simpli-

cii commentarios, atq. cum eis edidisse tres epistolas mea quidem sententia cultissimas. Is post profectum Bononiam Carolum Sigonium an. 1563. & extinctum Pataulii Franciscū Robortellum an. 1567. cum ipsi Robortello successisset, quā habuit primam solennis gratia prolusionis orationē, in eius primis verbis omnino defecit, vt sine recitatione ipsius orationis de cathedra descendere necesse habuerit, præsentibus Præsidibus, Ioanne Mocenico Prætore, ac Marco Grimano Præfecto, atq; Rectore Vniuersitatis studiosorum Philosophiæ, ac Medicinæ Alberto Cymerlino Veronensi, magnoq. auditorum concursu, vt in huiusmodi principiis solet euenire. Vix enim ea verba proferre potuit, PLACVIT Serenissimo Venetiarum Principi, placuit excellentissimo Senatui, placuit Illustrissimis Gymnasiii Moderatoribus; cum statim obmutuit; ita vt à iocosis iuuenibus in multis Scholarum locis perscriptum sit, PER VERBVM PLACVIT FASEO LVS DISPLICVIT. Sed ipse postridie excusans, quantum potuit, reticentiam suam, pluribus verbis ostendit, non numquam vel summis oratoribus non satis ex sententia euentū dicendi procedere: L. Crassum, virum eloquentissimum, sic initio cuiusdam accusationis exanimatum esse, vt Q. Maximus consilium dimiserit, simul ac eum fractum, ac debilitatum metu vidit: Ciceroni pro familiari reo summum oratorem non respondisse Hortensium: ab eodem Cicerone hominem audacissimum Catilinam in Senatu accusatum obmutuisse: Ciceroni quoque priuata in caussa magna, & graui cum cœpisset Curio pater, vir disertissimus, respondere, eum subito assedisse, dicentem sibi venenis ereptam memoriam esse: ipsum similiter Ciceronem in caussa Miloniana illa tanta dicendi felicitate, quę in eo maxime laudata est, destitutum fuisse: Demosthenem oratotum Principem in Senatu Athenarum verba facturum Phocionis viri grauissimi præsentia ita conturbatum esse, vt nihil dicere aliud potuerit, nisi Phocionem suorum verborum nouaculam esse: eundem Demosthenem apud Philippum Macedonum Regem orationem habiturum sic expauisse, vt paucis admodum verbis expressis obmutuisse feratur: Theophrastū, qui à diuinitate loquendi nomen inuenit, apud Alexandrū

Ma-

Magnum dicturum nihil prorsus effari potuisse: aliosq́uàm plurimos in exordiendis orationibus eodem modo affectos fuisse, vt cum dissertissimi essent, tamen infantissimi visi sint: sic se quoque, qui nequaquam cum illis comparandus esset, in eandem defectionem incidisse, in quam illi multo eloquẽtiores, multoq. clariores incidissent; quorum exemplo, vt se maxime consolaretur, sic venire in spem fore, vt apud omnes propter rei naturam, atq. difficultatem excusatus haberetur. Qua habita perleganti excusatione ad explicandam Ciceronis orationem pro Rabirio perduellionis reo aggressus est; seq. maxime eloquentem ostendit. An. autem 1571. circiter finem mensis decembris diem suum obiit, vir sine dubio doctissimus, & disertissimus, litterarumq. Græcarum, & Latinarum peritissimus.

De Antonio Riccobono. Cap. XLVII.

TAmetsi non nulla de se dicere, inquit Aristoteles, aut inuidiam, aut loquacitatem, aut obtrectationem habet: tamen, quia id de me facere necesse habeo, quàm modestissime faciam, breuiterq. declarabo, quomodo Ioanni Faseolo ad veterem tradendam eloquentiam collega datus fuerim. Is enim profecto ad excellentem quandam hominum existimationem ex eloquentiæ studio profluxerat: sed, cum in exordienda præfatione sua, vt modo notaui, obmutuisset, multum eam famam deminuere, quæ de eo celebris erat, visus est, ita vt de altero Humanitatis explicatore, qui cum ipso ad studiosorum vtilitatem concurreret, cogitari cœptum sit. Qua de re cum an. 1570. ad M. Antonium Muretum Gallum, qui Romę erat, perscriptum fuisset, atq. is propter maxima commoda, & ornamenta, quibus ibi perfruebatur, quæq. omnibus cõmodis, atq. ornamentis Patauinis anteponebat: se Roma discessurum esse negasset: inuitatus sum ego ad has litteras pertractandas eo ipso tempore, cum de iis relinquendis cogitabam; immo vero, cum iam statueram ipsas mihi esse dimittendas, legumq. studium, tamquàm ad tenuẽ familiam meã subleuandam accõmodatius, in quod aliquot annos Patauii incubueram, vel ex consilio virorum optimorum, Riccoboni aui, & Andreæ patris mei, pro virium meorum modulo exer-

O cendum.

cendum. Cum enim Rhodigii, quæ patria mea est, in eum locum successissem, quo in loco cum alii quondam summi viri, tum Ludouicus Cælius Rhodiginus maxima ingenii, ac doctrinæ commendatione floruit, multisq. annis publice eas artes, quæ ad Humanitatem pertinent; docuissem: tandem aliquando vt huic professioni finem imponerem, & ex meo legum studio aliquem fructum perciperem, statui Doctoris insignia, quæ nondum fueram consecutus, quàmprimum petere, eaq. de caussa an. 1571. Patauium profectus Iurius utriusq. Doctor declaratus sum; cumq. in patriam rediturus Venetias iuissem, vt ibi aliquot senatores patronos meos consalutarem, eosq. ad alendam ipsorum in me beneuolentiam viserem; vir clarissimus à secretis illustrissimorum Gymnasii Moderatorum, Laurentius Massa, cuius amorem, & gratiam Prosper Fulgineus Rhodiginus, Medicus præcellentissimus, mihi conciliauerat, me statim vt vidit, adhortari cœpit, vt ad hoc munus veteris tradendæ eloquentiæ, quam me si non assecutum, at certe semper secutum esse profitebar, in tam celebri Gymnasio animum appellerem: statutum apud Moderatores esse, Ioanni Faseolo vt daretur collega: M. Antonium Muretum id oneris recusasse: scire se, si nollem eas litteras relinquere, ad quas natus, & factus essem, me gratiæ multum habiturum, ac pro comperto habere, mihi tale munus delatum iri, si permitterem, vt ipse pro me peteret, meq. Nicolao Pontio, & Friderico Valaressio, qui tunc Gymnasii moderationem tractabant, absente Marino Caballio eorum collega, proponeret. Quid plura? Visa est mihi res dignissima, quam experirer, etiam semotis prioribus cogitationibus, & rationibus meis. Gratias egi Massæ, quòd mihi tam præclarã offerret occasionem: eum rogaui, si speraret se mihi talem dignitatem confecturum esse, vt me Moderatoribus commẽdaret: professusq. sum me plurimum ei propterea debiturũ. Quamobrem ipse multis apud illos, magnisq. laudibus studia mea perornauit; tantumq. profecit, vt ipsi referre decreuerint, & retulerint in Senatu de tam præstanti munere mihi deferendo explicandæ Humanitatis in Gymnasio Patauino, idest, vt ego merito interpretabar, in conspectu Italiæ, in oculis gentium, in luce hominum, atq. omnino in ipso doctrina

rum

rum domicilio. Itaq; hanc muneris delationem non parum afferentem ſecum vtilitatis,& commodorum, multumq. amplitudinis,& ornamentorum, viro clariſſimo, Laurentio Maſſæ, patrono meo, acceptam refero: omniaq. ipſi pro ea me debere confiteor: eamq. clamoribus fori, vel iudicandi profeſſioni merito antetuli: atq. cum Patauium veniſſem menſe Nouembri, in primo ſtudiorum curriculo tribus continuis diebus tres habui orationes; primam de ſtudijs liberalium artium: alteram de ſtudijs Humanitatis: tertiam de ſtudio artis Rhetoricæ; factoq. mihi aditu ad Rhetoricam Ariſtotelis interpretandam, ſatis fauſte diuino beneficio pergere viſus ſum: perq. duos tantum menſes Ioannem Faſeolum collegã habui, qui circiter Kal. Ianuarij è vita migrauit, in ſcholarum parietibus illo elegantiore, quàm veriore diſticho perſcripto, quod non ſine rubore hic noto;

Riccoboni radijs, magno & fulgore phaſelus
Bullijt: en coctus vermibus eſca datur.

Facere autem hoc in loco non poſſum, quin commemorem ſummam Patauinorum benignitatẽ in concedendo mihi ſiui re Patauinæ ciuitatis. An. enim 1581. cum in funere exornaſſem Patarum Buzacharenum Patauinum, atq. in eo exornando non modo laudes familiæ Buzacharenæ, verum etiam Patauii, vt fieri ſolet, expreſſiſſem, iniectus eſt ſermo à benigniſſimis viris, atq; inter ceteros ab illuſtri Pręfecto, Roberto Trapolino, de me donando tali iure, ſi id mihi gratum fore ſignificaſſem. Quod cum ad me ſermone amicorum perlatum eſſet, ſtatim has ſupplices litteras ad Patauij Conſiliũ exaraui;

CVM tanti faciam, quanti debeo, hanc generoſiſſimam Patauij Nobilitatem, potius vt vobis occaſionem offeram exercendę veſtræ benignitatis, vosq. certiores faciam de mea ſingulari in tantum honorem propenſione, quàm propter vlla merita mea, adductus nimirum excellenti quadam æmulatione non nullorum Humanitatis profeſſorum, præcipueq. M. Antonij Mureti, qui ius ciuitatis Rom. petijt, atque impetrauit, Caroliq Sigonij, qui factus eſt ciuis Bononienſis: vobis etiam, atq, etiam ſupplico, vt, poſteaquàm tot annos fui in hac vrbe pręclariſſima prorſus deditus,& addictus huic felici genio Patauino, hanc mihi gratiam concedere ne gra-

uemini, vt appellari ciuis Patauinus queam, faciens eò pluris hanc dignissimam ciuitatem, quò ipsa magis Romanam, Bononiensem, aliorumq. populorum superat originis vetustate; affirmoq. vobis nulla re alia moueri me ad supplicandum, quàm vnius honoris ratione; atq. vnicuique vestrum me vobis in perpetuum deuinctum iri polliceor; perinde ac semper contuli, ac conferam, quantum voce, quantum lingua, quantum aliqua, si qua est in me, dicendi facultate possim, ad vestras maximas, clarissimasq. virtutes perpetuo deprædicandas. Valete. His perlectis litteris in Consilio, statim summo omnium consensu Patauina sum ciuitate donatus. Quamobrem in eorum profectus Collegium, qui Sapientes Deputati ad vtilia Patauinæ ciuitatis appellantur, vniuersæq. ipsius ciuitatis præ se ferunt auctoritatem, hanc gratiarum actionem habui;

DECET, Patres generosissimi, hanc antiquissimam patriam vestram vetus retinere institutum eorum hominum honorandorum, in quibus species aliqua virtutis reperiatur; eòq. maior eius benignitas censeri debet, quò ij minores sūt, qui ab ipsa honorantur; id quod nimirum significat, eos tanto honore dignos esse potius, quia ita digni facti sint, quàm propter sua ipsorum promerita. Et vero non admodum magnum fuit ab ipsa antiquitate non nulla sublimia ingenia decorari, quę numquàm satis poterant honorari: sed maius profecto censendum est, atq. haud scio, an maximum, eosdem honores ab hac beneficentissima ciuitate ijs haberi, qui nullo modo cum veteribus sint comparandi. Ecquis enim est, qui miretur, multas ciuitates Homerum expetiuisse, qui vniuerso terrarum orbi extitit admirabilis, ita vt eum Colophonij ciuem esse dicerent suum, Chij suum vindicarent, Salaminij repeterent, Smyrnei suum esse confirmarent, Rhodij similiter, Argiui, Athenienses de eius origine pugnarent inter se, atq. contenderent? Cui mirum videatur, Archiam poetam Antiochenum à Tarentinis, Rheginis, Neapolitanis, Heracliensibus, Romanis ciuitate, ceterisq. præmijs donatum fuisse, qui cum litteram scripsisset nullam, magnum numerum optimorum versuum de ijs ipsis rebus, quæ tum agerentur, conficiebat ex tempore, ac reuocatus eandem rem dice-

dicebat commutatis verbis, atq. sententijs, cumq. accurate, cogitateq. scribebat, sic probabatur, vt ad veterum scriptorum laudem facile perueniret? Cui sit admirabile alios præstantissimos viros eodem modo honoratos fuisse, qui cum honorarentur, honor profecto maior honorantibus, quàm illis ipsis, qui honorabantur, contingebat? In quibus diuinis ingenijs quoniam certo sciebam me numerari merito non posse, quippe qui ab eo, quod singulare, atq. eximium existit, longe abessem: iccirco, tametsi cupiditate ardebam prope incredibili, ab hac honoratissima ciuitate vt honorarer, patefacere tamen desiderium meum non audebam, nimirum veritus, ne in aliquem arrogantiæ, & vanitatis notam incurrerem, à qua quidem animus meus valde semper alienus fuit. Cumq. ancipiti cogitatione distractus essem, eam tandem opinionem concepi, quam verissimam esse comperi, hanc generosissimam ciuitatem, quę spectare mentem hominum, potiusq. benignitatem, atq. humanitatem suam, quàm eorum merita solita esset intueri, mihi esse gratificaturam; dumq. cuperem me plurimum vnicuique vestrum debere, quò minora existerent promerita mea, ei me vobis magis deuinctum iri. Nec vestrum aliqui defuerunt, qui vix significato eo, quod concupiscerem, benignissima ducti natura, & officiosissima, totiq. benefaciendi cupiditate inflammati, sponte mihi omnem operam suam, officiumq. detulerunt, atq. effecerunt profecto, vt illud petere ausus sim, quod tam prompte, ac benigne datum est. Quamobrem, si benignitas, si humanitas, si beneficentia, si liberalitas, si virtutes omnes, quę ad morum facilitatem, ac mansuetudinem pertinent, vllum in terris hoc tempore habeant domicilium, eas nimirum Patauij, & in vestris singulorum tectis, atq. penatibus habitare; hocq. in loco virtutem illam sane excellentem maxime florere, quæ homines Deo quàm simillimos reddit, mihi facile persuasi. Etenim in Deo cum alia omnia præstantissima, & optima sunt, tum nihil præstantius, & melius, quàm præclara quædam de hominibus benemerendi voluntas. Qua diuina virtute cum diuinitus erga me vsi fueritis, tantas vobis gratias agere debeo, quanta gaudendi occasio mihi oblata est: tantumq. me percipere gaudium decet, quantum mi

hi

hi honorem habitum esse cognosco : tantusq; in me collatus est honor, quàm hæc ciuitas existit honorata, cuius particeps pro vestra benignitate factus sum. Itaq. si Patauium illa est vrbs antiquissima, quę antiquitate ipsi gentium Princi pi Romæ, Bononiæ, ac plerisq. aliis Europæ, totiusq. orbis terrarum vrbibus antecellit, quarum paucissimæ videntur posse cum Patauio comparari : si hęc illa est ciuitas generosissima, quæ tam multas perpessa procellas, atq. tempestates po tuit tamen seipsam aliquo modo conseruare, cum aliud euenerit Lauinio Pataui Fratri, aliud Albæ longæ eiusdem Nepti, quæ quidem post genitam Romam ipsius Pataui Pronepti interierunt: si hoc honoris, & dignitatis verum est domicilium: quę caussa est, cur me insigniter honoratum esse non ducam, qui in tantum splendorem receptus sim? cumq. infinitum, & immortale sit beneficium acceptum, cur etiam, atq. etiam, ac immortaliter eo ipso non gaudeam? Atq. cum tantum in me gaudii propter tantum boni, quod sum consecutus, exortum sit, cur maximas vobis gratias non agam? Sũ igitur non modo ciuis Rhodiginus, verum etiam beneficio vestro Patauinus. Ac Rhodigium quidem originis mihi patria est, simulq. quantum potuit, ornamẽti patria, cum in suũ me Consilium cooptauerit: Patauium uero altera patria mea ad eum me gradum extulit dignitatis, vt quodammodo me felicem existimem, qui tanto fuerim splendore collustratus. Ex illa natus sum diues, & bonus demissæ cuiusdam fortunæ: ab hac factus sum diues, & bonus præstantioris conditionis. Quapropter, si quæ diuitiæ in me sunt, non pecuniarum, & prædiorum, quibus ego ut adhuc minime affluxi, sic animus meus parum cupidus carere facile potuit, sed studii, industriæ laborum, vigiliarum: si qua bonitas in me est, præter eam, quam Christianus quilibet profitetur, bonitas, inquam, facultas, potestas officii, operæ, obsequii, gratificationis, obseruantiæ: omnes diuitias, omnemq. bonitatem meam, si modo diuitiarum, bonitatisq. nomen aliqua ex parte mihi tribuendũ videtur, vobis do, dico, addico; vesterq. Riccobonus Rhodiginus, benignitateq. vestra Patauinus totum se vestrę tradit humanitati, Deum Opt. Max. qui mẽtem omnium perspicit, clara voce contestans, quantum studio, officio, labore, diligen

tia

tia, ingenio, industria efficere umquam potero, id totum perpetuo seruiturum esse, cum vobis vniuersis, tum ei præcipue, qui, cum me vix de facie nosset, mecumq. collocatus esset antea numquam, sua ipsius impulsus benignitate, atq. bonitate ad hoc bonum mihi conficiendum vltro se detulit, auctorq. huius beneficij singularis esse voluit. De cuius peregregij viri grauitate, magnificentia, magnanimitate, prudentia, prę-stantia, auctoritate, moderatione in huius ciuitatis muneribus obeundis, multa quidem sæpe audiueram: sed tantæ in homine prope ignoto exornando, atq. insigniter extollendo humanitatis, quantam in me ipso expertus sum, prorsus nullum sensum habueram. Quocirca tam benigno patrono meo ipse omnia, quæ à gratissimo proficisci animo possunt, obsequia me debere confiteor; vestrum q. vnicuique, qui summo mihi consensu fauistis, tam debeo, quàm qui maxime: atq. si rebus ipsis vestra explere merita non potero, at saltem grata animi beneuolentia assequar, qua vna debent vel grauissima, atq. immortalia beneficia compensari; &, quantum voce, lingua, dicendi facultate potero, tantum ad vestræ præstantiæ prædicationem perpetuam libentissime conferam.

Hæc ego dixi pro gratiarum actione; qua quidem habita, hoc priuilegium mihi datum est;

„ In nomine præpotentis Dei, Nos Doctus Doctius Eques, Io.
„ Franciscus Musaptus, Robertus Trapolinus, Albertus Co-
„ mes, Sapientes Deputati ad vtilia Patauinæ ciuitatis, Anto-
„ nio Riccobono, ciui Rhodigino, Legum Doctori, in Floren-
„ tissimo Gymnasio Patauino Humanitatem profitenti S.D.
„ Semper fuit Troiani proprium sanguinis ius suum cum viris
„ virtute præstantibus communicare. Itaque Romani cogna
„ ti nostri præclarissimi, ab Aenea, & Ascanio, Heroibus Troia
„ nis, oriundi, quàm plurimis gratuito ciuitatem impertiti
„ sunt; quos sine dubio anteferendos esse Thebanis, Lacedæ-
„ monijs, Atheniensibus, alioquin omnem laudis excellentiā
„ superantibus, qui vel nullos, vel paucos in ius ciuitatis suę ad
„ misisse, ac hospites quoq; expulisse commemorantur, doctis
„ simi homines censuerunt. Et Antenor, qui post Troiæ exci
„ dium (quemadmodum etiam Aeneas) in Italiam venit, cum
„ vrbem Patauium in hac camporum, colliumq. amœnitate

con-

„ condidiſſet, multos ad hanc rerum vbertatem, & copiam cō „ fluentes benigne excipiendo ciuium ſuorum numerum mi- „ rabiliter auxit; cuius præclaris inſtitutis diligentisſime ſeruā „ dis ſe potuit hæc ciuitas tam multos abhinc annos ab interi- „ tu vindicare. Et nos eius, à quo originem trahimus, inſigni- „ bus veſtigiis inſiſtendo, tametſi hanc ipſam vrbem laudari au „ dimus rebus quibuſdam, quæ fortaſſe nec nobis diſsimulan- „ dæ, nec aliis contemnendæ ſunt, originis uetuſtate, uiarum „ commoditate, ædium elegantia, agrorum, & montium fertili „ tate, fontium, & fluminum pulchritudine, ciuium in armis, & „ litteris excellentia, publici Gymnaſii celebritate, vtriuſque „ Collegij, tum Iuriſconſultorum, tum Philoſophorum, & Me „ dicorum, immo vero etiam tertij Theologorum, claritate, „ quibus quidem rebus iuſto iudicio hæc vrbs cum omnibus „ Italiæ urbibus certare merito poſſe exiſtimatur: tamen nul- „ lam ſane laudem maiori ſtudio conſectamur, nullumq. decus, „ atq. ornamentum antiquius habemus, quàm vt iure ciuitatis „ noſtræ, omnibusq. honoribus, quibuſcumq; poſſumus, virtu „ te præſtantes viros donaſse, ac decoraſſe dicamur. Quorum „ in numero cum eſſe te maxima tua cum laude notisſimum, „ atq. exploratisſimum ſit, qui cum in clarisſimo Iuriſconſulto „ rum collegio Legum Doctor nemine penitus diſſentiente de „ claratus es, &, poſteaquàm in locum Caroli Sigonij Mutinē „ ſis, viri Clarisſimi, ad veterem eloquentiā tū Græcā, tū Lat. „ in Florentiſſimo Gymnaſio tradendam publico illuſtrisſimo „ rum Senatorum decreto ſucceſſiſti, præſtantiæ tuæ mira de- „ deris documenta; cumq. obſeruauerimus in honeſtisſimis „ muneribus publice obeundis, & in priuatis quoq; collocutio „ nibus fuiſſe te ſemper Patauini nominis obſeruantiſſimum, „ huiuſq. vrbis præconem eloquentiſſimum, allatis magnificæ „ Vniuerſitati noſtræ litteris, quibus ſuppliciter petebas, vt te „ in numerum Patauinorum ciuium cooptaremus; næ (ita nos „ Deus amet) propenſam tuam in nos voluntatem chariſſi- „ mam, & iucundiſſimam habuimus; ſtatimq. communi om- „ nium conſenſu, & ſummo ciuium legitime congregatorū ho „ nori tuo libentisſime ſuffragantium ſtudio, ac prope incredi- „ bili vniuerſi populi lætitia, & applauſu, approbantibus id illu „ ſtriſſimis præſidibus huius magnificæ vrbis, Aloyſio Grima-

no

no Prætore, ac Daniele Priolo Præfecto, viris integerrimis. hodierno die te, quiq. ex te, liberisq. tuis nascentur, omnes in numerum ciuium Patauinorum adsciscimus, deligimus, adscribimus, referimus, & adscitum, delectum, adscriptum, relatum communi omnium voce comprobamus, huiusq. ciuitatis ius, quàm possumus, amplissimum tibi, posterisq. tuis omnibus, ex te, liberisq. tuis orituris concedimus, & impertimur, atq. in Patauinam Nobilitatem, ac ciuium, qui in hac vrbe orti sunt, cœtum te cum filijs, nepotibus, & à te descensuris omnibus recipimus, & aggregamus. Idq. eò libentius facimus, quòd hac in re putamus nos valde gratificari non solum Rhodiginæ ciuitati, quæ cum voluerit esse te inter Consiliarios non ad certum tempus, sed toto vitæ spatio illam Cōmunitatem gubernantes, lætabitur ciues suos à nobis magnifieri: verum etiam Serenissimo Senatui Veneto, cuius ditioni subiecti sumus, cuiusq. in te honorando quasi prærogatiuam, tunc potissimum datam, cum ad principem veteris tradendæ eloquentiæ in celeberrimo Gymnasio locum honestissimo ille te præmio extulit, facile suffragia nostra, quæ ius ciuitatis tibi dederunt, sunt consecuta; & quia simul in spem certissimam venimus fore, vt, quemadmodum iurasti, leges omnes, quibus teneris, tibi seruandas existimes: vt iuri Veneto, & Patauino pareas: vt munera obeas, & onera subeas, quæ sunt tibi cum ceteris ciuibus communia: vt pro Sereniss. Rep. Veneta, & pro Mag. Ciuitate Patauina, cum offeretur occasio, tibi propugnandum putes, atq. vtriusq; iura, cum per auctoritatem licebit, defendas: vt imperio Veneto, Patauinęq. communitati fidelis sis: vt imminentia ciuibus pericula tollere studeas: vt concordiam inter discordes ciues procures: vt amicis fidem serues: deniq; vt omnia optimi ciuis officia exsequaris, nihilq. omittas eorum, quæ Patauino nomine digna esse existimentur. Quamobrem, Antoni Riccobone, ciuis noster nobis charissime, nobiscum gaudebis pleno Patauij iure; omnibusq. priuilegijs, prærogatiuis, beneficijs, muneribus, qualiacumq;, & quantacumq; nobis ipsis concessa sunt, tum in vrbe, tum extra vrbem, perfrueris. Quod Reip. Venetæ, populoq. Patauino, ac familiæ tuæ bonum, faustum, felix, fortunatumq. sit. Cui nostro priuilegio, de-

„ creto, statuto nemo contradicere, contrauenire, aut aliquid
„ derogare audeat; quiq. aduersari, repugnare, obsistere visus
„ fuerit, legum inimicus, aduersarius, obtrectator habeatur. Ex
„ Tabulario Patauinæ Communitatis. V. Kal. Februarij. 1571.

Addam illud, quod Vniuersitas studiosorum Philosophiæ, ac Medicinæ fecit, vt me honoraret. Cum enim an. 1583. cõsilium ei accidisset sua statuta renouare: id muneris mihi detulit. quod cum ego adhibita summa diligentia obiuissem, omniaq. illa exscribenda curassem, prout fuerant emendata, & ad Senatus Veneti voluntatem, horumq. temporum consuetudinem accommodata, iui etiam cum Rectore ipsius Vniuersitatis, & Consiliarijs ad Principem Venetiarum in excellentissimum Collegium ad petendam illorum confirmationem, illaq. reliquimus in Senatu confirmanda. quod sine dubio factum fuisset, si Vniuersitas eam rem diligentius curasset. Quoniam vero propter homicidium quoddam abire Rector coactus est, cui tale negotium maxima erat curæ, succedentibus alijs Rectoribus res minime procurata est, vt de ea nihil confectum fuerit. Cumq. in eo negotio multos ego labores suscepissem, & in alijs etiam rebus semper me promptum, paratumq. ad gratificandum, & seruiendum ipsi Vniuersitati ostendissem; mihi data est immunitas eorum omnium, quæ persolui ei ex pecunijs professorum consueuerunt.

De quibusdam explicationibus an. 1571. *Gymnasio deficientibus.*
Cap. XLVIII.

DEficiebat an. 1571. explicatio Philosophiæ Moralis, cuius fuerat posterior explicator Franciscus Robortellus coniunctim cum Rhetorica, atq. Humanitate: & explicatio Sophisticæ in primo, & in secundo loco, quorum vterque an. 1561. vacare cœpit: & explicatio paruorum naturalium Aristotelis, quæ an. 1532. Lombardo Amuleo Patauino data fuerat: & explicatio libri tertij Auicennæ in vtroque loco: & explicatio Simplicium medicamentorum in Scholis; quæ postea, vt infra apparebit, sunt restitutæ, præter illam Sophisticæ, & illam paruorum naturalium.

✱ *Finis Libri Secundi.* ✱

DE

DE GYMNASIO PATAVINO

ANTONII RICCOBONI Commentariorum Liber Tertius.

De successoribus Doctorum, qui an. 1571. & sequentibus annis in Gymn. docuerunt.

De successoribus Iacobi Menochij. Cap. I.

HABVIT successores Iacobus Menochius an. 1572. ad Ius Canonicum matutinũ M. Mãtuam Benauidium, de quo supra. Anñ. 1589. ad Ius Ciuile matutinum Angelum Matthæacium Marosticensem, quã uis Bassiani ortum, & Patauij, ac Venetijs educatum; qui, posteaquàm multis in locis Veneto imperio subiectis Assessor fuit, atq. Venetijs multos annos Aduocati munere functus est, an. 1578. Pandectas ex publico decreto cœperat interpretari maxima studiosæ iuuentutis frequentia, ita vt præstantiæ suæ clarissima dederit documenta, non modo cum oratoriam artem in Veneto foro professus est, ibiq. regnauit gloriosissime, adhibitus ad caussas maiores, & grauiores: verum etiam cum ad Pandectas Iuris Ciuilis explicandos primus omnium in hoc Gymnasio aggressus est, tanto studiosorum iuuenum concursu, vt eorum multitudinem vix perampla caperet Schola; quod munus cum ipse multos annos obiuisset, eo temporis spatio ne artem quidem oratoris prorsus dimiserat, sed oblata sibi occasione defendendi Maynardum Bigolinum Patauinum peculatus accusatum, maxima eloquentia sua eum in periculo capitis, tamquàm Sacri Montis pietatis depeculatorem, à summo supplicio liberauerat, tunc cum iudices confessi sunt seruatum esse eum primum à suspẽdio, deinde vero etiam ab amputatione manus vi vnius elo-

quentiæ Matthæacianæ, qui tantum in exsilium pulsus fuit. Et vero exiſtit Matthæacius orator, & I. C. egregius, immo vero etiam Philoſophus, & Aſtrologus non contemnendus; talisq. perſpectus, & cognitus vſque adeo, vt Venetijs ad publicas de Philoſophia diſputationes ſemper vocaretur, ac ſæpe de rebus philoſophicis diſputaret, tum apud Io. Antoniũ Fachinetum Bononienſem, qui tunc erat Legatus Pontificis Max. apud Principem Venetiarum, fuitq. poſtea Pontifex Max. Innocentius IX. appellatus, tum apud Aenonæ Epiſcopum Lauredanum, qui vnaquaq; hebdomade litteratis viris conuiuium apparare ſolitus erat, eòq. perpetuò Matthæaciũ inuitabat, maxime vero cum aliquis Philoſophus magni nominis affuturus eſſet, vt ſæpe aderat Spero Speronius, ſępe Archangelus Mercenarius, quibuſcum ille acerrime diſſerere conſueuit: vt faciebat quoq; cum ijſdem, & alijs in celebri Academia Franciſci Venerij, Philoſophi ſummi, ita vt vix ei à quoquam reſiſti poſſe videretur. nam, quod attinet ad Aſtrologiam, præter alia, quæ dedit, in ea ſcientia excellentiæ ſuæ argumenta, etiam ex ſtellarum obſeruatione præuiderat, dum munus obiret Pandectarum, ſe prima Iuris Ciuilis cathedra eſſe potiturum, duobus ante annis, quàm potitus ſit. Id quod cum inter ceteros Philippo Octauiano Montanianenſi aſſeuerasset, pręſente viro excellentiſſimo Melchiore Chartulario, alijſq. permultis, vt ex ore ipſius Octauiani egomet audiui, irridebatur quidem ante euentum prędictio talis, ſed poſtea nobis maximam admirationem attulit, ita vt Matthæacius nõ ſolum amabilis omnibus, verum etiam admirabilis cœperit videri. In magna igitur famæ celebritate in locum Menochij ad Ius ciuile matutinum explanandum adhibitus eſt; qui etiã an. 1583. in Dolanam Academiam fuerat inuitatus, propoſito præmio quadringentorum ſcutatorum, centumq. pro viatico: &, poſteaquàm munus interpretandi Iuris ciuilis matutini obire cœpit, an. 1590. in Gymnaſium Firmanum vocatus eſt, propoſitis loco præmij ſeptingentis ſcutatis, & in viaticũ octoginta; quas ipſe conditiones recuſauit. An. aũt 1594. à Rudolpho II. Imper. Comes, & Eques factus eſt. Eius extãt duo libri de via, & rõne artificioſa Iuris vniuerſi: & Apologia aduerſus Bonifacium Rogerium, de qua infra.

De

De Successore Angeli Matthaacij ad Pandectas, Cap II.

CVm an. 1579. Angelus Matthaeacius ab explicatione Pandectarum ad explicandum Ius ciuile matutinum traductus fuisset an. 1590. ei successit ad explanandos pandectas M. Antonius Ottelius Vtinensis; qui ortus ex familia praestantibus ad laudem viris affluenti, in praeclaris litterarum studiis aemulus esse voluit fratrum suorum iuris vtriusque Doctorũ, Hieronymi defuncti summo sui desiderio relicto propter magnam praestantiam suam, & Ottellii adhuc in celebri vrbe Vtino inter pręcipuos Iurisconsultos florentis, saepeq. tamquàm prudentissimi, atq. optimi ciuis ad gubernacula illius nobilis ciuitatis elati. Cum autem clara documenta dedisset doctrinae suae non solum an. 1574. cum Iuris Pontificii, & Caesarei Doctor maximo Collegii Patauini consensu declaratus est deferẽte Doctoris insignia Clariss. I. C. Tiberio Deciano ciue suo, quo se dignũ alumnũ ostendit: sed etiam per nouẽ annos, quibus in patria sua ex publico decreto Iustiniani Institutiones cum summa laude explicauit, propter famae celebritatem apud Gymnasii Moderatores, senatumq. Venetum in hoc Gymnasium facilem aditum habuerat, etiam nullo vacante loco publicarum explicationum, sed concessa explicatione, quae tunc non habebatur, capitis de Regulis Iuris, tantum vt Doctor praestantissimus in hanc Academiam introduceretur, & postea oblata occasione ad maiora munera, & altiores dignitatis gradus adhiberetur: quemadmodum post explicatum per quattuor annos ipsum caput de Regulis Iuris ad interpretãdos Pãdectas adhibitus est, & ad maiores quasque Gymnasii dignitates adhiberi merito posse existimatur, communi omnium opinione Tiberij Deciani, celeberrimi praeceptoris sui, gloriam ęquaturus, magnumq. lumen adiuncturus clarissimae patrię suę, ex qua Amasei, Robortelli, Deciani, Manticae, aliiq. praeclarissimi viri prodierunt.

De Successore M. Antonij Ottellij ad Caput de Regulis Iuris Cap. III.

VAcauit explicatio capitis de Regulis Iuris ab an. 1590. cum M. Antonius Ottellius ad Pandectarum interpretationem

tionem est constitutus, vsque ad an. 1597. cum successio ipsius Ottellii ad tale caput explicandum senatus decreto data est Octauio Salgerio Patauino Doctori magno ingenio, & magna doctrina prædito, vt summa sane omnia ab eo expectari posse videantur.

De Successoribus Michaelis Quarantoctij. Cap. IIII.

MIchaeli Quarantoctio successerunt, an. 1577. in secundũ locum Iuris Canonici matutini Terentius in Terentia familia ortus, de quo supra.

An. 1587. ad Feuda explananda Hercules Borsatius Mantuanus, Doctor ingeniosissimus, atq. doctissimus, an. 1589. magno vniuersi Gymnasii mœrore extinctus: & post mortem Borsatii Victor Saxonia Patauinus: & an. 1594. Io. Baptista Syluaticus. An. 1597. ad Ius Canonicum vesperrinum interpretandum Angelus Saxius Patauinus, qui tametsi inferiora Gymnasii munera non obiuisset, tamen propter certissimam spem, quæ habebatur, de eius ingenio, & doctrina ad hoc præcipuum adhibitus est, ope, atq. opera in primis Paulli Parutæ Marcii Procuratoris, eiusdemq. Moderatoris Gymnasii Patauini, ac iustissimi virtutum, quibus præditus est Saxius, existimatoris.

De Successore Gasparis Fabiani. Cap. V.

LOcus primus interpretãdi Iuris Pontificii vespertini, quẽ diu tenuerat Gaspar Fabianus, Sebastiano Monticulo propter præstantiam ingenii, ac doctrinæ an. 1582. datus est.

De Successoribus Guarini Pisonis Soaciæ Cap. VI.

SVccessores fuerunt Guarini Pisonis Soaciæ in secundum locum Iuris Canonici vespertini, an. 1574. Nicolaus Bottonus, de quo supra. Et an. 1575. Ottonellus Discalcius Patauinus; cuius de maioribus vnus fuit Partenopæus ille Discalcius, vir magnanimus, & arte militari admodum præstans; qui, cum Galeacius Mediolanensium Princeps Carrariensibus Patauium intercepisset, & per annum ac dimidium tenuisset, an. 1390. xiij. Kal. Iulii. Francisco Iuniori Carrariensi egregiam operam nauauit in hac vrbe recuperanda, eiq. clã ingresso cum centum ballistarijs prẹsto fuit in platea Carme

litarum,

litarum, pelle uituli, quem in cœna ipsi comederant, vexilli instar hastæ appensa. quæ res principi & ad conterrenda præsidia Galeacii Ducis, & ad excitandos ciuium animos mirabiliter profuit. Originem traxit Ottonellus ab Ottonello Discalcio, qui fuit I. C. clarissimus, & in interpretandis legibus præcellentissimus, Vicarius in Vrbe Belluno an. 1375. sub regimine Nobilis Militis Parceualli Vienichii Præfecti honorandi pro principibus, & Ducibus Austriæ, Alberto, & Leupoldo fratribus, ciuitatis Belluni, & Feltriæ Dominis: ac Prętor Taurisi an. 1381. pro Francisco Carrariensi, Pataui, Taurisi, & locorum ad eas vrbes pertinentium Domino; cuius præclaris vestigiis signatis ad gloriam sempiternam institit eius abnepos Aloysius Discalcius, prętantissimus I. C. in hoc Gymnasio multos annos Ius Ciuile summa cum laude professus, & in foro etiam Veneto diu ita versatus, vt nec eloquentia in differendo, nec sapientia in consulendo cuiquam cederet. Hic ætate iam ingrauescente Antonium Discalcium filium suum, insignem I. C. omnis clientelæ suę patronum fecit, & in patriam reuersus studiis amœnioribus, quatenus à consiliis litigantium, & à publicis negotiis uacare licebat, operam dedit, Aloysioq; nepoti mirabiliter progresso ad legitimam scientiam cum magna sua lætitia insignia Doctoris suis ipsius manibus dedit; cuius Frater Ottonellus similiter factus est Iuris vtriusq. Doctor; primumq. Iustiniani Institutiones explanauit, electus an. 1565. in locum Cæsaris Mationii Cæsænatis: deinde, vt modo notaui, an. 1575. Ius Canonicum vespertinum cœpit interpretari loco Nicolai Bottoni: postea declaratus est eius partis Iuris ciuilis, quæ ad crimina dicitur pertinere, Interpres, an. 1576. Postremo adhibitus ad Ius ciuile matutinum interpretandum, primum in secundo loco an. 1586. deinde in æqualitate primi loci an. 1596 creatusq. Eques à Paschali Ciconia Principe Venetiarum, & Comes, atq. Eques à Rudolpho II. imperatore.

Post Nicolaum autem Bottonum, & Ottonellum Discalcium successores habuit Guarinus Piso Soacia in secundum locum iuris Canonici vespertini an. 1576. Sebastianum Monticulum: an. 1586. Michaelem Quarantoctium: an. 1597. Angelum Saxium; de quibus omnibus supra.

In

In tertium autem, locum Iuris ciuilis matutini, quem an. 1575. reliquit, cum ei data est æqualitas secundi loci cum Iacobo Menochio, successorem habuit neminem: itidemq. in secundum locum, propter senatus decretum de dimittendis quibusdam Gymnasii explicationibus, in quibus erat Soaciæ explicatio. An. enim 1579. S. C. in hanc sententiam factũ est,

„ Cum Gymnasium nostrum Patauinum nos deceat moderari, proponitur decernendum, vt huiusmodi fiat moderatio, post completos scilicet quattuor annos certos in eorum conductionibus expressos, qui publica obeunt docendi munera inferius adscribenda; Vt quattuor professores Iuris Pontificii ad duos redigantur, qui doceant aut collegæ inter se in eadem hora, aut vnus mane, alter uespere, prout à Gymnasii Moderatoribus magis conuenire fuerit iudicatum, cum illi duo, & tertius Patauinus satisfacere studiosis possint. Vt professores Iuris ciuilis, qui vna cum professoribus in loci parilitate, & tertio Patauino septem existunt, ad duos matutinos & duos vespertinos cum tertio Patauino reducantur. Vt explicatio Feudorum finita præsenti conductione à Moderatoribus vni eorum committatur, qui Ius Ciuile in secundo loco explicant, aut alicui alteri, prout eis melius visũ fuerit; cũ talis explicatio diebus tantum festis habeatur. Vt, cum introducta sit nuper Pandectarum interpretatio, tum in gratiam studiosorum, tum eò quia talis interpretatio etiam in aliis Gymnasiis hoc ipso tempore floreat, duæ cessent de explicationibus textus, glossæ, & Bartholi, cum tertius explicator sexti voluminis Iuris Pontificii retinendus sit; qui vna cum Pandectarum explicatore poterit supplere; siquidem ipsa Pandectarum explanatio textum explanat. qui quidem ea hora profiteantur, quæ à Moderatoribus fuerit præstituta. Vt tertius Interpres Institutionum Iustiniani cesset; cum præter duos tertius Patauinus queat sufficere. Vt cessent explicatores Medicinæ Theoricæ extraordinariæ, & Medicinæ Practicę extraordinariæ, in secundo loco, cum vnus pro dictis locis vna cũ tertio Patauino satisfacere posse videatur, pręter pręcipuos explicatores ordinarios dictæ professionis, qui quattuor sũt, & cum his septem erunt. Vt interpretatio tertii libri Auicennæ cesset, tamquàm superuacanea. Vt tollatur locus secũdus

Philoso-

„ Philosophiæ extraordinariæ; cum primus vna cum tertio Pa
„ tauino satis esse queat, pręter ordinarios Philosophos, qui
„ cum his quattuor erunt.

Quod quidem decretum in Senatu probatum est, videlicet de dimittendis

Duabus explicationibus Iuris Pontificij:
Duabus Iuris Ciuilis:
Vna Feudorum:
Duabus textus, glossæ, & Bartholi:
Vna Institutionum:
Duabus Medicinæ extraordinariæ:
Duabus tertij Auicennæ:
Vna Philosophiæ extraordinariæ;
Quæ fuerunt numero tresdecim.

Propter hoc decretū inter alios dimissus est Guarinus Piso Soacia, qui Ius ciuile matutinum in secundo loco interpretabatur; statimq. cum propter famæ celebritatem in duo clarissima Gymnasia inuitatus fuisset, Taurinense, & Pisanum, se contulit in Pisanum, vt superius quoq; narrauimus.

De Thaddæo Pisone Soacia. Cap. VII.

1592 ADhibitus est ad Ius Canonicum matutinum in tertio loco explanandum Thaddæus Piso Soacia Guarini filius, cuius nuper editus est commētarius de sponsalibus, & matrimonio in caput decimum libri primi Institutionum Iustiniani, & promissi sunt Commentarij in omnes ipsarum Institutionum libros. obtinuit hic cum fratribus suis, duobus post annis, amplissimum de origine familię suæ à Rep. Rhætorum testimonium; quam familiam, cum supra de eorum patre agerem, ex oppido Rhætorum Soaci Patauium translatam fuisse obseruaui: & de qua hæ publicæ litteræ datę sunt.

„ NOS ORATORES Ex[illegible]sæ Reip. Rhæticæ fidem facimus indubitatam, quòd cum apud nos clarum sit, vt ex scripturis, & maiorum nostrorum monumentis constat, ob Romanorum victorias in regionibus nostris, & Romani Imperij decursiones, ac ęrumnas fere totam Romanam Nobilitatem hic saluam extitisse, atq. in hodiernum diem tanti exitus solatio feliciſsime viuere, suisq. antecessorum nominibus, ac In-

Q sig ni-

„ signibus vnamquamq; prosapiam vbiq; gloriosissimam osten
„ di; cumq. de ijs vna reperiatur Pisonum familia, quæ aliàs
„ Soaciæ domicilium rerum suarum collocauerat, multis insi-
„ gnibus viris, & honoribus clara; quæq. studiorum occasio-
„ ne Patauij suos lares defixit, ibiq. magnis nominibus fulget;
„ quoniam nullo vmquam tempore huiusmodi familię, tanto-
„ rumq. virorum consortium obliuioni est demandandũ: ideo
„ ita cupientibus talis familię viris præclaris, Petro, & Thad-
„ dęo, I.V. Doctoribus, & Antonio eorum fratre, filijs Claris-
„ simi, & magni nominis I.C. Guarini Pisonis cognomẽto Soa
„ ciæ; nos libenter concedimus, decernimus, statuimus, vt, nul
„ la obstante temporis horum virorum, & descendentium do-
„ micilij in prouincia nostra præscriptione, omni tempore gau
„ dere possint priuilegijs, & immunitatibus, quibus gaudent,
„ & gaudere possunt aliæ familiæ, & prosapiæ de numero, &
„ ordine Dominorum, & Nobilium huius excelsæ Reip. nostrę
„ Rhæticæ. In quorum fidem præsentes hasce sigillo nostro mu
„ nitas dedimus. Churiæ. in Rhætia superiori. die X. Iu-
„ lij, 1594.
„ Paullus Florenus Præses Reip. Rhæticæ.
„ Iacobus Montalta à secretis Reip. Rheticæ.

De successoribus Clementis Thealdini. Cap VIII.

CLementi Thealdino in tertium locum Iuris Canonici vespertini successit an. 1576. Paullus Bradiolus Iulij, Clarissimi I.C. filius, vir doctissimus, & disertissimus, qui prętantiam animi singularem amabilissima pręsentia præ se ferebat. an. 1579. Hermes Forcatura, Doctor & ipse egregius, & egregijs animi bonis ornatissimus. an. 1590. Vbertinus Milliarius, non minus assiduitate, & diligentia, quàm ingenio, & doctrina pręstans.

De successoribus M. Mantuæ Benauidij. Cap. IX.

MArcus Mantua Benauidius habuit successores in Ius ciuile matutinum an. 1572. Iacobum Menochium: in Ius Canonicum matutinum an. 1574. Benedictum Barisellum Montanianensem, virum quidem in foro Venetiarum Ecclesiastico excellentissimum, & clarissimum, sed propter ætatẽ ingra-

ingrauescentem, & magis fori, quàm Scholarum consuetudinem, non satis, vt non nulli arbitrabantur, accommodatum ad munus publici Interpretis obeũdum, qui eodem, quo cœpit publice docere, anno vitam cum morte commutauit. an. 1575. Bartholomæum Syluaticum, de quo plura superius.

De successoribus Tiberij Deciani. Cap. X.

PRimus locus Iuris Ciuilis matutini explanandi, quem maxima sua cum laude, ac prope incredibili omnium cum admiratione Tiberius Decianus obtinuerat, datus est an. 1572. Iacobo Menochio; an. 1589 Angelo Matthæacio; de quibus plura superius notata sunt, quàm vt hic longiori oratione debeant recenseri.

De successore Martij Rutilij. Cap. XI.

MArtius Rutilius cum propter incommodam valetudinẽ missionem impetrasset, successorem habuit in tertium locum Iuris Ciuilis matutini an. 1574. Guarinum Pisonem Soaciam, de quo supra.

De successore Ioannis Cephali. Cap. XII.

IN primum locum Iuris ciuilis vespertini, in quo Ioannes Cephalus mirabiliter claruerat, an. 1582. Guidus Pancirolus Reginus successit; qui quidem natus an. 1523. die 17. Aprilis patrem habuit Albertum omnium patriæ suæ celeberrimum I. C. & virum omnium consensu integerrimum. A Sebastiano Corrado primum, deinde à Bassiano Lando litteris eruditus Græcis, & Latinis, anno ætatis decimo quarto prima Iuris rudimenta accepit; exactoq. triennio Ferrariam profectus Pasetum, & Hippolytum Riminaldum audiuit: deinde Ticini, ac Ferrariæ Alciatum; & Bononiæ Marianum Sozinum: postremo Patauij septimum studiorum suorum annũ egit. Hic publice disputando cum ad aliquam hominum existimationem profluxisset, adhuc Scholasticus, necdum Doctoris insignia consecutus, an. 1547. à Rep. Veneta ad interpretandas Iustiniani Institutiones est constitutus, præmio tantum quinquaginta florenorum, cum postea ad mille sexcentos octoginta peruenerit. Laurea vero Iurisconsulti in Col-

legio Patauino à Marco Mantua accepta per septennium in eo munere obeundo perseuerauit. Cumq. hinc abijsset Matthæus Gribaldus, ad ordinarias Iuris ciuilis explicationes vespertinas in secundum locum traductus est; eumq. tenuit sexdecim annos; quoniamq. primum locum, quem ob diuturnos labores, assiduasq. vigilias suas, atq. auditorum frequentiam, & applausum sibi quodammodo deberi censebat, bis exteris datum vidisset, ab Allobrogum Duce an. 1571. accitus Simoni Crauetæ primam Iuris ciuilis Cathedram vespere obtinenti successit, ac Bernardi Troti collega duodecim annis in Taurinensi Gymnasio docuit, vbi mille aureorum stipendio est honoratus; aliosq. centum Carolus Hemanuel patri defuncto succedens adiunxit, plures quoq; daturus, nisi Præfecti Gymnasio argumentati fuissent, minime expedire, vt tā amplum stipendium in exemplum transiret. Interea Ioanne Cephalo Patauij extincto, primum à Rep. Veneta propositum est Pancirolo præmium mille ducatorum, quod ipse recusauit: deinde post mortem Tiberij Deciani, qui an. 1582. diem suum obijt, rursus est inuitatus propositis mille scutatis loco præmij; quod sibi tandem aliquando accipiendum statuit, ea potissimum de caussa, quia ob aeris Taurinensis grauedinem fere oculos amiserat. Itaq;, quamuis ab eo Principe, & ab ea ciuitate mirum in modum amatus, & honoratus, illinc discessit. Ac tunc quidem ipse Carolus Hemanuel ei stipendium volebat augere, vsque ad mille, & quingentos aureos, vt eum retineret: sed ipse, ne prorsus cęcaretur, discedere coactus est: discedentiq. ciuitas honoris ergò duo pocula argentea, inaurataq. totidemq. salaria vasa donauit, eumq. ciuem suum declarauit. Patauium igitur venit Pancirolus maxime ab omnibus expectatus, & expetitus, vbi postea stipendium eius auctum est vsq; ad mille sexcentos octoginta florenos per reliquam ipsius vitam; primusq. ipse fuit, qui in hoc Gymnasio mille aureorum numerum præmio suo pertransiuerit. Volumen Responsorum: & in Notitiam vtriusq; Imperij Romani Commentarium edidit. Aliud opus de origine, & auctoritate Iurisconsultorum, & de viris illustribus composuit. Plurium quoq; illustrium virorum, qui in iure nominantur, vitas, & catalogum conscripsit. Et opus de ori-

gine,

gine, & auctoritate Equirum. Et aliud Antiquitatum Iuris. Et aliud, in quo plurimæ nouę legum explicationes continentur. Et de Numismatis antiquis. Et Commentarium in vniuersa Tertulliani opera. Præter ordinarias explicationes ordine dispositas.

De successore Francisci Manticæ. Cap. XIII.

CVm Franciscus Mantica in secundo loco Iuris ciuilis vespertini diu illuxisset, & in parilitate talis loci Bonifacium Rogerium collegam habuisset; factusq. fuisset collega Iacobi Menochij in Iure ciuili matutino explanando an. 1582. tandem numeratus inter eos, quos appellãt Rotæ Auditores an. 1586. successorem habuit in secundum locum ipsius Iuris ciuilis matutini Ottonellum Discalcium.

De successoribus Bonifacij Rogerij. Cap. XIV.

BOnifacio Rogerio in locum secundum Iuris ciuilis vespertini successit quidem an. 1592. Pet. Paullus Rutilius Vicetinus: an. autem 1597. Ioachimus Scainus Saloensis.

Ac Pet. quidem Paullus fuit non solum maximus I. C. sed etiam in præclaris litterarum studijs Rhetoricę, Poeticæ, Historiæ, Philosophiæ Moralis, & Ciuilis, omnium optimarum artium ad summam laudẽ versatus, qui diu munus oratoris, & aduocati cũ maxima sua laude, ac nominis celebritate Venetijs obiuerat, præcipueq. in foro regnauerat Ecclesiastico, & fuerat Reip. Venetæ in rebus Ecclesiasticis Consultor, atq. in eum locum successor, quem olim Hieronymus Gygas tenuerat, quiq. postea Cornelio Frangipani, propter eius summum ingenium, maximamq. doctrinam, ac singulare in ipsã Remp. studium, atq. admirabilem fidem datus est. Cum aũt tantum per annum conductus fuisset, noua Senatui de eo deliberatione in finem ipsius anni reseruata: fratre suo extincto, qui erat Vicarius in Episcopatu Vicetiæ, post annum complementum loco petendæ confirmationis, & in publico docendi muneris continuationis, ad fraternam hereditatem satis locupletem, & rei domesticæ tuitionem vocatus, dimissionem perijt, & vix quidem propter vtilitatem, quam afferebat, sed beneficij loco tandem impetrauit, non accepta honestissima conditione,

tione, quæ à viro illustrissimo, Aloysio Georgio, vno de Gymnasii Moderatoribus offerebatur, præmij duplicati. Vicetiamq. profectus in illud nobilissimum Iuriscõsultorum Collegium summo consensu est cooptatus; data etiam dignitate Vicarij Episcopalis Martio fratri, viro præcellentissimo, ei, quem supra notaui fuisse in hoc Gymnasio tum Iuris ciuilis, tum Pontificij interpretem præstantissimum.

Ioachimus vero, qui Pet. Paullo Rutilio suffectus est, Assessor fuerat multis in locis; Bergomi Maleficiorum Iudex cum Georgio Cornelio Prætore: Taurisi etiam Maleficiorum Iudex bis, nimirum cum Aloysio Michaele,& cum Petro Gritto Prætoribus: Feltriæ Vicarius cum Andrea Gabriele itidē Prætore: Bononiæ autem, vt appellant, Auditor Rotæ, non modo per quinque annos, quibus illud publicum munus solet perdurare, sed etiam, quod minime concedi consueuit, per alios quinq; annos, ac bis Prætor eiusdem ciuitatis: cũq. designatus esset Iuris Pontificij in Bononiensi Gymnasio explicator; eiusmodi tamen munus non obiuit: sed Patauium honestissimo prēmio in secundum locum Iuris Ciuilis vespertini conductus est collega celeberrimi I. C. Guidi Panciroli.

De successore Francisci Zabarellæ. Cap. XV.

Diu perseuerauit Franciscus Zabarella in tertio loco Iuris Ciuilis vespere explicandi vsque ad annos circiter 1580. in eodem loco florere cœpit an. 1590. Claudius Curtiuius Patauinus, excellenti ingenio, magnaq. doctrina præditus; an. 1589. die 4. Decembris electus ad Ius Ciuile vespertinum in tertio loco explicandum: licet in eius electione nominatus sit successor non Francisci Zabarellæ, qui talem locum tenuerat, sed Victoris Saxoniæ, qui Ius Ciuile meridianum explicauerat. Idem Curtiuius cum an. 1596. suum munus intermisisset, accitus ad iurisdictionem Gemonę sub nomine Præfecti exercendam, quòd non minus in iudicando, quàm in docendo excellere videretur: tamen proximo sequenti anno idem munus cum magna sua laude repetijt, veteremq. industriam suam sane egregiam, & præclaram reuocauit.

De

De successoribus Bartholomæi Syluatici. Cap. XVI.

CVM explicaret Bartholomæus Syluaticus eam iuris ciuilis partem, quæ ad crimina dicitur pertinere, in eam explicationem successorem habuit an. 1575. Donatum Finam Sangrensem, qui Neapoli per quindecim dies subtilissimas quæstiones de iure propositas publice disputauerat, ac Doctoris insignia magno suo cum honore fuerat consecutus: Cæsenæ nobilissimę vrbis à summo Pontifice habuerat administrationem, adeoq. illi ciuitati charus extiterat, vt omnium senatorum consensu ciuitate donatus sit: cum Venetæ classis Imperatoribus, Hieronymo Zanio, & Sforciæ Pallauicino auditor summus eligendus esset, qui eorum nomine ius diceret, tale munus sibi delatum prudētissime administrauerat, vt postea suis omnibus in rebus non modo Zanium, verum etiam Pallauicinum adiutorem habuerit, & patronum, atq. à Senatu Veneto suę industriæ, & fidei priuilegia, testimoniaq. amplissima obtinuerit: Pataüij Ius Ciuile quindecim annis priuatim docuerat: librum ediderat inscriptum Enchiridion vtriusq; iuris, qui omnibus iuris ciuilis studiosis maxime necessarius est iudicatus, pluribusq. in locis Typis impressus: denique à Iurisconsultorum Vniuersitate summa contentione fuerat postulatus apud Moderatores Gymnasii, vt criminalium quæstionum explicator constitueretur. quod summo vniuersi Gymnasii gaudio factum est. Cum autem extinctus esset an. 1576. suffectus est Ottonellus Discalcius: & Ottonello adhibito ad secundum locum Iuris ciuilis matutini an. 1586. successit Laurentius Castellanus: & Castellani mortui an. 1594. datus est locus Victori Saxoniæ.

De Successore Nicolai Bottoni. Cap. XVII.

IN locum Nicolai Bottoni, qui horis matutinis textū, glossam, & Bartholum explicauerat, successit an. 1574. Franciscus Branca, vir in tractandis legibus acutissimus. quę explicatio S. C. superius memorato dimissa est. & in locum eiusdem demortui an. 1575. ad interpretandum Ius canonicum vespertinum in secunda Cathedra, Ottonellus Discalcius. & Ottonello traducto ad criminalia explananda an. 1576. Sebastianus

ſtianus Monticulus. & dato primo loco Monticulo an. 1582. tandem factus eſt ſucceſſor Michael Quarantoctius an. 1586.

De Succeſſore Pau. Antonij Godij. Cap. XVIII.

COllega fuit Pau. Antonius Godius Nicolai Bottoni in textus, gloſſæ, & Bartholi matutina explicatione: cui ſucceſſit an. 1574. Galeacius Bigolinus Patauinus, non ſolum iuris ciuilis, & Pontificij, verum etiam facultatis oratoriæ, & poeticæ laude ornatiſſimus. Quæ explicatio, vt modo notaui, fuit S. C. dimiſſa.

De Succeſſoribus Terentij Terentiani. Cap. XIX.

TErentius in Terentia familia ortus ſucceſſores habuit in explicationem veſpertinam textus, gloſſę, & Bartholi an. 1577. Galeacium Bigolinum, de quo modo facta eſt mentio: & in explanationem Iuris Canonici matutini an. 1591. Antonium Zoncham Patauinum; ex ea domo natum, quæ Bergomi antiqua eſt, Bergomo q. Venetias, & Patauium eſt traducta; non ſolum Iuris Pontificij, & Cæſarei doctiſſimum. & in diſputandis quæſtionibus inter ceteros Doctores acutiſſimum, ſed etiam poetam non ſpernendum, cuius ego vidi carmina ad veterum poetarum imitationem egregie formata; & oratorem diſertiſſimum, ac propter eloquentiam ſuam ad habendas publicas orationes ſæpe adhibitum, atq. inter ceteras pro Capitulo Parochorum ad gratulandum Aloyſio Cornelio Patauij Epiſcopo an. 1588. & Marco Cornelio Aloyſii ſucceſſori an. 1595.

De ſucceßoribus Philippi Octauiani. Cap. XX.

PHilippus Octauianus diu tenuit primum locum Inſtitutionum Iuſtiniani Imperatoris explicandarum. Eius ſucceſſor fuit an. 1588. Franciſcus Branca, ſuperius à nobis commemoratus. an 1589. Aloyſius Durantius Venetus, non ſolum I. C. egregius, ſed etiam in alijs litterarum ſtudijs laudabiliter verſatus. An. autē 1592. Fabricius Cæconius, qui eaſdē quoq; Inſtitutiones Venetijs per vndecim annos explanauerat, non ſolum vniuſq; iuris, ſed etiam Philoſophiæ Doctor.

De

De successoribus Sebastiani Monticuli. Cap. XXI.

IN locum secundum Institutionum interpretandarum, quē tenuerat Sebastianus Monticulus, post eum traductum ad Ius Canonicum vespertinum an. 1576. successit Laurentius Castellanus. & an. 1586. Franciscus Branca. & an. 1588. Aloysius Durantius. & an. 1589. Marcus Triuisanus, qui obijt an. 1594. & an. 1596. Octauius Liuellus post philosophiæ studiū ad legitimam philosophiam ita applicatus, vt in ea plurimum profecisse videatur.

De successoribus Laurentij Castellani. Cap XXII.

TErtius locus Institutionum declarandarum, in quo fuerat Laurentius Castellanus, datus est an. 1577. Vbertino Fabiano Patauino, dum is celeri gradu sequeretur facem sibi mirifice prælucentem Gasparis Fabiani, optimi, ac clarissimi parentis sui. Inde Marco Triuisano. Inde Octauio Liuello Inde Ioāni Chartulario. Obtinuit postea secundū locū, in quē quos successores habuerit, in superiori proximo capite est declaratū. Ad explicandā autē eam partem iuris, quæ, ad crimina dicitur ptinere, ei successit an. 1594. Victor Saxonia.

De Successoribus Francisci Brancæ. Cap. XXIII.

NEc ad interpretandum sextum uolumen Iuris Canonici Francisco Brancæ successor declaratus est vllus, nec ad explanandum textum, glossam, & Bartholum, quæ interpretatio inter eas, quas Senatus dimisit, enumerata est: sed in primum locum Institutionum explicandarum successit an. 1589. Aloysius Durantius. án. 1592. Fabricius Cæconius.

De Successore Bartholomæi Sforciæ. Cap. XXIIII.

AD Ius ciuile meridianum explanarandum Bartholomęi Fforciæ successor factus est Victor Saxonia: qui postea ad Feuda declaranda: denique ad interpretandam eam partem iuris, quę ad crimina dicitur pertinere, adhibitus est.

De successoribus Io Ambrosii Barbauaræ. Cap. XXV.

CEssauerat quidem an. 1571. à munere explicandi Theologiam ex doctrina S. Thomæ Io. Ambrosius Barbauarius

Mediolanensis ordinis Fratrum Prædicatorum accitus à Hieronymo Ruuereo Taurini Archiepiscopo, vt superius quoq; notaui: sed proximo sequenti anno à Gymnasii Moderatoribus ad finiendum tempus cōductionis suæ est reuocatus; quo finito an. 1573. discessit: atq. in eius locum Sanctus Cythinius Vtinensis eiusdem ordinis prędicatorum suffectus est. Et an. 1582. Egidius Marchesinus Bononiensis, non solum maximus Theologus, sed etiam eloquentissimus Concionator. Et an. 1586. Alphonsus Sotus Theologus celebratissimus. Et an. 1593. Angelus Andronicus Venetus, Philosophiæ, & Theologiæ laude clarissimus; qui maxima sapientia, & probitate ornatus ad eam hominum existimationem profluxit, ut, cum Venetiis degeret, plurimi Patricii, & Senatores Veneti apud eum de peccatis suis confeterentur, ac salutem animarum quærerent; necesseq. habeat propter tales confessiones in Gymnasij vacationibus Venetias se conferre, ab omnibus fere summopere expetitus, & accersitus. cumq; adhibitus esset an. 1584. ad ea explicanda, quæ Metaphysica nuncupantur, atq; in ea explicatione maxime excellere videretur: dici tamen non potest, quàm præcipue inter Theologos eniteret, & omnem laudis excellentiam superaret. Quę caussa fuit, quā obrem ad explicandam Theologiam postea traductus fuerit, & factus sit collega celeberrimi Theologi, Hieronymi Pallanterij. Electus est ēt huius Prouinciæ in sua Relig. Admin.

De successore Bonauenturæ Manenti. Cap. XXVI.

AD explicandam Theologiam ex doctrina Scoti Bonauenturæ Manento successit Hieronymus Pallanterius, natus loco nobili, & celebri Flaminię oppido, BONONESIO nuncupato, propterea quòd à Bononiensibus fuerit conditū, vt ille cecinit ad hunc modum;

Nobile Castellum, cui docta Bononia nomen
Indidit, auspicijs semper felicibus vsa:

atq. ex familia Pallanterià, claris semper viris affluentissima; in qua floruerunt inter ceteros

1. Io. Franciscus, vir præstantissimus:
2. Achilles, vir gratiosissimus:
3. Alexander Achillis filius, de quo mentio est honestissima apud Platinam in vita Pij IIII. Pater Pompeij Protono-

tarij

tarij Apoſtolici: Caroli, Equitis S. Lazari: Cæſaris, Equitis S. Stephani; fraterq. Catarinæ, Franciſco Genaſio nuptæ, Medico celeberrimo, matriſq. quinque Doctorum præcellentiſſimorum.

4. Alter Hieronymus, Clericus ſęcularis, poeta in ſermone Italico excellens, in conuertendis Virgilij Bucolicis admirabilis, in conficiendis elogijs præclarus:

5. Christophorus, Theologi noſtri patruelis, Equitum Præfectus:

6. Io. Paullus, eiuſdem Patruelis, ordinis Minorum Franciſcanorũ, ipſius Theologi alumnus, & Theologus egregius, Commentarijs ſuis in quattuor libros ſententiarum, & in oẽs pſalmos clariſſimus:

7. Diophœbus, Theologi noſtri frater, Decurio in bello Senenſi, & à Coſmo, Magno Etruriæ Duce venationi nemorum Piſanorum Præfectus. Cum autem Hieronymus nomen dediſſet in Religionem Minorum Franciſcanorum; & Cremonæ audiuiſſet Marcum Tarteſium, maximum oratorem, Ioannemq. Muſonium, eximium poetam; quorum alterum orationibus conficiendis, alterum verſibus pangendis, atq. inter cetera Chriſti perpeſſione primum heroice, deinde Sapphice exprimenda, peregregie eſt imitatus; ac Ferrariæ ſe dediſſet in diſciplinam tum Philippi Braſci Fauentini, ſummi Theologi, & Metaphyſici, tum Vincentij Madij, philoſophi celeberrimi: fuit primum Ferrariæ Magiſter ſtudentium, & Logicæ Interpres: deinde Bononiæ explicator Philoſophiæ, vſus diſciplina tũ Io. Antonij Delphini à Caſale Maiori, viri celebratiſſimi; tum Franciſci Viſdomini Ferrarienſis, concionatoris præclariſſimi. Cumq. in Comitijs Generalibus Florentinis decreuiſſet Pater Generalis Antonius Sapiẽs Auguſtanus propter negotia grauiſſima Religionis in Hiſpaniam proficiſci, ſex de præſtantioribus ingenijs ſecum ducere ſtatuit, ac Hieronymum in primis delegit, qui iam dederat præſtantiæ ſuæ clariſſima documenta. Sed extincto eo in itinere, factus eſt Regens in Conuentu Ferrarienſi, & publicus Ferrarię Metaphyſicus. Inde à Felice Pyreto ex Monte Alto, qui Generalatum adeptus eſt, & poſtea fuit Cardinalis, & Põtifex Max. Siſtus V. nuncupatus, ad Theologiam in Ticinen

ſi Gymnaſio interpretandam miſſus eſt, atq. in eum locum ſucceſſit, quo in loco cum alij quondam ſummi viri ordinis Minoris Franciſcani per annos circiter ducentos, tum Franciſcus Sauonenſis, qui poſtea fuit Siſtus IIII. & Petrus Candianus, qui fuit Alexander V. & Gometius Vlyſſiponenſis, qui fuit Archiepiſcopus Raguſii, maxima cum ingenij, ac doctrinæ laude floruerunt. Tenuit eam cathedram circiter quinq; annos prope incredibili auditorum cum admiratione, ſolus nouo exemplo, cum ante eũ, & poſt eum nemo fere ſine collega eam tenuiſſe memoretur. Accitus deinde fuit à Cardinali Borromeo, Archiepiſcopo Mediolani, cui chariſſimus extitit in collegio pauperum clericorum, honeſtiſſimeq. ſeruiuit circiter quattuor annos, explicans quattuor partes catechiſmi Romani, quattuor Euangeliſtas, multaſq. ſummas exemplorum ad conſcientiam pertinentium. Cumq. ad cathedram ſuam Ticinenſem reuerſus eſſet, à Cardinali ex Mõte Alto Romã accerſitus eſt, atq. in eius familiam receptus anno ſanctiſſimi Iubilei 1575. ac apud eum fuit circiter octo annos; atq. ſi continuare maximos labores, maximaſq. vigilias, quas quotidie ſuſcipiebat, potuiſſet, euecto ad Pontificatum ipſo Cardinali ex Monte Alto aliquot poſt annis, elatiſq. alijs, qui ei ſeruiuerant, ad Cardinalatus, Prælaturas, & dignitates Eccleſiaſticas, ipſe quoq; cõmuni omnium iudicio Cardinalis factus fuiſſet. Sed defeſſus, non ſatiatus, cum ab eo diſceſſiſſet, primum fuit Regens Bononię, illiuſq. conuentus gubernator; immo vero etiam totius prouincię Bononienſis Adminiſter: deinde in locum Bonauenturæ Manenti Theologus huius Gymnaſii electus eſt, delato ei munere Regentis, atq. Adminiſtri etiam huius prouinciæ S. Antonij, ac dato gratis honore collegij Theologorum, quo ſimiliter Ticini potitus fuerat; cognitus non ſolum magnus Philoſophus, & Theologos, tũ in publicis diſputationibus, quas Romæ ter habuit, præſentibus, multis, magniſq. Cardinalibus. & Mediolani, & Florentiæ; tum vero, cum fuit Regens in conuentibus præcipuis, Ferrarienſi, Ticinenſi, Mediolanenſi, Bononienſi, Patauino: ſed etiam magnus orator, partim in munere concionandi, quod in nobilioribus Italiæ ſuggeſtis obiuit; partim etiam in ſacello Pontificio apud ſummum Pontificem Pium V. in

die

die Ascensionis Domini habita luculentissima oratione de ascensu Seruatoris: apud Gregorium XIII. in die omnium Sanctorum de gloria beatorum: Mediolani in funere Caroli V. Imperatoris de summis eius laudibus: Ticini, & Pauij initio explicationum suarum de dignitate Sacrę Theologiæ, alijsq. disciplinis ad eius vsum, & seruitium reducendis: nomine Patauini Theologorum collegij ad Aloysium Corneliũ Episcopum, qui Friderico patruo Cardinali successit in Episcopatum, & ad Marcum, qui fuit successor Aloysii in eorum ad Episcopalem dignitatem ingressione; charus, & iucundus Cardinalibus, & principibus, non solum Cardinali ex Monte Alto, dum honestissime ei seruiuit: sed etiam Hemanueli Chi liberto, Allobrogum Duci: Alphonso II. Ferrariæ Duci: Hippolyto II. Cardinali Estensi: Aloysio itidem Cardinali Estensi: Alexandro Estensi, principi generosissimo, dum is Pauij esset studiorum caussa: Cardinali Sfrondato, qui fuit Gregorius XIIII. Pontifex Max. à quo summa omnia sperare poterat, si is diutius vixisset: in primis autem quinq; Tutelaribus Franciscanæ Religionis, Rudolpho Pio, Cardinali Carpensi: Cardinali Borromeo: Cardinali Alciato: Cardinali Ruuereo: Cardinali Cusano, qui gubernationem conuentus Di. Antonij Confessoris ab eo diutius continuari voluit: prę terea Cardinali Palæoto, Bononiæ Archiepiscopo. Fuisset autem declaratus summus Magister, &, vt appellant, Pater Generalis Frãciscanę Religionis, nisi magis virtutis semper, q̃ honoris studio incensus extitisset, & ab omni prsus prẽsatione alienũ se ostendisset: cũ tñ vno, aut altero suffragio, ab eo, qui nunc Generalatum administrat, quamuis sapientissimo, atq. optimo, sit superatus. Magnum igitur accesit lumen Gymn. Patauino, cum tam clarus Theologus multis posthabitis præclarissimis, & præstantissimis Theologis, dato ei maiori præmio, quàm vlli vmquam alii in principio talis professionis datum sit, delectus est; vere Hieronymus, & sacrum nomen; vereq; Pallanterius, quasi Pallantherus, & Pallade, ac sapientia floridus.

De successoribus Hieronymi Quaini. Cap. XXVII.

An. 1582. Ad declarandam Sacram Scripturam in locum Hiero-

Hieronymi Quaini demortui successit Alphonsus Sotus Florentinus, plurimum sine dubio & ipse valens tum scientia Theologiæ, tum concionandi facultate. Et an. 1587. Alphonso Soto ad explicandam Theologiam ex Doctrina Di. Thomæ traducto, Io. Franciscus Contarenus, Patricius Venetus, ordinis obseruantium Dominicanorum suffectus est. Et an. 1589. cum Contarenus diem suum obiisset, eius successor est declaratus Franciscus Zambertus Venetus Ordinis Carmelitani, qui ea, quæ Metaphysica nuncupantur, in Gymnasio Ticinensi cum magna sua laude explicauerat, eratq. tunc ordinis sui in hac prouincia Administer. Et an. 1594. mortuo Zamberto Alphonsus Sotus à Theologia interpretanda ex doctrina Di. Thomæ ad Sacram scripturam explanandam est reuocatus.

De successoribus Thomæ Peregrini. Cap. XXIIX.

Locum demortui Thomæ Peregrini, celebratissimi Metaphysici, obtinuit primum an. 1584. Angelus Andronicus Venetus, summus Philosophus, ac Theologus, & propter magnam famæ celebritatem dignissimus habitus, qui tanti viri successor declararetur: eoq. postea ad Theologiam interpretandam ex doctrina Di. Thomæ traducto, electus est Liuius Leonius Patauinus ordinis Prędicatorum summo ingenio, summaq. doctrina ornatus, & admirabili quodam cursu progrediens ad pręmia immortalitatis.

De Successoribus Martialis Peregrini. Cap. XXIX.

Svccessores fuerunt Martialis Peregrini ad ea, quæ dicuntur Metaphysica ex doctrina Scoti explicanda, primum an. 1575. Carolus Billeus Siculus, vir maximæ doctrinæ, & ingenii excellentissimi. Deinde post mortem Billei an. 1580. Saluator Bartholutius; qui ortus Aesisii, nobili loco, & celebri Vmbriæ vrbe, parentem habuit virum optimum, Ioannem Bartholutium, duosq. proauos præstantissimos ordinis Minorum Franciscanorum; alterum Rufinum Bartholutium, Theologum, & Musicum præcellentissimum, eum qui primus fecit modos figuratos cum partibus chori disiunctis, tantopere postea ab Adriano illo Musicorum coryphæo probatos, & auctos, clarissimaq. dedit documenta Musicæ præstantiæ suæ

cum

cum in aliis præcipuis Italiæ vrbibus, tum maxime Venetiis, Patauij, Bononiæ: alterum Io. Franciscum Bartholutium, optimis moribus præditum, atq. in agendo ita excellentem, ut cum prouentus administrasset conuentus Aesisiatis maxima cum laude prudẽtiæ suæ, atq. vtilitate cōnuentus ipsius, Cardinalis Carpensis, Rudolphus Pius, Tutelaris Franciscanæ Religionis in Comitiis Generalibus Aesisii an. 1559. celebratis, quibus ipse præerat, custodem sacri conuentus eum declarari voluerit; quæ dignitas antea non nisi Sacrę Theologiæ Magistris tribui solita erat. Rufino autem Saluatoris cura cōmissa est, & post eius mortem Io. Francisco; qui iuuenem animaduertens ad religionem propensum, fecit, vt in Franciscanam Religionem nomen daret, studiumq. Musicæ, ad quod minus propendere videbatur, in præclara litterarum studia conuerteret; eumq. misit Cremonam, vbi artes, quę ad Humanitatem pertinent, maxime florebant. In ea vrbe Saluator operam dedit clarissimis viris, Tartesio, & Musonio, litterasq. Latinas, & Græcas didicit, ac nobiles artes, Rhetoricam, & Poeticam, percepit, admirabiliterq. progressus est ad bene loquendi, eleganterq; scribendi excellentiam; quam semper cum magna sua laude prę se tulit. Cumq. satis instructus esset humaniorum disciplinarum cognitione, grauiorum studiorũ caussa Bononiam profectus præstantissimos nactus est præceptores; tum Logicæ Nicolaum Turcam tum Philosophiæ Ant. Franciscum Fabium; vtrumq. Bononiensem: tũ Theologię Antonium Delphinum a Casale Maiori in omni doctrinæ genere versatissimum; Franciscum Visdominum Ferrariensem, concionatorem eloquentissimum, & grauissimum; Octauianum Rauennatẽ, imitatorem, explicatorem, defensorẽ doctrinæ Scoti diligentissimũ: quibus ducibus cum plurimum profecisset, factus est primum in Comitiis Generalibus Aesisii an. 1559. Magister studii in conuentu Bononiæ, idq; muneris tribus annis obiuit: deinde in Comitiis Generalibus Mediolani an. 1562. post quæstiones disertissime disputatas, insignia Doctoris a Patre Generali, & Summo Magistro Sapiente Augustano est consecutus; statimq. Patauium missus Magister Artium in Gymnasium conuẽtus Patauini: inde ab eodem vocatus ad Concilium Tridentinum, ut ibi so-

lennem

lēnem orationem haberet pro Franciscana Religione: postea in comitiis Generalibus Romæ an. 1568. quibus præerat Fr. Felix Pyretus à Monte Alto, Vicarius Generalis Apostolicus, & Episcopus S. Agathæ, qui postea fuit Cardinalis, & Pontifex Max. sub nomine Sisti V. declaratus Regens Magnæ Domus Venetiarum: in Comitiis Camerini an. 1571. Regens in Conuentu Patauino, ubi inter alios quàmplurimos honestissime seruiuit, tanquàm præceptor Rhętoricæ, Logicæ, Philosophiæ Francisco Mariæ ex Marchionibus Montis, qui postea factus est Cardinalis: an. 1577 in Perusino: an. 1578. iterum in Veneto, vbi Rhetoricam, Logicam, Philosophiam, Theologiam, non modo Franciscanis, quorum regebat studia, sed etiam Patriciis Venetis tanta omnium admiratione interpretabatur, vt prope incredibilis ad eum audiendum cōcursus fieret, multiq. per eum, & eo duce excellentem cursū fecerint, præstantemq; progressionem ad sapientiæ, atq. eloquentiæ excellentiam, atq. inter ceteros Stephanus Theupolus, is, qui Academicas edidit Contemplationes. Orationem autem habuit in multis comitiis, tū generalibus, Aesisii, Mediolani, Florētiæ: tum Prouincialibus, Taurisi, Cremonæ, Vtini, Rhodigii; quem ego ipse audiui patriā meam tam mirabiliter exornantem, vt melius non quęrerem; quo cum etiam disputaui, propositis ab eo in illis Comitiis Rhodigij non solum de Logica, Philosophia, Theologia, sed etiam de Rhetorica ingeniosissimis quęstionibus. Aesisii etiam funebrem orationem habuit in Ecclesia Cathedrali in obitu Episcopi Laurentini ex Monte Politiano: & Venetijs in Ecclesia S. Stephani in obitu Patris Generalis Eremitani, Christophori Patauini: & Patauij in templo Di. Antonij in obitu Francisci Robortelli Vtinensis. Concionatus quoq. est disertissime in pluribus Italię vrbibus, Tauriso, Placentia, Florentia, Cremona. Atq. obscurissimo Doctori suo Scoto singulare lumen afferre visus est, emendando Collibita eius, scriptum Oxoniense, disputationes: illustrando præclaris annotationibus omnia: conficiendo syllabum describendo vitam: faciendo Apologiam in Scotomastigas: explicando formalitates Antonii Siretti, factas ad mētem Scoti. Vt mirum non sit in magna celebritate famę, si à pluribus magnis viris expetitus, & in uita

tus

tus fuerit, atq. inter ceteros ab Adamo Conascio Polono, Episcopo Posnaniensi: & à Christophoro Madrutio, Cardinali Tridentino: alijsq. Episcopis, & Cardinalibus, qui eum apud se habere maxime cupiuerunt. Quamobrem Moderatores Gymnasii Patauini eum facile delegerunt Caroli Billei successorem ad ea, quę Metaphysica dicuntur, in Patauino Gymnasio interpretanda, collegam celebratissimi Metaphysici, Thomæ Peregrini, fauentibus ei potissimum propter maximam eius præstantiam ipsis perspectam, & cognitam amplissimis Senatoribus Paullo Theupolo Equite, & Di. Marci Procuratore, Franciscoq. Venerio, philosopho celeberrimo. Idem in conuentu Di. Antonij Confessoris ad numerum Patrum Patauinorum vna cum eximio Theologo, Hieronymo Pallanterio, propter illius conuentus conseruationem, vtilitatem, & ornamentum est aggregatus: atq. in Patauinũ Theologorum collegium honestissime cooptatus.

De successore Bernardini Paterni. Cap. XXX.

1592 IN locum demortui Bernardini Paterni, qui diu Medicinam Theoricam interpretatus est, Horatius Augenius à Monte Sancto successit, vir præstantissimus, parente clarissimo natus Ludouico Augenio, eo, qui annos septuaginta in præcipuis Flaminiæ, Piceni, Etrurię ciuitatibus cum maxima famæ celebritate exercuit Medicinam; nomenq. suum reddidit immortale; & charissimus fuit Clementi VII. Pontifici Max. cui honestissime seruiuit; Medicusq. intimus, ac familiarissimus Alberti Pij, & Leonelli fratrum Comitum Carpensium, summeq. dilectus à Rudolpho Pio, Cardinali, Leonelli filio: tantoq. in honore habitus apud Ducem Guisium, & fratres, aliosq. Principes Gallos, cum in Italiam exercitũ duxerunt summo Pontifici Paullo Caraffæ gratificati, vt præter magnam vim numorum honoris caussa ei datorum, etiã eius patriam, Montem Sanctum, ab omnibus oneribus, quæcumq; alia loca ob ipsius exercitus transitum sustinebant, immunem fecerint: quattuorq. reliquit filios, omnes insigniter honoratos; duos Iurisconsultos clarissimos, Simonem, & Fabricium, quorum primus bis fuit Auditor Rotæ Perusinæ: alter Ius Pontificium in Gymnasio Romano, & Maceratensi

S cum

cum magna sua laude interpretatus est, Vicariatusq. officia splendide obiuit: Lælium Equitem Di. Mariæ Lauretanę: & ipsum Horatium, Philosophum, Medicum, Theologum præcellentissimum, in quo spem suam omnem collocauerat; quiq. cum in Gymnasio Maceratẽsi Logicam duobus annis; & in Romano Medicinam Theoricam extraordinariam quinque annis; & in Taurinensi Medicinam Practicam ordinariã in prima cathedra sexdecim annis, videlicet sex cum collega Ioanne Costeo ex Laude Pompeia, & decem sine collega interpretatus fuisset: tandem in hoc Gymnasium ad Medicinã Theoricam ordinariam explanandam, proposito nongentorum florenorum prẽmio accitus, ac perductus est. Eius exstãt de sanguinis missione libri decem: Disputationum eiusdem argumenti libri septem: Epistolarum Medicinalium libri viginti quattuor duobus voluminibus comprehensi: liber de partu hominis: alia.

De Successoribus Paulli Crassi. Cap. XXXI.

1574 CVm ex hac vita excessisset Paullus Crassus, Philosophus, & Medicus celeberrimus, collega Bernardini Paterni ad Medicinam Theoricam ordinariam explicandã, eius loco potitus est Nicolaus Curtius Brixianus, vir doctissimus, corpore quidem paruo, vnde Nicolinus nuncupabatur, sed ingenio magno, ac doctrina prope singulari. An. autem 1578. eius demortui successor factus est Bernardinus Triuisanus Patauinus, qui Medicinam Theoricam extraordinariã explanabat. Et an. 1583. post mortem Triuisani, electus est Albertinus Bottonus, de quibus omnibus plura superius.

De Successore Hieronymi Mercurialis. Cap. XXXII.

1587 CVm ex hoc Gymnasio discessisset Hieronymus Mercurialis, in eius locum Alexander Massaria Vicetinus electus est, vir exquisitæ litteraturæ, & Græcis doctus litteris, atq. Latinis, quas à clarissimis didicit nostri ordinis viris, primum Vicetię à Iacobo Grifolo Lucinianensi, qui multos annos ibi publice docuit: deinde Patauij à Lazaro Bonamico Bassianensi, litterarum Græcarum, & Latinarum explicatore celeberrimo; rectissimamq. studiorum rationem secu-

tus

tus est, vt Latina cum Græcis coniungeret, & non riuulos, sed fontes ipsos peteret disciplinarum, ac simul Græca intelligeret, & Latine loqueretur. Quod tam egregie est assecutus, vt nec eius intelligentia firmius esse quidquam, nec eius elocutione aut purius, aut rotundius, aut minus spinosum videatur. Cumq. in omni actione sua semper appetiuerit principatum, vt eam obtineret, duces sectatus est eos, qui suarum principes essent professionum, præter Grifolum, & Bonamicum, in Logica Tomitanum: in Philosophia ordinaria Genuam: in Philosophia extraordinaria Albertum: in Metaphysicis Bargium: in Medicina Theorica Oddum seniorem: in Medicina Practica Fracantianum: in Chirurgia, & Anatome Fallopium. Ac philosophiæ, Medicinæq. insignia consecutus vnũ de principibus locis inter Philosophos, & Medicos tenuit, tũ Vicetiæ annos quinque, & viginti, Medicinam exercens peregregie, atq; in clarissima Olympicorum Academia modo Anatomen, modo Aristotelis Meteora, modo aliquid aliud eiusmodi singulari sua cum laude, ac prope incredibili Academicorum omnium cum admiratione explanãs: tum Venetiis, quò quidem à multis amicis, & patronis suis, in primisq. ab iis, qui Vicetiæ præsides fuerant, partim Prætores, partim Præfecti, eiusq. operam Medicam sane egregiam, & præclaram cum sua, & suorum salute experti fuerant, eumq. sæpe in Academia doctissime, disertissimeq. disputantem audiuerant, inuitatus fuerat; & quò etiam animus propendebat, vt ibi commodius, & splendidius opera quædam sua ederet Medica. Itaq. eò profectus an. 1578. dici non potest, quantum cursum, quantumq. progressum fecerit per nouem annos ad nominis celebritatem, summæq. excellentiæ gloriam. ibiq. typis imprimendos dedit duos luculentissimos libros suos de peste; de quibus placet adscribere duo præclarissima testimonia, alterum Andreæ Dudithij, alterum Montani Vicetini, vtriusq. doctissimi, ac clarissimi. Dudithius enim ita scripsit Vuincislao Raphano, Medico, vt constat ex tertio Tomo Cõ
„ siliorum, & Epistolarum Ioannis Cratonis; Aueo tuum iudi
„ cium cognoscere de Massaria, atq. illius libro de peste; quem
„ inuitus patior à mea bibliotheca abesse; ita mihi visus est ele
„ gans esse, & bene rem examinare. Si cum librũ tuus librarius

» istic habet, eme mihi quouis precio. Montanus vero libro ter
» tio de morbis ex Galeni sententia; Aureus, inquit, de peste
» Tractatus est editus ab Alexandro Massaria, patriæ nostræ lu-
» mine, ac ornamento, in quo pestis natura verissime, atq. ele-
» gantissime describitur; quod hactenus ab alio nemine factũ
» est. Hæc illi. Cum autem Massaria non minus in Medicina Theorica, quàm in Practica valere, atq. excellere videretur, cupientibus Gymnasii Moderatoribus Bernardino Paterno gratificari, vt à primo loco Theoricæ ad primum locum Practicæ, quem Mercurialis tenuerat, traduceretur, req. tractata, & confecta cnm Massaria, vt ipse Paterno succederet, notatum quidem est decretum de Theorica Massariæ, ac Practica Paterno committenda: sed, cum tale decretum in Senatu lectum esset, non nulliq. Senatores rem dissuasissent, atq. inter ceteros Senator eloquentissimns, Aloysius Mocenicus, argumentatus esset, minime expedire, vt Paternus, qui diu Theoricam explicauerat, ad Practicam explicandam adhiberetur; & Massariam quidem in vtraq; præstare, sed tutius esse, vt qui Practicam exercuisset, etiam Practicam explanaret; tantumq. sua profecit persuasione, vt ijs, de quibus agebatur, inscientibus decretum fuerit conuersum, Paternusq. in Principe loco Medicinæ Theoricæ, aucto eius præmio, per honorifice sit confirmatus; princeps vero locus Practicæ cum præmio octingentorum florenorum Massariæ datus; qui profecto eum non accepisset, nisi fuisset primus locus, quotus erat alter ei assignatus. Idq. sine dubio maximum fuit decus, atq. ornamentum, vt, cum alij diu soleant in Gymnasio laborare, quò ab inferioribus gradibus ad superiores perueniant, ipse tamen, qui munus docendi in nullo ante publico Gymnasio obiuerat, incertumq. erat, quo exitu tale munus obiturus esset, propter solam hominum existimationem sane excellentem, & præclaram, ad quam medendo profluxerat, vnum de principibus locis, & quidem cum tam amplo præmio sit consecutus. Cumq. hoc fuerit admirabile: illud tamen extitit admirabilius, quantum in ipso initio professionis suæ omnibus excellere visus sit, vt, cum Medico iam confirmatæ auctoritatis, & gloriæ, Hieronymo Capiuacceo, collega datus sit, statim parem comparauerit auctoritatem, magnumq. auditorum

torum numerum habere cœperit, ac communem opinionem excitauerit in animis studiosorum, non posse melius quæri, quàm illud ipsum, quod ab eo præstaretur, neminemq. nec peritiorem, nec magis idoneum ad docendum, nec robustiorem, ac vehementiorem ad tolerandos docendi labores eligi potuisse; quamuis multos habuerit competitores, Medicos præstantissimos, & præclarissimos, atq. inter ceteros Iacobum Scutellarium Medicum Imperatoris, qui quidem id muneris omni petebat contentione, omnemq. conatum amicorum, & patronorum complurium adhibebat ad eam petitionem. Statim igitur orationem habuit maximo litteratorum hominum concursu, quorum multitudinem vix amplissima capiebat Schola, de retinenda Hippocratis, & Galeni doctrina contra non nullos rerum omnium nouatores; quæ oratio meo quidē iudicio multas valebat orationes; vt, quemadmodum L. Philippus dixisse dicitur, non se Cn. Pompeium pro consule, sed pro consulibus ad bellum maximum, formidolosissimumq. contra Sertorium in Hispaniam mittere: sic ego Massariæ orationem non pro oratione, sed pro orationibus, & quidē pro tribus orationibus existimem; siquidem cum in ea ageret de ducibus in medicinæ studio sectandis, eam in tres partes distribuerat, ita vberes, & locupletes, vt earum vnaquæq; instar esset integræ orationis. ostendebat enim alios addictos esse Græcis Medicis, & in primis Galeno; alios Arabibus, præcipueq. Auicennæ: alios veterum nulli, sed recentiore aliqua doctrina mirum in modum oblectari; vt inter ceteros Fernelium, atq. Argenterium. Ac in prima quidem earum parte in tertios inuehebatur, maximeq. in Argēterium, qui vel ipsum Aristotelem, in Logica, in Ethicis, in Meteoris, in Metaphysicis, in vniuersa Philosophia, simulq. Hippocratem, & Galenum reprehendere ausus est, suamq. in infinitum effrenatam iactauit audaciam; similiterq. in Fernelium, qui & ipse Aristotelem, Hippocratem, Galenum magnis conuicijs insectari minime erubuit: in altera vero parte Arabes cum Græcis comparabat, hosq. illis, & Hippo. ac Galenum Auicennæ insigniter præferebat; in tertia autem de præstantia Hippo. & Galeni disputabat; omnesq. medicæ facultatis studiosos ad perpoluenda eorum in primis exemplaria, & condiscenda præce-

pta,

pta, eosq. imitandos, obseruãdos, suspiciendos cohortabatur. Quàm vero sit indefessus in docendo non in scholis modo, sed etiam extra scholas, satis declarat vtilissimum eius institutum propter vtilitatem suam perpetuo retinendum, atq. ad posteros propagandum, eundi statim post publicas explicationes suas per totum tempus interiectum inter initium Nouembris, cum publicum explicandi munus reuocatur, & sanctum Pascha singulis prope diebus ad Nosodochium Di. Frãcisci cum magna iuuenum rei Medicæ studiosorum multitudine, ac visitandi, & adiuuandi omnium prope generum ægrotos ibi languentes; eligendiq. aliquem insignem morbum, de quo die præstituta ipso præsente disputent aliqui de prouectioribus auditoribus suis, qui ad eam præclaram, & egregiam exercitationem frequentes dant nomina, vel nuper Doctores facti, vel proxime ad excellentiam progresfi, praxim Medicam discere cupientes; quibus ipse diligenter auditis tamquàm Doctor Doctorum, quæ bene sint disputata, probet, quę male, corrigat, & non magis ægrotis prosit optimũ dando consilium suum, quàm sanis, & bene valentibus optimam commonstrando consultandi rationem, optimosq. Medicos conformando, priusquàm se applicent ad medendum; vt huiusmodi institutum appellari merito possit præstantissimorum Medicorum seminarium, singulare sine dubio afferens humano generi beneficium, eiusq. auctori gloriam sempiternam. Neque verò solum sapientię & eloquentiæ laude floret Massaria; sed etiam magnificentiæ, ac liberalitatis commendatione. ornauit enim ędes suas magnificentissime, multum tapetium, multum peristromatum, multum omnis generis ornamentorum splendide addibendo, vt qui nam ex personis honoratis eo magnificentius habitet, nominari posse nemo videatur: easq. patere vult hospitibus quàmplurimis, qui apud eum sæpissime diuersantur; atq; in easdem maximam recipit hominum multitudinem, præsertim tempore nundinarum Di. Antonii Confessoris, non solum Vicetinorum qui Patauium confluunt ad solennes, quæ tunc fiunt, supplicationes, cum thesaurus ipsius Di. Antonii circumfertur, Doctoresq. vtriusq; Collegii tum Iurisconsulti, tum philosophi, & Medici, singuli singulis minoribus Franciscanis comitati

tati pie procedentes conspiciuntur: verum etiam Venetorũ, atq. Patauinorum, in primisq. mulierum honestissimarum, quę in ædes ad illud nobile spectaculum se recipiunt; quibus quotannis ientaculum magnificentissimum, omnemq; superans magnificentiam ipse apparare consueuit, cum placentis, & vinis, aliisq. rebus preciosissimis ad id reseruatis. Nec minus liberalis in pauperes, & egenos, quàm splendidus in nobiles, & illustres existit, ita vt cum Cimone Atheniensi omnium liberalissimo comparari merito posse uideatur. ille.n. si quem egere ciuem intelligebat, eum suis facultatibus adiuuabat: hic pręter alias eleemosynas singulis diebus Veneris per totum annum centum, & pluribus pauperibus dat panẽ liberalissime. Ille domi conuiuium parari iubebat, quò pauperes conuenirent: hic in die Veneris, qui sanctus appellatur, & in Vigilia Natalis Domini quotannis duodecim egenis prãdium ita lautum prœbet, vt apparatum esse viris illustribus videatur; certamq; pecuniæ quantitatem subministrat. Ille prædiorum suorum sepes auferri iubebat, vt omnes, etiam indigni arbitrio suo fructus possent percipere: hic longe prudentius bona quidem sua cum amicis dignis communicat, præcipueq; cellam vinariam, quæ semper vinorum preciosissimorum plena est, cetera vero in usum reseruat congruentem magnificentiæ, atq. liberalitatis. Hæc de Massaria mea quidem sententia numquam satis laudato, qui pluribus sane verbis in his debebat libris celebrari, quorum ipse pars magna fuerit, cum in primo die anni millesimi quingentesimi nonagesimi sexti, quo hæc cœpi scribere, conuiuio lautissimo amicis suis apparato, perillustri Equiti, Oratori, & Poetæ Baptistæ Guarino Ferrariensi; clarissimo Chirurgo, & Anatomico Hieronymo Fabricio ab Aquapendente; excellentissimo explicatori libri tertij Auicennæ Antonio Nigro Patauino; præstantissimo Simplicium medicamentorum interpreti Prospero Alpino Marosticensi; doctissimo viro Paullo Aicardo Genuensi; & mihi: inter alia, de quibus tunc collocuti sumus, sane præclara, & iucunda, primus sermonem iniecerit de huiusmodi Commentarijs conficiendis; meq. nihil tale cogitantem ad eos conscribendos cohortatus sit, atque inflammauerit.

De

De successore Hieronymi Capiuaccei. Cap. XXXIII.

IN locum demortui Hieronymi Capiuaccei an. 1590. suffectus est Hercules Saxonia ad Medicinam Practicam ordinariam explicandam, collega Alexandri Massariæ. Is habuit patruum magnum Victorem, qui Medicinam Theoricam extraordinariam cum maxima sua laude professus est: & auum Hieronymum, qui Ragusium ad medicandum magno præmio accitus destitit publice docere; atq. inde in patriam reuersus totum medendi studio se dedit, cum eximio splendore familiæ, atq. excellenti vtilitate patriç suæ: & patrem Ludouicum, magnum philosophum, paternç gloriç successorē: & patruum Franciscum, celebrem I.C. habetq. fratrem Victorem, I. V. Doctorem clarissimum, qui primum Ius ciuile meridianum explanauit: inde Feuda interpretatus est: postea adhibitus est ad eā partem declarandā, quç ad crimina dicitur ptinere. Cum primum aūt Hercules Philosophię, ac Medicinæ Doctor factus fuit, per annum, & dimidium munus Logici obiuerat: deinde vero ad librum tertium Auicennæ declarādum adhibitus fuerat, tanto auditorum cōcursu, atq. applausu, in primis Germanorum, ut cum ea explicatio enumerata fuerit inter tresdecim à Senatu dimissas, quod superius narraui, Natio Germana quattuor miserit Legatos ad Principē Venetiarum, vt de hac sola retinenda, quam habebat Hercules, ei supplicarent. Quod quidem cum factum fuisset omni contentione, nec contra S. C. iam peruulgatum id potuisset obtineri, necesse ipse habuit, vt Nationi sui amantissimæ, atq; obseruantissimæ gratificaretur, & satisfaceret, talem explicationem per annum priuatim in amplo Triuisanarum ædium conclaui à clarissimo Medico, Bernardino Triuisano, socero suo, sibi concesso continuare. Cumq. postea per annum Medicinam Theoricā extraordinariam interpretatus esset, à multis patriciis, & senatoribus Venetis rogatus est, vt Venetias rerum suarum domicilium transferret, ibiq. curandis, & sanandis ęgrotis operam daret. quod cum ipse fecisset, dici non potest, quàm facile ad hominum existimationem profluxerit, vt inter præcipuos Medicos haberetur, & honestissimū, atq. amplissimum faceret lucrum. Ibiq. circiter octo annos

floruit.

floruit. Cumq. post mortem Hieronymi Capiuaccei non facile inuenirentur, qui eius successione digni essent; maximeq. aptus, & natus existimaretur Hercules ad cathedras tenēdas, & Medicinam de superiore loco profitendam, conati sunt Gymnasii Moderatores ei persuadere, vt hoc præclarissimum onus subire ne grauaretur. Idq. ita persuaserunt, vt, tametsi perspicerent, propter eius discessum maximo cōmodo, quod ipse doctrina, & diligentia sua Venetijs afferret, illum populum esse cariturum, tamen, cum ne hoc quidem modo priuari prorsus illa ciuitas tanto bono videretur propter Patauij vicinitatem, vnde præcellentissimi Medici facili negotio accersuntur, Gymnasii vtilitatem ceteris rebus antetulerint, eiq. id muneris summo consensu suo, cunctisq. Senatus suffragijs detulerint.

De successoribus in secundum locum Philosophię ordinariæ. Cap. XXXIV.

1564 MArco Antonio Genuæ Patauino, tunc summo Philosophorum dati fuerant collegæ ad Philosophiam ordinariam explanandam Franciscus Piccolomineus Senensis, & Fridericus Pendasius Mantuanus, traducto Abracio Apulo à secundo loco Philosophię ordinariæ ad primum extraordinariæ. An. autem 1571. profecto in Gymnasium Bononiense Pendasio, solus Piccolomineus Philosophiam ordinariam tractabat; idq. muneris obiuit solus vsq; ad an. 1577. cum est declaratum, vt ipse in prima Cathedra, Archangelus autem Mercenarius à Monte Sancto in altera profiteretur. Mortuo autem Mercenario an. 1585. Comes Iacobus Zabarella suffectus est: extinctoq. Zabarella an. 1589. in eius locū successit an. 1591. Cæsar Cremoninus Centensis; qui quidem in Gymnasio Ferrariensi primum Philosophiam ordinariam matutinam in secundo loco magna cum laude fuerat interpretatus: deinde ad secundum locum Philosophiæ vespertinæ traductus: postea in primo collocatus: deniq; ad secundum in Gymnasium Patauinum accersitus, vt celebratissimi Philosophi, Francisci Piccolominei collega esset, vir ingeniosissimus, doctissimus, disertissimus, ad quamlibet quęstionē explanandam maxime aptus, & promptus, non solum Philoso-

phica, ſed etiam Poetica, & oratoria laude clariſſimus; vt merito ille cecinerit;

Cæſar erat, bello qui ſolus vinceret orbem:
Qui fando vincat, Cæſar & vnus adeſt.
Sed priſcus ſolo quæſiuit Marte triumphos:
Hic ſophia, eloquio, carmine victor erit.

Eius exſtat liber in Prooemium Phyſicorum Ariſtotelis, cōtinens Tractatum de Pædia: Deſcriptionem vniuerſę Naturalis Ariſtoteliæ Philoſophiæ: Præfationem in ipſos libros dè Phyſico Auditu.

Et Fabula Paſtoralis eo ſermone, quem ſibi Etruſci nunc vindicant, eleganter conſcripta, cum hac inſcriptione, Pompæ Funebres, ſeu Amyntas, & Cloris.

De ſucceſſoribus Bernardini Triuiſani. Cap. XXXV.

FVit ſucceſſor Bernardini Triuiſani ad Medicinam Theoricam extraordinariam in primo loco explicādam an. 1577. poſt traductum Triuiſanum ad Medicinam Theoricam ordinariam in locum Paulli Craſſi, Marcus Oddus Patauinus; qui poſtea translatus eſt ad Medicinam Practicam extraordinariam an. 1583. & vitam cum morte commutauit an. 1591. Ediderat autem Oddi de Oddis patris ſui expoſitionem in primam Aphoriſmorum Hippocratis ſectionem: libros nouem de peſtis, & peſtiferorum omnium affectuum cauſſis, ſignis, præcautione, & curatione; cum Apologia pro Galeno tum in Logica, tum in Philoſophia, tum etiam in Medicina; & cū tractatione de cænę, & prandij portione; deniq; cum Apologia pro germana, & nondum explicata Ariſtotelis, & Galeni ſententia de putredine aduerſus Argenterium: expoſitionem in librum Artis Medicinalis Galeni: Interpretationem etiā in Aphoriſmorū Hippocratis priores duas ſectiones. De ſuo autem peruulgauerat de componendis medicamentis, & aliorum dijudicandis methodum exactisſimam, & dilucidiſſimā.

In eundem primum locum Medicinæ Theoricæ extraordinariæ ſucceſſit an. 1583. Aemilius Campilongus Patauinus, qui an. 1577. ſecundum locum obtinuerat. & an. 1591. poſt mortem Marci Oddi à medicina Theorica extraordinaria ad Practicam traductus eſt; tunc cum, tametſi eodem anno in

primo

primo loco Thæoricæ præmio dato ducentorum florenorũ fuerat confirmatus: tamen propter celebrem famam suæ etiã in Praxi Medica excellentiæ, ob quam ad plurimas ægrotorũ curationes adhibebatur, atq. inter præcipuos Medicos practicos habebatur, ei vel inscio, nedum non petenti, à Gymnasii Moderatoribus Oddi successio assignata est, vt in primo loco Medicinam Practicam extraordinariam interpretaretur. Et an. 1596. locus secundus Medicinæ Theoricę ordinariæ, quẽ tenuerat Albertinus Bottonus, eidem datus est, vt Horatij Augenij collega esset.

Ad eandem Medicinam Theoricam extraordinariam in primo loco declarandam pro Aemilio Campilongo adhibitus est Annibal Bimbiolus, cum Venetijs in patriam magno suo honore reuocatus fuisset. Cum enim an. 1577. Medicinam Practicam extraordinariã cœpisset explicare, affinis Hieronymi Capiuaccei, eiusq. præclarissimis vestigijs optime insistens signatis ad gloriam sempiternam, an. 1590. domiciliũ rerum suarũ Venetias transtulerat. Itaq; ibi ei persuasum est, vt ad publicum docendi munus Patauium rediret.

Hos igitur habuit Bernardinus Triuisanus in primum locũ Medicinæ Theoricę extraordinarię successores, Marcum Oddum, Aemilium Campilongum, Annibalem Bimbiolum.

In secundum autem locum Medicinæ Theoricæ ordinariæ an. 1583. Albertinum Bottonum: an. 1596. Aemilium Campilongum.

De Successoribus Albertini Bottoni. Cap. XXXVI.

HAbebat, cum veni Patauium, æqualitatem primi loci cũ Bernardino Triuisano ad Medicinam Theoricam extraordinariam interpretandam Albertinus Bottonus: cui successit in secundum locum an. 1577. Aemilius Campilongus: an. 1583. Hercules Saxonia, qui an. 1585 cessauit ab eo munere obeundo, vt Venetias se conferret, quemadmodum fecit.

De Successore Ludouico Angelli. Cap. XXXVII.

IN tertia Cathedra diu Medicinam Theoricam extraordinariam professus est Ludouicus Agnellius: cuius locus vacauit an. 1577. & datus est Nicolao Triuisano an. 1585.

De Successoribus Mariani Stephanelli. Cap. XXXVIII.

SVccessor fuit Mariani Stephanelli in primum locum Medicinæ Practicæ extraordinariȩ an. 1577. Albertinus Bottonus: an. 1583. Marcus Oddus: an. 1591. Aemilius Campilongus, de quibus supra: an. 1596. Io. Thomas Minadous Rhodiginus, in ea familia ortus, quæ originem trahens à Syracusis, inde Neapolim, & Manfredoniam translata est, atque in earum ciuitatum vtraq; plurimum claruit: patreq. natus Io. Baptista, Philosopho, & Medico prȩstantissimo, cuius quidem pater Annibal fratrem habuit patruelem Petrucium, Philosophum clarissimum, Philosophiamq. in Pisano Gymnasio professum: frater vero fuit Aurelius, qui Neapoli, & in Regno Neapolitano honestissimas obiuit administrationes, & Carolum V. multis in bellis comitatus est: filij vero fuerunt Doctores præstantissimi, tum Annibal, I.V.D. pluribus in locis Assessor, Pataui, Belluni, Cremæ, Vicetiæ, Vtini, Taurisi, Saloi, Brixiæ: tum Aurelius Philosophus, & Medicus egregius: tum ipse Io. Thomas, qui duobus Syriæ Consulibus Venetis, Theodoro Balbo, & Ioanni Michaeli Medicam operam nauauit peregregiam: aliquot annos apud Gulielmum Ducem Mantuæ Medici officio functus est: Vtini, Montaniani, Rhodigij publicis, & quidem insolitis medendi præmijs est honoratus: prȩter Theoremata in hoc Gymnasio per tres dies tunc disputata, cum Philosophiæ, & Medicinæ insignia adeptus est, in lucem, & adspectum hominum produxit philodicum, seu de diæta in morbis acutis: Disputationes Medicinales: Historiam de bello persico sermone Italico conscriptam: Apologiam latinam ipsius Historiæ ad obiectiones Leunclauij.

De Successoribus Nicolai Curtij. Cap. XXXIX.

ERat in æqualitate primi loci cum Mariano Stephanello ad Medicinam Practicam extraordinariam declarandam Nicolaus Curtius: qui an. 1574. Paullo Crasso demortuo suffectus est ad Medicinam Theoricam ordinariam explanandam. Itaq; an. 1575. Curtio successit in secundum locum practicæ extra ord. Fabius Niphus Neapolitanus, vir versatilis ingenij,

&

& maximæ eruditionis, ac non mediocris eloquentiæ; qui quidem per aliquot menses publice docuit: sed cum in cathedra à nonnullis agnitus Apostata, & propterea accusatus fuisset, posteaquàm à sanctissimo quæsitionis officio in ius vocatus, ac comprehensus est, vt vitę suæ redderet rationem, noctu ex altissimo loco Episcopatus, in quē erat coniectus, chorda ex linteis, culcitra, alijsq. rebus, quomodo potuit, confecta periculosissime descendit, & aliquandiu latuit, sibiq. salutem fuga quæsiuit. Hic autem secundus locus datus est an. 1578. Annibali Bimbiolo: sed S. C. postea dimissus est. At in secundum locum Medicinæ Theoricę ordinariæ extincto Curtio successit Bernardinus Triuisanus: inde Albertinus Bottonus: inde Aemilius Campilongus, vt supra quoque notatum est.

De Successoribus Hieronymi Nigri. Cap. XL.

TEnebat tertium locum Medicinæ Practicæ extraordinarię Hieronymus Niger: cui successit an. 1574. Hieronymus Bradiolus, vnus de præcipuis alumnis Hieronymi Capiuaccei, summę expectationis iuuenis, tam studiosus, & assiduus in Medicinæ præceptis pertractandis, vt summus Medicus euasurus esse videretur; qui tamen an 1576. morte præreptus est; eoq; maius sui desiderium reliquit, quò maiorem præstantissimi cuiusdam cursus, ac prope incredibilis progressionis ad summam in Medica facultate excellentiam excitauerat expectationem; ac præcellentissimum I. C. parentem suum, Iulium Bradiolum, prorsus miserum reddidisset, qui inter multos filios suos in hoc ipso præcipuam spem collocauerat, nisi ea sapientia fuisset præditus, vt statim secum statuerit in Dei voluntate esse conquiescendum, nec dolorem continuandum; vbi profici nihil possit. In eum locum successit an. 1577. Annibal Bimbiolus, qui an. proximo sequenti à tertio ad secundum est translatus: & an. 1591. Alexander Vigontia, Philosophus egregius, & Medicus præstantissimus, ex pręclarissimis maioribus ortus, de quibus plura Bernardinus Scardeonius, Canonicus Patauinus lib. 2. classis 8. & lib. 3. classis 13. & an. 1598. post restitutum secundum locum, qui an. 1579. fuerat dimissus, & Vigontiæ datum, Io. Petrus Peregrinus excel-

cel-

cellentissimi philosophi, ac Medici Io. Baptistæ, filius, Doctor doctissimus.

De Successore Melchioris Guilandini. Cap. XLI.

LOcus Melchioris Guilandini in horto Medicinali datus est, Iac. Antonio Cortuso Patauino; qui præter generis nobilitatem, de qua plura scripsit Bernardinus Scardeonius, sibi decus, & ornamentum suis ipsius studiis, & virtutibus comparauit. semper enim fuit studiosus, quàm qui maxime; ac, tametsi Medicinam numquam professus est: tantopere tamen simplicium medicamentorum cognitione est delectatus, & herbarum omnium, fruticum, arborum, vires tam exacte cognouit, vt qui huius rei peritior nostris temporibus fuerit, nominari posse nemo videatur. Ei quarundam rerum inuentio aliis incognitarum accepta refertur, atq. inter ceteras eius herbæ, quæ ab ipsius cognomine Cortusa est nuncupata; de qua clarissimus Philosophus, & Medicus Castor Durantius à Gualdo ciuis Rom. in herbario suo Romę edito an. 1584. ad hunc modum scripsit;

Neruorum lenit, iuncturarumq. dolores.
Cortusa: atq. eadem iucundo spirat odore:
Confirmat, stringit, tum vlnera, & vlcera sanat:
Hæc etiam ruptis, discentheriçisq. medetur:
Spiritui, & cerebro confert, prodestq. malignis
Vlceribus strictis, quibus est & fistula nomen:
Calfacit, attennatq;, exsiccat deniq & ipsa.

Idem ab eodem nominatur plantarum inuentor, ubi agitur de Doronico, & ponuntur hi versus;

Ignoto fuerat Doronicus ante veneno:
Sed tu tanta orbi dona hæc, Contuse, tulisti
Experius canibus: magnas hinc reddere grates,
Et seruatorem nostræ te dicere vitæ
Debemus, violasq. tibi iam, & lilia plenis
Dent nymphæ manibus, sertis frontemq. coronent.

Sed longius progrederer, si colligere testimonia doctissimorum virorum de maximis, clarissimisq. Iac. Antonii Cortusi virtutibus vellem. Maximam igitur semper habuit in re Medica auctoritatem, quamuis non Medicus: factusq. est in patria sua prouisor sanitatis an. 1575. cum Io. Bapt. sta Zabarella,

rella, tunc cum princeps, & senatus Venetiarum pro admirabili sua prouidentia, & benignitate voluit, vt Prouisores sanitatis Pataüii, Vicetiæ, Taurisi, Bassiani, Cittadellæ sua sententia decernerent, quid agendum esset de animalibus quadrupedibus, cornutis, & non cornutis deducendis ex montibus, qui hæc loca circumstant, quorum numerus ad duos milliones, sexcenta, & quinquaginta quattuor millia perueniebat, ne ibi fame perirent, quo tempore pestilentia Tridentum, loca q; finitima valde affligebat; cui deductioni Germani Principes summopere aduersabantur. Ei tamen rei prudentissimum remedium allatum est per ipsorum Prouisorum sententiam mense Augusto pronunciatam in Vicetię Prætorio, ubi aderant Nicolaus Donatus Prætor, & Hermolaus Pisanus Præfectus. Adhibitusq. est ad idem munus prouidendæ in patria sua sanitatis Iac. Antonius Cortusus anno pestilentissimo 1576. cum Matthæo Cumano Equite, Annibale Buzacha reno, Doctore, & Iacobo Rubeo. Verum, cum Cumanus incommoda valetudine laborare cœpisset, & Buzacharenus se legitimis de caussis excusasset, ac Rubei prohibita esset consuetudo propter eius nepotem peste infectum: necesse habuit ipse solus totum illud onus sustinere, tunc cum optime dispo suit omnia, quæ ad medicandi negotium pertinerent, distribuens Medicos, Aromatarios, & Tonsores per singulas partes ciuitatis, ceteraq. omnia efficiens, quæ charissimæ patrię suæ vtilia esse posse viderentur, etiam cum maximo vitæ periculo, cum & ipse peste vulneratus sit, & ob id necesse habuerit suam ipsius domum relinquere, atq. in aliam se recipere, ubi sibi ipsi medicatus est, seq. sanauit; immo vero etiam morbo laborantibus custodibus domus suæ, & filiæ quoque, ac nepti, quas seruauerat, alteram in Monasterio S. Matthiæ, alteram in Monasterio Beati Peregrini, ac perductis in suos ipsius agros, fuerit necessarius Medicus, & Aromatarius, & Tonsor, omnesq. diuino beneficio incolumes conseruauerit. Nec destitit eius patria ipsius opera præcellentissima, & fidelissima vti in aliis grauissimis negotiis, atq. inter cetera in moderatione census generalis Reuerendi Cleri magnificæ Ciuitatis, & totius agri Patauini, tunc cum ei mandatum est à Bartholomæo S. Crucis Archidiacono Patauino, & summo Vica

rio

rio Episcopi Patauini, ac Gaspare Rhenerio Prætore, Victoreq. Bagradeno Præfecto, mense Maio, an. 1573. vt vna cum Hieronymo Marcatello Canonico Patauino, & Francisco Romaro Montanianensi, viris cum ipso delectis, & constitutis ad reuisionem bonorum cultorum, & incultorum, quàm primum se conferret in Præturam Saccensem, Vicariatum Consyluanum, & Auguillariæ ad munus sibi delatum obeundum; simulq. mandatum est Prętori Saccensi, Vicario Consyluii, & Anguillarię, Pręsbyteris omnibus, Deputatis, Decanis, Massariis, Communibus, hominibus cuiusque loci, vt eis fauerent, atq. auxiliarentur, obedirentq. in omnibus, quæcumq. pertinere ad eorum officium viderentur.

De restituta explicatione Simplicium in Scholis. Cap. XLII.

1593 ADhibitus est ad explicationem simplicium post Franciscũ Bonafidium, qui eam instituit, & Gabrielem Fallopium, ac Bernardinum Triuisanum, diu intermissam, Prosper Alpinus Marosticensis, præcellentissimo Medico Frãcisco parente natus; qui, cum fuisset an. 1578. Sindicus Vniuersitatis studiosorum Philosophiæ, ac Medicinæ, & Doctoris insignibus eodem anno perornatus esset, in Aegyptum profectus est cum Georgio Aimo consule Veneto an 1580. ad Venetam Nationem ibi commorantem curandam, & sanandã: & accitus est Genuam an. 1586. à Io. Andrea Auria Principe, classis Hispanæ Imperatore, vt ei Medicam operam nauaret, quemadmodm fecit: denique Patauium se contulit ad munus, quod modo notaui, obeundum, vir ingenio versatili, maximaq. eruditione præditus. Eius exstat Libellus de Ballamo: libri quattuor de Medicina Aegyptiorum: liber de plantis Aegypti.

De Successoribus Archangeli Mercenarij. Cap. XLIII.

ARchãgelo Mercenario in primum locum Philosophiæ extraordinariæ successit an. 1577. Iacobus Zabarella post eũ translatum ad secundum locum philosophiæ ordinariæ: & an. 1585. Ioannes Carpinetus patauinus, posteaquàm extincto Mercenario Zabarella factus est in secunda cathedra philosophus ordinarius: & an. 1589. Octauius Roscius Brixianus post

post mortem Carpineti:& an.1591.Camillus Bellonius post obitum Roscii,ortus ex ea familia, in qua claruerunt viri præstantissimi,atq. inter ceteros Rubinus Venetiis nobili monumento sepultus ad templum S.Mariæ Seruorum an.1382.Rubini filii, Ioãnes Philosophus,ac Medicus,Hieroymusq; egregiis animi bonis ornatissimus: Iacobus Hieronymi filius, & Rubini nepos,suis virtutibus clarissimus: Iacobi filii,Ioannes Episcopus Te[illegible]i circiter an. 1463. & Dominicus, quem an. 1458.ad Rubricandum, vt aiunt, in Tabulario Reip. Venetę, decreto excelsi collegii,& Senatus fuisse constitutum publicis litterarum monumentis constat; quemq. Ducalem Secretarium appellatum in mandato quodam procurationis, scripto an.1482.manu Actuarii Paxini Grataroli ego ipse legi. M. Antonius Dominici filius, Iuris Cęsarei,ac Pontificij Doctor: Iacobus M.Antonii Pronepos,Iacobi nepos, Baptistæ filius,etiam Iuris vtriusq; Doctor; & quidem ortus ex Nicolao,eiusdem M.Antonii nepote,eiusdemq. Iacobi filio,viro prudenti,&probo,qui quidem inter multas,magnasq. laudes suas eam præcipue est consecutus,quòd octo filios à se susceptos liberaliter instituerit,&ad uerum decus,ueramq; gloriam,quæ à sola virtute proficiscitur, feliciter direxerit; Iacobum poetam Tragicum,& Comicum: Ioannem non solũ Philosophiæ,sed etiam Iuris Pontificii, ac Cæsarei Doctorẽ, in Theologiæ studio uersatum, & Canonicum Patauinum, atq. Interpretem Philosophiæ Moralis: eum, qui modo nominatus est, Camillum, philosophum pręclarum: Marium Iuris vtriusq. Doctorem: Octauium in præclaris litterarum studiis longe progressum, ac nisi morte præreptus fuisset,sine dubio longius progressurum: M. Antonium philosophum, ac Theologum: Tiberium bonis moribus præditum: Carolum diuino cultui deditum, qui Monachus factus est S. Benedicti in conuentu Veneto S. Georgii, Aloysius nuncupatus. Fuit igitur Camillus Bellonius vnus de successoribus Archangeli Mercenarij ad Philosophiam extraordinariam in primo loco explanandam. Nam in secundum locũ Philosophiæ ordinariæ fuit successor an. 1585. Iacobus Zabarella:& an. 1591. Cęsar Cremoninus, vt superius est notatum.

V De

De Successoribus Iacobi Zabarellæ. Cap. XLIIII.

LOcum secundum Philosophiæ extraordinariæ, quem tenuit Iacobus Zabarella, obtinuit an. 1577. Ioannes Carpinetus philosophus doctissimus, & modestissimus: & an. 1585. locum tertium post dimissum locum secundum Iacobus Pernumia, originem trahens à Petro illo Pernumia Medico sui sęculi præcellentissimo, qui cum in re Medica Patauij ceteris omnibus, & curando, & docendo præstaret, missus fuit ad Frãciscum Carrariensem seniorem, dum is arcta custodia à Galeacio Mediolanensium Principe teneretur, vt eum incõmoda valetudine laborantem in sanitatem vindicaret an. 1395. quod noto tantum ex Bernardino Scardeonio, tamquàm argumẽtum celeberrimæ Petri Pernumię famæ, non quòd præstantiam suam in eo sanando potuerit exercere, iam febre, & senectute confecto, ac moriente, vt in eo amplius nulla humana remedia valere posse viderentur. Cessante autem à publico docendi munere Iacobo Pernumia, electus est an. 1590. Schinella Comitius Patauinus, Doctor communi omnium iudicio ad tenendam cum omni dignitate cathedram aptissimus, si ad id munus obeundum accommodare prorsus excellentem operam suam, diutiusq. in eo persistere voluisset. An. autem 1595. profecto Romam Schinella, facta est electio Angeli Portenarij Patauini, ordinis Eremitarum, viri non minus docti, & diserti, quàm religiosi, & pij, omnibusq. ingenij, & doctrinæ laudibus ornatissimi. Ac hi quidem fuerunt successores Zabarellæ ad Philosophiam extraordinariam explicandam. In secundum vero locum Philosophiæ ordinariæ ei successisse Cæsarem Cremoninum, superius notaui.

De successore Bernardini Petrellę. Cap. XLV.

AD Logicam in prima cathedra, quam tenuerat Bernardinus Petrella, interpretandam, electus est an. 1595. Iulius Librius Florentinus, qui in Gymnasio Pisano non solum Logicam, sed etiam Philosophiam per annos quinque, & viginti professus, proposito præmio quadringentorum florenorũ, id est, maiori, quàm vmquam antea in ipso initio Logicæ professionis datum sit, à Philosophia ad Logicam se conuertit; vir

do-

doctissimus, & in disputando acutissimus. Eum locum Faustinus Summus Patauinus petierat; qui quinque, & viginti ante annis Logicam in secundo loco cum magna studiosorũ vtilitate interpretatus fuerat. Sed, quoniam munera primorum locorum plerumq; peregrinis deferri consueuerunt, vt, cum Patauinorum copia habeatur, numerus præstantium virorum per peregrinos in Gymnasio augeatur; non potuit id, quod ipse petebat, impetrare; etiamsi communis opinio esset non modo studiosorum, qui eum maximopere expetebãt, verum etiam Doctorum ipsius Gymnasii, qui talem dignitatem ei quodammodo deberi arbitrabantur, eiusmodi honorem ipsi habitum iri. Quam repulsam, dici non potest, quàm æquo animo tulerit vir prudentissimus, & modestissimus, sua ipsius sorte contentus, & in voluntate patronorum suorum prorsus conquiescens, nihilominus honoratus congruenti auditorum frequentia, & bona hominum existimatione, ad quã quotidianis laboribus, atque assiduis vigilijs suis honestissime profluxit.

De successoribus Petri Catenæ. Cap. XLVI.

IN loco demortui Petri Catenæ an. 1577. collocatus est ad Mathematicas disciplinas explanandas Iosephus Moletius Messanensis, vir doctissimus, & non solum Mathematicus, sed etiam Philosophus, & Medicus egregius; qui cum in Medica facultate, Philosophia, & præcipue Mathematicis disciplinis excelleret, Venetiasq. tamquàm in lucem Italiæ, atq. oculos omnium gentium se contulisset: ibi ab omnibus, qui aliquod iudicium facere de ingenijs possent, cognitione, atq. hospitio dignus existimatus est; charissimusq. fuit Venetis Patricijs, Senatoribus, Principibus. In maxima autem famæ celebritaté, cum Gulielmus Dux Mantuæ præstanti aliquo indigeret Doctore ad docendũ Mathematicas disciplinas principibus admodum necessarias Vincentium filium suum, honestissimo proposito præmio Venetijs Mantuam Iosephum Moletium acciuit; qui quidem cum maxima sua laude, ac prope incredibili parentis gaudio, filijq. vtilitate, circiter annos septem id muneris obiuit. Cumq. à Moderatoribus Gymnasii inuitaretur maiori præmio, quàm vllo vmquam tem-

pore in hoc ipso Gymnasio cuiquam Mathematicarum disciplinarum Interpreti propositum fuerit, in gratiam Venetorum dimissus est, ingenti pecunia donatus, singulariter dilectus, insigniter honoratus, ita vt vel Princeps ille, qui patri præstantissimo præstantissimus successit, eum dignum fecerit, apud quem non semel in hac vrbe hospitaretur, quemq. in publicis Scholis nonnumquam honestatis, amplitudinisq. gratia audiret. Visus autem est mirabiliter excellere in interpretandis de superiore loco, quam per annos duodecim in hoc Gymnasio tenuit honestissime, Mathematicis disciplinis, Geometria Euclidis, Sphæra Ioannis Sacroboschi, optica, Mechanica, vniuersaq. Cosmographia. operaq. ad nominis immortalitatem insignia conscripsit, & edidit; librũ de Geographia non semel typis impressum: Ephemeridem, quæ in magno est vsu hominum litteratorum: Cõmentarios in Cosmographiam Ptolemæi, qui à doctissimis viris valde collaudatur: Tabulas Gregorianas, quas iussu Senatus Veneti in gratiam Gregorij XIII. Sũmi Pontificis conscriptas non modo ipse Senatus ducentis, vt vocant, ducatis ipsi dono datis, verum etiam ipse Gregorius XIII. trecentis, vt appellant, cameræ scutatis ei dono missis, & pluribus etiam pro earum continuatione promissis censuit honorandos. Obijt an. 1588. successoremq. habuit an. 1592. Galileum Galileium Florentinum ex Gymnasio Pisano accersitum, vbi cum magna sua laude multis annis easdem explicauerat disciplinas.

De restituta explicatione libri tertij Auicennæ. Cap. XLVII.

Diu intermissa est explicatio libri tertii Auicennę: & an. 1577. in personam Herculis Saxoniæ restituta: an. autem 1579. S. C. inter tresdecim dimissa: sed an. 1591. rursus admissa, & data Antonio Nigro Patauino, præstantissimo alumno, atq. imitatori egregio Alexandri Massariæ summi philosophorum, & Medicorum. An vero 1594. Antonii Nigri collega factus est Hieronymus Francantianus Patauinus in secundo loco. Sed hic an. 1596. à publico docendi munere cessauit: ille vero etiam an. 1597. desiit publice docere, quòd nõ eo, quo videbatur dignus, prĕmij incremento fuerit honoratus. Fracantiano autem an. 1598. suffectus est Andregetus

Andre-

Andregetius Patauinus litteris doctus Græcis, & Latinis, & Doctor magnę expectationis.

De restituta explicatione Ethicorum Aristotelis. Cap. XLVIII.

AD declarandam Philosophiam Moralem Aristotelis, quæ diu fuerat intermissa, an. 1577. electus est Iason Denores Cyprius, vir nobilissimus, & litteratissimus, maximeq. indignus aduersa fortuna, quam propter Cyprum insulam occupatam perpessus est. Obiit an. 1590. nimio dolore oppressus propter vnicum filium suum Petrum post mortem nobilis cuiusdam Veneti, quocum ille rixatus fuerat, in exsilium pulsum. Edidit multos libros tum latino, tum eo sermone, quē sibi Etrusci nunc uindicant, conscriptos. Eius locus datus est an. 1591. Nicolao Colonio Bergomati, qui per annum eam cathedram tenuit, posteaq. in patriam suam rediit. An. autē 1594. ad talem explicationem habendam electus est Ioannes Bellonius Venetus, & Canonicus Patauinus, vir ingeniosissimus, & doctissimus, ac non solum iuris vtriusq. peritus, cuius insignia est consecutus, sed etiam in studio Philosophiæ fructuose versatus, & potissimū in doctrina Platonica exercitatus.

De tertio Loco Logicæ. Cap XLIX.

1574 ELectus est ad Logicam in tertio loco explicandam Io. Paullus Branca Patauinus: sed aliquot post dies facta ab eo talis loci recusatione, propterea quòd Mantuam accitus fuisset ad docendum differendi facultatem, & Philosophiam Vincētium Principem, Gulielmi Ducis Filiū, ea explicatio data est Herculi Saxonię Doctori excellenti ingenio, præstantiq. doctrina prædito, Francisci Piccolominei, & Hieronymi Mercurialis alumno, qui tamen ab eo explicā di munere an. 1575. cessauit. An. autem 1582. in tale munus successit Periander Anoalius, Doctor & ipse ingeniosus, & doctus. & an. 1586. post Anoalii ex hac vrbe profectionem Bartholomæus Milliarius Patauinus, Doctor quoque magni ingenii, magnæq; eruditionis. & an. 1588. post mortem Milliarii Priamus Businellus Patauinus, Philosophus, & Medicus studiosissimus, & nemini modestia cedens. & an. 1598. post profectum Businellum Venetias medendi caussa, Iacobus Alexius, Doctor præstantissimus.

De

De loco tertio Iuris Canonici vespertini. Cap. L.

1585 AD Ius Pontificium vespertinum in tertio loco interpretandum adhibitus est Franciscus Niasius Patauinus, vtriusq. iuris peritissimus.

1590. Vbertinus Milliarius Patauinus in utroque iure & ipse excellentissimus.

De Nicolao Andronico Rectore. Cap. LI.

1583 NIcolaus Andronicus Tragurinus Rector Vniuersitatis studiosorum Philosophiæ, & Medicinæ antiquũ renouans institutum, ex quo Rectores Vniuersitatis explicare aliquid publice solebant, Meteora Aristotelis maximo studiosorum iuuenum concursu interpretatus est, iuuenis altissima mente præditus, & doctissimus, ac disertissimus, qui ad omnem laudis excellentiam progressus fuisset, si fortunatior extitisset: vsus est enim fortuna aduersa, propter quam prius in exsilium abire coactus est quam Rectionem finiuerit, de cæde cuiusdam Romani suspectus.

De restituto secundo loco Medicinæ Practicæ extraordinariæ. Cap. LII.

SEcũdus locus Medicinę practicæ extraordinarię an. 1579. fuerat quidem inter tresdecim explicationes S.C. dimissus. sed an. 1598. in personam Alexandri Vigontiæ qui tertium Patauinum tenebat, est restitutus.

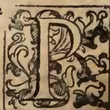
✶ *Finis Libri Tertij.* ✶

De

DE GYMNASIO PATAVINO ANTONII RICCOBONI Commentariorum Liber Quartus.

Variæ opiniones de correctione Kalendarij in Gymnasio Patauino pertractata. Cap. I.

1582 Eruulgata est correctio Kalendarij, ad quam in gratiam Summi Pontificis Gregorij xiij. à Senatu Veneto adhibitus in primis fuerat Iosephus Moletius Messanensis in hoc Gymnasio Mathematicarum disciplinarum Interpres, qui an. 1580. tabulas edidit Gregorianas. De huiusmodi correctione cũ fuerint variæ doctissimorum virorum opiniones, non erit ab re hoc in loco pauca quædam recensere. C. Iulius Cæsar annum ad cursum Solis aptauerat: vt esset trecentorum sexaginta quinque dierum, & quadrantis: volueratq. vt quarto quoq. anno vnus dies ex illo quadrante, seu ex illis sex horis existens, sexto Kalendas Martias interkalaretur. Compertum postea est in anno prętertrecentos, & sexaginta quinq. dies non superesse, vt putauerat Cæsar, quartam diei partem, seu sex horas, quæ spatio quattuor annorum diem vnum conficerent, sed fere quartam partem, cui aliquot minuta deessent. Itaq; à tempore Cæsaris vsque ad annum trecentesimum trigesimum primum, quo Nicena Synodus est celebrata, æquinoctium uernum, quod in diem vigesimum quinctum Martii inciderat, cum Christus humanam carnem assumpsit, per tres fere dies retrocesserat, & in diem vigesimum secundum Martii relapsũ erat. Quare ipsa Nicena Synodus, vt & præterito iam tempori, & parti aliquotæ futuri remedium adhiberet, verno æquinoctio diem vigesimum primum Martii assignauit. A tẽpore autem Cæsaris usque ad nostra tempora dicebant docti

viri

viri errorem factum esse quattuordecim dierum, ita vt tunc quidem æquinoctium uernum fuisset die vigesimo quincto Martii, demũ vero esset inter decimum, & vndecimum, ac dies quattuordecim adempti essent tempori futuro, & dati tempori præterito; exempli gratia quatuordecim priores dies Martii facti essent quattuordecim posteriores Februarii, & nomen vigesimi octaui Februarii dandum fuisset decimo quarto, quiq. vigesimus octauus Februarii nominaretur, decimus quartus Martii nominandus esset. Qui quidem error duplex fuit; alter, quòd anno naturali plus temporis datum est, quàm oportebat: alter, quòd cœptum est mutari nomen temporis aliqua ex parte; resq. eò progressura esse videbatur, vt Martius appellaretur nomine Februarii, Februarius nomine Ianuarij, Ianuarius nomine Decembris, ac reliqui similiter; aliquoq. annorum spatio, quamuis longo, tempora confunderentur, & uer in hyemem, hyems in autumnum, autumnus in æstatem relaberetur, diuinaq. mandata minus obseruarentur, certis temporibus obseruanda, & decreto Concilii Niceni non pareretur iubentis celebrari Pascha inter diem decimum quartum, & vigesimum primum mensis primi; deniq. præcepta multarum artium certos dies nominantium, tamquàm inutilia, contemnerentur, Agriculturę, Nauiculariæ, Medicinæ, aliarum huiusmodi. Quibus quidem incommodis cum mederi cuperet Gregorius XIII. Pontifex Max. omnes Principes Christianos per litteras rogauit, vt Philosophis, & Mathematicis suis huiusmodi dubitationem proponerẽt eximendam, rationemq. indagarent rei corrigendæ, atq. ad ipsum perscriberent, quò bona, & laudabilis fieri posset correctio. Ac alij quidem alia senserunt. Nec defuerũt, qui putarint, nihil amplius quidquam hac de re esse curandũ, nisi vt certo die, vel tempore pascha celebraretur, nec in eo celebrando error committeretur, quemadmodum antea factum est. In quibus Spero Speronius diserte disputauit, quẽadmodum annus naturalis pręcipua puncta quatuor continet, duo æquinoctia, vnum veris, alterum autumni, duoq. solstitia, vnum hyemis, alterum æstatis: ita in anno Christiano quattuor potissimum esse obseruanda, Conceptionem Io. Baptistæ mense Septembri, quæ respondet æquinoctio autumni:

tumni: Conceptionem Iesu Christi mense Martio, quæ æqui noctio veris: Natiuitatem Io. Baptistę mense Iunio, quæ sol stitio ęstatis: Natiuitatem Iesu Christi mense Decembri, quæ solstitio hyemis. Et rationem celebrandi Paschatis ducendā esse perpetuo à die conceptionis Iesu Christi, quæ solemniter die vigesimo quinto Martij commemoratur; ita vt illo die Dominico Pascha celebraretur, qui vel esset vigesimus quinctus Martij, vel vigesimum quinctum proxime antecederet, vel proxime consequeretur. cetera minime curanda, cū facili negotio distingui possent, vel tam longo temporis spatio euentura essent, vt nullam molestiam afferre posse viderentur. Et ad eos, qui argumentabantur, si pascha eo modo stabiliretur, fieri non numquam posse, vt in die Veneris ad celebrandam Iesu Christi perpessionem constituto sol naturaliter deficeret, vel Luna, opinionēq. ingeneraret, tunc quoq; lumen eo modo deficere potuisse, respondit eclipses, quæ in eo die Veneris naturaliter fierent, quamuis magnas, & admirabiles, numquam tantam habituras esse admirationem, quā tam illæ habuerunt, sed tales existimatum iri, quales eclipses alijs diebus factæ existimarentur. Alij censuerunt, vt inter ceteros Matthęus Macinus, & is, cui huius contemplationis negotium Senatus Venetus dedit, Iosephus Moletius, si tantum cogitaretur de corrigendo errore Paschatis celebrandi, cum æquinoctia parum sint stabilia, satis esse æquinoctiū veris ab aliquo perito obseruari, ac patefieri, dieq. dominico post plenilunium, quod æquinoctium vernum sequeretur, pascha celebrari. nam, si dies dominicus caderet in plenilunium, non deberemus eo die pascha celebrare, ne cum Hebræis conueniremus, ipsum Pascha in die plenilunij celebrantibus. Sed, si omnibus incommodis remedium adhibendum esset, & vterq; annus corrigendus, tum naturalis, quo Sol ab vno puncto ad idem punctum motu sibi à natura dato perducitur, tum ciuilis, quo annum naturalem ciuitates dimetiuntur, dum dies, & noctes, quas efficit sol toto suo per Zodiacū curriculo dinumerant, & ita corrigendus, vt ambo pari gradu progrederentur; cum æquinoctium veris tempore Conceptionis Iesu Christi fuerit die vigesimo quincto Martij, & nūc sit inter diem decimum, & vndecimum Martij, quattuorde-

cim dies detrahendos esse, diemq. vigesimum quartum Martij ad decimum eiusdem reducendum, ac diem vigesimum quinctum ad vndecimum. De modo autem reducendi tres fuerunt opiniones: quidā enim existimarunt huiusmodi subtractionem duorum spatio annorum faciendam esse, vt septē menses, qui in anno vnum, & triginta comprehendunt dies, in ijs duobus annis tantum triginta dierum essent: alij vero putarunt talem subtractionem in sex, & quinquaginta annis cōmode fieri posse, omissa interKalatione: is autem, qui modo nominatus est, Iosephus Moletius consuluit, vel vt principiū Ianuarij inciperet à die decimo octauo Decembris, vel vt decimus quinctus Februarij nominaretur primus dies Martij; & in futurum idem opinatus est cum eo, quem superius nominauimus, Matthæo Macino, peritum aliquem Astrologum constituendum esse ad ęquinoctiorum obseruationem; cumque inueniretur in anno aliquo æquinoctium veris distare viginti quattuor horis à die iam constituto vigesimoquincto Martij, tunc proximam sequentem interKalationem diei bis sexti esse prætermittendam. Ita Patauij hac de re iudicatum est. In alijs vero vrbibus alij aliter iudicarunt, vt quidam decem tantummodo dies demendos esse dicerent: non nulli pauciores. Ex quibus inter se diuersis, discrepātibusq. sententijs Romę, vbi à summo Pontifice constitutus fuerat doctissimorum virorum ad emendationem Kalendarij cœtus, qui cognitis, & perspectis aliorum opinionibus illud statuerent, quod melius ipsis videretur; ea tantum probata est, quę inter extremas extitit media; propterea quod & annus inęqualis deprehensus est, & vera eius quantitas hucusq; à nemine indagari potuit. Sed, quęnam hæc media quantitas, & cur in Kalendarij restitutione ea potius fuerit recepta, breuiter explicemus. Annus enim Solaris, ciuilis, seu popularis, & communis constat ex integris diebus trecentis sexaginta quinque, qui si per mēses numeretur, duodecim menses complectitur: si per hebdomadas, duas, & quinquaginta hebdomadas, & vnum amplius diem continet. Hic idem annus cum est bissextilis, dies trecentos sexaginta sex habet, & eodem numero mensium, & hebdomadum comprehenditur, ita tamen vt vltra hebdomadas duo dies supersint. Annus vero Solaris Astronomicus

iuxta

iuxta eos Astronomos, qui Hipparchū antecesserunt, & eos, quorum consilio Iulius Cæsar Dictator sui anni ciuilis quantitatem constituit, dies trecentos sexaginta sex, horas sex, & aliquot horarum minimas fractiones cōtinet, vt legitur apud Ptolemęum libri tertij Mag. Com. capite primo, & apud Dionem historicum libro quadragesimo tertio. At secundū hāc anni magnitudinem opus esset singulis mille quadringentis sexaginta vni annis fere diem vnum interKalarem extra ordinem addere, vt ratio illarum fractionum haberetur. Verum hæc anni quantitas ab omnibus Astronomis reiecta est, tamquàm falsa: quia non sumitur ab intersectionibus æquinoctiorum, & solstitiorum, sed à stella fixa ad eandem stellam, quæ in Zodiaco ad motum sui orbis mouetur. Ptolemæus autem annis post Iulium Cæsarem circiter centum octoginta anni solaris obseruans magnitudinem comperit esse dierum trecentorum sexaginta sex, horarum quinque, minutorum quinquaginta quinque, secundorum duodecim; quą quidem ratione necesse fuisset quibuslibet trecentis annis diem vnum interKalarem omittere. post hos vero Albategnius Arabs obseruauit anni solaris magnitudinem fuisse dierum trecentorū sexaginta quinq;, horarū quinq;, minutorū quadraginta sex, secundorum viginti quattuor; iuxta q̄ vnus dies interKalaris in annis centum, & sex, omitti deberet. Alphonsus præterea Rex Hispaniarum ex obseruatione Astrologorum sui temporis anni solaris magnitudinem posuit dierum trecentorum sexaginta quinque, horarum quinque, minutorum quadraginta nouem, secundorum sexdecim, adeo vt in annis centum triginta quattuor fere dies vnus inter Kalaris omittendus esset. Denique Nicolaus Copernicus nostri temporis diligens obseruator suas ipsius obseruationes cum priscorum comparans obseruationibus affirmauit anni magnitudinem inæqualem esse, ita vt quibusdam sæculis sit maxima, quibusdam minor, aliquibus minima. Iccirco in anni quantitate dixit esse anomaliam. Cum igitur hac de re tanta varietas deprehenderetur, ea quantitas tamquàm media in Kalendarii restitutione recepta est, quę dies trecentos sexaginta quinque, horas quinque, minuta quadraginta nouem, secunda sexdecim cōprehendit ex Alphonsi constitutione, ex qua singulis quadringentis

X 2 gentis

gentis annis tres dies interKalares omittendi essent. Hac autē interKalandi ratione adhibita vernum ęquinoctium ad diē vigesimum primum Martii, in quo à Sanctis Patribus Concilii Niceni fuit collocatum, & ad quem à Gregorio xiii. iterum est restitutum, videtur posse perpetuo conseruari. Quamobrem communis sententia fuit Romæ in Kalendarii emēdatione, vt æquinoctium ad diem vigesimum primum Martii reduceretur, idq. per ablationem decem dierum semel faciendam: & ad euitandum errorem æquinoctii in futurum singuli tres centesimi anni sine interKalatione diei bis sexti relinquerentur, quartus vero centesimus annus bissextilis efficeretur. Itaq. statuit summus Pontifex, vt illi decem dies demerentur, & pro die quincto Octobris decimus quinctus nominaretur, atq. ab eo numerationis progresio fieret. Quod statim effectum est. Hanc uero correctionem qui non accepe runt, fiet, ut quandoq. eodem die dominico celebrent pascha cum iis, qui acceperunt: quandoq. diuerso; nimirum eodem, si plenilunium fiat iuxta veterem dinumerationem post diē vigesimum primum Martii vsq. ad quinctum, vel sextum Aprilis: diuerso autem, si iuxta eamdem dinumerationem eueniat plenilunium post diem decimum Martii vsq. ad vigesimum primum Aprilis.

Controuersia Antonij Riccoboni habita cum Carolo Sigonio de consolatione edita sub nomine Ciceronis. Cap. II.

1583 EDita est Consolatio sub nomine Ciceronis; quam cum ego legissem, simulatamq. iudicassem, scripsi hac de re sententiam meam ad Hieronymum Mercurialem, qui eam scire auebat, Tantum scilicet abesse, ut existimarem eam Ciceronis esse, vt ne Ciceroni quidem congruenter, tū rerum, tum verborum habita ratione fictam arbitrarer; coniecturasq. meas primum de rebus, deinde de verbis ea Epistola expressi, quæ peruulgata est. Has autem coniecturas vt refelleret Carolus Sigonius Mutinēsis Humanitatis in Bononiensi Gymnasio explicator, cui ego & Venetiis, & Patauii operam dederam, duas scripsit orationes, easq. ad me misit cum his litteris Italico sermone perscriptis. Placet enim quasdam litteras & Sigonij, & meas, & aliorum quorundam hac

hac ipsa de re exaratas his meis Commentariis inserere; quas qui non amabunt, præteribunt: cuilibet enim liberum est paginas aliquot transilire.

Carolus Sigonius Antonio Riccobono. S. D.

CVm edita est Consolatio Ciceronis, rogatus, quid de ea sentirem, litteris sententiam meam cõsignaui, multas adducens coniecturas, quibus ea Ciceronis esse mihi videbatur, in quibus illa præcipua est, quòd fieri non posse arbitror, vt ex recentioribus ullus efficere tantum queat. Cumq. iudicium meum peruulgaturus essem, ecce mihi allata est epistola quędam tua, qua eam Ciceronis non esse contendis, sed alicuius indocti recentioris. Quamobrem, vt meam ipsius opinionem defenderem, iam omnibus patefactam, tuas soluere coniecturas coactus sum, inuitusq. à te dissensi. quod feci, quàm potui, modestissime, vt facile perspicies. Te autem rogo, vt non meam voluntatem à tua, sed solum opinionem dissidere arbitreris. Nihil enim umquam minus libenter feci, quàm hoc, tua vnius caussa. Sed cogitaui tibi in tua Rhetorica nequaquam molestum fuisse à me ipso discordare, & quantum in te fuit, meam conuersionem, ut obscuram, & minus idoneam euertere. de quo tamen, vt uidisti, numquam conquestus sum. Itaque in re minoris momenti te minime læsum iri mihi ipse persuadeo: cum pręsertim pleriq. litterati à tuis partibus sint. Hoc tractaui argumentum tamquàm παράδοξον: cum tamen rationes meæ minime παράδοξοι mihi videantur. Quid senseris, libenter intelligam. Vale Bononia. 7. Kal. Octobris. 1583.

Cum primũ has litteras accepi, eis respondi adhunc modũ.

Antonius Riccobonus Carolo Sigonio. S. D.

ILlud scriptum meum Hieronymo Mercuriali dedi, prius quàm Consolationem istam à Francisco Vianello editam esse, tuoq. iudicio Ciceroni tribui intelligerem. nam, cum semper tua probauerim, tamquàm alumnus disciplinæ tuæ, maluissem (vt aiebat Cicero de Platone) tecum errare, quã cum tam multis aliis recte sentire. Quòd autem opus tuũ ad me mittere grauatus non sis, tibi gratias ago. Neque apud

me

me necessaria erat tua ipsius excusatio , quòd mihi scriptis tuis aduersatus esses: cum hæc inter se minime pugnent, vt amici inuicem simus, & de litteris aliquo modo dissideamus: etiam si, vt verum fatear, numquam mihi in mentem venit à te discordare, nisi nunc, & quidem perinuito. Quòd, si Rhetoricam Aristotelis conuerti, id feci, non ut tuam euerterē (quemadmodum conqueri videris) tamquàm obscuram, & minus idoneam, qua vti numquam desii ex eorum arbitrio, qui priuatim mihi operam dabant, vt Hieronymi Velleii, Paulli Gualdi, Hieronymi Ancatani, nobilium Vicetinorum, aliorumq. complurium: sed, quoniam eam publice explicaturus, cum ad eos, quibus munus delatum sit in aliquo publico gymnasio docendi litteras Gręcas, & Latinas, pertinere censeam aut verba ipsa Græca interpretari, aut suam ipsorum conuersionem explicare, id commodi sum secutus, ut eam à me cōuersam ederem, qua nimirum in Latina vterer explicatione. Quamobrem mihi valde molestum est, id tibi animi fuisse; tantumq; abest, vt eo ipso, quod nunc fecisti, me læsum esse censeam, ut potius propter oblatam mihi occasionem tam multa videndi multum tibi debeam. Et quoniam nihil dum tui rationibus mihi persuasum est, quæ quidem, dum argumētum tractant παράδοξον, si non tibi, ac certe aliis παράδοξα possunt videri, fieri sane potest, non ut pertinacem illum, & garrulum, quem exprimis, præ me feram, sed vt, à quo soleo, discam, vt cito alias dubitationes tibi dissoluendas proponam; affirmans interim id, quod verissimum est, me tibi quidē doctrina, & eloquentia cedere, numquam vero modestia cessurum. Vale. Patauio, 7, Id. Octobris, id est, eo ipso die, cum tuas accepi, 7, Kal. Octobris datas. 1583.

M. Antonius Muretus Antonio Riccobono. S. D.

NOstra quidem non instituta, sed iam inueterata amicitia postulare non nullam mutuam litterarum salutationem videtur. Quando autem tu hoc muneris obire primus vereris, non desinam ego aliquid ad te scribere; tibiq. elegantissimum opusculum gratulabor, quod merito peruulgasti, vt asininam illam Consolationem sub nomine Ciceronis falso editam esse omnibus patefaceres; de qua ego multis ante die-

bus

bus idem prorſus iudicaueram, quod & tu iudicas: gauiſusq. mihi ſum, quod mecum ſenſerit vetus alumnus diſciplinæ meæ, qui quidem verum eſſe illud prouerbium oſtendit, πολλοὶ μαθηταὶ κρείττονες διδασκάλων. Hoc tantum intereſt, quòd ego, quid ſentirem, apertiſſime dixi: tu vero cautius, & modeſtius egiſti. Id quod valde probo. Librum tuum à viro quodam omni reuerentia digniſſimo, mecum omnibus amicitiæ vinculis coniuncto, mutuatus ſum; eumq. legi incredibili mea cum voluptate; maxime vero cum te mihi plurimum ea in re tribuiſſe animaduerti. Quamobrem multum me tibi debere confiteor: &, quantum potero, ſatisfaciam. Sed hoc hactenus. Has tibi litteras dabit Abbas Centellius mihi amiciſſimus, & omnibus de cauſſis digniſſimus, qui ab honoratis viris ametur, charus habeatur, magnifiat, probus, litteratiſſimus, benigniſſimus, vno verbo abſolutiſſimus. Ei perſuaſi me apud te poſſe omnia; vnamq. meam commendationem ſatis eſſe ad conficiendam ipſi ſummam tecum familiaritatē. Nollem mendax videri. Sed, vt verum fatear, expectabo, dum maximas mihi gratias veſtrum vterque agat, quòd veſtræ conciliator, quaſiq. προξενητὴς fuerim amicitiæ: tantus erit fructus, quem alter ex alterius percipiet conſuetudine. Tuus totus ſum: &, quæcumq; occaſio tibi gratificandi mihi oblata fuerit, eam libentiſſime arripiam. Deus te incolumem, florentemq. conſeruet. Roma Menſe Decemb. 1583. Sic Muretus vulgari ſermone, quem ego Latinum feci.

Dominicus Fontanella Spilimbergius Ioanni Bonifacio, ciui Rhodigino, & Patauino, I.C. Oratori, & Hiſtorico Clariſſimo. S. D.

MAle ſane exiſtimauit de ingeniis noſtri temporis Sigonius, vir ceteroquin oībus animi ornamentis inſtructiſſimus, cum ex tanta hominum multitudine, quos multis in ciuitatibus non minus doctrinæ laudibus florere videmus, quam eloquentiæ, arbitratus eſt inueniri poſſe neminem, qui bonarum artium ſtudioſis fucum factum, & adulterinam Ciceronis Cōſolationem pro vera ſuppoſitam eſſe animaduerteret Nam, ſi Papirii Frater Seruius, de quo eſt apud M. Tullium, frequenti, atq. diligenti poetarum lectione effecerat, ut dicere poſſet, hic verſus Plauti non eſt, hic eſt: quomodo tot ueri

illuſtres, qui Ciceronis tum verbis, tu m ſententiis notandis aures habent tritiſſimas, non verſum vnum, aut alterum, ſed totum volumen Ciceronis vel eſſe, vel nō eſſe intelligere nō ualebunt? Ego quidem ceteris in rebus Sigonii prudentiam numquam deſideraui, nunquam iudicium: hoc tamen in negotio vtrum illi ex his defuerit, neſcio; alterutrum certe defuiſſe res ipſa indicat. nam, ſi non ita ſenſit, vt ſcripſit, ſed ingenii viribus fretus cauſſam etiam iniquiſſimam viris omnibus eruditis probare ſe poſſe ſperauit, defuit prudentia: ſi, quod Ciceronis numquam fuit, Ciceronis eſſe credidit, defuit iudicium: niſi forte verum ſit, quod vulgo iactatur, ipſū eſſe auctorem huius Conſolationis, non Ciceronem, & propterea in ſcribendo laborare, vt, aliena dum videtur tueri, cō mendet ſua. Sed, quemadmodum Cæſar Auguſtus impurum quendam hominem, qui ſe Octauiæ ſororis ſuæ filium eſſe fingebat, imprudentis mendacii conuictum remo publicæ triremis iuſſit alligari: ita Riccobonus noſter Conſolationem iſtam, quæ ſe in nobiliſſimam Ciceronis familiam inſerere auſa eſt, ſuorum ſcriptorum ſtylo, tamquam pugione fractam, & cōſauciatam, cunctis doctorum virorum ſuffragiis, vel ad ſalſamenta conueſtienda, vel ad perpetuas tenebras damnandam curabit. Vale, & hæc diſticha lege Ioannis Cratonis trium Imperatorum Conſiliarii Medici.

De Libello, qui M. Ciceronis nomine de conſolatione apparet, ad Antonium Riccobonum.

Se ſimilem ſcriptor Ciceronis forte putauit:
Non erat huic ſimilis: ſimia crede fuit.

Ad eundem.

Non ſimilis magno Ciceroni: ſimia certe eſt:
Attamen hæc magnos fallit amice viros.

Ad Carolum Sigonium.

Deſine. confiteor Ciceronem, Carole, tantum
Ingenio, eloquio te ſuperare tuum.

Ad Eundem.

Si tibi ſeria res agitur, cur ludere pergis?
An dignum cenſes hoc grauitate tua?

Patauii Menſe Decembri. 1583.

Ad

Ad duas orationes Sigonij quattuor rescripsi disceptationes; quarum prima vniuerse refellit Sigonij reprehensiones: altera eas singulas refutat, quæ de rebus allatæ sunt: tertia agit de verbis: quarta ad ea, quæ in priore meo iudicio prope rans scripseram, alia multa adiunxit, maximi, vt puto, ponderis, & momenti. Quas disceptationes misi eodem tempore ad Muretum Romam; & ad Sigonium Bononiam, cum litteris, quæ hic adscribentur, vna cum eorum responsis, à me latine conuersis.

Antonius Riccobonus M. Antonio Mureto S. D.

CVm multos abhinc annos Venetijs te in ædibus Fratrum Minorum publice docentem diutius audiuissem, desiderio incensus eram, vt quam tecum tunc iunxi amicitiam, & iniui familiaritatem, per litteras renouarem: sed, cum huiusmodi renouatio maius quiddam postulare, quàm ipsam litterarum significationem videretur, expectabam, dum mihi daretur facultas Romam veniendi, te visendi, arcte complectendi, studiose alloquendi, & apud te memoriam eius temporis replicandi, cum me, alijsq. plurimis audientibus, quorum multitudinem amplus vix capiebat locus, libros Ciceronis de finibus, orationes Catilinarias, Tusculanas disputationes, oratorias partitiones, Olynthiacas orationes Demosthenis, aliaq. quàmplurima explicasti; meq. dignum fecisti, qui tecũ mea studia priuatim communicarem, qui Satyras ad imitationem Horatij conscriptas, & orationes, aliasq. lucubrationes meas tibi dijudicandas ostenderem, qui tua grauissima, & iucundissima vterer consuetudine. Tantisper autem, dum venire Romam cogitabam, non desinebam tuas maximas laudes tum publice, tum priuatim deprædicare: exquisitam librorum tuorum doctrinam, singularemq. elegantiam celebrare: admirabilem illam, ac prope diuinam eloquentiæ tuæ vim crebris sermonibus commemorare: tuis ad immortalitatem fixis vestigijs in tradenda veteri eloquentia ita insistere, vt alumnum me esse disciplinæ tuæ gloriaret: qui Patauium veniebant, & amici esse tui dicebantur, amicos meos habere; eaq. potissimum de caussa, quantum possem, fouere, adiuuare, ornare, quòd in numero essent amicorum tuorum. Cuius

animi mei in nomen tuum mirifice propensi cum alij multi idonei testes esse possunt, tum in primis Richardus Esius Belga, non eleganti solum ingenio, sed eximia etiam doctrina, & summa litterarum Græcarum, & Latinarum cognitione, maximaq. probitate, & suauissimis moribus ornatus; cui singulariter tui obseruantissimo, rerumq. tuarum laudatori numquam defesso illud promptissime confeci, vt primum Venetijs, deinde Vicetiæ, vbi nunc est, honestissima conditione publice doceret; quemq. ita amo, & mei amantem esse gaudeo, vt eo amiciorem habeam neminem. Nunc, cum tali patrono egeam, qualem esse te omnibus compertum est, diuturno silentio, quo tecum vsus sum, finem imponendum existimaui; teq. etiam, atq; etiam rogandum; primum, vt contentus sis, me tua vsum esse auctoritate de consolatione edita sub nomine Ciceronis, quam vir eruditissimus Latinus Latinius ad Io. Vincentium Pinellum scripsit exercitationem iuuenilem, & parui faciendam à te iudicatam esse: deinde, vt cum meis partibus fauere cœperis, pergere ne graueris, maxime apud potentissimum aduersarium, qui me vel viuum ad inferos amandare conatur. Ad te autem mitto exemplar defensionis meæ, in qua non nulla, quæ imitatori Consolationis obieci, à te ipso didici, & inter cetera obscenum illum litterarum cō cursum, qui turpissimam feminarum partem denotat. quod vitium quamuis à Cicerone valde reprehensum ita defendit Sigonius, vt in id sæpe incurrat. Sed suum cuiq,. Vale, meq. vt ab hinc tot annos amare cœpisti, ama, & protege. Patauij. Kal. Decembris. 1583.

M. Antonius Muretus Antonio Riccobono. S. D.

HEri vesperi mihi redditæ sunt litteræ tuæ cum altero iudicio de Consolatione consolationis penitus indigente, qđ cursim legi. Miror autem Sigonium in hunc quasi labyrinthum ingressum esse: initioq. mihi persuadere non poteram, eum serio agere, quoad vir quidam grauissimus, & religiosissimus eius ad me misit orationes, quarum inscriptionem tantum vidi: statimq. eas remisi, vt omnem occasionem omnibus præriperem petendi à me, quid de ipsis sentirem. Nolo enim eum lædere: & nolo contra animi mei conscientiam lo

qui.

qui. Quod attinet ad librum de Consolatione, siquis adolescentulus exercendi ingenij caussa eum confecisset, cuiusmodi erant exercitationes illæ, τίνας ἂν εἴποι λόγους ὁ δεῖνα, εἰ ὁ δεῖνα, quę leguntur in Theone, Aphthonio, alijsq. consimilibus, laudarem eum, & errata corrigens cohortarer, vt pergeret ad litterarum studia incumbere. Sed, vt quis velit omnes ad credendum inducere rem tam ineptam, insulsam, nulla grauitate præditam, errorum plenam ad Grammaticam pertinentiū, male compactam, maleq. contextam Ciceronis esse, mihi omnium maxime ridiculum videtur. Lutetiæ scripsit ad me consiliarius quidam Regis, vir doctissimus, mihiq. amicissimus, illos omnes viros doctos hac de re ita ridere, vt fere in his partibus risus audiri possit. Equidē tibi consulo, vt omne genus fugias Robortellismi, nisi videas te plus nimio lacessitum. satius fuerit hæc omnia sopiri. Semper te amaui, & amo, tibiq. gratificabor, quæcumq; mihi occasio oblata fuerit. Vale, cumq. ad Richardum Esium scribes, eum meo nomine persaluta. Romæ. pòstridie Id. Decembris. 1583.

Antonius Riccobonus Carolo Sigonio. S. D.

VT te remunerer quàm simillimo munere, pro duabus orationibus, quas ad me misisti, quattuor disceptationes ad tuum παράδοξον rescriptas mitto. Quibus illud addi potest, (vt ea gloria contentus sis, quam in defendenda hac re contra meam, atq; adeo etiam, vt tu ipse confessus es, communē doctorum virorum opinionem tibi adhuc comparasti, neq; vlterius præclaras ingenii, atq. industriæ tuæ vires aduersus famam, atq. existimationem eius, qui te fecit semper plurimi, exerceas) quòd si fides habenda est testimonio eius ipsius Francisci Vianelli, qui Consolationem istam edendam tradidit, potest id verum videri, quod in prima disceptatione mea ab aliis multis, non à me existimari dixi. Cū .n. editum est primum de ea iudicium meum nescientis eam rem aut ad te, aut ad Vianellum pertinere, narrauit mihi vir quidā grauissimus, & clarissimus, post disceptationes meas iam Typographo traditas, atq. imprimi cœptas, & quidem narrauit præsente, & admirante Bernardino Petrella Logicę facultatis in hoc gymnasio Explicatore, ipsum Vianellum interrogatum, an ipse ta

em Consolationem contra me defensurus esset, respondisse, eiusmodi defensionem non ad se, sed ad eum, qui librum Cõ solationis edendum ad ipsum miserat, Carolum Sigonium attinere. Itaq. id verissimum esse apparet, quod in mea expres si disceptatione, huiusmodi librum è domo Sigonii exiisse; etiamsi eum præter spem tuam inuentum, in epistola ad Illustrissimum Principem Ascanium Columnam; & ex improuiso tali indice insignitum ad te præclari muneris loco delatum esse, in prima oratione tua finxisse videaris. Vt, cum adhuc omnia in eam partem accipi possint, vt ingenium, atq. industriam tuam in paradoxo, quemadmodum tu in litteris ad me datis appellasti, defendendo exercueris, si vlterius progrediaris, rei, quę tua ipsius sit, nimium, & plus nimio amans videri queas. Adhuc enim persto in prima sententia mea, etiamsi è domo tua profecta consolatio esset, tamen tuam esse non posse, propter multos, magnosq. errores, quos in ea re pertos tibi viro doctissimo, & disertissimo numquam tribuerem. Quæ caussa fuit, cur non solum meam, sed etiam tuam ipsius caussam me suscipere existimauerim, vt eam maculam, quę penitus iam insederat in tuo nomine, quòd ipse talè con solationem talibus erroribus refertam composuisses, me simul defendens delerem. Quòd si diutius librum protexeris, nullosq. errores non dicam Cicerone, quem credo iam ab ista suspicione liberatum, sed te ipso indignos, in eo esse mihi persuaseris, non verebor eum tamquàm tuum deprædicare, meq in hac re quoq. tuis partibus, quas semper alias secutus sum, aggregare. Alioqui, quemadmodum mihi abste lacessito mea ipsius caussa tuenda fuit: sic tibi etiam, atq. etiam cũ clara diuini numinis contestatione affirmo, me manibus, & pedibus laboraturum, ne me grauissima tua opprimas auctoritate, meæq. famę, atq. existimationi, si quam habeo, vllas tenebras offundas, quippe qui non facile cedere à te didicerim, præsertim cum pro veritate propugnaiur, quam omnibus esse gratiis præferendam verissime conscripsi. Non nego tamen me maxima mea cum molestia à te dissentire; quiq. semper antea Sigonianus fuerim, & me alumnum esse disciplinæ tuæ professus sim, nunc in partibus minime esse Sigonianis. Verum excusari debeo, quòd aliter facere nõ possum; idq.

idq. lætiori sum aggressus animo, quòd tu ipse mecum sentire plerosq. viros doctos affirmas. Itaq. præpotenti Deo gratias ago, quòd si rationes meæ minus probabũtur, at certe cõclusio ipsa uera existimabitur, etiamsi fortasse rationes, quibus vsus sum, nec tibi, nec aliis contemnendæ sint. Vtcumq; se res habeat, omnibus aliis in rebus tuus ero, tuiq. nominis studiosissimus, quemadmodum semper fui. Vale. Patauio. Mense Decembri. 1583.

Carolus Sigonius Antonio Riccobono S. D.

ACcepi librum tuum, id est, defensionem alteram de Consolatione; statimq. legi. Iam tecum agam libere, vt debeo: Tuam equidem laudaui industriam: sed duabus læsus sum rebus; altera, quòd me nominaueris, qui à me nominatus non fueras: altera, quòd præter caussam nulla adductus necessitate me interdum pupugeris, quòd ego aduersus te non fecerã: & earum rerum vtramq. optime poteras prętermittere. Totã etiam primam partem potuisse reticeri arbitror; quæ differit, meus ne sit liber, necne, nõnullosq. nominat, qui mecũ de te merito conqueri poterunt. Verumtamen, quando factum infectum reddi non potest, affectum omnem dimitto; &, quẽadmodum semper tuus fui, ita ẽẽ posthac volo, neque hanc molestiam mihi allatam curare; atque si tu, vt scribis, Sigonianus esse nolueris, ero ego, vt semper fui, Riccobonianus. Responsum dare huic libro non placet, non quòd ei minime possit responderi, sed quia, si ego nominare te voluero, vt tu me nominasti, & in respondendo par pari referre, sine dubio te læderem, hocq; nolo efficere, quia efficiendi caussam non habeo, nec vmquam tale mihi accidit consilium. Præterea chartam, & chalcanthum amplius hac ipsa de re consumere nihil aliud profecto esset, quàm impensam, & operam perdere, ac ridendi occasionẽ spectatoribus præbere. Equidẽ multa alia habeo; quæ magis me premunt, quàm hoc; primum sexaginta annos, quos non habui, nisi nunc: deinde curã aliquot operum typis imprimendorum de rebus longe diuersis, ita vt vix possis credere tempus mihi superesse ad aliud cogitandum. Optime fecisti, vt hanc Consolationem esse meam negares: sed ad id probandum falso vsus es argumento: nam, cum debe-

deberes argumentari, Non est Sigonij, quia ipse tantum non valet, argumentatus es, quia ipse plus valet. Id quod magis cupiditati, quam præ te fers, mei honorandi, quàm veritati acceptum refero. Quisquis eam inuenerit, minus recte agit, dum notum non facit, Quomodo inuenerit, hancq. totam non dirimit controuersiam, quæ quidem eò maior erit, quò tu magis in hoc libro deprimendo elaborasti. Nec fore arbitror, ut hoc iudicium nostris tēporibus finiatur. Interim vide, si qua in re tibi gratificari possim, meaq. opera vtere: tibi enim tā libenter seruiam, quàm qui libentissime, quemadmodum semper feci: nec uelis, vt hæc aliorum Consolatio nobis sit mœrori. Quòd si alicui ex responsionibus tuis cupias inter nos responderi, mihiq. id significaueris, non desinam tibi morem gerere; vt cognoscas me nulla ignauia cedere, sed tātum quia tecum contendere non libet, quem nimirum semper amaui, & semper amabo, nisi siquid mihi fuerit impedimento. & id, quod feci, etiam nimium fuisse confiteor. Sed iam priorem orationem confeceram, cum tuum mihi iudicium allatum est, & amicorum impulsu ad ea omnia respondi, quę iā contra fuerant dicta. Quando autem res satis probata esse tibi non videtur, excitauerimus saltē studiosos iuuenes ad illud perlegendum, quod fortasse minime legissent. Perfertur ad me Veronæ quendam esse, qui acerbe contra te scribit: sed puto id falsum esse, quoniam quinque abhinc menses scriptū suum editurus erat, idq. non fecit. Vale. Bononia IX. Kal. Ianuarij 1583.

Sigonius igitur his litteris dare quodammodo manus visus est; ad quem in hunc modum rescripsi.

Antonius Riccobonus Carolo Sigonio. S. D.

DOleo te illis duabus rebus, quas scribis, læsum esse; quarum quidem alteram feci potius, vt tuo ipsius nomine me honorarem, quàm te vt lęderem, cum existimare potuerim, me à te nominatum non fuisse, propter non nullam contemptionem, in re maxime nota, iudicio meo edito, & verbis ipsis, quæ scripseram, refutatis: alteram vero prætermittere nō poteram, si nolebam à nonnullis orationum tuarum aculeis me parum defensum existere. Quod ad primam partem attinet,

tinet, eam mihi tacendam non esse censui, vt ad præcipuum argumentum tuum responderem. Qua in re nescio, qui nam alius putare possit se offensum esse, præter eum, qui tam aperte de offensione conquestus est, etiamsi quàmmodestissime scripserim; qui cum fuerit is, cuius precibus tu scripsisti, nullo modo se nominari volebat: ego vero eum nominaui, primum vt à quadam eius querimonia iam vbiq; peruulgata me perpurgarem, fuisse eum à me inter librorum subiectores cõmemoratum: præterea vero vt aperirem, qui nam istum librum edidisset. Destiti tamen rem illam notam facere, quã ipse fortasse dicere non debebat, & de qua alias te certiorem feci; quòd affirmauerit, vt præsente Bernardino Petrella Logico Laurentius Massa vir à secretis Reip. Venetę mihi narrauit, non ad se Consolationis defensionem, sed ad eum, qui ipsam edendam misisset, Carolum Sigonium attinere; etiam si tu in tuis editis orationibus, & litteris, ignorare te, quomodo talis liber inuentus fuerit, profitearis. Gratias vero tibi ago, quòd cum ego aliquantisper molestus fuerim, me ipsũ defendere coactus, tu tamen à numero tuorum me minime excludas, vt semper fui, & semper ero, modo id tibi placuerit: quantaq. extitit molestia mea, quòd tantus vir contra me scripserit, tanta est consolatio, quòd nullam mihi amplius necessitatem mei ipsius defendendi afferre velis. Quod attinet ad argumentũ, quo illam Consolationẽ non esse tuã confirmaui, profecto plus valere vnã de orõnibus tuis censeo, q̃ decem huiusmodi libros. Illud vero mihi molestum non est, quòd quotidie maior hæc controuersia futura sit, nec de ea iudicium nostris temporibus finiri pósfit, cum ex contrariorum argumentorum inspectione, atq. solutione non mediocrem voluptatem percipiam, & sat habeam meam, qualiscumq. sit, sententiam aperire, nullam vim afferendo, vt quis eam sequatur. Cumq. tam benigne tuam mihi operam deferas, polliceor tibi ea me vsurum esse, quemadmodum soleo, nec effecturum profecto, ut propter istam consolationem ita me putes consolationis indigere, ut ad tuum auxilium q̃nq. non cõfugiã. Tametsi autẽ profiteris te inter nos ad meas defensiones responsurum, si ita velim: puto tamen melius fore, vt omnem dimittamus controuersiã, cum præsertim tu ipse

iudices,

iudices, quod verissimum est, nimium adhuc factum esse: nec mihi libeat à te dissentiendi accipere occasionem, cuius volo esse, quàm qui maxime; nec (quod ad me attinet) nostræ cursum, atq. progressionem amicitiæ ullo modo impediam. Hoc tamen mea quidem sententia cauendum est, ne facile maleuolis hominibus aures patefaciamus, qui falsa narrando solent odia proseminare; ideoq. quemadmodum ego nihil quidquam sum crediturus, quod prius à te mihi non fuerit declaratum: sic te etiam, atq. etiam rogo, vt, siquid perlatum sit, quod graue videatur, priusquàm aliquid contra me statuas, de eo me certiorem facias vt luce clárius ostendam, qui magis res tuas admiretur, quàm ego, & magis cupiat, se tibi memorem, gratumq. præbere, esse neminem. Quod scribis de illo, qui Veronæ contra me acerbum opus parat; tibi affirmo, si acerbe se gesserit, ipsum acerbe à me tractatum iri: scis ènim artem, quam profitemur, id boni continere, quòd se habens ad vtramq. partem sibi incuti metum non sinit. Me autem sperare iuuat, si, vt vni de discipulis tuis gratificareris, mihi itidem discipulo tuo molestus existere minime veritus es, te effecturum posthac potius, vt mihi satisfiat, quàm vt cõtra me adiumenta augeantur. Vale, & me ama, vt te amo, atq. obseruo, & amaturus, obseruaturusq. sum, donec viuam, nisi si quid mihi fuerit impedimento. Rhodigio postridie Id. Ian. eo ipso die, quo tuas accepi. 1584.

An. 1584. Renouauit Sigonius controuersiam de consolatione edita sub nomine Ciceronis contra fidem mihi datã. Sed, antequàm talis controuersiæ progressum exarem, libet ad notare litteras cuiusdam Sigoniani, quæ ad manus meas peruenerunt.

Iulius Iacobonius Carolo Sigonio. S. D.

PLane diuinasti. Quid tibi meum silentium excusem? Nempe subuerebar, ne, dum tibi soli obsequar, multorum sententiis obuersarer: siquidem vno ore doctissimi oẽs pugnant, inconsolabilem illam, vt sic loquar, consolationem Ciceronis esse. Haud clam te est, Sigoni doctissime, me primum omnium eos Bononię valde oppugnasse, qui illam Ciceronianam affirmabant; ita tamen, vt, cum tę aduersus me sentire viderem, tuo iudicio, quod semper fęci, vt debeo, plurimi,

minime

minime meum iudicium anteponerem. Scripserat in meum sensum Riccobonus; & quia praeclare, & quia mecum sentire videbatur, in sententia confirmor; nec propter te verbum au deo mutire; ita tua apud me attestario valet. Mox editis, à meq. perlectis duabus illis praeclarissimis tuis orationibus, q. bus non modo alios, sed te ipsum mihi superare videbare, scis, quàm me de priori pene sensu auocarim. palam istic tuarum laudum buccinator fio; tibi gratulatum venio, & praesens prę senti animum aperio meum; de quo nō minimam inijsse me apud te gratiam videbā; & iudicij mei laudes abs te eximias reportaui; quod quidem cum Croesi copijs, Crassiq. diuitijs comparo. Reuertor Romam, bene istic gesta Cardinalis mei Legatione; atq; vbi me, quod tua in animum meum scripta instillarant, alijs persuadere studeo; fabula tota plane vrbe sum; conuicijs vel ab meis amicissimis, ijsq. doctissimis viris oneror; &, quò minus me meae sententiae pęnitere ostendo, eò magis irridendi mei facultatem praebeo. Aduocatum adhibeo Papium: puto me summa eius doctrina, summaq. eloquentia munitissimam aduersantium arcem expugnare, nec proficio hilum. Ambo infantissimi appellamur, quòd infantissimi ingenij opus efferre rantopere laudibus contendimus. Vires nostrae debilitari incipiunt. quid quaeris? digito commonstramur medio. Neque vero animum plane despōdimus, scutumq. abijcimus: sed alter alterum, vt opinor, ac strenuissimi milites extructa acie solent, cohortatur; stimulosq. alter alteri incutit; pugnamus acriter. Ecce tibi Ricco boni quatruor, velut instructissimi exercitus, orationes; quibus aduersariorum animi elatiores fiunt; franguntur nostri; nec hiscere audere nos amplius; quinimmo, quos nostram in partem adductos omnino putauimus, qui tamen paucissimi fuerant, eos terg iuersari illico, ad aduersarios deficere, & priores aduertimus partes pertinacius defendere. Mittuntur abs te suppetię: vires iterum sumimus; &, quemadmodum fit, vt res dant se se, ita magni, atq. humiles sumus, nouo exercitu comparato, armis validioribus instructi, maioriq. vallo, atq. aggere communiti; pugna renouata confligimus: incerto tamen exitu, vel potius victoria desperata. Haec ad te, Sigoni, pauca è multis, ne tu me quasi inuicta caussa cōdemnes,

Z quòd

quòd nihil, posteaquàm abs te discessi, ad te litterarum dedi, perscribere volui. Actionum mearum, præter ipsum Papiũ, virum integerrimum, tuiq. amantissimum, & Nicolaum Sigonium tuum, testes habeo plurimos; quos necesse nunc cõmemorare non habeo. Scito me in ære tuo semper fore; & tuarum virtutum, nisi me optimum præconem agnoscam, perpetuum admiratorem profiteri. Vale. Roma.

Ac quas quidem Iacobouius suppetias à Sigonio Romam missas fuisse scribit, cõstat Dialogum extitisse inscriptum Accusatorem, seu de Consolatione Ciceronis; in quo ipsemet Sigonius mihi victoriam concedit conclusionis, etiamsi refellere rationes conetur, quibus probaui conclusionem; non omnes (nihil enim rescribit ad eas, quas ego quarta mea disceptatione complexus sum, maioris sine dubio ponderis, & momenti, quàm quæ refelli posse videantur) sed eas tantũ, quas in epistola ad Hieronymum Mercurialem expresseram. nam in hoc Dialogo apertissime confitetur, istam Consolationem Ciceronis non esse, quæ erat mea conclusio, sed incogniti cuiusdam scriptoris, quem ipse appellat nobilem, amicũm meũ, ingenio valentem, doctrina excellentem, bonitate, atq. innocentia præstantem, idest, vt quidam interpretabantur, Sigonium: ego vero non solum probaui in epistola ad Mercurialem, & prioribus tribus disceptationibus meis indoctum quẽdam fuisse, minimeq. Ciceronianum: sed etiam in quarta, ad quam Sigonius ne verbum quidem fecit, prorsus imprudentem, qui contraria, & repugnantia scripserit: prorsus Dialecticæ ignarum, qui absurde, & putide nonnulla concluserit: prorsus veteris historię inscium, qui non bene memoriã temporum replicauerit, non bene antiquitatis monumenta excusserit: & non modo parum Ciceronianum, sed etiã Grãmaticę ipsius ignarum. Misit igitur Sigonius talem Accusatorem suum in refellendis tantum prioribus cõiecturis meis insistentem, posterioresq. non attingentem, cum hac excusatione fidei non seruatę, à me latine conuersa.

Carolus Sigonius Antonio Riccobono. S. D.

NOn nullornm litteris perfertur ad me, non parum te conqueri, contra opinionem quòd scripserim tuam, iactareq.

req. non mediocriter tuum ipsius factum, quòd me viceris. Qua de re, vt vnique nostrum satisfiat, te volui facere certiorem. Equidem dixi, & scripsi Consolationem illam, non nullis rationibus existimari posse, Ciceronis esse, neminem reprehendens, qui contra sentiret. postea vero obiectiones tuas mihi soluendas esse cum existimassem, nequis eas fortasse contra me adduceret, respondi eis neminem nominans, & nihil quidquam scribens, quòd te lædere posse videretur. Idq. eò fidentius feci, quòd ne tu quidem à me dissentire veritus fueris in conuersione Rhetoricæ Aristotelis à te facta (quod tu ipse dicis) vt meam redderes meliorem: & quia noueram huiusmodi responsum meum aliquid honoris esse tibi allaturum. post editas vero orationes tuas scripsi multis de caussis nolle me vlterius progredi: sed, si aliquam solutionem cuperes, idq. mihi significares, me tibi gratificaturum. Iam, cum profitearis effecisse te, vt tacere coactus sim, mihi consilium accidit respondere, non ad nouas tuas obiectiones, quę mea parum intersunt, sed ad priores defensiones, nimirum ut intelligas non esse me amantem controuersiarum, sed eas præcidendi cupidum. Ac decebat quidē te ita rescribere, vt nullam mihi imponeres replicandi necessitatem, quemadmodum imposuisti, me tam sæpe interpellās ad respondendum obiectionibus tuis. quod scriptum meum, & quidem breuissimum, si tu refellere volueris, id tibi consilii dabo, vt, dum id feceris, me minime lacessas, ne alio modo tecum agere mihi necesse sit, posteaquàm me tibi omnia vides cencedere, quæ honeste possum. Consulam quoq., vt his litteris familiaribus uti desinas, quemadmodum cœpisti, in memoriam reuocans, quàm inhumanum sit, ut M. Tullius ait in secunda philippica, litterarum arcana peruulgare. præterea vero cōtumelię vocibus ne me appelles, præsertim non lacissitus, vt versutum, callidum, veteratorem, cum memineris Ciceronem in tertio officiorum affirmare huiusmodi nomina existere vitiorum. Qua in re ostendes maiorem te mihi honorem habere, quàm laudando, vt fecisti, & Hebræos quodammodo imitando, qui dicebunt, Aue Rex Iudæorum, & dabant ei alapas. Quod ego nolo facere, nec feci: cum tamen litteras hominum male in te affectorum acceperim, in

quarum non nullis verba hæc inter cetera valde te pungentia leguntur; Hoc vnum me angit non mediocriter, qui videam eloquentiæ parentem ab homine, dicam pace tua, qui latine nesciat, Latinitatis reum postulari, id quod est omnium absurdissimum, &c. Quod volui tibi notum facere, vt, si id ad aures tuas venerit, ne mireris: bonoq. animo sis, quòd ego erga te modestius ago, quàm tu erga me fecisti. In te autem positum est vel nostram frangere amicitiam, uel continuare in perpetuum, si tuum ipsius honorem seruaueris, nec offenderis meum. Nolui autem in respondendo amplius continuata vti oratione, vt quasdam dicendi figuras relinquerem, quæ te lædunt: sed breuissimam adhibui rationum collationẽ, quia tempus non suppetit, quod in his nugis nihil prorsus valentibus consumam. Vale. Bononia. xv. Kal. Febr. 1594.

Sic scripsit Sigonius: ego vero statim ei ad hunc modum rescripsi.

Antonius Riccobonus Carolo Sigonio S. D.

Litteris tuis ix. Kal. Ian. ad me datis, quæ, dum Rhodigii essẽ propter Iulium Cananium nuper Cardinalem declaratũ mihi allatæ sunt, statim respondi; idq. quod tunc scripsi, debere nos, si nostram conseruare amicitiam vellemus, diligentius cauere, ne maleuolis faciles aures prӕberemus, à te parũ seruatum esse comperio, qui tam facile tibi persuaderi passus es, me denuo conquestum esse, quòd contra opinionem meã scripseris, iactasseq. impudenter factum meum, quòd te vicerim, ac tacere coegerim. Id quod tam falsum est, quàm quod falsissimum. Etenim loqui non potui, te quieturum esse, nisi post acceptas tuas litteras mihi allatas Rhodigii postridie Id. Ian. eo ipso die, cum eis respondi: ac de eo certe locutus non sum, quòd rebus grauioribus occupatus essem, præsertim uero confectione orationis nomine patriæ meæ, quam quidem xv. Kal. Februarii habui, vt ex eius editione cõstat, eo ipso die, cum tu postremo ad me scripsisti. Rhodigii autem fui à decimo quincto Kal. Ian. vsq. ad vndecimum Kal. Febr. ita vt ante decimum quinctum Kal. Februarii ea loqui, quӕ scribis, Patauij non potuerim, vnde significas te nuncium accepisse: post vndecimum autem Kal. Febr. nihil dixi aliud, nisi velle te caussam nostram relinquere viris doctis diiudicandam

sine

fine aliis ſcriptis tuis: nec me iactaui, ut tibi perſuaſum eſt, vel potius vt tecum cogitaſti, & finxiſti: ſed modeſtiſſime id dixi, quod ex litteris tuis verum eſſe arbitrabar. Quamquam facile animaduerto te vno modo ſcripſiſſe, & aliter facere in animum induxiſſe, videlicet aut illi Veronenſi opitulari, quod quodammodo ſignificabas, aut directo contra me ſcribere, ſicut feciſti. Neque hoc uerisimilitudinis expers erat. Nam, ſi ſcripſiſti nulla tibi à me oblata occaſione, cur mihi perſuadere non debebam, te ſcripturum, qui illius meæ reſponſionis prætextum haberes? Neque uero dubitandum eſt, quin conqueſtus ſim tantum virum ſe mihi oppoſuiſſe, vt ſcilicet ſua auctoritate me viuum ad ſepulturam dares; quod etiam in editis ſcriptis meis confeſſus ſum: ſed id denuo non feci: multoq. magis mihi conquerendum eſt, quòd in mea inſiſtas offenſione. Neque eſt. quòd te excuſes ita, ut dicas te nomen meum non expresſiſſe: id enim contemptim feciſti, in re, vt aliàs dixi, maxime perſpicua, me nihilominus nominans in operis inſcriptione, ac mea ipſius verba refellens. Ac facis quidem, quod verum eſt, vt quodammodo confitearis te ulciſcendi mei cauſſa ſcripſiſſe, quia Rhetoricam Ariſtotelis conuerterim poſt uerſionem tuam. At dicas mihi, quæſo, cur non licuit Rhetoricam poſt te conuertere, quemadmodum tibi licitum fuit poſt Maioragium, Trapezuntium, alioſq. per multos? Vbinam te nominaui, vt læſerim? Si nominatim à Victorio, à Mureto, ab alijs diſſenſi, qui tamen ad animum non reuocarunt; cur Sigonius, cui maiorem habui reuerentiam, dum nomen eius reticui, occaſionem vrget vlciſcendi? Et vero mihi in mentem inijcis tua iſta offenſionis cogitatione tamdiu occultata, demumq. patefacta, & repetita eum te mihi amicum minime fuiſſe, quem profitebaris. Quòd ſi fingis quidem adductum eſſe te hac re minima, ſed altius accepiſti, & accipis mei inſectandi cauſſam, ab eo ſcilicet, quod non numquàm dixiſti, debere te odio habere Rhodiginos omnes, cum ab vno de Rhodiginis in facie vulneratus, & turpiter ſignatus fueris; inique agis, quòd morbo animi occæcatus minime videas, fuiſſe me ſemper tui ſtudioſiſſimum, omnibuſq. modis deditum, & quandoq; etiam contra inimicos tuos armatum, etiam ſanguinem per te effuſurum, & mortē

oppe-

oppetiturum, si opus fuisset. Tertia vero caussa, qua vteris, quamobrem contra me scripseris, illa est, vt mihi honorẽ habeas. Ego vero sentio, si mihi honorem habere voluisses, expressurum te fuisse nomen meum, & non contempturum, vt fecisti, maioremq. mei rationem in scriptis tuis habiturum, & non pro viribus laboraturum, vt omnes me amentem existimarent. Ac detulisti quidem operam tuam ad meas obiectiones inter nos dissoluendas: ipse vero rescripsi, nolle me ex eo capere occasionem tecum diutius controuersandi. Iã, cum fidem tuis litteris datam seruare non cures, manibus, & pedibus laborabo, ne me auctoritate tua magis opprimas: scribas modo, quantum velis: semper enim tibi respondebo, cum à te lacessitus fuerim, ita vt vltimus agendi locus mihi congruere videatur. Nec vllam tibi imposui rescribendi necessitatem: sed, posteaquàm statuisti non rescribere, aut maleuoli eam imposuerunt, quibus fidem habere non debebas, aut cupiditas quædam attulit, qua perspicio te mirabiliter ardere, conculcandi, & proterendi omnes, etiam quandoq; amicos tuos, immo, vt verius loquar, tui amantes, etiam in caussa iniustissima: cum tibi tamen satis esse deberet, confiteri me, vt libenter facio, esse te longe inferiorem. Pro consilijs autẽ, quæ mihi das, tibi gratias ago, quem esse cupidum honoris mei semper existimaui; ijsq. parerem, nisi ab eo, qui caussæ suæ seruit, proficiscerentur. Quod attinet ad primum, vt respondendo te minime lacessam: affirmo tibi tale fore responsum meum, quale video existere tuum perpetuum lacessendi genus. Quod ad alterum, vt litteris vti familiaribus desinam, profiteor tantum me eis non vsurũ, quantum pro me non fecerint; cum humanum sit vndiq, auxilia accipere, maxime ex ipsa rei veritate, quæ minime debet latere. Quòd conquereris appellatum esse te callidum, versutum, veteratorem, scito id euenisse, quia respondendum erat non solum illi tuo aculeo, & maledicto ludibrij pleno; Superbum istud aurium ne, an animi iudicium, & quæ sequuntur satis prolixe: sed etiam illi alteri; Graue profecto crimen, si verum sit: sed tamen multo grauius, si temere simulatum sit, quod me facillime demonstraturum esse polliceor. In odium igitur adducar, & simulator temerarius nuncupabor, nihilq. respondebo?

debo? Pace tua dixerim, non bene consulis. Quid autem dicere debebam; cum me tamquàm canem tractabas his verbis? Quid est, quòd huic Commentario tam acriter oblatrent? Præterea cum me repræsentabas omnis iudicij expertem in hunc modum? Quinetiam eandem partem vsq; adeo titubanter, ac timide tetigerunt, vt quo iudicio præditi sint, ne ipsi quidem sibi satis confidere videantur. Deinde cũ contra me Ciceronem ab inferis excitabas, tamquàm contra indoctum quempiam; & ratione prorsus carentem? Denique cum tam sæpe me illudebas, quamuis tui obseruantissimum? Has agendi rationes si dimiseris, mihi occasionem non offeres par pari referendi. Non enim (licet cupiam) ea, virtute me præditum esse sentio, quæ in Christo enituit, qui quidem dum crucifigeretur, dicebat, Pater ignosces illis, quia nesciunt, quid faciant: sed dum ullis viribus instructus ero, ipsis vtar, & quidem minus titubanter, & minus timide, quàm adhuc fecerim propter solam reuerentiam, atq. obseruantiã in te meam, contra omnes, quicumq. mihi molesti fuerint, idq. pro comperto habeas. Si vero tibi sunt litteræ quorundam non bene erga me affectorum; ne mihi quidem desunt Epistolæ nõ nullorum, qui male in te affecti sunt; atq. in vna de iis verba hæc inter cetera te pungentia reperiuntur; Ego quidem ceteris in rebus Sigonii prudentiam numquam desideraui, numquam iudicium: hoc tamen in negotio vtrum illi ex his defuerit, nescio: alterutrum certe defuisse res ipsa indicat. Nam, si non ita sensit, vt scripsit, sed ingenii uiribus fretus caussam suam iniquissimam viris omnibus eruditis probare se posse sperauit, defuit prudentia: si, quod Ciceronis numquam fuit, Ciceronis esse credidit, defuit iudicium, &c. Aliis autem litteris vsus non sum, nisi quæ contra illam Cõsolationem faciebant, non contra te: & reticui quoq. illud, quod affirmauit Vianellus, te eam edendam tradidisse; nec verum esse credebam, quod litteris Bononia missis ad me perlatum fuerat, dixisse te, dum ageretur, vtrum ad illas tuas orationes essem responsurus, nec ne; Si responderit, efficiam profecto, ut eum pæniteat. Quod mihi quoq. coram affirmatum est. Quoniam vero video, tametsi ais, tibi tempus non suppetere, quod in his nugis consumas, nihilominus contra

fidem

fidem mihi firmatam te tempus consumere: si efficies, vt me pęniteat, magno meo cum detrimento gloria cumulaberis. Neq. est, quòd iactes, agere te modestius, quàm ego egerim: profiteor enim me modestiorem fuisse, quàm tu fueris, maioremq. tui rationem, & maiorem tibi honorem habuisse, quã tu habueris, nec vmquam pupugisse te, nisi adductum punctionibus tuis. Putes modo, quod velis, & pergas facere, quod tibi placeat: spero enim me numquam reprehensum iri, tamquàm amicitiæ violatorem, quam tamen te decebat magis obseruare. Vale: Patauio. Nonis Febr. 1584.

Edidi paullo post Dialogũ sub nomine Defensoris, seu ꝑ primo meo iudicio aduersus secundam Caroli Sigonii accusationem. Scripsit quoq. in meam sententiam Iustus Lipsius Christophoro Plantino, & in Epistola ad Ianum Gulielmiũ, quæ est sexagesima sexta primę Centuriæ Epistolarum ad hũc „ modum; Agnosco stylum disiunctum, otiosum, lentum; & „ illam (audeo apud te dicere) Sigoneitatem. Idem tamen in Epistola ad Ioachimum Camerarium, quæ est Septuagesima quincta eiusdem centuriæ, reprehendit me, quòd non acriter, nec veris armis in Sigonium iuerim, & scribit ridendum esse hoc bellum, quod ipse appellat Italicum, quasi leuia sint illa, quæ ego notaui. Tamen, si legantur eius ipsius annotationes ad Plantinum perscriptæ, fortasse multo leuiores iudicabuntur, quàm ea, quæ ipse obieci, & longe pauciores, quàm quæ in isto libro poterant obseruari, & quæ ego obseruaui. Sed iste uir morbo animi laborat in nomen Italum & litteratos Italiæ, qui rident, & Lipseitatem non curant.

Fuit quoq. à meis partibus Ianus Gulielmius, qui Lutetiæ librum edidit aduersus Sigonium, probans multis argumentis non esse aut M. Tullii, aut satis dignam M. Tullio eam, quę illius nomine venditetur, Consolationem. Hic me nominat tamquàm eum, qui prior contra talem Consolationẽ, scripserim; etiamsi post epistolam ad Hieronymum Mercurialem, & quattuor orationes, & Dialogum hac ipsa de re cõscriptum quidam homo Iesuita in magno suo volumine speciosis pollicitationibus insigni, quamuis pulchræ inscriptioni parum respondente, & multis in locis parum latino, me dignatus non sit honore nominationis suæ, malueritq. ipsum

Ianum

Ianum Gulielmium celebrare quam me ipſum, qui fuiſſem auctor, & victor illius controuerſiæ. Sed hoc parum mea intereſt, cum tali honore facile carere queam, quippe qui diuino beneficio ad nonnullam hominum exiſtimationem proflu xi à fonte librorum meorum, non modo quos in hac controuerſia edidi, & quibus neceſſe habui me defendere à maledictis Nicolai Colonij de Epiſtola Horatij ad Piſones: ſed etiã aliorum ab ipſo Ieſuita ſimiliter non nominatorum, vt Commentarij in Vniuerſam doctrinam oratoriam Ciceronis, in quo multos patefeci errores Cypriani Suarij Ieſuitæ: Conuerſionis Rhetoricæ Ariſtotelis cum Paraphraſi: Commentariorum de vſu Rhetoricæ Ariſtotelis in qualibet materia: duorum voluminum orationum: libri de Hiſtoria cum fragmentis veterum Hiſtoricorum: conuerſionis Poeticæ Ariſtotelis cum Paraphraſi: conuerſionis Ethicorum Ariſtotelis cum Commentario; quibus præter hos commentarios de Gymn. Pat. fortaſſe Deo bene iuuante alia opera, & aliæ lucubrationes accedẽt, futuræ, vt ſpero, minime obſcuræ etiã ſine iſtius Ieſuitæ illuſtratione. Libet quoq; hic adſcribere Epiſtolam Ioannis Cratonis eodem argumento ſcriptam ad Hieronymum Mercurialem, & meam etiam ad ipſum Cratonem exaratam.

Ioannes Crato Hieronymo Mercuriali. S. D.

NOſtrum Riccobonum Bruti litteris offenſum eſſe doleo: & propemodum Scutellario iraſcor, qui ea, quæ elicere ſtuduit, & amice communicata accepit, non continuit. Dabit Brutus breui manus, neq; παραμυθητικὸν libellum Ciceronis eſſe amplius putabit. Andreas patricius nuper ad amicum, q illius iudicium exquiſiuerat, hos verſus ſcripſit;

Huic quicumque libro Ciceronis nobile magni
Impoſuit nomen, omnibus impoſuit.

Plane autem mecum ſentit Sigonium ex animo rem non agere, cum ſerio cauere ſtudeat, ne cognito auctore exiſtimationis iudicij ſui periculum ſubeat. Quas vero cauſſas habeat, cur hoc modo Riccobonum exagitet, ne diuinare quidẽ poſſum. Splendide quidem cum aduerſario certat, ſed in omnibus ecquod τεκμήριον? Mihi nullum apparet. Itaq;, quod nu

per ſcripſi, quieſcendum Riccobonio cenſeo, cum nemo doctus in Germania, vel Gallia ab eo diſſentiat. Quid cenſeat Lipſius, vidiſſe vos puto. Satis inclementer auctorem editionis tractat. Legi & aliorum ſcripta ἀνέκδοτα, quæ, cum illi ætatem in lectione Ciceronis contriuerint, magni, vt par eſt, facio. Certe συνήθειαν illam Ciceronianam ab hoc libro adeſſe, illis etiam, qui mediocriter in lectione Ciceronis ſunt verſati, apparet. Peto igitur, vt præſtantiſſimo Riccobono perſuadere ſtudeas, ne bonam cauſſam male agendam irritatus putet, & beneuolentiam amicorum negligat. Animaduerto Ioannem Michaelem Marcium Procuratorem ſingulari ſtudio iudicia de hoc ſcripto colligere. Quo animo hoc faciat, neſcio. Fortaſſe Scutellarius iſta explanare poterit. Vratiſlauiæ. XXI. Aprilis. 1584.

Antonius Riccobonus Ioanni Cratoni trium Imperatorum Conſiliario Medico, S. D.

EX ijs litteris, quas Hieronymus Mercurialis varijs temporibus à te miſſas mihi legit, cũ haud obſcura amoris erga me tui ſignificatione, incredibile in me deſiderium exortum eſt, in numerum amicorum tuorum me vt recipias. Idq. etiã lectis tuis poſterioribus litteris XI. Kal. Maias. ad eundem datis volui meis ipſius verbis tibi exprimere, ſimulq. affirmare, me plurimum benignitati, atq. humanitati tuę debere; primum, quòd non ægre tuleris, in controuerſia, quæ mihi eſt cum Carolo Sigonio, diuulgatum eſſe grauiſſimum teſtimonium litterarum tuarum, quod quidem ceteris, vt par erat, antepoſui: deinde, quòd mearum ſæpe rerum laudator fueris; quibus præclaris officijs tuis ſi illa ſingularis gratia addita fuerit, vt amor in me tuus obſeruantiam in te meam, quem admodum vehementer cupio, agnoſcat, meq. inter amicos tuos enumeres, næ merito gaudebo, tali, tantoq. amico auctus; & ad plurima, quibus Mercurialis me obſtrinxit, beneficia maximum acceſſiſſe cumulum confitebor, talis, tantiq. viri amorem per eum adeptus. Quod ad ipſum ſcribis de ijs litteris, quibus per totum terrarum orbem ab eo ſparſis, ac diſſeminatis, qui (ne quid grauius nunc dicam) parum amice ſe geſſit, valde offenſus ſum: amanter quidem ſcribis: ſed ſcito

me hominum arrogantium, atq. insolentium factum vlturũ fuisse, nisi in voluntaté Ioannis Michaelis, Marcij Procuratoris, qui hac de re ad Mercurialem, meq. ipsum litteras dedit, &, ne id facerem, rogauit, conquieuissem. Itaq; eos non attigi; alterum, qui etiam prima littera cognominis sui iudiciũ se habere deprauatum indicat: alterum animal vere brutũ. Quos ego: sed summo præstat parere patrono. Mihi perplacet, Andream Patricium, virum doctissimum, & in obseruando Ciceronianæ scriptionis stylo maxime versatum, de ista inepta consolatione à me non dissentire; cuius distichon à te missum sane elegans est. Vale, meq. vt facere cœpisti, ama. Patauij.

Cum autem Sigonius hoc anno mortuus sit, fama erat eũ ad Dialogum meum rescripsisse, ac, priusquàm moreretur, mandasse, vt, quæ rescripsisset, propediem in lucem, & adspectum hominum proferrentur. in quem apud Aeacum hominibus Europæ datum à Ioue indicem suam ipsius caussam per me dixisset Cicero, si illud responsum editum fuisset. Ac multum quidem permisi, quoad potui, amicitiæ, multum cessi auctoritati, multum tribui senectuti: sed, quoniam homo ille indigna de me scripsit, coegit me oblitum nostræ amicitiæ habere rationem meæ dignitatis. Itaq;, vt arbitror, eius ferrum retudi, flammamq. restinxi, furiosumq. impetum, & insanam ferociam prorsus, ni fallor, compressissem, & fregissem, si diutius vixisset.

De controuersia Antonij Riccoboni habita cum Io. Mario Matio Brixiano. Cap III.

IN controuersia, quam habueram cum Carolo Sigonio de Consolatione edita sub nomine Ciceronis, repetiueram illud, quod antea quoq. exarаueram, Quinctilianum non vnã figuram Traductionem, ut ipse Sigonius argumentatus fuerat, sed res quindecim de Cornificio notasse, quæ omnes veræ essent de auctore ad Herennium. Io. vero Marius Matius Brixianus id non esse satis probatum cõtra me cum sensisset, atq. scripsisset: ego meam ab eo dissensionem litteris cõsignaui; nihilq. certius esse demonstraui, quàm Rhetorica ad Herennium non Ciceronis esse, sed Cornificii. Quę scripta vtriusq. nostrum peruulgata sunt.

Controuersia Hieronymi Fabricij ab Aquapendente habita cum Collegio Patauino Philosophorum, & Medicorum. *Cap. IIII.*

Hieronymus Fabricius ab Aquapendente, cum an. 1584. præter munus, quod antea obiuerat Chirurgiæ interpretandæ, alterum munus à Senatu consecutus esset Anatomes quotannis explicandę in hunc modum, vt per omnes menses hyemis ipsam Anatomen declararet, membra humani corporis incideret, dissectionem ostenderet, resq; omnes pertractaret ad negotium Anatomicum pertinentes, post menses vero hyemis Chirurgiam explanaret; quas explicationes Senatus voluit esse ordinarias Medicinæ, omnibusq; iis dignitatibus, & vtilitatibus ornauit, quæ primis locis ordinariis Medicinæ Theoricæ, & Practicæ in Gymnasio conceduntur: petiit, vt in Collegium Philosophorum, & Medicorum reciperetur, tamquàm vnus de explicatoribus primorum locorum ordinariis Medicinæ; idq. tunc ei non fuit concessum, etiam si an. 1568. Principe Venetiarum Petro Lauredano, & præsidibus Pataüii Ioanne Mocenico Prætore, & Marco Grimano Præfecto, Albertus Cymerlinus Veronensis, Rector Vniuersitatis studiosorum Philosophiæ, ac Medicinæ, disputata ex vtraq; parte caussa tum Collegii, tum Vniuersitatis, obtinuisset in Senatu, vt non solum explicatores primorum locorum Philosophiæ, & Medicinæ, sed etiam omnes Doctores publico docendi munere in Gymnasio fungentes non excluderentur à suffragio, vbi de studiosis, & Vniuersitate ageretur, atq. hoc modo Ius Collegii haberēt. quod postea Cymerlino in patriam profecto, ita flagitantibus Legatis Collegii, nemine interueniente pro ipsa Vniuersitate, declaratum est, intelligendum tantummodo esse de solis explicatoribus primorum locorum Philosophiæ, ac Medicinæ, & non, vt Senatus consulti verba se habebant, de omnibus Doctoribus publico docendi munere in Gymnasio fungentibus. Orta igitur inter Collegium Patauinum, & Hieronymum Fabricium ab Aquapendente de hoc controuersia, disputataq. caussa in excelso Collegio Venetiarum, lata fuit sententia, vt ei Patauini Collegii ingressus daretur eodem modo, quo aliis explicatoribus ordinariis primorum locorum Medicinę Theoricæ,

ricę,& Practicę dari consueuit, die vltimo Septembris. Itaq. ipse in Collegium receptus est.

Controuersia Rectoris de præsessione. Cap. V.

ORta est controuersia de præsessione an. 1584. inter Rectorem Vniuersitatis, & Præsidem Collegii Philosophorum, & Medicorum, quem Priorem appellant: fauitq. insigniter Nicolaus Pōtius, Princeps Venetiarum cum excelso suo Collegio ipsi Rectori, atq. Vniuersitati, litteris datis ea de re die vndecimo Iunii. quemadmodum multo ante in eodem Collegio, & in senatu x. uirum decretum fuerat contra Quæstores Patauii, Principe Augustino Barbadico, die 4. Maii, an. 1487. & post etiam in senatu contra Pium Aeneam Obiciū, Summum Reip. vt vocant, Collateralem, Principe Paschale Ciconia die 23, Februarii, an. 1586.

De Epistola quadam in Fabium, Paullinum Vtinensem Cap. VI.

1587. MIssa est ad me epistola sub nomine Yuonis Villiomari Aremorici in Fabium Paullinum Vtinensē cum his litteris;

Iacobus Zelenius Polonus Antonio Riccobono S.D.

BReuitas temporis me quoque in scribendo breuissimum facit: tu pro ea, quæ tua est humanitas: & ergā me beneuolentia insignis hanc breuitatem meam vt boni consulas, etiā atq. etiam rogo. Nudius tertius ad diem eum, qui Di. Marco dicatus est, Viennam veni. Hodie mihi iam ad iter accincto oblata est epistola Villiomari cuiusdam, in qua fit mentio tui satis honorifica. Caussam, & occasionem offerendæ eius sermones nostri cum de aliis Doctoribus Italis, tum de te ea, quæ par est, obseruantia, in qua nemini cedo, diligenter habiti. Equidem decus hoc nominis tui nō Italię finibus, qui & ipsi nequaquam exigui sunt, includi solum, sed etiam alpes ad omnes Mundi plagas transcendere, ac penetrare, & plurimas terræ partes tamquàm lucidissimum illud sydus fulgore suo perstringere, ita gaudeo, vti debeo, idest maximè. Tibi autem hanc nominis immortalitatem gratulor, adhibitis iis votis, quibus à Deo Opt. Max. precor, vt hoc tibi

per-

perpetuum esse velit. Epistolæ autem exempla, quotquot subito Viennę videre contigit, libenter tuis Italis mitto, ut discant præsens bonum ita colere, prout aliæ nationes absens complecti consueuerunt, ne postea præsenti destituti animi ingrati pœnas eas luant, quibus frustra, dum recesserit, illud assequantur. Plura cum scribere nequeam, hoc vnum addo, quod infixum pectori tuo esse cupio, Zelenium tuum esse, foreq. semper. Vale, vir excellentissime, & me tui obseruantissimum in eorum numero habe, qui tuæ prudentiæ, & amicitiæ plurimum tribuunt. Viennæ, in Austria, vigesimo septimo Aprilis.

Ac illam quidem Epistolam, vt id, quod verum est, ingenue fatear, priusquàm auctor ederet, legeram Patauij; cumq. vellet edere, prohibui, quantum potui, quòd melius de Paullino sentirem, quàm ille iudicare videretur. Itaq;, tametsi fama erat, eum cuidam cucullato opitulatum esse, qui aduersus me de nonnullis Laurentij Massæ versibus scripserat, immo scripsisse ipsum, & cucullato illi, tamquàm corniculæ Horatianę suam lucubrationem dedisse; quam iniuriam vltus nō sum, quia id efficere posse sine Massæ patroni mei offensione non videbar: tamen, cum mihi offerebatur occasio, eum laudare non desinebam, quod & ipse in responsione ad Epistolam his verbis confessus est; " Riccobonus honorifice & sentit, " & loquitur de Paullino; cuius rei recentissimos habeo testes " præclaros viros. Cum igitur impedimento fuissem, ne ille in his locis talem Epistolam typis imprimendam daret: facere non potui, quin ipse alibi diuulgaret. Eiusq. exemplaria suppressissem, si ad me omnia missa fuissent, & non pleraq; ad eos, qui magnam eorum partem Venetias miserūt. Cūq. ad huiusmodi Epistolam Paullinus respondisset, auctor quidem eius mordacius, & acerbius, quàm decere videbatur, in eum inuectus fuerat: sed (quod ego cum clara diuini numinis contestatione affirmo, non ad aliquid Paullino persuadendum, sed ad veritatem patefaciendam) caussa fui, cur talia non ediderit; quodq. prius facere non potui, postea effeci, vt talis controuersia dimitteretur; præsertim vero quia ille non modo priorem agebat caussam, verum etiam eiusdem Hebdomadas, siue septem de septenario libros maledicentissime reprehen-

Len-

hendebat, omnibusq. contumelijs personam afficiebat. quod mihi perquàm indignum visum est; iccircoq. manibus, & pedibs laboraui, ac minis etiam, atq. obiurgationibus contẽdi, vt ipse, si amicitiam meam non duceret despicatui, ab incẽpto desisteret, quemadmodum fecit.

Controuersia Iasonis Denoris habita cum Baptista Guarino Equite. Cap. VII.

1587 IAson Denores, explicator Philosophię Moralis, in quadam sua edita de Poesibus disputatione cum Baptista Guarino Ferrariensi Equite doctissimo, & disertissimo controuersiam excitauit, nimirum dum Tragicomœdias Pastorales tamquàm monstra quædam, resq. prorsus inconuenientes reprehendit, eoq. modo Tragicomœdiam Pastoralem ipsius Guarini, inscriptam Pastorem Fidum, quod poema tũc manuscriptum, & nondum editum, multis in locis, præcipueq. Venetijs, & Patauij cum magna eius laude, ac prope incredibili omnium admiratione legebatur, reprehendere visus est. Quamobrem proximo sequenti anno Guarinus defensionem talis poematis sub nomine Verati conscripsit, atq. in adspectum hominum produxit. Cumq. Denores eodem anno Apologiam peruulgasset refellens ea, quæ disseruisset Veratus: Guarinus vim eloquentiæ suæ sane admirabilem ostendit in libro, quem alterum Veratum, seu Replicationem Irritati Academici inscripsit; eumq. ibi tam aspere, atq. acerbe, instar Archilochi in Lycambem, perstrinxit, vt, nisi is morte subtractus esset, periculum fuisse videatur, ne idem ei eueniret, quod Lycambi euenisse ad laqueum compulso memoriæ proditum est. editum enim est opus tantum an. 1583. cum iam ille diem suum obijsset.

Controuersia inter Bonifacium Rogerium, & Angelum Matthæaclum Cap. VIII.

1591 BOnifacius Rogerius Reginus, & Patauinus, Comes, & Eques, ac Iuris vespertini in secundo loco Interpres, ad dignitatem, & Ius suum pertinere existimauit, vt Angelus Matthæacius Iuris ciuilis matutini in primo loco Explicator, ipsi de uia decederet, tamquàm digniori. Qua de

re

te inter eos magna exorta est controuersia; de qua primum Patauij præsides, Ioannes Superantius Prætor, & Fridericus Sanutus Præfectus consulti sunt: deinde vero etiam ad Venetiarum Principem, eiusq. amplissimum Collegium relatum est. Nihil tamen est declaratum: sed tantum Apologia Matthæacii in manibus studiosorum versata est, edita primum sola, deinde cum duobus eiusdem libris de uia, & ratione artificiosa iuris vniuersi: ad quam cum Rogerius respõsum pararet, mors eum præripuit.

Controuersia Antonij Riccoboni habita cum Nicolao Colonio. Cap. IX.

NIcolaus Colonius Bergomas, qui an. 1591. successit in locum Iasonis Denoris Cyprii ad Philosophiam Moralem Aristotelis explanandam, superioribus proximis annis ediderat Q. Horatii Flacci Methodum de Arte poetica, editoq. Cõmentario suo demonstrare conatus fuerat, Epistolam Horatii ad Pisones fuisse methodice scriptam, tamquàm artem perfectissimam; à quo ego, cum Compendium peruulgarem Artis Poeticæ Aristotelis ad usum conficiendorum poematũ à me ordinatum, & quibusdam scholiis explanatum, me dissentire ostendi; ita tamen, vt eum nominatim non exprimerem, sed tantum notarem, viri cuiusdam docti sententiam esse, vt voluerit Horatius tali Epistola perfectam artem conscribere, mihi tamen longe aliter videri, in ea nullam methodũ esse, nullamq artem perfectam, taleq. consilium Horatio nõ accidisse, vt absolutam methodum, & artem poeticam conficeret, sed tantum vt de non nullis ad artem poeticam pertinentibus, in quibus poetę sui temporis errabant, Pisones amicos suos faceret certiores, ac esse potius perfectam epistolam, quàm artem. quod cum demonstrassem, illud disputatione mea confeci, tãtum abesse, ut magni poetę imminuere auctoritatem scriptis meis voluerim, ut potius me ostendere voluisse professus sim, tametsi methodice scribere in animo is minime habuisset, contra quàm quidam vir doctus censuisset, ex eo tamen, tamquàm ex vberrimo omnis doctrinæ fonte, quę methodice de Poetica traduntur, quàm plurima hauriri posse. Quam meam editam disputationem cum vidisset Colonius,

nius,ita excanduit,vt in me indignius,quàm eius ætatem, religionisq. professionem, addo etiam morale susceptum munus decere videbatur,inuectus sit. Ego vero ad eius maledicta dialogo composito respondi quàmmodestissime; adduxiq. eum ad petēdam à me ueniam his ipsis, quæ edita sunt,
„ verbis; PECCAVI,& ueniam peto: ignosce humanæ imbe
„ cillitati,quæ facile ruit in peccatum:nec ulla ætas, vlla homi-
„ nis sapientia est ab hoc lapsu tuta: meritissimo reprehendor à te: nihil contradico. Sic ille scripsit in Epistola ad me data. Quamobrem statim meam cum eo conciliationem edidi: omniq. inter nos controuersiæ impositus est finis. Ac talis quidem controuersiæ Alexandrum Estensem, Principem illustrissimum,atq. excellentissimum,iudicem cōstitueram; qui tametsi tum publice,tum priuatim mihi operam dabat, atq. inter auditores meos,tamquàm lumē splendidissimum, mirabiliter fulgebat: eo tamen erat ingenio,tamq. admirandos in præclaris litterarum studiis progressus fecerat, ut caussam nostram facile iudicare posset. Itaq. meas hac de re lucubrationes ei dicaui,honoremq. habui,quem potui, maximum, ab eo per tres annos, quibus ipse Patauii floruit, inter litteratos viros,quos domi habebat,quiq. eius domum frequentabant,mirum in modum honoratus, & ad ipsius studia pro uirium mearum modulo adiuuanda adhibitus, quotidieq. in ædibus eiusdem omni diligentia, & sæpissime etiam publice auditus.

Controuersia Alexandri Massariæ, & Herculis Saxoniæ. Cap. X.

1591 CVm febres quædam perniciosissimæ Pisaurum, totamq. eam conflictarent regionem, Dux Vrbini voluit,vt ea de re Pataui consultaretur; atq. in consilium quinque præcipui Medici Gymnasii Patauini adhibiti sunt; Alexander Massaria Vicetinus Practicus ordinarius: Albertinus Bottonus Patauinus, Theoricus ordinarius: Hieronymus Fabricius ab Aquapendente, Chirurgus,& Anatomicus: Aemilius Campilongus Patauinus Medicinæ Practicæ extraordinariæ tunc explicator: Hercules Saxonia Patauinus Medicinæ Practicæ ordinariæ Interpres; cumq. in duobus remedijs dissentientes inter se fuissent, nimirum in vsu Theriacæ, & in

vſu veſicantium medicamentorum, quorum vtrumq; à Saxonia propoſitum, hoc duorum iudicio receptum, illud omnium ſuffragijs reprobatum fuerat; Saxonia vt ſuam ſententiam tueretur, diſputationem de Phœnigmorum, quę vulgo veſicantia vocantur, & de Theriacæ vſu in febribus peſtilentibus ſcripſit; in qua etiam de natura peſtis, & peſtilentium febrium non nulla diſputauit: ad quam ſtatim Maſſaria diſputationem de abuſu medicamentorum veſicantium, & Theriacæ in febribus peſtilentibus reſcripſit. Atq. hæc contentio ēt proximo ſequenti anno continuata eſt, editis à Saxonia libris tribus de Phœnigmis: & peruulgata à Maſſaria diſputatione ſecunda Apologetica ad libros Saxoniæ de Phœnigmis.

Diſſenſiones inter Iacobum Zabarellā, & Bernardinum Petrellam. Cap. XI.

CVm Comes Iacobus Zabarella in operibus ſuis Logicis an. 1578. editis ſæpe à Bernardino Petrella, Gymnaſii Logico, diſſenſiſſet; hæc fuit cauſſa, quamobrem ipſe Petrella diſputationes ſuas de rebus Logicis in adſpectum hominum produxerit; & an. 1591. ad eaſdem diſputationes in libros ſeptem diſtributas multa addiderit, ac diuulgauerit, ita vt Patauij ſtudium Logicæ in duas ſectas fuerit diuiſum, tum eorum, qui Zabarellam, tum eorum, qui Petrellam conſectarētur, atq. ab vtraq; parte ſtare quàmplurimi viderentur. poſt eam controuerſiam ſane egregiam, & præclaram, Logicæq. ſtudioſis maxime vtilem, & fructuoſam editi ſunt eorundem Commentarij in duos Ariſtotelis libros Analyticos Poſteriores; quibus ſane Commentarijs, quamuis diuerſam, diſcrepantemq. doctrinam continentibus, nihil exquiſitius, nihilq. enucleatius communi litteratorum hominum iudicio poteſt inueniri.

Controuerſia Iacobi Zabarellæ, & Franciſci Picoolominei. Cap. XII.

1594 FRanciſcus Piccolomineus ſuum ad Apologiam Comitis Iacobi Zabarellæ de doctrinæ ordine reſponſū edidit. Cum enim Zabarella in libris quattuor, quos an. 1578. de methodis peruulgauit, hoc ſibi fundamentum conſtituiſſet, (quæ Auerrois opinio fuit) quòd ordo doctrinæ non ab

ipſa rerum natura, ſed à meliore noſtra cognitione deſumitur: Piccolomineus, qui aliàs talis ſententiæ Auerrois impugnator, & contrariæ defenſor fuerat, in libris, quos an. 1583. de moribus, & ciuili Philoſophia in adſpectum hominum produxit, non illud tantum Auerrois dogma, ſed totam Zabarellæ de ordine diſputationem, atq. ſententiam oppugnare conatus eſt. Illudq. ipſi Zabarellæ graue admodum viſum eſt, quòd ſua pro Auerroe, atq. vt ipſe arbitrabatur, pro veritate ſuſcepta diſputatio calumnia ab illo fuiſſet nuncupata. Etenim in illius introductionem ad ciuilem Philoſophiam non ſolum cap. 23. ſic legitur; „ Leuiſſimæ ſunt rationes omnes, quibus aliquis oſtendere poſſet artes tantum ordine reſolutiuo, ſcientias vero tantum ordine compoſitiuo tradi poſſe; adeo vt ob eas minime ſuſpicari debeamus, viros ſapientes, qui alterius ſunt opinionis, hallucinatos fuiſſe: non enim leuibus rationibus firma veterum decreta mutanda ſunt, vt nos ſoli ſapere videamur. ſed etiam cap. 24. ad hunc modũ; „ Hæc cum mihi pro dicendis ſeruire debeant, neceſſario primo explicanda fuerunt: & præſertim ea latius explicare fui coactus, vt meam opinionem à nonnullorum calumnijs vindicans veritatem redderem illuſtriorem. Quibus Piccolominei ſcriptis commotus Zabarella an. 1584. Apologiam ſcripſit de ordine doctrinæ. Cumq. is an. 1589. extinctus eſſet, Piccolomineus, qui ſuum reſponſum edere in animo habebat, cum iterum Commentarij ſui de moribus, & ciuili Philoſophia imprimerentur, vna cum ſecunda eorum editione Comitem Politicum diuulgauit pro recta ordinis ratione pro pugnantem; ſeptemq. præcipua diſputantem.

1. Quod ſit inſtitutum Ariſt. in Philoſophia de moribus.
2. Qualis ſit conſideratio ordinis, eiuſq. diſtinctio.
3. Quæ ſit definitio ordinis, & quę ad eam pertineant.
4. An conditio ordinis ſit, vt cuncta referantur ad vnum primum.
5. An ordo petatur ex natura rerum.
6. Quot ſint ſpecies ordinis.
7. An cum in Artibus, tum in Scientijs, Compoſitionis, & reſolutionis ordine vti liceat.

Controuersia Alexandri Maßariæ habita cum Horatio Augenio. Cap. XIII.

HOratius Augenius à Monte Sancto, qui successit in locũ Bernardini Paterni ad Medicinam Theoricam ordinariã in prima sede explanandam, prius quàm Patauium se conferret, accuratissimos scripserat, & ediderat Commentarios de mittendi sanguinis ratione. Postea vero Alexander Massaria Vicetinus Medicinæ Practicæ ordinariæ in prima Cathedra Interpres suas de eodem argumento disputationes in adspectum hominum produxit, seq. ab Augenio dissentire ostendit, eiusq. explicationem in quendam Galeni locum paullo acerbius tractauit, eamq. esse absurdam, & legitimum verborum Galeni sensum prorsus euertere, demonstrare conatus est. Augenius autem cum veteres suas lucubrationes recognouisset, nouas disputationes conscripsit aduersus Massariã, vt se ab eius reprehensionibus defenderet, suamq. sententiã tueretur; quas ego valde acerbas cum forte quodam die, quo, eum honoris caussa inuisi, in eius bibliotheca vidissem, acriusq. in Massariam inuehi comperissem, cœpi apud senem amicum, & patronum meum ratiocinari, Nequaquam decere duos principes Medicos huius Gymnasii inter se tam acriter, atq. acerbe controuersari: scire me Massariam ei amicum esse: talem amicitiam meo quidem iudicio non aspernandam, sed amicius agendum, quàm in illis disputationibus factum videbatur. Cumq. is contenderet talem controuersiam dimitti non posse, nisi cum magno humani generis detrimẽto: pertinere enim eam, si bene decideretur, ad magnam hominum vtilitatem; persuasum est mihi debere eam tractari ob ægrotantium salutem: sed dixi omnem acerbitatem omittendam, voluntatemq. inter amicos eandem retinendam, etiam si opinió diuersa esset. Conquerente autem eo spretum se esse miris mod s à Massaria in disputationibus eius; addidi id factum esse, antequàm ipsi nec amici, nec inimici essent, nullaq. inter eos intercederet necessitudo: postea vero quàm iuncta inter ipsos amicitia est, & arctior quędam familiaritas exorta, tantum abesse, vt Massaria ab amici officio recesserit, vt potius mutuam beneuolentiam sanctissime coluerit, ami-

cumq.

cumq. publice, & priuatim celebrauerit, & commentariis et editis vsq; in cælum extulerit, omniaq. ei officia tribuerit, quę cumque à vero amico proficisci queunt. Quibus argumentis adductus Augenius primum mihi gratias egit pro amabili officio, quo apud ipsum functus fueram: deinde pollicitus est se totum opus disputationum suarum, quamuis longum, & in septem libros diuisum, priusquàm ederetur, reuisurum, exscripturum, emendaturum, maledicta omnia relicturum, controuersiam nudam tractaturum, & effecturum profecto, vt diuerse à Massaria opinari, non inimice cum Massaria agere existimaretur. quod cum ipsi Massariæ aperuissem, maximum ei gaudium attuli, ita vt & ipse maximas mihi gratias egerit, atq. affirmauerit, nihil sibi gratius fieri potuisse, quàm vt ei auferretur occasio controuersandi: nihil sibi molestius accidere, quàm cum necesse habet altercari, & tempus consumere in altercationibus, quod longe vtilius potest collocari, quodq. ipse libentius ponit in alijs operibus conficiendis: si Augenius suas tantum rationes protulerit, se ne verbum quidem amplius facturum, nihilq. additurum prioribus disputationibus suis: satis enim se probasse sententiam suam: propterea permissurum siue vllo nouo controuersandi, & refellendi studio, vt rei Medicæ studiosi, quam partem velint, consectentur. Hęc cum ita nobiscum statuissemus, editæ sunt tandem an. 1597. Augenij disputationes, quas Massaria existimauit lõge diuersas ab eo, quòd promissum fuerat, quodq. expectabatur: pro maxima enim iniuria accepit, quòd inter nostri tẽporis Medicos nouatores fuerit numeratus, qui tamen profiteatur perpetuo non modo se non esse nouatorem, sed etiam nouatorum acerrimum hostem, & vnius doctrinæ Hippocratis, & Galeni aduersus Argenterios, Fernelios, ceterosq. nouatores vindicem, vsque adeo, vt à nonnullis reprehensus sit, quòd nimium, & plus nimio in verba magistrorum iurauerit, ac eorum auctoritati nimis deditus videatur. cui responsioni solet respondere, se veritatis quidem caussa id facere, sed malle cum talibus videri errare, quàm cum istis nouatoribus vera sentire: qui enim istis videtur error, meram esse veritatẽ. Præterea vero alijs aculeis ita offensus est vt se excusauerit apud me, quòd stare promissis, & à noua scriptione se abstine-

re

re non potuerit; additamentumq. Apologeticum fecerit ad ſuam de ſcopis mittendi ſanguinem diſputationem,quo Augenij opinionem prorſus refellere, atq. euertere nititur; idq. cum tali diſputatione rurſus edita an. 1598. peruulgauerit. Id quod (ita me Deus amet) mihi permoleſtum fuit, quippe qui me aliquid profeciſſe putauerim inter amicos, & patronos meos: nihil tamen profecerim, & tam acerbam hominũ inſectationem prohibere, atq. impedire, vt maxime cupiebam, nequiuerim.

De disſidijs ſtudioſorum tollendis. Cap. XIV.

1595 MArius Bibilaqua Saloenſis Sindicus, qui loco deficientis Rectoris cum Iacobo Grandio Veronenſi, Abrahamoq; Sandechio Germano, Conſiliarijs, atq. Aſſeſſoribus Vniuerſitatem ſtudioſorum Philoſophiæ, ac Medicinę cum magna ſua laude gubernabat,procurans omni ſuo ſtudio Gymnaſii quietem, atq. tranquillitatem, ſæpe ſtudioſorum diſſidijs, atq. diſcordijs perturbatam, cùm Pataiuij Præſidibus, Thoma Mauroceno Prætore, & Zacharia Contareno Equite, & Præfecto ſuam, Aſſeſſorumq. ſententiam communicauit, optimum remedium fore, ad omnes turbas ſedãdas,& rixas tollendas, atq; inimicitias extinguendas, vt duo Doctores in facultatibus ſuis primarij ab Vniuerſitate deligerentur, qui nomine ipſius Vniuerſitatis prudentem, diligentemq. operam ſuam interponerent ad ſtudioſorum gratiam reconciliandam, omniaq. officia exſequenda, quæcumque ad talem reconciliationem pertinere viderentur; confugiendumq. ſi opus eſſet, ad ipſos Præſides propter maiorẽ rei grauitatem, atq. auctoritatem. De quo cum perſcriptum fuiſſet die vigeſimo quinto Septembris ad Gymnaſii Moderatores Nicolaum Guſſonum, Matthæum Zanium Equitem, Hieronymum Capellium, vt ab eis facultas Vniuerſitati concederetur huiuſmodi Doctores eligendi, & ad componendam pacem inter ſtudioſos conſtituendi: die nono Octobris ab ipſis Moderatoribus Sindici, atq. Aſſeſſorum ſententia eſt cõprobata, mandatumq; Præſidibus, vt conuocarent Vniuerſitatem, duoſq. Doctores primarios procurandę ſtudioſorum paci præficiendos curarent. Quod ſtatim factum eſt: delectiq.

ſunt

ſunt ad tam laudabile, honeſtumq. munus obeundum Horatius Augenius à Monte Sancto princeps Medicus Theoricus ordinarius, Cæſarq. Cremoninus Centenſis vnus de præcipuis Philoſophis ordinarijs.

De tollendis quibusdam Gymnaſii abuſionibus, & controuerſia Antonij Riccoboni habita cum Inſtitutionum explicatoribus. Cap. XV.

1596 ITa flagitante Mario Bibilaqua Saloenſi Sindico, qui Vniuerſitatem ſtudioſorum Philoſophiæ, ac Medicinæ loco deficientis Rectoris cum Aſſeſſoribus adminiſtrabat, allatæ ſunt litteræ Moderatorum Gymnaſii grauiter conquerentium de prauis ipſius Gymnaſii conſuetudinibus.

Quòd inſtitutum dictandi à Senatu prohibitum minime relinqueretur:

Quòd propter priuatas eorum exercitationes, qui Praxim Medicam diſcere cõcupiſcunt, Scholę nudarentur, deminuẽtibus Doctoribus earum cauſſa publicas diſputationes ſuas, quæ quidem deberent vnius horę curriculum complere, ſed hac occaſione ſæpe dimidia pars, vel etiam duæ partes eis delibarentur, atq. detraherentur.

Quòd non deeſſent, qui ſua ipſorum munera S. C. commiſſa desererent, aliorumq. muneribus ſe immiſcerent.

Quòd nonnulli priuatas explicationes ſuas in publicarum detrimentum obirent, habendo eas iiſdem horis, quibus publicæ habentur; eoque modo publicas impediendo; ac propterea mandantium, vt huiuſmodi abuſiones tollerentur; petentiumq. à Præſidibus Patauij, Prætore, & Præfecto, vt ad remedia huiuſmodi curruptelis afferenda omnem diligentiam adhiberent. Quamobrem ipſi Præſides nos omnes conuocarunt, ac de Moderatorum voluntate monuerunt.

Omnibus autem in memoriam reuocarunt decretum de non dictando diligentius eſſe ſeruandum: alioquin in eos, qui mandatum Principis, & Senatus contempſiſſent, grauius animaduerſum iri.

Cumq. de ijs, qui ſtudioſos in Praxi Medica ſtatim poſt publicas explicationes ſuas exercerẽt, & hoc modo Scholas nudarent non ſine eorum, qui alijs horis profiterentur, detrimẽto magna exorta eſſet difficultas propter ipſorum ſtudioſorũ

con-

conqueſtionem, qui ea de cauſſa Venetias ad Gymnaſii Moderatores confugerunt, ſupplicesq. ea de re litteras à plurimis ſubſcriptas detulerunt, flagitantes; vt ſibi eodem commodo perfrui liceret, quod antehac percepiſſent: ipſi Moderatores ſtatuerunt, vt, qui Medicinam Practicam profiterentur, poſſent ad Praxim Medicam ſtudioſos ducere ſuo ipſorum arbitratu: qui vero Theoricam, nequaquam.

Iidem Præſides eorum Doctorum cauſſam audiuerunt, qui aliorum muneribus ſe immiſcere viderentur, eoſq. reprehenderunt, &c, vt aliter facerent, iuſſerunt.

Ego quoq; eo die, quo primum fuimus conuocati, Fabricio Cęconio, Institutionum explicatori ſignificaui, eius, & Octauij Liuelli collegæ priuatas explicationes iis non nihil impedimenti importare, qui eadem hora meas publicas audire vellent; de quo multo ante vtrumq; eorum per communes amicos docueram, amiceq. rogaueram, ne ita ſtudioſos impedirent. Cum autem is reſpondiſſet, quod ante etiam cum collega reſponderat, ſuam ſe conſuetudinem nolle dimittere, ſeq. quidem eſſe in grege Iuriſconſultorum, me vero in numero eorum, qui alias artes tractarent, vt mecum nihil commune haberet, nec, vtrum mihi moleſtus eſſet, necne, quidquam curaret: dixi nos cunctos, quamuis diuerſa profitentes in Gymnaſio Patauino eidem Principi ſubiacere, vt alter alteri moleſtiam afferre non debeat, deq. hoc apud Prę ſides conqueſtus ſum; qui eos, ac me ipſum cum per ſummũ Gymnaſii adminiſtrum ad ſe conuocaſſent, cauſſamq. noſtrã diligentiſſime audiuiſſent Nonis Ianuarij, præſentibus ipſorum, vt vocant, Cancellarijs, & Mario Bibilaqua Sindico Vniuerſitatis, & alijs quibuſdam (nam multitudinem iuuenum non admiſerunt) eis ſtatim mandarunt, vt Cathedræ Humanitatis amplius impedimento non eſſent. Summa vero eorũ, quę dixi, hæc fuit;

Adduci me non re vlla, quæ mea ipſius admodum intereſſet, ſed publica vtilitate; quippe qui vt muneri meo ſatisfacerem, quemadmodum antea feceram, ſatis eſſe arbitrarer, nec, quid alij efficerent, etiam cum aliquo ſtudioſorum detrimẽto, curare admodum deberem. Vt autem lęſis ędium fundamentis totæ ædes læderentur, quę ſine eis conſiſtere minime poſſent:

possent: sic offensis ijs, iquibus tamquàm fundamentis scientiæ niterentur; eas constabiliri non posse. Ac fundaměta quidem scientiarum præcipua esse tria, Logicam, Rhetoricam, Iustiniani Institutiones. Logicam enim omni disciplinæ seruire, in primisq. Philosophię, Medicinæ, Theologiæ: Rhetoricam vero esse Logicam Iuris ciuilis, appellatiq. à M. Tullio magnam, & amplam partem rationis ciuilis, ab ijs prorsus dissentiente, qui ciuilem scientiam Rhetorica non putāt indigere; subijciq. ab Aristotele scientiæ ciuili tamquàm vnā de præcipuis eius instrumentis; atq. in statutis Iurisstudiosorum dici eam, omniaq. Humanitatis studia cũ legum stud.o communionem habere; etiamsi ille Institutionum explicator sibi nihil commune existere cum Humanitatis explicatore asseuerasset. Institutiones autem esse fundamentum vniuersæ legitimæ disciplinæ. Ac sapientissime quidem ab ineunte Gymnasio constitutum fuisse, vt hæ tres artes separatim traderētur, ita vt ijdem auditores possent eas ipsas percipere, si vellent. Iccircoq. superiores omnes Institutionum explicatores nullum Logicæ, & Rhetoricæ attulisse impedimentum: sed eadem hora duas explicationes habere solitos esse, vnam glossematum, & quæstionum iuris ciuilis ad Institutiones pertinentium, alteram verborum Iustiniani, vel in eadem schola, vel in duabus, prout eis commodius videretur. Ita fecisse Philippum Octauianum: ita Laurentium Castellanum: ita Franciscnm Brancam: ita Sebastianum Monticulum: ita ĕt Bartholomæum Syluaticum: ita Ottonellum Discalcium: ita ceteros omnes Institutionum explicatores, duarum nimirum explicationum munera eadem hora obeuntes; quemadmodum & ego eadem hora duas haberem explicationes, Latinam vnam, Græcam alteram. Solos tamen eos, qui eo tempore Institutiones interpretarentur, instituisse, vt verba Iustiniani, non qnemadmodum ceteri fecissent, in scholis explicarent, sed in suis ipsorum ædibus, qua hora Rhetorica, & Humanitas explicaretur, posteaq. secum ducerent longo ordine studiosos. Ac dictitasse quidem eos, atq. in vulgus iactasse, vt me in odium adducerent, nolle se alia hora id muneris obire. Itaq;, si id ipsis fuisset interdictum, culpam omnem in me esse reijciendam, meq. eius damni, quod studiosi perciperēt

caussam fore. Tamen me non eo esse animo, vt eam explicationem interturbarem; immo vero, si id dicendum esset, qđ sentirem, iudicare, eam præcipue ipsis habendam, vt magis necessariam, & ad munus eis delatum magis pertinentem, vt potius verba Iustiniani, quàm glossematum quæstiones interpretarentur. alteram enim ijs, qui Iustinianei noui appellarentur, & ad quorum vtilitatem in primis ipsi conducti essēt, maxime conuenire: alteram eorum ostentationi seruire, & ingenij, ac doctrinæ exercitationi, vt ad altiores Interpretationes sibi aditum pararent; minus tamen necessariā, quòd grauioribus quæstionibus explicandis à iunioribus minus intelligerentur, ij vero, qui longius in legum studio prouecti essent, ordinarias Iuris Ciuilis explicationes audirent, parūq. Institutionum Interpretibus indigerenr. Itaque, si alterutra relinquenda esset explicatio, minori hanc, quàm illam, relinqui posse detrimento, & magis illā habere, quàm hanc, iure ipsos cogendos videri. Tantum conqueri me, quòd satisfacere iunioribus hora Rhetoricæ, atq. Humanitatis vellent. Nec dicere illud, quod alij dicerent, velle eos tale institutū retinere, inanis gloriolæ caussa, vt per plateas, & vias ab ipsorum ædibus vsq; ad scholas agmina studiosorum ipsos comitantia conspicerentur. Cum enim memoriæ proditum esset, leuiculum fuisse Demosthenem illo susurro delectari se dicentem aquam ferentis mulierculę, vt mos in Græcia erat, insusurrantisq. alteri, Hic est ille Demosthenes: me tamen eis tā tam leuitatem, tantamq. ambitionem minime tribuere, vt huiusmodi populari gloria delectarentur. Nec itidem dicere, quod circum alii ferrent, eos tali hora domi eam explicationem habere, quòd timerent, si sibi auditores non pararent, atq. colligerent, fore, vt, qui ipsis operam darent, minime adessent: mihi enim satis notum esse, atq. exploratum, etiāsi domi nihil explicarent, eos tamen auditoribus minime cariturosi. Sed tantum illud eorum pace non præterire, dictandi consuetudinem, quam domi retinerent, efficere profecto, vt iuniores ei rei assuefacti sibi quoq; publice dictari vellēt; hancq. fortasse caussam fuisse, quamobrem semper dictasset, & numquam Senatus decreto, atq. mandato paruissent. Nec illud itidem tacere, quòd iuuenes impedire, quominus Rhetoricæ,

toricę, atq; Humanitatis explicatorem audire possent, nihil mea quidem sententia aliud esset, quàm magnum detrimentum eis importare. Nihilq. esse, cur diceretur, eos, qui Institutionibus operam darent, nec Rhetorica, nec Humanitate indigere, quam in sua ipsorum patria didicerunt, vt vir excellentissimus Fabricius Cęconius se satis superq. didicisse profitebatur, priusquàm studiorum caussa Patauium se contulisset: non enim omnes tantum ingenium habere, quanto ille gloriari posset, Humanitatis, Philosophiæ, Iuris Pontificii, Iuris Cæsarei peritus ad summam excellentiam: ac, si omnes tanto ingenio præditi essent, tantaq. eruditione ornati, cum Patauium studiorum caussa veniunt, Humanitatis explicationem in Gymnasio Patauino superuacaneam fore: quoniam vero pauci sunt tales, cuiusmodi se esse profiteretur, multoq. exquisitiora, & abstrusiora solent esse, quæ in aliquo publico Gymnasio tradi consueuerunt, quàm quæ in aliis scholis: icirco huiusmodi explicationem à sapientissimo Senatu super uacaneam non haberi, etiamsi fortasse à Cæconio parum necessaria haberetur. præterea vero, si illi, qui tunc Institutionibus operam darent, valde decepti essent, quoniam ita eis persuasissent, qui fortasse aliter persuadere debuerant: aliis forsitan temporibus alios, qui eiusmodi persuasionibus seducti non fuissent, aliud sensuros esse, nec bonas litteras deserturos, vt multi facerent, qui nihil aliud, quā leges scirent, immo ne leges quidem satis intelligerent, cum vim verborum, quæ rerum sunt subsidia, ignorarent; & Doctores quidem efficerentur propter laureæ adipiscendæ facilitatem, sed indocti Doctores, cum maximo scilicet Rerumpublicarum, ciuitatum, populorum, gentium, nationum omnium, atq. vniuersi terrarum orbis detrimento: id enim esse tam verum, quàm quod verissimum, qui linguam latinam tenerent, statim eos in qualibet disciplina, etiam priusquàm ei studerent, dimidia propemodum ex parte Doctores existere: contra vero, qui non tenerent, eos adhibito quouis studio, & quauis diligentia difficulter excellere, parumq. rebus vel publicis, vel priuatis prodesse posse. Illud autem disputatione mea confeci, quod efficerent Institutionum explicatores, id tum statutis, tum veteri consuetudini, tum decreto Senatus, tum vtilitati studio-

sorum sine dubio aduersari; propterea quòd in statutis expressum esset, publicas explicationes nullo modo esse impediendas: vetus autem eorum consuetudo, qui Institutiones explicauissent, alia prorsus fuisset: decretumq. Senatus prohibuisset dictandi abusionem, quę nihilominus eo instituto, qđ retinerent Institutionum explicatores, plurimum foueretur in corruptionē totius Gymnasii, quoniam iuniores sic assuefacti alias postea scholas corrumperent: denique studiosorum vtilitas postulare videretur, vt rebus assuefierent melioribus, nec bonas desererent litteras, matreq. ignorantiæ barbarie nutrirentur, sed studium eloquentiæ cum studio sapientiæ coniungerent. Quamobrem huiusmodi malo remedium esse adhibendum: ipsos Institutionum explicatores ad veterem superiorum explicatorum consuetudinem reuocandos: Rhetoricæ, atq. Humanitatis horam non amplius impediendam. Hæc ego tunc dicebam.

Sapientissimi autem Præsides, Thomas Maurocenus Prætor, & Zacharias Contarenus Eques, & Pręfectus, eis iusserunt, ne Humanitatis explicatori amplius molesti essent. idq. fecerunt præsentibus, vt superius quoq; notaui, ipsorum Cancellariis, & Mario Bibilaqua Saloensi, Sindico Vniuersitatis studiosorum Philosophiæ, ac Medicinæ, aliisq. nonnullis. Quod iussum quoniam litteris non est consignatum, id enim vt efficeretur, ego parum curaui: iccirco euenit, vt cum post sapientissimorum Pręsidum discessum illi regressi essent ad perniciosissimam consuetudinem suam, & ego an. 1597. apud illustrissimum Prætorem Aloysium Bagradenū illos cuperē in officio continere, ipse Prætor incertus de iam lata sententia, quæ scripta ostendi non potuit, quamq. vt ego affirmabā, ita illi negabant, censuerit se, qui nihil auctoritatis haberet à Gymnasii Moderatoribus, nihil hac de re debere decernere, sed eam ab ipsis Moderatoribus esse diiudicandam. Ego vero tunc satis habui magnam abusionem iterum patefacere; quæ quò magis toleratur, cò maior in dies fit, & abit in exemplum magnæ corruptionis, audentibus multis aliis hoc genere priuatarum explicationum subsellia scholarum nudare, ac publicum Gymnasium depopulari.

De

De re Iesuitica. Cap. XVI.

1591 PHilosophiæ, Medicinæ, aliarumq. optimarum artium in Gymnasio Patauino explicatores aduersus Reuerendos Patres Iesuitas sunt concitati; qui multis ante annis Gymnasium erexerāt, scholasq. publicas aperuerant, non solum ad eas artes tradendas, quæ pertinere præcipue ad Humanitatem dicuntur, & in primis Rhetoricam, atq; vtramque linguam tum Latinam, tum Græcam, sed etiam Logicam, Philosophiam, Mathematicas disciplinas, Metaphysicā, Theologiam; auctoresq; fuisse existimantur dictandarum ad verbum in omni genere explicationum. Quæ dictandi abusio, tamquàm contagio, à iuuenibus imperitioribus expetita, ita etiam publicos Doctores occupauerat, ne viderentur minus vtiles, quàm Iesuitæ, vt pro integra explicatione, quæ in vnius horę curriculum concluditur, ne tertiam quidem partem eius haberent, & nihilominus horæ spatium conficerent; ex quo cum aliquid sæpe multis occasionibus delibetur, ac detrahatur, illud etiam accedebat deminutionis, quòd dictando tempus consumebatur. Quid? quòd sæpenumero iuuenes nobiliores, subterfugiendo incommodum ad scholas proficiscē di, famulos suos mittębant ad explicationes excipiendas, ac negligentiores fiebant propter apparēs commodum eorum, quæ dictabantur? Rem miram narrabo, sed veram. Cū ego ipse in primo studiorum curriculo & in ipso prope vestibulo publicarum explicationum superioribus annis officij caussa magnum quemdam philosophum auditum iuissem, & in magna frequentia auditorū duos famulos animaduertissem Nobilium iuuenum, qui priuatim mihi operam dabant, illis ad fores expectantibus, & nihil se tenere significantibus, quod ad litterarum studia pertineret, qui tamen illius Philosophi disputationem excipiebant, diligenterq; conscribebant; illorum factum admiratus, quippe qui ipsos à studio optimarum artium alienos existimaueram, posteaquàm ad finem disputationis ventum est, cum illi ad me accessissent, Gratulor, inquam, vobis, quòd philosophi sitis, & longe, quàm putaram, præstantiores. Ad quæ mea verba cum respondissent, & quidem erubescentes, suscipere se eum scribendi laborem, non

quòd

quòd ipsi litteris operam darent, sed vt id efficerent, quod domini iussissent, qui postea domi rebus conscriptis studebant, statim philosophum ipsum secutus sum, eumq; assecutus, re illa patefacta, Quid prohibet, inquam, quominus tu quoq; famulũ mittas tuũ, atq; ita hæc res tota per famulos agatur, grauantibus dominis propter introductam dictandi abusionẽ ad scholas venire? Accedit, quòd pp eundem abusum multi se conferre in hunc optimarũ artium mercatũ desinebant, curantes tm̃, vt dictatæ explicationes secum cõmunicarentur. Itaq; illa studiorum frequentia, quç maxime requiritur, cessabat: & hoc genus prauæ consuetudinis in Gymn. Pat. Reu. Patribus Iesuitis acceptum referebatur. Cum aũt ipsi publico Gymn. plurimũ afferre detrimenti viderentur, sonitu æris Cãpani ad ipsorum scholas multitudinẽ iuuenum conuocãtis, editione rotatæ paginæ ordinem futurarum explicationũ declarantis, apertione scholarum tamq̃ publicarum, alijsq; multis modis qui eorum factum ipsi Gym. detrimentosum apertissime declarabant: Doctores publice docentes id perpeti amplius nõ potuerunt, &, vt à Principe, Senatuq; Veneto remedium peterent, congregati sunt, tresq; delegerunt Legatos, qui Venetias vniuersi Gym. nomine proficiscerentur, & de Iesuitarum Antigym. conquererentur, Franc. Piccolomineum Senẽsem, primarium Philosophum, Cçsarem Cremoninũ Centensem, maximum itidẽ Philosophum, Herculem Sax. Pat., Philosophũ, & Medicum præstantiss. qui vna cum Rectoribus Vniu. Petro Alzano Bergomate, Augustinoq; Dominico Fulginate, ac magno studiosorũ numero ad Principem in excelsum Collegium cum introducti essent, & quidem cum maxima dubitatione futuri euẽtus, q̃ plurimi Patricij liberos suos ad eorũ scholas mitterent erudiendos, plurimumq; illis fauere viderẽtur: Cremoninus eo sermone, quem sibi vindicant Etrusci, luculentam habuit orationem. proximis aũt sequentibus diebus res de Collegio in Senatũ delata est, orationisq; habitæ à Cremonino exemplar magna ibi attentione recitatũ, postq; recitationẽ omnium prope suffragijs, & quasi viua voce, prout ille suaserat, S.C. factum, & Senatus sententia ad Pataiuj Prçsides, Io. Bapt. Vitturium Prætorẽ, & Vincentium Gradonicũ Equitem Præfectum, die XXIII. Decemb. sic perscripta;

NOS

NOS RATIONE DVCTI admodum necessaria, prouidendum esse, quibuscũq; modis fieri potest, vt dissensio, & discordia inter studiosos exorta propter eas ipsas caussas, quas ad nos conscripsistis, quasq; in Collegio nostro magnifici Rectores, & Legati Uniuersitatum Gymnasii nostri Patauini recensuerunt, minime augeatur, cum euidenti malorum periculo, quæ consequi possunt, & extinctionis ipsius Gymnasii; mandamus vobis cum Senatu, vt reuerendos illos Patres Iesuitas accersatis, verbisq; huiusmodi moneatis, quòd ab vna quidem parte ipsi possunt aperte perspicere nos prõptos semper, & paratos fore ad protegendam, & fouendam ipsorum Societatem omnibus in rebus, quæcumq; videantur cultui diuino conueuire: ex altera vero parte iustissimis de caussis nobis debet mirum videri, quòd intellexerimus eos in illam vrbem nostram varijs modis Gymnasii formam introduxisse, sonitu aris Campani, editione rotatæ pagine, explicatione disciplinarum in ijsdem horis, apertis portis, & publicis scholis, hac etiam facta inscriptione, GYMNASIVM PATAVINVM SOCIETATIS IESV, quasi in contentionem cum Dominio nostro, & apertum detrimentum Gymnasii nostri, tam multos ab hinc annos à nobis protecti ob magnã,

quæ

quæ inde omnibus temporibus percepta est, vtilitatem, magnumq; omnium Christianarum gentium, & nationum beneficium, nullis antehac ausis quouis modo ei aliquam perturbationem, aut malum exemplum afferre, quemadmodum intelligimus propter nouum Gymnasium ab eis institutum euenire. Quamobrem à nobis statutum est non posse eos, nisi inter ipsos ad suorum ipsorum, & non aliorum vtilitatem profiteri, nihil quidquam agentes contra statuta, & priuilegia Gymnasii nostri Patauini. Hoc munus cum apud illos Patres obiueritis, quos in voluntate nostra esse conquieturos, nobis persuademus, volumus, vt Doctores in publico Bouis Gymnasio profitentes ad vos conuocetis, eosq; certiores reddatis, cum ab illius Gymnasii Moderatoribus pro ea, quam habent, auctoritate ad superiores Pauij Præsides conscriptum fuerit, vt dictandi prohiberent in publicis cathedris abusionem, perlatumq; ad nos sit, retineri nihilominus istam perniciosissimam consuetudinem, certissimam Senatus nostri voluntatem esse, vt à dictandis explicationibus omnino se abstineant: quoniam sine dubiò id explicandi genus magnum affert damnum, maiusq; etiam fortasse, quàm Vniuersitatum Legati quadam ipsorum scriptura ad nos delata expressisse videantur. Quòd, si quis con-

trafacere

trafacere ausus fuerit, vobis facultatem damus huiusmodi malo prouidendi, ijsq́; pœnis remediũ afferendi, quas iudicabitis conuenire. Facitote autem nos certiores, quidnam his ipsis de rebus effeceritis, curantes, vt hæ litteræ, vbi congruere putaueritis, ad perpetuam rei memoriam perscribantur.

Itaq; propter has litteras Gymnasium cessauit Iesuitarum.

An. 1594. Ciuitas Patauij decreto facto in sententiam Benedicti Doctorij Philosophi, ad Venetiarum Principem Legatos misit, vt declararetur, S. C. factum anno supra millesimũ, & quingẽtesimum nonagesimo primo, quo illi publicas scholas exercere Patauij quemadmodum diu fecerant, prohibiti sunt, in scholis Grammaticæ, Rhetoricæ, vniuersæq. Humanitatis locum non haberet. Quamobrem ego, qui in hoc Gymnasio Artes Humanitatis, in primisq. Rhetoricam profitebar, ad pedes ipsius Principis supplex accedere coactus sum pro plena illius S. C. obseruatione, ita vt, si id de alijs professionibus non tollebatur, ne de Humanitatis quidem professione rescinderetur. Qua de re in pleno Venetiarum Collegio die decimo Augusti, qui Di. Laurentio sacer est, postea quàm vnus de illis Legatis, Beldomandus Candius, Iuris Põtificij, Cæsareiq. Doctor finem dicendi fecit, ego pro mea cathedra orationem habui. Qua quidem habita decretum propositum est, vt Patauij Prȩsidibus his de rebus responsum cõmitteretur; idq. decretum cunctis suffragijs præter duo sola fuit reprobatum; cumq. inter eos, qui Sapientes Magni vocantur, de hoc ipso negotio ad Senatum referendo ageretur, inter ipsos non conuenit; famaq. erat in Senatu pro Iesuitis profici nihil posse. Præterea vero Nicolaus Bolȩius, Ascruuinus, Rector Vniuersitatis Iuris studiosorũ, Di. Marci Eques, conquestum eadem de re ad Principẽ venerat; eloquentiæq. studium aduersus Patres Iesuitas, & quosdam pro patribus Iesuitis subscriptores sibi protegendum putauerat; nec tale studium ab eo, cui in primis præsideret, Iuris ciuilis studio, quẽ

Dd admo-

admodum non nulli ab omni Humanitate alieni existimare visi fuerant, alienum iudicauerat: sed nullis precibus, nullis minis cedens, integer, & incorruptus constantissime, & perseuerantissime præcipuum Iuris ciuilis instrumentum; vel adhibito eloquentissimo aduocato Bernardo Pesentio defenderat. Quamobrem Legati Patauini ne re quidem ad Senatum relata dimissi sunt.

An. 1596. rursus negotium Iesuiticum tractatum est, quæ tertia fuit tractatio, posteaquàm iterum Ciuitas Patauina adducta est ad supplicandum Serenissimo Principi Venetiarum, vt ipsi ad docendum restituerentur. Qua de re primũ est mecum actum, an ego, qui Humanitatem, & præcipue Rhetoricam profiterer, possem cum eis conuenire. Deinde cum id fieri minime potuisset, Patauinorum nomine supplicatum est, vt eis facultas concederetur docendi, si non alia, at saltem Grammaticam, easq. artes ad Humanitatem pertinentes, quæ publicum Humanitatis Explicatorem minime læderent.

Qua honesta, & satis artificiosa petitione videbantur velle sibi aditum fieri ad omnes Humanitatis partes pertractandas, cum profiteantur suum docendi modum, quidquid doceant, nullum publicæ Cathedræ importare detrimentum, tamquàm submissiorem, & priuatis etiam magistris concessum, qui omnia, quæcumque ipsi volunt, pertractant, & tamen non prohibentur. Hæc argumenta satis quidem probabilia, sed, vt arbitrabar, fallacia non solum cum quibusdam eorum colloquendo refutaui, verum etiam quemadmodum refutarem, ad Gymnasii Moderatores perscripsi, cum satis constet hos Patres & summisse, & grauiter agere, prout volunt: multumq. interesse inter factum priuatorum magistrorum, qui aliquot paucos docent, & horum ipsorum patrum, qui omnibus gentibus, & nationibus scholas aperiunt, & habere se Romæ aliquot auditorum millia, habuisseq. Pataui non minorem iuuenum concursum, quàm publicæ haberent scholæ, gloriantur. De quo negotio Iesuitico Pataui Præsidibus mandatum fuit, vt habita diligenti quęstione; quid sibi videretur, responderent. Cumq. obseruassem non de omnibus Doctoribus quæri, sed eorum sele-

ctionem

ctionem aliquam fieri, incidi in eam suspicionem non omnes passim adhiberi testes, sed eos tantummodo, qui diligenter à fautoribus Iesuitarum, inscijs præsidibus, prensati fuissent. Itaque ego, de quo in primis agebatur, ad ipsos Pręsides accessi, dixiq. ad eorum integritatem pertinere, vt responso suo Serenissimum Venetiarum Principem certiorem facerent, non modo de eorum dictis, qui non sine prensatione testes producti fuissent, verum etiam de rationibus meis, de quo in primis agi videbatur. Ad quas dicendas per aliquot quidem dies admissus non sum: sed tandem aliquando Gymnasii Doctoribus apud ipsos Præsides congregatis, quibus cum etiam erant Sapientes Deputati ad vtilia Patauinæ Ciuitatis, & alij plurimi; dataq. vnicuiq; potestate dicendi hac de re, quid quid vellet, cum ego quoque admissus essem, pluribus verbis egi caussam meam. Dum hæc agerentur, Vniuersitas eorum, qui dicuntur Artes profiteri, de eodem negotio Iesuitico ad Principem, & Senatum Venetiarum litteras dedit. quibus in Senatu perlectis, & cognita voluntate ipsius Vniuersitatis, quòd de Patribus Iesuitis prius se audiri cuperet, quàm quidquam decerneretur: tale signum datum est publicæ propensionis, vt, qui eis fauebant, rem aliquantisper differendam censuerint, nec tunc tractandam, cum omnia futura esse contraria videbantur.

An. 1597. reuocata negotij Iesuitici tractatione, commissa de eo rursus Patauij Pręsidibus responsione, vt, quidnam ipsa Vniuersitas diceret, perscriberetur, datis etiam litteris ad Senatum ab eadem Vniuersitate, primum rogantibus, vt res differretur tantisper, dum ea posset ad Principem accedere, deinde vero etiam Gymnasii rationes exponentibus, adnitente in primis Marco Cornelio, Patauij Episcopo præstantissimo, conuentio facta est in hanc sententiam;

„ QVOTIESCVMQVE Reuerendi Patres Iesuitæ in
„ stituant iuuenes in litteris Humanitatis eò vsque tantum, quo
„ usque ipsi iuuenes apti sint ad audiendum publicum Huma-
„ nitatis Explicatorem, abstinentes se perpetuo à quarundam
„ rerum explicatione, quæ præcipue in publico Gymnasio ex-
„ plicantur, scilicet Rhetoricæ Aristotelis, Poeticæ eiusdem
„ Aristotelis, Topicæ facultatis Ciceronis; &c. quod attinet ad

„ alios libros tum earum, quæ dictæ sunt, tum aliarum quarum
„ libet rerum, non attingentes eas illis annis, quibus ipse Hu-
„ manitatis Explicator ipsas susceperit explicandas; omninoq.
„ ita accommodantes operam suam, vt ipsorum scholæ sint pu
„ blici Gymnasii seminarium, & augentes potius eius nume-
„ rum, quàm deminuentes, adhibitis religiosis cohortationi-
„ bus ad publicos Doctores audiendos apud eos, quos cogno-
„ uerint idoneos, & satis instructos ad illorum doctrinam per-
„ cipiendam: AFFIRMO EGO ANTONIVS RIC
„ COBONVS Humanitatis in Patauino Gymn. Explicator
„ eos hoc modo nullum impedimentum publico Gymnasio
„ importaturos, sed multum vtilitatis studiosæ iuuentuti Ve-
„ netiarum, Pataiuj, aliarumq. ciuitatum esse allaturos.

Cui scripto se subscripsit Pater Antonius Barisonius, Rector Iesuitarum.

Et Illustrissimus, ac Religiosissimus Pataiuj Episcopus, pro vtraq; parte se prædem constituens;

Et deinceps omnes Doctores publice docentes.

Nondum tamen huiusmodi negotium confectum est.

Finis Quarti Libri.

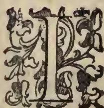

De

DE GYMNASIO PATAVINO

ANTONII RICCOBONI Commentariorum Liber Quinctus.

De victoria Naupactea in Gymnasio Patauino celebrata. Cap. I.

NITIO anni septuagesimi secundi supra millesimum, & quingentesimum ego in maiore Iurisconsultorum schola propter maximum non solum iuuenum studiosorum, sed etiam Doctorum, hominumq. omnis generis concursum ea, quæ exstat, oratione gratulatus sum Christianorum victoriam ad Echinadas paucis ante mensibus reportatam; quòd quadraginta veteranorum hostium millia cæsa, captaq. dicerentur: quòd viginti Christianorum millia, quæ annis superioribus barbari captiua fecerant, in libertatem essent vindicata: quòd sæuissimus Turcarum Tyrannus, qui nouo Regno inflatus, & tã amplæ fortunæ insolens, fœdus, quod ipse cum Venetis habebat, nulla ratione aut diuini, aut humani iuris habita turpissime fregerat, mirabiliter frenatus est: in quẽ Pius V. Pontifex Max. Philippum Regem Catholicum cum Rep. Veneta fœderatione sanctissima cõiunxerat, seq. suasq. opes eodem fœdere deuinxerat: missiq. erant cum tribus classibus Ioannes Austrius Caroli V. filius, Philippiq. Regis frater, & M. Antonius Columna Romanus, Sebastianusq. Venerius Venetus ad nomen Christianum tuendum, quod teterrimi hostes se deleturos esse minabantur: cumq. eorum classis, quæ trecentarum erat nauium, toto mari prędabunda da volitasset, in portu Naupacti de aduentu Christianæ classis nuncium accepisset, certissima concepta spe victoriæ, quasi non ad prælium, sed ad præmium iret, contra Christianos progressa est: cui Christiana classis tam fortiter se obiecit, vt omnium

omnium maxime memorandam retulerit victoriam, per quã centum sexaginta vna triremes, multæ biremes, aliorumq. generum nauigia nõ pauca in Christianorum potestatem per uenerunt; ceteræq. triremes aut incensæ, aut depressæ sunt; atq. ex quadraginta triremibus, in quibus erant nocturna luminum insignia, vix vna, aut altera euasit; cum interim nulla nauis ex Christiana classe fuerit capta, duęq. solæ fractæ,& aliquot vulneratæ sint. Quam excellentem victoriam oratione mea censui celebrandam.

De Pio V. Pontifice Max. iussu Episcopi patroni nostri in funere exornato. Cap. II.

CVm Pius V. propter Sacerdotum mores optime conformatos, cultumq. diuinum mirabiliter auctum,& sanctissimam, quam modo cõmemorabam, aduersus immanissimos christiani nominis hostes confectam fœderationem Pontifex in Rep. Christiana exemplo sane egregio,& singulari, ex hac vita excessisset: Nicolaus Ormanetus, Patauii Episcopus, & Gymnasii Patauini illustrissimus, vt vocant, Cancellarius, censuit eum ab vno de Doctoribus ipsius Gymnasii in funere esse exornandum; mandauitq. mihi, quippe qui veterem eloquẽtiam tractarem, vt de eo in Ecclesia Cathedrali orationem haberem. Quod feci quàmlibentissime an. 1572. vt Pontificẽ pro virium mearum modulo laudarem post hominum memoriam integerrimum; ortum quidem in Luco loco nobili Liguriæ cis Apenninum, & celebri quondam Marchionatu, atque honesta Guisleriorum familia, in qua splendebat Michael Cardinalis Alexandrinus, sed magis virtute semper, quã generis nobilitate nixum; prius factum Episcopum Nepesinum: deinde Cardinalem à Paullo 4. Pontifice Max: deniq. vniuersę Christianæ Reip. prępositum eo maxime tempore, cum talis Pontifex requirebatur: cum Gallia ex multis hęreticorum vvlneribus laborans erat adiuuanda: cum Melitensibus ad mœnia reficiẽda,& Panaoniis ad se defendendos contra Turcarum immanitatem opitulandum: cum Philippus Rex Catholicus,& Resp. Veneta ad ineundam contra Turcas cum sede Pontificia societatem vtilissime adducenda: cum victoria de tęterrimis christiani nominis hostibus referenda:

denique

denique cum maxime procurandum, vt Tridentinæ Synodi Sanctissima decreta Sanctissime obseruarentur, & religiosorum mores ad verum Dei cultum omnino conformarentur, ac vetus Ecclesiastica disciplina reuocaretur, quæ omnia ille quàm diligentissime, ac maxima omnium cum admiratione præstitit, vt ego mea oratione expressi.

De Animosorum Academia ex Gymnasio Patauino Conflata Cap III.

1573 Florere cœpit Patauij Animosorum Academia ex Doctoribus, & studiosis iuuenibus Gymnasii Patauini cōflata, in ædibus Ascanii Martinengi Brixiani, præclarissimi, ac religiosissimi Abbatis, per tres annos, dum is Patauii habuit domicilium, mirabiliter culta; cuius sane præclara, & ad veram gloriam insignia extiterunt instituta, admirabiles ad omnium litterarum laudem progressus, singularis optimarum artium pertractatio, excellens in disputandis rerum obscurissimarum quæstionibus ordo, eloquentiæ cum sapientia coniunctio peregregia, ad illustrandum omne doctrinæ genus studium flagrantissimum, atq. ardor prope incredibilis; adhibitis in consilium præclarissimis, & præstantissimis viris, inter ceteros Sperone Speronio sapientium eloquentissimo, & eloquentium sapientissimo: Francisco Piccolomineo philosophorum nostri temporis maximo: Bernardino Tomitano, Philosopho, Medico, Poeta, oratore celeberrimo: Matthæo Macino Philosopho præcellentissimo, & litterarum Græcarū ac Latinarum cognitione ornatissimo, receptisq. in Academicorum numerum summis, ac prope diuinis ingeniis; quæ quidem cum enumerare omnia longissimum esset, facere tamen non possum, quin hoc ipso in loco vnum nominem inter ceteros præstantissimum Antonium Quærengum, ciuem Patauinum, litteris Græcis, & Latinis doctissimū, & disertissimum, in primisq. laude poetica perornatum, atq. ad ueterum poetarum, Lucretii Virgiliiq. imitationem formatum peregregie, vt ex multis eius carminibus constat accurate exquisiteq. conscriptis, atq. editis; qui Romæ diu floruit summe litteratus, fuitq. à secretis sacrosancti Cardinalium Collegii, charissimus Pontificibus, charissimus Cardinalibus, charissimus in Romana curia omnibus, quicumque aliquid

de

de ingeniis, ac doctrina possent iudicare; nuncq. est Canonicus Patauinus omni reuerentia, atq. obseruantia colendus. Præstantissimus autem Animosorum cœtus eum mihi honorem habuit, vt in eius primordiis solemnem haberem orationem, quæ fuit de felicitate, nimirum de re illa, cuius vnius ratio veteres distinguebat sectas; cum vna ab altera eò distaret, quò finem bonorum, & malorum diuersum haberet. Immo vero etiam voluit, vt de singulari eius Insigni publice loquerer; quod erat Aries velleris aurei cum Phryxo in mari animo se se seruante, & Helle in pōtum cadente, cum ea sententia, FACILIS IACTVRA, & cum Animosorum appellatione. Neque vero solum huiusmodi honoribus me decorauit, quorum memoriam beneuolentia colam sempiterna: sed etiã dignum iudicauit, qui per annum inter Academicos principem locum obtinerem, datis mihi Consiliariis Faustino Summo, ciue Patauino, ac Logico præstantissimo, & Stephano Theupolo, Patricio Veneto Clarissimo, eo, qui non magis splendôre generis sui, quod sine dubio illustsissimum est, quã doctrina summi Philosophorum Francisci Piccolominei decem Academicarum contemplationum libris ab ipso expressa, est illustratus. Cui quidem meo Principatui perillustris Comes Sigismundus Turrianus successit, & merito successit, quippe qui tam excellentem prestantiam ex personæ splendore arripuerat, ex maiorum dignitate hauserat, ex parentum institutione expresserat, ex optimarum artium studiis consormauerat, vt Animosorum Academia omnem perfugii, decorisq. sui spem in eo collocare merito posse videretur. Accessit alius honor, quòd, cum Academicarum exercitationum consuetudo aliquo interuallo dimissa fuisset, à me petiit Academiæ Princeps cum Ascanio Martinengo Abbate perillustri, & modestissimo, cum Iacobo Diedo, viro non minus doctrinæ, & eloquentiæ splendore, quàm religionis, & generis claritate ornatissimo, qui postea factus est Cremæ Episcopus, & cum Matthæo Macino, uno de precellentissimis Academiæ parentibus, ut ad repetendas aliquantisper intermissas exercitationes solemnem prolusionem haberem, atq. aliquoties præterea in eadem Academia operam meam aliquid explicando nauarem. Quamobrem eam orationem habui, quæ de

ascensu

ascensu cæli ex platonicorum doctrina inscripta est, Principe Nicolao Contareno, eodemq. Patauii tunc Quæstore, eo, cuius sex luculentissimi de rerum perfectione extant libri, quiq. ad huc fecit, & quotidie magis facit admirandos in Rep. progressus ad præcipuos dignitatis gradus. Iam cum ipse Animosorum Princeps, & Patauii Quæstor, Nicolaus Contarenus, Patauii Præsides, Iacobū Fuscarenum Doctorem, ac Prætorem, & Franciscum Duodum Præfectum, iis ipsis diebus, quibus ego inter Academicos sermonem habiturus eram, ad Academiam inuitasset, ipsum sermonem ad tales, tantosq. accommodaui auditores, argumentumq. iis quàm maxime congruens excogitaui; vt vno die de optimo pręside agerem, qualis esse Fuscarenus in primis existimabatur: altero de fortitudine, ac magnanimitate, quæ Duodi propria esse videbatur. Quæ duæ orationes quoniam ad huc peruulgatæ nō sunt, iccirco in gratiam studiosorum eloquentiæ, & vt memoriam conseruem patronorum meorum, hoc in loco adscriptæ, nūc edentur: cū vt supra quoq. notaui, facile sit eis, qui talia episodia minus probant, arbitratu suo aliquot progellas transilire.

Ad Iacobum Fuscarenum Philosophum, Patauij Prætorem, nomine Academiæ Animosorum, Oratio.

EX omnibus veterum institutis, quæ multa sunt, & præclara, ad bene, beateq. viuendum accommodata, nullū mea quidem sententia est neque ad excitandos hominum animos opportunius, neque ad vitæ ciuilis finem aptius, quàm vt in bene constituta ciuitate quantum quisque mereatur, tantum eidem laudis publice tribuatur. Ita enim & ad labores suscipiendos, & ad pericula pro communi salute subeunda glorię studiosi homines facillime inuitantur. Quapropter si priuatos homines, qui præclare, ac fortiter aliqua in re se gesserunt, intelligimus summis laudibus olim fuisse elatos, & publica oratione celebratos; quanto magis conuenit, Academici ornatissimi, eos commendari, à quibus non modo Rerump. gubernacula tractantur, verum etiam populorum salus cum vitæ commoditate curatur? Quòd si antea hoc genus laudis cuiquam iure tributum est: certe nunc tibi, sapientissime Prætor, id maxime deberi censent, & tacitu quodammodo cō

Ee fiten-

fitentur Academici omnes Animosi, quorum nullo repugnāte nemini vmquam iustius, quàm tibi, hoc ipsum potuisse deferri, verissime audeo affirmare. Neq; id quidem, quòd tibi sit magnopere necessarium: omnia enim, quæ ad veram laudem pertinent, in te ipso habes cumulatissime posita: sed vt nos hoc nostro fungentes munere minime ingrati videamur, tuisq. successoribus stimulos adhibeamus, vt ipsi quoq; præclara factitantes simili se laude dignos præbeant. Quamobrē superioribus proximis diebus hæc florentissima Academia mihi iustis de caussis charissima, tuæ dignitatis, & amplitudinis studiosissima, ex animo me rogauit, vt te hodierno die ipsam inuisurum, & grauissima præsentia tua honestaturum cōmuni omnium Academicorum nomine salutarem, & tuis laudibus si non possem omnino, at saltem aliqua ex parte satisfacerem, tibiq. pro maxima benignitate, atq. humanitate tua gratias agerem immortales. Quam ego prouinciam tametsi iure poteram recusare, quòd tuarum virtutum magnitudo omnem superaret laudis excellentiam, nullaq. esset tanta vis dicendi, tantaq. copia, quæ rerum tuarum gestarum amplitudinem æquare posset: tamen fecit singularis quędam mea in Academicos obseruantia, vt maluerim eorum voluntati obsequens in imprudentiæ fortasse notam incidere, quàm, si recusassem, eorundem erga me benignitatis immemor, & ingratus existimari: cum præsertim ad eam rem vehementius idē, qui me dehortaretur, etiam quodammodo hortaretur laudū tuarum cumulus prope immensus, in quo nemini oratio, quāuis infantissimo, deesse posse videretur. Cuius amplitudinis tuæ fama clarissima commoti omnes in omnibus terrarū partibus te longe etiam locorum interuallo disiunctum mirifice amant, colunt, obseruant: & nos præsentem propter incredibilem conspectus tui lætitiam gestientes suspicimus, admiramur, obstupescimus. Itaq; patere, quæso, Illustrissime Prætor, pro tua singulari benignitate atq. humanitate, vt horum tibi sensus, & quam de maximis, ac præstantissimis animi tui bonis conceperunt opinionem, breuissima exponam oratione. Vos vero, Viri conscripti ornatissimi, si quæ in hoc argumento dicenda essent, non potero, vt cupitis, cuncta persequi, quæso, obtestorq. vt id non solum in maximas temporis

angu-

angustias, quibus valde premor, verum etiam in suscepti oneris magnitudinem, & virium mearum imbecillitatem transferendum putetis. Quæ enim potest esse tanta vbertas ingenij, quæ tam incredibilis vnius hominis eloquentia, quod tã acre studium, quæ tam accurata diligentia, qua possit satis ꝑ dignitate is Præses celebrari, à quo vno, tamquàm cuiuslibet rectissimæ administrationis norma, regula, præscriptione, ët reclamantibus Philosophorum, atq; Dialecticorum præceptis, ad vniuersam optimi Præsidis conformationem licet ascendere, ita vt ex vno præstantissimo Præside excellens eorum omnium præstantia, quibus aliqua Reip. pars commissa fuerit, vniuerse ostendatur? per te enim nunc licebit, Philosophe grauissime, à Philosophię ratione, quę tibi semper probata est, aliquantisper recedere; eaq. via, quam ipsi etiam philosophi hominum intelligentiæ planiorem, atq. aptiorem consenserunt, insistere; ac non vniuerso virtutum genere naturaq. describenda, qualis esse debeas, argumentari; sed singulis actionibus tuis exponendis, qualis sis, demonstrare; tuãq. auctoritatem, & exemplum ceteris omnibus imitandum proponere; atq. optimum regendæ Reip. modum ex tuis rebus gestis præscribere. Et vero, cum tu publica munera ita obeas, vt in te nihil desideretur; atq. in eorũ administratione iccirco excellas, quòd sis non solum sapiens, non solum prudens, verum etiam integer, & pius, & beneficus, & omni virtute præditus: quis adeo pertinax, adeo obstinatus sit, vt etiam non seruata argumentandi formula, illud verissime confici posse non fateatur, In omni perfecto Pręside sapientiam, prudentiam, integritatem, pietatem, beneficentiam, omnem virtutem inesse oportere? Equidem cum diligentius in amplitudinem tuam intueor, vt taceam Serenissimę Patriæ tuæ splendorem, quæ sine dubio est lux orbis terrarum clarissima: arx omnium gentium munitissima: domicilium virtutis, & gloriæ celeberrimum: templum libertatis sanctissimum: perfugium afflictæ fortunæ tutissimum: ornamentum Italiæ perpetuum: totius deniq; Christianæ Reip. propugnaculũ, barbarorum ferocitati oppositum; quod nisi staret, nullum profecto Christianæ religionis vestigium iamdiu videremus in Europa; vt omittam Fuscarenæ familiæ claritatem, quæ tam

multis, tamq. præſtātibus in Rep. Senatoribus perpetuo fuit illuſtrata, vt multos abhinc annos ſcribi nullæ potuerint hiſtoriæ, quin de præclaris rebus ipſorum geſtis paſſim videamus factam eſſe mentionem; vt talia ſilentio prætercam, quæ quāuis egregia, & præclara, tibi ſunt cum multis alijs communia: te potiſſimum in eo efferendum eſſe comperio, quòd animaduerteris, quàm neceſſarij ſunt oculi nobis in corporis actionibus, tam neceſſariam eſſe ſapientiam, & prudentiā in Reip. adminiſtrationibus; vt, quemadmodum T. Manlius Torquatus, cum intellexiſſet ſe fuiſſe conſulem declaratum, minus ſe idoneum exiſtimauit ad ſummum imperium adminiſtrandū propter valetudinem oculorum, & ob id conſulatum recuſauit, ſic, qui carent lumine doctrinarum, & propter inſcitiam, atq. imprudentiam ſuam in omnibus rebus aliorum indigēt opera, minus digni ſint, quibus Reip. gubernatio committatur. Præclare enim is, qui oraculo Apollinis ſapientiſſimus omnium eſt iudicatus, Socrates cenſuit, vt errores omnes tū manuum in apprehendendo, tum pedum in gradiendo, à videndi defectu originem habent: ſic errata hominum omnia tum in eligendo, tum in agendo ab intelligentiæ proficiſci imbecillitate. Quòd, ſi dux ipſe ſit cæcus, quomodo rectum iter ab ijs, qui ducuntur, conficietur? Si gubernator ſit oculis captus, quomodo beatitudinis portus ab ijs, qui nauigant, inuenietur? Hinc manauit ſapientiſſima illa Platonis ſententia in ore omnium poſita, & ſatis ſermone contrita, de philoſophis ad Rerump. rectionem, regibuſq. ad philoſophiæ tractationē admouendis. Hinc factum eſt, doctiſſime Prætor, vt ab ineūte ętate ipſe tibi imitandos propoſueris, non modo quos materna familia ſuppeditauit, viros doctiſſimos, Aloyſium Rhenerium propter magnam doctrinam ſuam ad procurationem Marciam euectum; & Danielem Rhenerium, Procuratorem itidem Marcium, litterarum Græcarum, & Latinarum cognitione ornatiſſimum; Franciſcumq. Rhenerium, auunculum tuum omni litterarum genere præfulgentem, & in primis poetam perilluſtrem: verum etiam, quos paterna domus tulit, viros ſapientiſſimos; atq. inter ceteros magnum illum Philoſophum, Sebaſtianum Fuſcarenum, omnium noſtri temporis philoſophorum coryphæum, philoſophiæ quaſi limen, immo

potius

potius lumen, Fuscareni nominis decus, Venetæ præstantiæ ornamentum; de cuius laudibus nulla vmquam ætas conticescet; cuius gloria quò illustrior est, eò breuioris eget commemorationis, quippe quæ omnibus notissima, omnibus in promptu sit. Ad quorum doctissimorum hominum imitationem vt egregie te effingeres, præter excellentes multas eloquētiæ exercitationes omnes philosophię partes quàm studiosissime es persecutus, atq. in eis mirabiliter excelluisti, idq. excellentiæ documentum, modo publice argumentando, modo argumentationibus philosophorum in publicis disputationibus respondendo dedisti, vt facillime fueris non solum à clarissimo Philosophorum Veneto Collegio Philosophus declaratus, verum etiam à Serenissimo Senatu dignus iudicatus, qui Venetijs Philosophiam publice doceres. Quid dicam admirabilem factum ad te audiendum studiosorum iuuenum concursum, in quorum numero me diutius fuisse merito gloriari possum? Quid recenseam crebras auditorum tuorum assensiones, multas admirationes, magnos applausus? Quid commemorem mirificos patriciæ iuuentutis te duce, atq. auctore in studijs optimarum artium factos progressus ad excellentiam? Quamobrem immortales tibi à patria tua gratiæ habendæ sunt, quòd iuuenes nobilissimos erudiueris non modo ad rerum veritatem indagandam, & caussas peruestigandas, uerū etiam ad Remp. capessendam, ad iura ciuitati describenda, ad ciuium inter se dissidia componenda, ad legationes cum laude gerendas, ad omnia publica munera præclare obeūda. O maxima beneficia, & ipsis etiam fortitudinis operibus anteponenda. Viri enim fortes tantum per se: sapientes vero etiā per alios. illi raro: hi perpetuis temporibus. illi vna tantum ætate: hi per omnia sæcula, dum eorū doctrina posteris quoq. traditur, Reip. prosunt. Cum igitur non solum à natura singularem prudentiam arripuisses: verum etiam ex optimarum artium studijs hausisses; mirum profecto non fuit, si te semper magna patriæ tuæ comitia, vt virum prudentissimum, suffragijs suis cohonestarint: si tua grauissima consilia amplissimus Senatus, ad quem à iuuentute tua elatus, & quotannis pro Reipub. commodo, ac dignitate vocatus fuisti, sæpissime cōprobarit, ac secutus sit: si sæpius receptus in numerum Xuirū,

idest,

id eſt,in eum ſenatum, qui tamquàm alter Areopagus omnē ſuperat laudis excellentiam, in grauioribus Reip. negotiis egregium te Senatorem præbuiſti. Hæc autem eruditionis, & intelligentiæ laus, viri conſcripti eruditiſſimi, cum clara ſit: dici tamen non poteſt, quantopere in non nullis obſcuretur,quos intelligere quidem plus, quàm ceteros, & futura proſpicere, atq. ad negotia expedienda,conſiliaq. ex tempore capienda idoneos eſſe comperias: ſed, quoniam minime videntur viuere ſine alicuius fraudis,ac iniuriæ ſuſpicione,icirco illis ſalutem hominum,&fortunas minus recte committi arbitreris; vt ad laudem ſenatoriam omnino requiratur integritas,& innocentia cum doctrina,& prudentia coniuncta. Quid enim? an forte putabis ſenatorem,quantumuis doctū, & prudentem habere ſatis auctoritatis ad Remp. adminiſtrādam, quem videas in adminiſtratione ſua nihil reſpicere aliud, quàm quomodo inſatiabilis accumulandarum opum auiditas,qua perpetuo ducitur,expleatur? Non ne ex hac magiſtratuum improbitate omnis priuatarum, publicarumq; rerum perturbatio,omnis labes,& pernicies ciuitatum proficiſcitur? Quod cum tu optime intelligeres, ſemper curaſti, vt non minus æquus,& probus,quàm prudens, & ſapiens & eſſes,& videreris; ac philoſophica habendi mediocritate contentus in eo magis laboraſti,vt plurimis opitulareris, quàm vt aliorum pecuniis ditareris; omnemq. ſemper cupiditatē frenaſti; priuſq. didiciſti,quomodo te ipsū contineres,quàm continere alios profeſſus es:eamq. virtutem in primis amaſti, qua teſte ipſo philoſophorum principe Ariſtotele nihil humano generi datum eſſe clarius,nihil magis amplum, nihil perfectius,nihil vtilius,nihil melius exiſtimandum eſt. Etenim,vt is ſapientiſſime, ac diſertiſſime diſputat, præ ceteris ſplendet iuſtitia, tamquàm omnium domina, & regina virtutum,admirabilior,quàm Heſperus,& Lucifer; & Venere ipſa clarior; immo vero,vt cum aliis quibuſdam philoſophis argumentari poſſumus,etiam ſole ipſo ſplendidior; ſiquidē ſolem interdiu tātum lucere: iuſtitiam vero etiam noctu nitere conſpicimus: illum oculis tantum corporis apparere: hanc etiam oculis animi illucere animaduertimus. illum quandoque obeſſe: hanc ſemper prodeſſe experimur. illum

quat-

quattuor anni tempora efficere: hanc perpetuum ver face e obseruamus, collocatam in orbe signifero inter Leonem, & Libram, vt fortiter, & animose, ęquabiliterq. eam administrari oportere significetur. Quid dicam de Iustitiæ amplitudine? de qua illud iam tritum, & peruulgatum est, Iustitia in se alias virtutes continet omnes. Quàm vero perfecta sit, nemini dubitandum videtur; siquidem qui ea præditus est, nō solum erga se, verum etiam erga alios bene se habere existimatur, quod ad maximam pertinet perfectionem: plerique enim in suis ipsorum rebus præclare se possunt gerere: in alienis non possunt. Itaq. recte Bias, vir sapientissimus, Magistratus virum ostendet. Accedit, quòd hæc sola virtus inter ceteras omnes in bonis ducitur alienis: quia nō ad suum, sed ad aliorum commodum omnia confert: aliorum enim commodis, vtilitatiq. seruit, aut principis, aut Reip. ceteræ vero virtutes non nisi quatenus sunt species iustitiæ, aliorum seruiunt commodis, bonumq. existunt alienum. Denique iustitia in opere maxime arduo versatur. nam, quemadmodum sceleratissimus habendus est, quicumque malitiam cum ad suam, tum ad amicorum perniciem, exitiumq. conuertit: sic optimus existimandus est is, qui virtutem non ad suam, sed ad aliorum refert vtilitatem. O bonum omnium præstantissimum; quod insigniter enituit in multis, magnisq. magistratibus, quos tu iustissime, atq. integerrime administrasti: vbi nihil tibi maiori curæ fuit, quàm vt suum cuiq. tribueretur: vt nemini contra fas, æquumq. noceretur: vt quilibet communibus pro communibus, priuatis autem vt suis vti posset: vt non modo nemini inferretur iniuria, sed etiam omni iniuriæ obsisteretur: vt nulla malitiosa iuris interpretatio admitteretur: vt etiam aduersus infimos iustitia seruaretur: vt pupillis, viduis, impotentibus, qui potentium aliquorum opibus circumueniri, vrgeriq. viderentur, omnibus modis subueniretur: deniq. vt iustitia semper, & vbiq. locū haberet. O virum iustissimum, & cum Atheniensi etiam Aristide merito comparandum. Cum autem in aliis magistratibus iustissimum te præbuisti: tum potissimum, cum Sanctissimo Inquisitionis officio præfuisti, hæreticamq. prauitatem mirabiliter comprimendam curasti, ac pietatem Christianam fouisti, protexisti,

am-

amplificasti: nam,quemadmodum in tractandis sapientiæ studiis cum Philosophia coniunxisti Theologiam, & hac tanquàm regula perpetuo vsus es in ceteris omnibus disciplinis ad rectum,& verum dirigendis,vt non adumbratam, sed verã profitereris philosophiam; non errares,& labereris,quod plerique faciunt,qui contra præceptum Enniani Neoptolemi in Philosophiam ingurgitant, sed veritatem assequereris; non ita philosophareris,vt nihil crederes,sed ita crederes, vt vere de Deo philosophareris: sic in uirtutum actionibus exercendis te maxime pium semper ostendisti,eamq. veram virtutem esse tibi persuasisti,quæ coniunctam haberet pietatem christianam; cumq. in aliis actionibus tuis mira documenta dederis pietatis singularis: nusquam tamen magis hæc virtus tua illuxit,quàm in eo, quem modo dicebam,grauissimo magistratu,vbi mirandum in modum hæreticos insectatus es,veramq. Christi fidem ab omni eorum prauitate incredibiliter vindicasti. Quibus maximis, clarissimisq. virtutibus tuis accessit admirabilis quędam benignitas, atq. humanitas: cum in publicis muneribus obeundis hoc potissimum tibi curandum existimes, vt magis diligaris,quàm timearis: præclare enim nobilis poeta, Ennius,Quem metuunt, oderunt: quem quisque odit, periisse expetit. Pręclare Mitio Terentianus; Et errat longe mea quidem sententia, Qui imperium credat grauius esse,aut stabilius, Vi quod fit,quàm illud, quod amicitia adiungitur. Præclare Philippus ad Alexandrum, Antipater ad Cassandrum, Antigonus ad Philippum; Difficile dictu esse,quantopere conciliet animos hominum comitas,affabilitasq. sermonis,& iis, qui præsunt aliis, illud esse diligentissime seruandum,vt oratione benigna multitudinis animos ad beneuolentiam alliciant, ac ditioni suæ subiectos blande appellando sermone deliniant,atq. omnibus, quibuscunque possint,benefaciant,beneficamue voluntatem ostendant. Ex beneficiis enim omnis proficiscitur honor: cum honorentur illi,qui benefecerunt,& qui benefacere possunt;hominumq; beneuolentia beneficiis capitur maxime : secundo autem loco benefica voluntate mouetur, etiam si res forte non suppetat . Quamobrem tu, qui honorem semper amasti, qui summam, & perfectam gloriam concupiuisti à multorum

amore

amore proficiſcentem, qui in multis dignitatis gradibus collocatus te vere dignum dignitatibus tibi delatis oſtendiſti, in primis delectaris ipſa fama, & opinione liberalitatis, beneficentiæ, humanitatis, benignitatis, omniumq. earum virtutũ, quæ pertinent ad manſuetudinem morum, & facilitatẽ. Quas excellentes virtutes cum aliàs ſemper exercuiſti, ſane admirabiliter, tum potiſſimum, cum fuiſti Gymnaſii Patauini Moderator, in qua dignitate Doctores publice docentes te benigniſſimum, humaniſſimum, beneficentiſſimum, liberaliſſimum Moderatorem experti ſunt, ac paratiſſimum habuerunt ad ſe defendendos, & protegendos, ad ſuam vtilitatem, & commodum augendum, ad ſuam dignitatem, & ornamentum amplificandum. Teſtes ſunt celeberrimi Iuriſconſulti Iacobus Menochius, Bonifacius Rogerius, Bartholomęus Syluaticus. Teſtes ſunt præcellentiſſimi Philoſophi, ac Medici, Bernardinus Triuiſanus, Albertinus Bottonus, Nicolaus Curtius. Teſtis eſt omni doctrinæ genere ornatiſſimus Melchior Guilandinus; qui omnes te præcipuum adhibuerunt ad ampliora ꝑfeſſionis ſuæ præmia cõſequenda, & parentem, ac prope Deũ nuncupant ſuorum omnium commodorum, atq. ornamentorum. Teſtes ſunt ſuperiores proximi vtriuſq; Vniuerſitatis tum ſtudioſorum Iuris Ciuilis, tũ ſtudioſorum Philoſophiæ, ac Medicinę Rectores magnifici, qui tuam benignitatẽ, atq. humanitatem deprædicant. Verum quid hanc ego, vel illam virtutem tuam laudo, in hac clariſſima ciuitate, quæ omnium virtutum cumulum in te admiratur, & colit, eoq. ita fruitur, vt te Prætore ſe beatiſſimam arbitretur? Tu enim conſilio, & dicendi grauitate in publico commodo, ac decore cuſtodiendo plurimum vales. Tu pacem, & concordiam ciuium, qua vigent leges, excoluntur mores, pertractantur artes, conſeruantur familiæ, nutriuntur ciuitates, omnium diligentiſſime tueris. Tu frugum vbertatem, & copiam, quæ vnicuiq; populo gratiſſima eſt, enixe procuras. Tu non magis vnam, quàm alteram ciuitatis partem, non magis nobiles, quàm ignobiles, non magis diuites, quàm pauperes: ſed æque totum corpus tua auctoritate, tuis virtutibus foues. Tu omnibus faciles ad te aditus præſtas, omnibus liberas apud te de aliorum iniurijs querimonias eſſe vis, omnibus lenem, & manſuetum

te præbes. Tu omnes pariter tum Principes ciuitatis, tum mediocres homines, tum infimos summa patientia audis; nec vnius partis rationibus quidquam tibi vmquam persuasum putas, nisi prius alterius cognoueris argumenta. Tu aduocatorum tumultuosas contentiones tollis; lites, altercationes, iurgia resecas; mendacia, fraudes, scelera coerces. Tu caussarum multitudinem, ac longitudinem iuris dicundi assiduitate deminuis. Tu omnes, quas dicis, sententias, quàm maxima potes, temperas lenitate; ac cum omnibus moderatissime te geris. Tu denique ita hanc pręturam administras, vt te ad huius ciuitatis commodum, dignitatemq. tuēdam, atq. augendam natum libenter confiteantur omnes, atq. deprędicent. O summum Præsidem, omnium vocibus, ac litteris celebrandum. Hic singulæ tuæ in hac pretura maxime insignes res gestæ commemorandæ essent, nisi de tuis singularibus actionibus dicendi locus nobilissimo, eidemq. eloquentissimo Doctori Patauino ad eas celebrandas publice designato reseruaretur. Quamobrem in hoc laudum tuarum mari maxime amplo, atq; patente vela complicabo, portumq. me inuenisse existimabo, si prius illud, quod initio dicebam, extrema oratione mea confecero; cum sapientia in rebus pernoscendis, prudentia in peragendis, integritate in publicis muneribus obeundis, pietate in Christiana religione excolenda, beneficentia in benemerendo de hominum litteratorum genere, denique omni virtute, omni excellentia, omni admirabilitate præstes; atq. omnibus ita satisfacias, vt nemo in te ingenium, diligentiam, laborem, ęquitatem, facilitatem, tolerantiam, veritatis studium, iudicandi celeritatem, moderationē, vllam virtutem desideret: ex te vno pulcherrimum, ac præclarissimum posse exemplum desumi omnis perfectæ, atque absolutæ administrationis; & optimum conformari pręsidem ad tuarum virtutum regulam, atq. præscriptionem. Hunc igitur, Viri conscripti, tamquàm vnicam præsidendi ideam spectate, hunc suspicite, hunc admiramini. Ad huius imitationem, tu, Nicolae Contarene, ornatissime Animosorum Princeps, cui diuino beneficio contigit præclaram huius ciuitatis Quæsturam tanto Prætore administrare, tu, Laurenti Iustiniane, tu, Io. Baptista Basadonna, nobilissimi huius Academiæ

demiæ Consiliarij, vosq. omnes, quotquot adestis, Veneti iuuenes studiosissimi, animos vestros effingite. Huius res gestas vos ceteri propositas habete ad veram regendarum Rerump. rationem cognoscendam. Ego autem, præstantissime Præses, qui amplissimo nomini tuo me addictum, deditum, obstrictum profiteor, vna cum his Academicis tui obseruantissimis, præstantiam, atq. amplitudinem tuam perpetuo celebrabo, ac numquam desinam humanitatem, benignitatemq. qua litteratos omnes, bonarumq. artium studiosos complecteris, prędicare. Tu vero vniuersæ huius Academiæ, atque adeo meam in te propensionem ne despicias; nobilissimamq. Patauinam Ciuitatem, clarissimum Gymnasium, excellentissimos Doctores, optimarum artium studiosissimos iuuenes, qui omnes à te, tamquam à summo litterarum patrono, & propitio quodam numine pendent, fouere, vt facis, protegere, defendere, ne graueris.

Ad Franciscum Duodum Patauij Præfectum, nomine Academiæ Animosorum, Oratio.

CVm omnes virtutes, Academici ornatissimi, valde sunt laudandæ: tum illa præ ceteris est efferenda, cuius caussa homines pro honestate, pro patria, pro Dei cultu pericula subeunt, vulnera excipiunt, mortem oppetunt, nihil intolerandum putant, omnia ardua despiciunt, nihil extimescunt. Quæ præstans, & excellens virtus hominum animosorum, & fortium cum hodierno die, qui mihi propter hunc frequentissimum, & honestissimum litteratorum hominum concursum iucundissimus illucet, perbreui oratione mea exornanda sit; quid est, quòd incertum de re tanta dicendi exitum timeam, cum & in Animosorum Academia verba faciam, quã omnis dedecet timor; & mihi languentem animum excitet Franciscus Duodus, pręstantissimus Pataui Præfectus, de quo ego iussu amplissimi Academiæ Principis, Nicolai Contareni, Quæstoris diligentissimi, ad summam gloriam nati, dicturus sum? Tu igitur in primis, Præfecte generosissime, qui singularem animi excellentiam, & magnitudinem cum incredibili humanitate, ac benignitate semper coniunxisti, tua lenitate, & mansuetudine efficis, vt de te orationem habiturus

non exalbeſcam, non contremiſcam, non obmuteſcam. præterquàm quòd turpe eſſet de animoſo viro dicere incipientē parum animoſe agere. Itaq. animoſe aggrediar ad laudes tuas concelebrandas, non equidem omnes (quis enim id in his temporis anguſtiis, in hac ſemihora, quæ datur ad dicendum, non præſtare, ſed polliceri, non ſperare, ſed optare, non dico poſſit, ſed audeat?) verum eas tantum, quæ vni fortitudini tuæ congruere videantur. Neq. enim mihi conſilium accidit hiſtorici potius, quàm oratoris munus obire, & res tuas geſtas ſigillatim recenſere, quod argumentum ingens potius volumen, quàm breuem orationem mea quidem ſententia requirit. Neq. animus eſt non minus communia cum multis, quàm tui ipſius propria perſequi oratione, quod facere ſolent non nulli, qui partim oſtendunt illorum ipſorum, qui laudantur, minorem eſſe præſtantiam, quàm vt ad ipſos exornandos patriæ nobilitas, maiorumq. imagines relinquantur, partim ſe adeo inopes eſſe verbis, vt minus poſſint in ijs, quæ propria ſunt, commorari. Non faciam igitur, non committam, vt magis patriæ tuæ amplitudinem, maiorumq. tuorum gloriam efferre, quàm ea, quæ tu ipſe geſſeris, complecti videar. Quid enim tempus conteram Venetijs laudandis, quæ tot litterarum monumentis, tam multis ſcriptis, tot orationibus, tam multis hiſtorijs illuſtratæ ſunt, vt nihil magis ſit ſermone omnium contritum, nihil magis decantatum, nihil magis peruulgatum, quàm illas eſſe pulcherrimum libertatis domicilium, tutiſſimam Italiæ arcem, ampliſſimum vniuerſi terrarum orbis theatrum: nec poſſunt non multis, magniſq. laudibus defraudari, vbi breuitati ſit conſulendum? Quid dicam de nobiliſſima Duodorum familia, quam præſtantiſſimis ſemper ad omnem laudem viris affluxiſſe, & ad altiſſimos honoris, ac dignitatis gradus ſingulari ſuorum præſtantia aſcendiſſe, notius, atq. exploratius eſt, quàm vt mea debeat oratione recenſeri? At patriæ laus conuenit etiam lanijs, ſartoribus, ſutoribus, opificibus omnibus eiuſdem ciuitatis. Et familiæ laudem habent etiam pueri, habent etiam alij parum virtutibus dediti in eadem agnatione. Quamobrem, quemadmodum Achilles non erat in primis ex eo laudandus, quòd Græcus eſſet, quòd vnus ex ſemideis, quòd

ori-

originem traheret à Peleo, ab Aeaco, ab ipſo Ioue, quòd ad Ilium miles iuiſſet: ſed quòd Hectorem Troianorum fortiſſimum, quòd Cycnum, qui ſauciari non poterat, cum exſcendere Græcos prohiberet, interfeciſſet, quòd alia eiuſmodi feciſſet, quæ non ad Diomedem, non ad alios, ſed ad ipſum ſolum referebantur: ſic tua laudatio, præſtantiſſime Duode, nõ rebus communibus, cum alijs, ſed à tuis proprijs, & tibi ſoli conuenientibus ſumenda eſt. Ac laudari quidem potes, & vere laudari, quòd ſis Venetus, & de patricijs Venetis vnus; quòd in numero eorum Senatorum, qui Regiam prę ſe ferũt maieſtatem; quòd in præclariſſima familia natus, vbi prope innumerabiles ad omnem virtutem præſtantes viri floruerunt; quòd habueris fratres viros præſtantiſſimos, Io. Baptiſtam, & Andream, alterum ſingularis induſtriæ, & domeſticæ laudis, alterum eximiæ fortitudinis, & magnanimitatis ſpecimen, & exemplar; habeaſq. adhuc tertium fratrem, Dominicum, egregium Senatorem, qui duos abhinc annos Conſiliarius fuit, nuncq. inter Xuiros ita fulget, vt omnem ſuperet laudis excellentiam; deniq; quòd in duobus bellis cõtra Turcas geſtis affueris: ſed hæc omnia ita tibi cum multis communia ſunt, vt ex eis exiguam dignitatis tuę partem vindicare videaris. Illa vero magis propria, quòd in Solimanum Turcarum Regem profectus, quo tempore ad Nicopolim pugnatum eſt, primum ſimpliciter vt Nobilis cũ Andrea fratre tuo, fortiſſimo Trierarcho, deinde etiam Trierarchus, ipſo Andrea maximo omnium nauigio præfecto, &, cum maiora nauigia, ad quæ gubernanda fueras deſignatus, non fuiſſent armata, rurſus Trierarchus, omnibus illius belli negotijs, maiori animo, quàm ceteri, vno fratre tuo excepto, interfueris, atq; cum maxima tua laude cum Calliopolis Præfecto decertaueris; in grauiſſimo autem bello, quod ſuperioribus proximis temporibus aduerſus Selimum, etiam Turcarum Regẽ, eſt geſtum, maioribus nauigijs, ſeu quinqueremibus prępoſitus, quæ dignitas proxime accedit ad ſummũ Generalis Imperatoris imperium, eam animi magnitudinem adhibueris, quæ ipſi patriæ, ipſi familiæ tuæ maximum decus affert, & ornamentum, atq. ex ſuo fonte, ac flumine in patrios, ac domeſticos riuulos plurimum gloriæ infundit. Tua enim laus &

patrię

patriæ,& familiæ laus est. Etenim,quotiescumq. commemoratur te aditum patefecisse ad ingentem illam victoriam,qua nullam umquam maiorem videre hominibus contigit; quoties Itali,quoties Hispani,quoties Germani, quoties aliarum gentium,& nationum strenui milites, qui pro Christi fide in eo prælio pugnarunt, te tantæ victoriæ auctorem testificantur: toties Venetorum fama celebratur ; toties Duodorum gloria collustratur ; vt maiorem meo quidem iudicio tu illis,quam illorum amplitudo tibi attulisse videatur. Hęc autem egregia virtus, Viri conscripti,satis constat,quàm necessaria sit Reip. conseruandæ,atq. imperio amplificando. Hac eximia virtute ceteræ omnes indigent,quæ pertinent ad Rēp. gubernandam. Hanc tu præ ceteris coluisti;cumq. videres, quantum animi tui præstantia Reip.prodesse posset, ac filiis, propinquis,ciuibus tuis facem quandam ad bene de patria merendum,fortiterq. agendum præferre cuperes , ad publicas administrationes, & ad eas præcipue, in quibus non minus mirifica fortitudinis opera,quàm egregia prudentiæ cōsilia requiruntur, te contulisti , ac magnanimitatis stimulis, tamquàm calcaribus impulsus es ad immortalia in Remp.beneficia conferenda. Pręclare enim fictum est,vitam hanc nostram iter ita conficere,vt cum ratio quidem repræsentet aurigam,affectiones vero geminos equos, auriga ipse pudoris freno equos suos à rebus turpibus cohibeat,ac magnanimitatis calcaribus ad res omnes arduas impellat. Hæc illa calcaria fuerunt,quæ Leonidam,quæ Epaminondam,quæ Brutū, Decios,Scipiones,Paullum,Marcellum, Albinum,Gracchū quæ vniuersos etiam exercitus ad mortem forti animo oppetendam incitarunt; quorum pulcherrimum exemplum cum alii multi in Rep. Veneta, tum omnium fortissime Augustinus Barbadicus est imitatus. Hæc illa fuerunt , quæ Milciadem,quæ Themistoclem,quæ vtrumq. Africanum, quæ Sebastianum Venerium, quæ alios summos Imperatores ad insignes victorias impulerunt. Hęc fuerunt illa, Francisce Duode,vir fortissime , quæ primum te , primum quinqueremem tuā,primum eā nauigiorum partem,quibus pręeras, deinde vero etiam vniuersam Venetorum classem, & Hispanorum , & Romanorum,in confertissimas Turcarum Triremes perduxe-

duxerunt. Nam, cum maioribus, & firmioribus nauigiis, vt initio dicebam, præpositus esses, eo ipso die, quo tæterrimi Christianæ religionis hostes sibi aditum facturi videbantur non modo ad imperium Venetum occupandum, verum etiã ad Hispanorum, & Romanorum vires confringendas, ad Christianorum principatus peruertendos, ad Christianum nomẽ delendum, ad vniuersi terrarum orbis Monarchiam adipiscẽdam, tu non solum in primis, sed etiam primus superbientiũ & prospera fortuna se efferentium ferociam; atq. immanitatem represisti. Cum enim ex portu Naupacti munitissima, & numerosissima Turcarum classis ad christianas, quæ non procul aberant, classes aduenisset, atq. non minori superbia, & insolentia, quàm si iam victoriam reportasset, ludibunda irruisset, tu primus sex quinqueremibus tuis illorum furorẽ compressisti; tu primus illorum classem verberasti ; tu stragem ingentem fecisti; tu eam quinqueremem, in qua eras, ceteris anteriorem, à ceteris, vt quibusdam videri poterat, nimis disiunctam, nimisq. hostium classi appropinquantem, tuæ autem præstantiæ, & animi magnitudini non nimis, ita hostibus opposuisti, ut, dum illorum Triremes militaribus tormẽtis disiiceres, deprimeres, incenderes, frangeres, Iupiter ipse tonare, fulminare, totum mare, totamq. rerum vniuersitatem permiscere videretur. Itaq. Triremibus, quæ paullatim processerunt, faciliorem victoriam præbuisti, atq. ita præbuisti, vt sine illarum etiam subsidio sex quinqueremium tantũ, quas regebas, cum singulari firmitudine, tum præstanti gubernatione impetum trecentorum nauigiorum excepturus, uictoriamq. reportaturus videreris. O virtutem admirabilem, apud omnes gentes, & nationes celebrandam. O mirificum in patriam, atq. adeo etiam in Vniuersam Christianam Remp. beneficium. O fortitudinem semper admirandam, semper colendam, semper prædicandam. Cui nam igitur tantæ victoriæ exitus est tribuendus, nisi ei, qui initium attulit hostium vincendorum ? Cuius rei exstant publica testimonia ad memoriam tuę virtutis sempiternã: exstãt chirographa Illustrissimorum virorum, Ioannis Austrii, & M. Antonii Columnæ, non officio aliquo facta, non ambitionis, non commendationis gratia data, sed ad perfunctum periculum in perpetuum testi-

teſtificandum: exſtant litteræ illuſtriſſimi Senatus Veneti, quibus pro ampliſſimo beneficio ampliſſimę tibi gratiæ actæ sũt: exſtant clariſſima, & vna omnium, qui affuerunt, vox, quę te celebrauit, & quotidie magis celebrat illius omnium nobiliſſimæ, omnium pulcherrimæ victoriæ auctorem. At quid opus eſt teſtimonijs Patauij, vbi, qui vna tecum egregiã operam nauarunt, fortes, & ſtrenui ciues Patauini quotidie de te prædicant, tuam virtutem extollunt, tuam præſtantiam collaudant? Taceo te ſequenti proximo poſt victoriam anno eandem animi magnitudinẽ adhibuiſſe, vt tæterrimos Chriſtiani nominis hoſtes tormentorum militarium eiaculationibus etiam pluribus quàm centum, & quinquaginta, ſemper aliis omnibus anterior, terrueris, fugaueris, exterminaueris. Id quod etiam honeſtiſſimo teſtimonio Illuſtriſſimi viri, Ioannes Auſtrius, & M. Antonius Columna, maximiſq. laudibus Illuſtriſſimus Senatus per litteras exornauit. Taceo, cum tibi permiſſum eſſet, vt propter infirmam valetudinem in patriã redires, fortiſſimum Imperatorem Ioannem Auſtrium prope incredibili moleſtia affectum eſſe, quòd tanti viri opera cariturus eſſet, & per magnificum Catholici Regis Philippi Legatum apud Summum Pontificem, per Bonericium, virũ à ſecretis Reip. Venetæ præſtantiſſimum, qui erat Neapoli, per Guſmanum Syluium, apud Sereniſſimum Venetiarum Principem pro Philippo Hiſpaniarum Rege Legatum egregium, rogaſſe, atq. obſecraſſe illuſtrisſimum Venetum ſenatum, vt quàmprimum remittereris, tamquàm ad bellum gerendum, & ad victoriam referendam inter alios excellentiſſimos duces admodum neceſſarius. Cum autem non adumbrata, ſed vera fortitudine præditus ſis; mirum profectò non eſt, ſi aliis etiam omnibus virtutibus fulgeas. Nam ex doctiſſimorum hominum ſententia, qui unam virtutem vere habet, ceteras quoq. habet; & fortitudo in primis trahi poſſe ad quamlibet virtutis materiam videtur. Etenim vir fortis non ſolum formidines exſuperat, ſed etiam ignorantię arrogantiã vincit in omni conſultatione, iniuriæ furorem frenat, libidinem domat, & in quaq. re fortiter, animoſe, patienter ſequitur honeſtatem. Id quod tu notiſſimũ omnibus, atq. exploratiſſimum feciſti, non ſolũ in iis præclaris adminiſtrationibus,

bus,

bus, quas modo commemoraui; non solum cum amplissimo Venetiarum Nauali præpositus, cum quinqueremibus, quæ mercium caussa Berytum mitti solebant, præfectus; cũ Præses Corcyræ, nobilissimæ insulæ, constitutus fuisti: sed etiam, cum Vtinum, cum Bergomum rexisti; cum Xuirum caput, cum Consiliarius fuisti; & nunc multo magis declaras in hac clarissima vrbe, cuius præfecturam dum geris, ita cumulatũ te omnibus virtutibus præstas, vt præter fortitudinem, laborem, industriam, celeritatem, magnanimitatem, nemo in te aut prudentiam, aut consilium, aut temperantiam, aut facilitatem, aut ingenium, aut humanitatem, aut innocentiam, aut integritatem, aut vllam aliam virtutem desideret. O præsidem summum. O Præfectum præstantissimum. O virum omnibus numeris, & partibus absolutum. Gaude igitur, Patauium, tam excellenti bono, quod ex tanti viri gubernatione in te deriuatur: gaude, quòd tibi liceat eius grauissimo, & iucundissimo adspectu perfrui, quem absentem propter egregiam ciuium tuorum de ipso prædicationem amabas, colebas, admirabaris: gaude tanto patrono, custode, defensore: gaudeat Gymn. Patauinum tanti Senatoris in bonas artes propensione: gaudeat Animosorum Academia animosi viri præsentia, fauore, beneuolentia; eiusq. excellentem præstantiam Academici omnes summis, quæ ei debentur, laudibus efferant; nec ipsæ quidem Musæ de eo taceant, sed modulatis vocibus, & concordantibus sonis multarum tanti herois virtutum concentum, atq; harmoniam imitentur.

Hanc orationem statim Musicus cantus est consecutus, rebus militaribus accommodatus. Quæ ad Animosorum Academiam pertinentia pluribus fortasse verbis, quàm oportebat, exposui; non vllius ostentationis caussa: sed quia libenter facio, vt res in ea Academia gestas commemorem, cuius præclarissimo nomini me plurimum debere profiteor.

De obitu Constantini Paleocapæ Rectoris. Cap. IIII.

1574 Diem suum obiit Rector Vniuersitatis studiosorum Philosophię, ac Medicinæ Constantinus Paleocapa Cretensis in funere à me exornatus in templo Di. Antonii Confessoris hac, quæ sequitur, oratione.

In obitu Constantini Paleocapæ, Rectoris Magnificæ Philosophorum, & Medicorum in Patauino Gymnasio Vniuersitatis, Oratio.

CVm maximum nobis omnibus dolorem attulerit mors peracerba Constantini Paleocapæ, Rectoris magnificentissimi, ac Equitis perillustris: dici tamen non potest, mœstissimi Aud. maiori ne molestia affici debeamus, quòd magnifica Philosophorum, ac Medicorum Vniuersitas tanti Rectoris gubernatione tam cito caruerit, an voluptate, quod ipse præstātibus suis, eximijsq. virtutibus, quas omnes suspiciebamus, & admirabamur, in cælum elatus esse existimetur. Equidem hunc communem mœrorem hesterna, atq; hodierna aeris caligine comitatum non possum non laudibus efferre: sed minime vereor, ne ex honestissimi iuuenis cōmemoratione vos mecum in tanto mœrore illam percepturi sitis consolationē, quòd ipse ita natus sit, ita vixerit, ita mortuus sit, vt ad cælestem peruolasse beatitudinem sine dubio videatur. Hic non lugebo vitam hominum, nec vobis proponam ante oculos humanæ vitæ mala, de quibus Cyrenaicus Hegesias sic dicitur disputasse, vt multi eo audito mortem sibi ipsi consciuisse narrentur. quod valde admiratus Ptolemęus, Rex Aegypti, vbi ille concionabatur, ne ipse amplius tam perniciosam eloquentiam in illo Regno exerceret, fertur prohibuisse. Neq; enim ego eo sum ingenio, quo ipse fuisse Hegesias perhibetur: nec vos eos arbitror esse, quibus facile persuaderi queat, hac terrena membrorum vincula, has corporis compages, hunc corporeum carcerem, in quo animi sunt inclusi, iniussu præpotentis Dei esse infringendum; quod tamen fecisse fertur præter plurimos illius philosophi, quem modo commemorabā, auditores, etiam Cleombrotus Ambraciota, etiam Cato Vticensis, etiam Lucretia Romana. Nec adducam testimonia, & iudicia Deorum immortalium, vt Iunonis de Argiæ sacerdotis filijs Cleobi, & Bitone, inuentis mortuis loco præmij, quod merebantur ob matrem ad illius sacra pie conuectam; vt Apollinis de Strophonio, & Agamede, constructoribus Templi, pro præmio morte donatis; vt Sileni, & aliorum, qui optimum esse quàmprimum emori prædicarunt. Quid est.n. quòd hęc omnium sermone contrita, & peruulgata in hoc nobilis-

bilissimo cœtu sapientissimorum hominum, apud Doctores præcellentissimos, & celeberrimos, in corona studiosissimorum, & eruditissimorum iuuenum mea complectar oratione? Vnum tamen silentio non prætetibo de humanæ vitæ miserijs, & calamitatibus, si prius vos, quos tanti ęstimo, quanti debeo, etiam, atq, etiam rogauero, vt hoc, quod dicturus sū, non ad aliquos vestrum referri existimetis, viros præstantissimos, non ad hos præcellentissimos Doctores, omnium doctrinarum lumina præclarissima, omnium virtutum exemplaria pulcherrima, quos omnes obseruo, veneror, &, vt debeo, colo, sed ad eos tantum, qui sua ipsorum intelligentia, sua eruditione, suis ingenijs, sua industria abutuntur. Et vero, cum aut corporum, aut animorum, aut externa bona in hominibus spectentur, corporibus Medici, animis Philosophi, externis bonis Iurisconsulti negotium facessere non desistunt. Corpora enim imperiosis Medicorum iussis constringuntur, eorumq. sæpenumero inscitia dissoluuntur. Animos vero in multas, magnasq. difficultates nonnunquàm trahunt philosophi, dum philosophiam ad regulam Theologiæ, & veritatis minime dirigentes, atq; vel animos mortales esse statuentes, vel immortales quidem, sed ita in vnam mentem coeuntes, vt nihil intersit, honestam ne aliquis, an turpem vitam duxerit ad beatitudinem vi vnius immortalitatis consequendam, nec sibi persuadentes vllam tantam potentiam fuisse, quæ hanc rerum vniuersitatem potuerit fabricari, omninoq. de Deo, & de mentibus cælestibus ambigentes, prauis opinionibus mentes hominum inficiunt, & labefactant: At externa, dici non potest, quantopere interdum diuexentur tumultuosis quorundam iurisconsultorum contentionibus, qui lites, altercationes, iurgia fouent, mendacia, fraudes, scelera nutriunt, nihilq. respiciunt magis, quàm quomodo pecuniam à miseris hominibus, qui se, suasq. fortunas, & bona eorum fidei, ac clientelæ commiserint, extorqueant, suamq. expleant accumulandarum opum auiditatem. O miseriam ingentem, & admirabilem. O vitam calamitosam, tot hominum insidijs, ac laqueis propositam. Taceo alia innumerabilia huius vitæ mala; à quibus abstractus Constantinus Paleocapa, id est, non hoc corpus, quod terrenum terræ debebatur, sed in hoc corpore

olim inclusus animus, qui cælestis cælum appetebat, non propter vnam animi immortalitatem, quod falso veteres crediderunt, sed propter maximas; clarissimasq. virtutes suas, propter optimos, & suauissimos mores, propter singularem probitatem beatus post mortem futurus erat. Neq; enim iccirco animi post hanc vitam beati sunt, quòd immortales sint (quod enim esset discrimen inter mortem Aristidis, & Phalaridis, Catonis, & Catilinæ?) sed animorum, qui è corpore euolauerint, beatitudo ex superioris vitæ actionibus ponderatur. Quamobrem & Socrates apud Platonem testatus est, duas esse vias, duplicesq. cursus animorum è corpore excedentium: & in Consolatione scriptum reliquit Cicero non easdem sedes incolere iustos, atq; impios, quòd illi ad Deos peruolent, hi vero deprimantur in tenebras, atq. in cœno iaceant: & à sapientissimis, iisdemq. sanctissimis viris, Christianæ religionis luminibus præclarissimis, statutum est, mortem bonum esse bonis; malum malis; vt non male actum esse cum Rectore nostro existimandum sit, qui, omnis probitatis specimen, & exemplar, ad eum ipsum locum, qui eius virtuti maxime congruebat, à Deo Opt. Max. vocatus est. Neq; enim, si recte iudicare velimus, aliter existimare possumus de eo, qui multas, magnasq. virtutes ex prestanti patriæ, & familiæ nobilitate hauserit, ex liberali parentis, & patrui institutione arripuerit, ex præclaris litterarum studiis, & assidua tum animi, tum corporis contentione in optimis artibus perdiscēdis expresserit, vt ad rectum à natura factus, & educatione, ac bonarum disciplinarum pertractatione formatus sine dubio esse videretur. Nam originem traxit à nobilissima insula Creta, quę maximis certe laudibus efferri consueuit, quòd centū clarissimis vrbibus olim fuerit nobilitata: quòd eius situs inter orientem, & occidentem ad totius Græciæ imperiū aptus, natusq. esse doctissimorum hominum iudicio visus sit: quòd in ea Lycurgus Lacedæmonius sanctissimas suas leges didicerit, & ad Cretensis Reip. exemplar Lacedęmoniam Remp. ordinauerit: quòd præstantibus semper ad omnem laudem viris fuerit affluentissima. Atq. hic quidem plura dicenda essent, quàm præsens pati tempus videatur, nominandiq. quāplurimi tum ex vetustioribus, tum ex recentioribus, qui eam insu-

insulam mirabiliter collustrarunt. Sed, vt breuitati, quod nobis necesse est, consulamus, tantummodo considerandum proponimus, cuiusmodi sint Cretēsiūm ingenia, cum ex aliorum eius gentis, & nationis iuuenum laboribus, & vigiliis in Patauino Gymnasio susceptis, vbi maximus semper numerus studiosorum ab ea insula profectorum florere conspicitur, tum vero ex Danielis cognomento Furlani opere peregregio, quod nuper editum est in libros Aristotelis de partibus animalium, quo nihil sane doctius, nihil eruditius, nihil elegantius, nihil ornatius, nihil ad eius famam honestius, nihil ad laudem illustrius inuenitur. Cum autem pręclarum sit originem traxisse à nobilissima insula Creta: longe tamen præclarius est ortum esse in eius vrbis generosissima familia Paleocapa, vbi prope innumerabiles ad omnem virtutem pręstantes viri claruerunt; atq. inter ceteros, quos nimis longum esset enumerare, Georgius Constantini pater, & Iacobus patruus; ex quibus hic quidem non solum iuris Pontificij, & Cæsarei Doctor, sed etiam doctissimus Doctor & est, & existimatur: ille vero Iuris studiosorum in hoc amplissimo Gymnasio magnificentissimus Rector factus est, &, posteaquàm illam magnificam Vniuersitatem tanta magnificentia, grauitate, diligentia, splendore rexit, vt ipsa eius præstantiæ, atq. excellentiæ magnam pręsidij, atq. ornamēti sui partem acceptam referat, & eius rectionis vestigia presserit ad perpetui prædicationem temporis, & fixerit ad memoriam sempiternam, maximus extitit Iurisconsultus. O maxima decora, & dignitatis insignia. Ad maiorum igitur suorum omni præstantia præditorum, & potissimum patris, & patrui virorum excellentissimorum, imitationem egregie se effinxerat Constantinus, vt nobilitatis face incensus ad omnem virtutem inflāmato studio raperetur, vsque adeo, vt, quantum generis splendore fuerat illustratus, tantumdem generi suo splē doris afferre videretur. Neq. enim solum maiorum suorum virtutes sibi proposuerat imitādas, sed etiam superandas; idq. tam feliciter est assecutus, vt ex laudum suarum flumine in domesticos riuulos plurimum infudisse laudis videatur. Etenim, vt eius pueritiam prætermittam, quæ tamen multa signa dedit & pudoris, & ingenii, bonamq. spem, & magnam indo

lem

lem præſe tulit, ut primum excesſit ex pueris, à ſapientisſimo, & prudentisſimo parente ſuo impetrauit, vt perpetuo in hac eſſet vrbe, tamquàm in amplisſimo omnium bonarum artiũ, & ingenuarum diſciplinarum mercatu, quoad in omni doctri nę genere erudiretur; vbi dici non poteſt, quàm mirabiles in philoſophia quattuor annorum ſpatio progreſſus fecerit, quã tumq. in præclaris litterarum ſtudiis profecerit, tum quæ ad veritatem indagandam, tum quæ ad Remp. capeſſendam, tũ quę ad eloquentiam pertinent excolendam. Ac poſſem quidem teſtes adducere maximos, ac præcellentiſſimos Patauini Gymnaſij Philoſophos, quibus hic aſſiduam operam dedit, quos ſtudioſe audiuit, quos ſemper in ſtudijs eſt imitatus. Sed quid opus eſt teſtimoniis in eo iuuene exornãdo, cuius dignitas, eo ſita erat in loco, vt eius vnius ratio multorum inſtar argumentorum eſſe posſit? Factus eſt enim Rector magnificæ Philoſophorum, ac Medicorũ Vniuerſitatis, non ſolum quia nobilis, quia ingenuarum artium ſtudioſus, quia doctus eſſet: verum etiam quia liberalis, quia benignus, quia humanus exiſteret, quia prudentia, conſilio, diligentia, ingenio, quia magnificentia, altitudine animi, quia ſplendore, grauitate, omni laudis genere præſtare videretur. O iuuenem admirandum, atq. omnibus iuuenibus imitandum. Quid dicam, qua prouidentia, & vigilantia hanc Vniuerſitatem tueretur, protegeret, defenderet, adiuuaret, adornaret: qua induſtria, & diligentia Doctores, & ſtudioſos omnes in officio contineret: qua animi propenſione, & officii aſſiduitate ſtatuta omnibus obſeruanda curaret: qua magnanimitate, & celeritate communẽ dignitatem, & publicum commodum cuſtodiret, atq. amplificaret: quo animo, qua mente omnia diligentiſſime obiret, quæ ad ipſius Vniu. vtilitatem, & decus pertinere viderentur? Quamobrẽ nemo eſt, cui non reliquerit maximũ ſui deſiderium Conſtantinus, iuuenis nobilisſimus, & generoſisſimus; iuuenis modeſtisſimus, & amabilisſimus; iuuenis optimarum artiũ ſtudiis maxime deditus, & in his ad excellentiã maxime progreſſus; & non ſolum Rector magnificentiſſimus, ſed etiã Eques perilluſtris. Hanc enim dignitatem priuſquàm Rector fieret, cum maximo ſplendore eſt aſſecutus, ita vt non icirco Rector factus ſit, vt poſtea Equitis inſignia adipiſcere-

tur,

tur, quod in plerisq. licet animaduertere, sed Equestre decus attulerit ad Rectoris munus praeclarius obeundum. Neq. vero minore cum laude Doctor creatus esset, aliasq. dignitates laboribus, & vigiliis suis comparasset, si ei diutius viuere contigisset; quem quidem immortali corpore donari oportuisse propter maximas, clarissimasq. virtutes suas constans hominum opinio erat. Sed id etiamsi esse optabile videtur, humanę tamen conditioni repugnat, quae mortalis est, &, morte dirimatur, necesse est. At nimis cito, nimis acerbe, nimis immature decessit. Quid? si id maiorem eius praestantiam quodammodo ostendit? Diuinitus enim fit, vt diuina haec ingenia mittantur quidem de caelo ob id solum, vt incredibilem praepotentis Dei sapientiam, & admirabilem bonitatem, ac magnitudinem testentur: sed non diu in terris degere permittantur, ne diutius terrenis maculis adspargantur; citiusq. reuocentur, vt citius sempiterno aeuo, perpetua quiete, aeterna tranquillitate perfruantur. Quamobrem, Aud. vobis dolendi finis est faciendus: consolandiq; sunt Constantini fratres, incredibili quodam moerore, eodemq. iustissimo confecti: atq. iidem rogandi, vt patrem, & patruum consolentur; qui tametsi sapientes sunt, & alta quadam mente praediti, tamen, cum homines sint, hunc casum tam moderate ferre non possunt, quin vehementer doleant, quòd tantum patriae decus, tantũ familiae ornamẽtum, tantarum virtutum splendor extinctus sit: praeterea vobis Cretensibus in patris sapientissimi memoriam est reuocandum, eum non genuisse filium immortalem; eum habere alios filios, quorum virtutibus recreetur; dolendum quidem ei aliquantisper, ne inhumanus, ne ferreus, ne ex quercu, ex silice natus videatur, sed in dolore diutius nõ consistendum; id enim repugnare eius sapientiae, eius prudẽtię, eius doctrinae: deniq. omnibus pro certo habendum, quicumq. homines nati sunt, non modo mortales existere, verũ etiam huius vitae miseriis subiectos esse innumerabilibus.

De Pestilentia an 1576. *& Gymnasio reuocato an.* 1577. *Cap. V.*

ANno septuagesimo sexto supra millesimum, & quingentesimum pestilentia non modo totam Italiam, verum etiam Apuliam Calabriam, Siciliam, aliasq; regiones conflictauit;

ctauit; qua quidem prope inumerabiles homines interierũt, cum in vna Siciliæ vrbe Messana sexaginta hominum millia sæuissimo morbo necata sint, Venetiis circiter centum millia, Patauii, Vicetiæ, Veronæ, Brixiæ, Ticini, aliisq. in urbibus tam multa millia, vt incredibiliter mortalium numerus demi nutus esse videretur. Qua tempestate mirabile fuit illud, quod se effecturos esse duo præstantissimi, & præclarissimi Medici in hoc Gymnasio maxime florentes, Hieronymus Mercurialis Foroliuiensis, & Hieronymus Capiuacceus Patauinus Medicinæ practicæ ordinariæ Interpretes, bona quidem mente, sed malo exitu professi sunt. Cum enim Venetias accersiti essent, ut controuersantibus inter se Medicis Venetis de illius morbi natura, suam ipsi quoq; sententiam dicerent, atque ad Principem in excelsum Collegium perducti asseuerassent, talem morbum pestilentiam non esse, professiq. posse se eum curare permissu senatus in eam curam cœpissent incumbere, atq. ob id ægrotantes, qui ante vel leuiter suspecti ad locũ hominibus peste contaminatis assignatum exportabantur, in vrbe detinerent, nec iam amplius tamquàm præcellentes Medici, sed veluti noui Appollines, & Aesculapii, vel, si id licet dicere, vt Sancti Rochi obseruarentur, & colerentur: tamen grassanti quotidie magis, & acrius sæuiente horribili morbo, pestilentiæq. naturam satis clare præ se ferente, maxime vero quia detenti in vrbe ægrotãtes facile alios corrũperẽt, malũq; isigniter augerẽt, postea quã perierũt aliquot eorũ comites, & administri, atq. inter alios duo sacerdotes Iesuitæ, apud quos moribundi de peccatis confitebãtur, & duo Chirurgi, unusq. famulus, impetrata venia, & per octo dies in ædibus sibi datis ad fidem faciendam de bona ipsorum valetudine habita commoratione, dimissi sunt; maxime mea quidem sententia laudandi, & celebrandi, si non ob id, quòd alios in principe ciuitate seruare, quemadmodum concupiuerant, minime potuerint, at certe, quòd, cum pestilentes domos sæpissime ingrederentur, hominesq. pestilentia diuexatos seruare conarentur, atq. in maximis periculis quotidie versarentur, nihilominus se ipsos seruauerint, necatis tali morbo in ea vrbe à mense Martio vsque ad Septembrem excellentibus Medicis octo, & quinquaginta. Vix autem an. 1577. horribilis morbus

bus cessare cœpit, cũ perterritis omnibus, & plerisq; ex vrbe Patauio fugatis, mandato facto à Paschali Ciconia Prætore, & Aloysio Georgio Præfecto, viris integerrimis, & prudẽtissimis ad pristinam vrbi faciem reddendam, vt, quamuis non dum aperti essent aditus optimarum artium studiosis, nec dũ loca essent prorsus morbo liberata, tamen Doctores omnes principem locum in varijs professionibus obtinentes publicas explicationes nostras susciperemus, nulla necessitate imposita Doctoribus secundorum, & tertiorum locorum propter studiosæ iuuentutis paucitatem: illud tamen perquàm admirabile visum est, vt, dum cogitaremus vix subsellia ipsa scholarum affutura esse, plures, quàm ducenti stndiosi scholas ipsas frequentarent. Itaq; eo potissimum tempore cognitum est, numquam Gymnasio Patauino congruentem studiosorum numerum defuturum, si ne in maximo quidem pestilentiæ, & mortis terrore ducenti defuerunt. Admirabilem autem eo anno Reip. Venetæ benignitatem, & liberalitatem omnes Gymnasii Doctores experti sumus, quòd, tametsi per annum, & eo amplius à publico officio vacaueramus timore pestilentiæ impediti: tamen stipendium nobis ordinarium promptissime est persolutum, non secus ac si munus nostrum obire potuissemus; cumq. ceteris fere omnibus publicis administris, vt Assessoribus, Cancellarijs, alijsq. huiusmodi pars quædam sui quæstus fuisset adempta, merces tamen nostra nulla ex parte est deminuta; cuius beneficentiæ memoriam obseruantia colimus sempiterna.

De Imagine Beatæ Virginis in Aedem Carmelitarum translata.
Cap. V I.

Viderunt studiosi iuuenes Gymnasii Patauini, quamuis propter pestilentiam perpauci, translationem Imaginis Beatæ Virginis in Aedem Carmelitarum, Anno enim 1576. post mensem Septembrem cum cœpisset pestilentia mitescere; creditum est id euenisse intercessione Beatissimæ Virginis, de cuius Imagine tunc posita in loco minus celebri pone aulam Præfecti in celebriorem locum, & in augustissimum templũ Carmelitarum transferenda factæ fuerãt duę clarissimæ Visiones; vna admodũ Reuerendi Patris, & Philosophiæ, ac Theo

logiæ Magiſtri, Felicis Zucoli Patauini, ſacri ordinis Carmelitani in Prouincia Veneta Adminiſtri: altera illuſtriſſimi Senatoris Veneti, & Præfecti Patauij, Aloyſii Georgij; de quibus publica exſtant litterarum monumenta. Felix enim, maximus Theologus, & Concionator, Adminiſterq. vt modo notaui, Prouincialis, III. Id. Septembris in Aurora duo vidit per quietem, primum transferendam eſſe eam, quam memoraui, imaginem in Eccleſiam Carmelitarum, ibiq. in maiore ara ponendam, vbi ipſe eam in ſanctam ecſtaſim raptus videre viſus eſt cum maximo ſuo gaudio, & cordis conſolatione, quamuis inuſitatis ſudoribus, vberrimiſq. lacrymis in illo ſancto ſomnio effuſis: deinde poſt eius translationem nō ſolum Patauij, ſed etiam Venetijs peſtem eſſe ceſſaturā; quæ idem prædixit ſuis Fratribus Carmelitis, adhibitiſq. in conſilium Sacris Theologis, ſtatuit ex diuino afflatu, non ex cacodæmonis illuſione fuiſſe cognita, & perſpecta, ſed non prius eſſe patefacienda, quàm facto voto eodem die ab vniuerſa illius ſacri Conuentus congregatione, nudatis pedibus, illa Glorioſa Imago, ac templa ſanctorum huius Tutelarium Ciuitatis, Di. Proſdocimi, Di. Iuſtinæ, Di. Antonij Confeſſoris inuiſerentur, ſanctumq. ieiunium diebus Veneris, & Sabati celebraretur, ac proximo ſequenti die Dominico quadraginta horarum oratio haberetur; quæ omnia ſanctiſſime effecta ſunt, & poſtea cum viris ſanitati præfectis, & cum illuſtriſſimis Patauij Præſidibus diuina reuelatio communicata eſt. Aloyſius vero Georgius, Præfectus illuſtriſſimus, cū poſt exantlatos ingentes labores, & ſuſceptas diuturnas vigilias in eo anno peſtilentiſſimo, circiter principium Octobris incōmoda valetudine laborare cœpiſſet, lethaliq. febre opprimeretur, inibiq. eſſe videretur, vt poſt ſuam de peccatis confeſſionem, ac conſilium de ſanctiſſima ſumenda Euchariſtia, quam poſtea ſumpſit, teſtamentiq. confectionem vitam cū morte commutaret, quod Medici quoq; prædixerant: ea ipſa nocte, qua moriturus eſſe putabatur, quietem cepit, circiterq. Auroram Angelico Aue pulſato, cum ad dicendam Angelicam Salutationem aggreſſus eſſet, antequàm eam poſſet perficere, totus plenus horroris, & lacrymas effundens, ac præter conſuetudinem ſudans, diuinitus moneri viſus eſt, ſibi

bi à Virgine Beatisſima datam eſſe illius noctis quietem, immo vero etiam illius ardentiſſimi morbi extinctionem; Euaderet igitur incolumis, & cogitaret de Imagine Beatiſſimæ Virginis, quæ pone aulam ſuam reperiebatur, honoranda, cumq. animo obuerſaret, quidquid à reuerendo Patre, & Magiſtro Felice audiſſet, per eam quietem ſibi viſus eſt eſſe in Eccleſia Carmelitarum, atq. in ara maiore eam imaginem intueri; à quo ſanctiſſimo ſomnio cum excitatus eſſet, non ſine maxima Medicorum admiratione inuentus eſt ab omni morbo ex miraculo liber; quemadmodum ipſe fide digniſſimus, eaq. probitate præditus, quæ cum incredibili ſapientia, & ꝓpe ſingulari magnanimitate coniuncta eum ad ſummos in Rep. honores extulit, teſtimonio ſuo grauiſſimo affirmauit; data illis patribus ad opus conficiendũ magna vi auri, quod marſupio cæruleo precioſiori monetæ reſeruato in ipſius ſcrinio continebatur. Quibus de rebus cum certiores facti eſſet Nicolaus Galerius Epiſcopi Vicarius, & Syluius Galaſſus Apoſt. Nuncij ſummus Aud., has litteras reſcripſerunt.

„ Nicolaus Galerius, Iuris Pontificij, & Cæſarei Doctor, Canonicus, & Vicarius Pataulj, omnibus fidelibus ciuitatis, & dioeceſis Patauinæ ſalutem in Domino.

„ Cum ſuperioribus proximis menſibus fuerit pertractatum, atq. deliberatum ex conſilio complurium Sacrorum Theologorum, aliorumq. piorum, ac religioſorum hominum, vt illa Imago Beatæ, & Glorioſæ Virginis, quę pone aulam eſt illuſtriſſimi Præfecti, in aliquam Eccleſiam transferretur, atq. produceretur, vbi decentius, & maiore cum deuotione debita ei veneratio, atq. honor haberetur; neque adhuc id propter diuerſa impedimenta effici potuerit: præpotenti Deo placuit in his temporibus calamitoſis ad hoc ſanctum opus mẽtem nonnullorum pijsſimorum hominum excitare, in primiſq. illuſtriſs. viri, Aloyſii Georgij, Præfecti Pataulj, qui adductus, ut credere par eſt, diuina impulſione, ſe promptum, paratumq. oſtendit ad fauendum huic rei omnibus modis, eamq. conficiendam, ita vt in templum traducatur Carmelitarum: Nos collaudantes maximam pietatem tum eius, tum illuſtrisſimi Prætoris, qui ſimiliter huic rei mirum in modum fauet, vna cum magnificis Sapientibus Deputatis

„ ad vtilia magnificæ Ciuitatis; cupientesq. quàmprimum talem rem ad effectum perduci, vnumquemque hortamur tũ Ecclesiasticum, tum sæcularem, vt honorem præstet ipsius Imaginis translationi ad laudem, & gloriam Domini nostri Iesu Christi, ipsiusq Gloriosæ Virginis, habitis ad Deum precibus pro felici euentu huius translationis, & pro liberatione huius afflictæ patriæ nostrę, atq; inclytæ Venetiarum Ciuitatis: mandamusq. in uirtute S. obedientię sub pœnis sacrorum Canonum, atq. excommunicationis in supplementum, vt nemo cuiuslibet generis, & conditionis, siue Ecclesiasticus, siue sæcularis, audeat, aut præsumat sub quouis prætextu, aut colore, pietatis, aut religionis huic operi se opponere, aut quomodolibet vel directo, vel indirecto id impedire, ac turbare: sed omnes ei faueant, & opitulentur, ac precibus succurrant, submittentes se, vt viros catholicos, & fideles christianos decet, ac conformantes ad talem deliberationem, mentemq. superiorum. Ita benignitas Dei ob intercessionem, & meritum ipsius Gloriosæ Virginis liberare nos à præsenti malo, nobisq. concedere sanctissimã gratiam suam ne grauetur. Datum Patauij. die. 7. Octoribus. 1576.

Reuerendo Patri, Felici Zucolo, Syluius Galassus Auditor. S. D.

„ ACcepi litteras tuas, quibus certiorem me fecisti de Visione Gloriosæ Virginis; quibus prius non respondi propter absentiam meam, quam etiam ex R. P. Vicario Clericato intelligere potuisti, ac propter factam migrationem ex rure in hanc vrbem Vicetiam, quò nimirum Religiosissimus Legatus nobiscum se recepit, tamquàm in securum portum ex tempestatibus morbi contagiosi, qui tam crudeliter Venetias, Patauium, aliasq. Italiæ vrbes diuexauit. Non defii tamen cum eius amplitudine hoc totum negotium communicare: quemadmodum idem præstiti cum Religiosissimo Episcopo, cum Illustrissimo Hispaniæ Legato, & cum alhis viris primariis huius ciuitatis. quod quidem cum excellenti laude probitatis, atq. pietatis tuæ commemoratum est, ac nõ sine magna spe fore vt, propter vehementem Gloriosę nostræ Aduocatæ intercessionem illæ ciuitates liberentur, si id quàmprimum effectum fuerit, quod Regina iubet globo

rum

„ rum cælestium, vt scilicet eius Imago, quæ pone aulam il-
„ lustrissimi Præfecti existit, in maiorem Ecclesiæ Carmelitanæ
„ Patauinę aram trãsferatur. Id quod etiam maiorem nactum
„ est fidem ex noua Visione, quam Illustrissimus habuit Pa-
„ tauii Præfectus, Senator tam grauis, pius, & studiosus
„ cultus diuini, atq. incolumitatis serenissimæ Reip. Venetæ
„ ob quam simul, & ob charitatem christianam in his angustiis
„ atq. difficultatibus ad tam grauia, tamq. manifesta pericula
„ se exposuit atq. exponit. Hac de re litteras dedi de meliore
„ nota ad virum admodum reuerendum, Nicolaum Galeriũ,
„ vt non solum huic propensæ voluntati, atq. ordini cęlesti mi
„ nime se opponat, sed etiam pro viribus opituletur, & faueat:
„ cum pręsertim sciat illam sanctam Imaginem optime collo-
„ catum, & positum iri apud patres tam pios, & deuotos, & apud
„ Religiosos in Ecclesia Dei tam antiquos. Mihiq. persuadeo
„ eum pro sua sapientia, deuotione, ac prudentia ita effecturũ
„ quàm libentissime, ac propter suum in vestram Religionem
„ studium, suamq. in te ipsum reuerentiam; cuius piis oratio
„ nibus me etiam, atq. etiam commendo, cupiens, quàm qui
„ maxime, vt in eis illustrissimum Legatum, totamq. familiã
„ eius commemores, quò præpotens Deus, Beatissimaq. eius
„ mater incolumes nos conseruet. Vale. Vicetia. die 10. Octob.

Magno igitur cum gaudio, multisq. cum millibus persona-
rum integra, & sine vlla labe ea, quæ superius memorata est,
Imago die 12. Octobris in maiorem aram Templi Carmelita
rum est comportata, admirabilisq. progressus ad pestilentiæ
extinctionem factus est, vt ex miraculo Patauium visum sit
liberari: quemadmodum etiã Venetiis admirabiliter pestis
extincta est: votumq. vtrobiq. nuncupatum. Etenim die 29.
Octobris congregato Patauii consilio in camera illustrissimi
Prætoris, post disertissimam persuasionem viri præcellentissi
mi Bartholomæi Syluatici, prudentissimumq. cõsilium Clau
dii Cumani Sapientum Deputatorum ad vtilia ciuitatis, cũ
consensu tertii Deputati Roberti Trapolini absentis, ac ne-
mine contradicente, hoc decretum perlectum est.

„ Debet omnis verus, & fidelis Christianus tum in se ipsum,
„ tum in aliorum actiones conuersus sincero corde, & pia voce
„ confiteri, malum, in quo hęc misera ciuitas versatur propter

pestem

„ pestem,quę maiorem huius populi partem adhuc depopula
„ ta est,non aliunde manare,quàm ex nostris ipsorum peccatis,
„ quæ quidem vim habuerunt excitandæ iustæ Iræ Dei, ita vt
„ non auditis eius admonitionibus,nec curatis minis, sed fa-
„ ctis quotidie maioribus culpis nostris, merito aduersus nos
„ exerceri diuina iustitia videatur. Quod tamen credendum
„ est ad nostrum ipsorum bonum fuisse constitutum,vt tandem
„ aliquando nostrorum errorum nobis in mentem veniat pæni
„ tere,resipiscentesq. ad eius auxilium confugiamus. Iccirco
„ non solum vnicuiq. conuenit priuatim ad diuinam Maiesta-
„ tem preces effundere: sed vniuersæ etiam ciuitati publicam
„ aliquam dare significationem deuotionis,vt precibus, ac uo-
„ tis tum priuatis,tum publicis iusta ira Dei placetur, eiq. pla-
„ ceat oculis misericordiæ suæ nos intueri. Quod pro virium
„ suarum modulo efficere cupientes Sapientes Deputati,&pro
„ uisores Sanitatis, qui hoc calamitatissimo tempore vniuer-
„ sum Ciuitatis Consilium repræsentant,cum præsentia,&con
„ sensu illustrissimorum Præsidum decreuerunt,vt,cum primũ
„ hic morbus contagiosus cessauerit, tres supplicationes fiant
„ ad tria templa,Di.Iustinæ,Di.Antonii Confessoris, Di. Prof-
„ docimi,Tutelarium nostrorum;ad quas vniuersus populus in
„ uitetur,vt præpotenti Deo gratiæ agantur, quòd hanc ciuita
„ tem à tam graui morbo liberauerit; præcipueq. cum illustris
„ simis Præsidibus conueniant Sapientes Deputati,& prouiso-
„ res sanitatis cum cereis accensis in manibus librarum trium,
„ ære publico emptis, qui post celebratum sanctissimum sacri
„ ficium offerantur.Cumq. deceat etiam aliqua publica demõ
„ stratione preces, ac vota facere ad Beatam Virginem, princi-
„ pem nostram Aduocatam,vt pro nobis miseris misericordiã
„ intercedat, cui nimirum placuit, vt pie credendum est, diui
„ nitus monere nonnullas pias personas,magnæq. auctoritatis,
„ atq. inter ceteras illustrissimum virum, Aloysium Georgium
„ Præfectum optime meritum, & admodum reuerendum Ma
„ gistrum Felicem Zucolum Patauinum,Prouincialem Admi
„ nistrum Carmelitarum in hac prouincia Veneta, vt eius Ima
„ go, quæ pone aulam erat ipsius illustrissimi Præfecti,& ad quã
„ magna vis populi concurrebat cum maxima deuotione, ad
„ maiorem aram Templi Carmelitani comportaretur, quod

„ quidem quàm maxima solennitate, vt per hæc tempora licuit
„ calamitosa, effectum est: statutum, & declaratum sit, vt in die
„ Purificationis Beatæ Virginis anni proximi sequentis publi-
„ ca, solennisq. supplicatio celebretur, ad quam omni cum de-
„ uotione populus concurrat vniuersus; præcipueq. totus reue
„ rendus Clerus, & omnes ciues Consilij Patauini conueniant
„ habentes singuli singulos cereos in manibus librarum trium,
„ proprio singulorum ære emptos; similiterq. ad eandem ve-
„ niant ij omnes opifices, qui ad Montis consilium admittun-
„ tur, cum candela accensa in manibus vnius libræ; ordinataq.
„ serie ex Ecclesia Cathedrali exeundo ad Ecclesiam eatur Car
„ melitarum; ibiq. sanctissimũ sacrificium modulatis vocibus
„ celebretur, ac palium offeratur maiori aræ accommodatum
„ cum sacerdotum ornamento, qui cantibus suis sacrificij cele-
„ brationem ornauerint, in quod sumptus de publico fiat circi
„ ter trecentos numos aureos, omnesq. cerei, & candelę simul
„ offerantur; quarum vna pars in ipsa Ecclesia Carmelitarum
„ comburatur ad honorem ipsius Beatæ Virginis: altera sit Mo
„ nacharum S. Bernardini: tertia Matrum Illuminatarum: quar
„ ta orphanorum; vt pijs orationibus suis misericordiam apud
„ Deum intercedant, ad inclytam Venetiarum ciuitatem, do-
„ minam, & patronam nostram, hancq. ipsam patriam à mor-
„ bo contagioso incolumem conseruandam: cum declaratio-
„ ne, vt illi, qui sunt in Consiliis, tum Ciuitatis, tum Montis,
„ nisi ab eo fidem habuerint, qui nobis est à secretis, quòd me
„ moratæ supplicationi interfuerint, aut habentes impedimen-
„ tum legitimum apud Sapientes Deputatos agnoscendum
„ per interpositam personam cereum, aut candelam non mise-
„ rint, proximo sequenti anno in Consilium non recipiatur;
„ isq. qui est à secretis Cõmunitatis sub pœna priuationis of-
„ ficij sui debeat primo die ipsius Consilii, antequàm ad vllam
„ deueniatur suffragationem, publice illos nominare, qui non
„ uenerint cum cereo, aut candela ad ipsam supplicationem;
„ qui statim ab illustrissimis Præsidibus, magnificisq. Deputa-
„ tis ex Consilio eiiciantur; nec possit tunc admitti vlla excusa-
„ tio; posteaq. quotannis magnifici Deputati, & Prouisores Sa
„ nitatis vna cum Illustrissimis Præsidibus ad id templum per-
„ petuo se conferant in ipso die Purificationis Beatæ Virginis;
solen-

„ solenneq. sacrificium ibi celebrandum curent; ac singulis an
„ nis quattuor cereos offerant, singulos librarum sex, qui in ce
„ lebratione ipsius sacrificii ardeant, precibus ad ipsam Beatã
„ Virginem habitis, vt Resp. Veneta, & hæc patria nostra inco
„ lumis conseruetur. Quod uotum posteaquàm ab illustrissi-
„ mis Præsidibus, magnificisq. Deputatis, ac prouisoribus sani
„ tatis fuerit approbatum, legatur etiam in consilio in primo
„ die ipsius Consilii, antequàm aliquid aliud pertractetur; atq.
„ si quis reperiretur, qui ei contradiceret, quod tamen credibi
„ le non est, tunc totius Consilii proponatur suffragationi. Die autem. 18. Mensis Decembris cum tale votum in consilio esset recitatum, vt probaretur; cœptum est ab omnibus conclamari, Fiat, Fiat. Itaque sine vlla suffragatione per verbum Fiat, & viua voce est confirmatum. Similiter Venetiis ab Aloysio Mocenico Principe, & Senatu votum est factum excitandi templi, quod Redemptoris appellaretur; locusq. delectus in Iudaica, quem Capuccini Fratres tenebant. eaq. vota proximo sequenti anno sunt exsecutioni mandata.

De Aloysio Ancarano Spoletino, Rectore Vniuersitatis Iuris studiosorum. Cap. VII.

1580 AD Aloysium Ancaranum Spoletinum Rectorem Vniuersitatis Iuris studiosorum hanc orationem habuit Reuerendus Dionysius Ferrarius Rhodiginus, alumnus disciplinę meę, qui tunc mihi operam dabat, posteaq. factus est philosophiæ Doctor, & nunc est parochus Ecclesiæ Di. Thomę Apostoli in vrbe Patauio, vir amabilissimus, & admodum dignus, cui omnes, quicumque possunt aliquid de suauissimis hominum moribus iudicare, omnia uela pandant, & omnes faces accendant amoris sui.

Quod legum studiosi in hoc clarissimo Gymnasio optabãt omnes, Aloysi Ancarane, Rector magnifice, & perillustris, vt regendæ ipsorum Vniuersitatis alicui deferretur munus, qui grauitate, magnificentia, splendore, diligentia, virtutibus omnibus ei satisfaceret, eiusq. dignitatem, & commodum optime tueretur, & custodiret: id ipsum te cunctis suffragiis, maximaq omnium lætitia, atq. applausu ad hunc honoris gradum euecto, & in hac sede collocato videntur esse cuumlatis

sime

me consecuti. Tua enim præstantia ex clarissimo patriæ splendore arrepta, ex præstantissimis maioribus hausta, ex flagrantissimo optimarum artium studio conformata, ea est, vt hæc magnifica Vniuersitas magnam præsidii, decorisq. sui spem in te habere posse merito videatur. Quamobrem omnes id gaudij conceperunt, quod magnus honor magnæ virtuti tributus maximum potuit excitare. Ego vero, cui mandatum est, vt te in hac frequentissima concione exornem, in maxima omnium lętitia iccirco dolendum mihi esse existimarem, quòd respondere tuarum laudum amplitudini me minime posse animaduertam; nisi earumdem multitudo me recrearet, atq. reficeret, quæ quidem ea est, vt, quemadmodũ maximos oratores, qui omnia complecti volunt, maxime potest deterrere: sic homines vel infantissimos reddere eloquẽtissimos possit. Ecquis enim est, qui quantumuis in dicendo inops timere debeat, ne obmutescat, orationem habiturus de Spoletio nobili Vmbriæ vrbe, ex qua originem trahis: de præstanti Ancarana familia, in qua natus es: de magnis, clarisq. virtutibus, quæ te omnibus amabilem, atq. admirabilẽ reddiderunt? Nam quot, & quanta sunt ornamenta Spoletij, quò deductam esse Romanã coloniã cõstat Q. Lutatio Cercone, A. Manlio Torquato cos. an. ab V. C. DXII. cum ludi Florales sunt instituti? Neque vero in Spoletinorum laudibus tacendum est, cum an. Vr. DXXXVI. Annibal ille Carthaginiensium Imperator ad lacum Thrasimenum in agro Perusino C. Flaminium cõsulem occidisset, exercitumq. Rom. deleuisset, ac recto itinere per Vmbriam vsq; Spoletium venisset, eum mira Spoletinorum virtute inde repulsum esse, coniectantem, vt noster Liuius inquit, ex vnius coloniæ viribus, quanta moles esset vrbis Romanæ. Quę caussa fuit, quãobrem ad obsidendam Romam non sit profectus, sed in Picenum iter suum conuerterit; vt merito eloquentiæ parens Cicero Spoletinam coloniam in primis firmam, atq. illustrem nuncupauerit. Quid commemorem Theodoricum Gothorum Regem Spoletium omnibus studijs complexum fuisse, magnificentissimisq. ædibus adornasse? Quod tanti semper fuit, vt nec iniurijs Gothorum, qui post Theodoricum Regem id oppresserunt: nec sæuitia Friderici Barbaroscij Im-

peratoris, qui in bello gesto cum Alexandro III. Pontifice Max. ipsum occupauit: nec armis Perusinorum, qui an. Christi 1321. clam ingressi idem vastare conati sunt; prorsus deleri potuerit: sed ingenti sanctitate Di. Sabini Episcopi, qui Diocletiano imperante sanguinis sui pignore diuinitatis testimonium Iesu Christo dedit, conseruatum; à Narsete capto eius nobilitate restitutum; ab Alboino receptum, & Vmbria in formam Ducatus redacta, Duce imposito Faraoldo, caput Ducatus factum; vires receperit, quotidieq. magis floruerit, & in ipsa etiam vrbis Romæ direptione, quæ facta est an. Christi 1527. se incolume, atq. intactum conseruarit; immo vero etiam exercitum sanctissimæ conspirationis ad liberandum summum Pontificem Romam proficiscentem benigne exceperit. O mira nobilitatis decora, & dignitatis insignia, omnium vocibus, ac litteris celebranda. Hic nominari possent quàmplurimi, ijdemq. præstantissimi viri, qui fati sanguine Romanorum in vrbe Spoletio omnium virtutum egregia dederunt documenta: sed, cum illorum laudibus nec propter temporis angustiam, nec propter virium mearum imbecillitatem possim satisfacere; tantum dico, inter ceteros omnes mirabiliter floruisse maiores tuos; qui quidem claritate nominis sui, virtutumq. splendore, atq. excellenti erga Põtificiam sedem, patriamq. suam fide, domum Ancaranam mirifice collustrarunt. Ac illorum quidem nomina clariora sũt, quàm vt lumen vllum accipere à mea oratione queant. Sed in maximo Ancaranorum numero tum pacis, tum belli laude præstantium præteriri silentio non debet Placidus ille de patria sua tam bene meritus, quem grati ciues Spoletini publico funeris honore decorandum putarunt, parentemq. patriæ meritissimo nominarunt. Quid dicam de Pompeio Ancarano, eo, qui post vrbis Romæ direptionem conscriptis pactionibus cum Friderico Imperatore obses patriæ acceptus est, tamquàm Spoletinorum ciuium celeberrimus? Quid recenseam Ofredutium Ancaranum, eum, qui, cum vniuersa Italia in duo esset genera distributa, alterum Guelforum, alterum Gibellinorum, quorum quidem illi summum Pontificem, hi vero summum Imperatorem fouebant, Spoletinæ persuasit ciuitati, vt Guelforum partes sectaretur, seq. cum

viris

viris illustrissimis Vrsinis à Spoletina regione originem trahentibus ita coniunxit, vt etiam Vrsinorum rosa Ancaranorũ Insigni fuerit adiecta, posteaq. Ancarana familia Vrsinæ domus affinitate, in qua orta est nobilissima auia tua, mirabiliter refulserit? Sed dies me deficeret, si enumerare omnes Ancaranæ familię præstantes viros mihi consilium accidisset; quos satis per se claros omitto, cum orationem meam ad se se aduocet magnificentia tua, Rector magnifice, & generose, qui cum patriæ nobilitate, familiæ claritate, parentũ splendore, fortunarum fulgore illuceas, omnia tamen hæc maximis virtutibus tuis, & fulgentissimis doctrinarum studijs ita obscuras, vt in minimis ornamentis tuis ponatur, quòd Spoletinus sis, quòd Ancaranus, quòd optimis, ac clarissimis parentibus natus, quòd admodum diues; potissimumque lauderis, quòd benignus sis, quòd liberalis, quòd alta mente præditus, quòd studiosus optimarum artiũ, in primisq. Iuris Pontificii, & Cæsarei, id est, illius præclaræ disciplinæ, quæ docet, quibus honoribus, præmiis, splendore decorãdus sit verus, iustusq́. atq. honestus labor; quibus damnis, ignominiis, suppliciis punienda sint vitia, quomodo domitę habeantur libidines, cupiditates coerceantur, nostra cõseruentur, aliena non appetantur; omninoq. quomodo omne bonum, siue priuatum, siue publicum sit, retineatur, atq. custodiatur. Quæ quidem omnia cum in vtroq. iure non minus quàm in bibliothecis philosophorum contineri ab oratorum, & Rhetorum Latinorum Principe didicisses, ad legum studium illud animi, atq. ingenii lumen, illamq. industriam, ac diligentiam adhibuisti, ut, quæ alii vix multorum annorũ spatio percipere consueuerunt, tu breui perceperis, atq. adhuc adolescens admirabilem cursum, progresionemq. feceris ad legum cognitionem, & excellentiam. Hæc autem tanta, & tã celebris fama effecit profecto, Rector perillustris, vt cũ magnificæ studiosorum vniuersitati præficiẽdus esset de multis iuuenibus in hoc clarissimo Gymnasio florentibus vnus, qui eam, quibuscumq. rebus opus esset, adiuuaret, ornaret, foueret; qui Doctorum, & studiosę iuuentutis priuilegia custodiret; qui apud religiosissimum Antistitem, apud illustrissimos Præsides, apud omnes magistratus, cum opus esset, ma-

gnificæ Vniuerſitatis dignitatem repræſentaret, & auctorita tem ſuſtineret; qui magnanimitate, magnificentia, grauitate, ſplendore ei decori eſſet, & ornamento; deniq. qui nihil prætermitteret eorum, quę ad eius commodum, amplitudineq. pertinerent: tu unus inter ceteros digniſſimus exiſtimatus ſis, qui cunctis ſuffragiis in publicis ſtudioſorum iuuenum Comitiis Rector deligereris, & ab illuſtriſſimis Gymnaſii Moderatoribus, atq. excellentiſſimo Senatu Veneto facillime confirmareris, hodiernoq. die, qui haud ſcio, tibi ne cui tantus honor habetur, an magnificę Vniuerſitati, cui tantus Rector datur, iucundior illuceat, in hoc auguſtiſſimum templum omnibus honorandus perducereris O rem præclariſsimam, & patria, familia, virtutibus tuis quàm digniſſimam. O ſingularem, atq. eximium honorem; qui, cum per ſe magnus ſit, vt tibi rectio deferatur tot ſtudioſiſſimorũ, & præſtantiſſimorũ iuuenum, tot clariſſimarum gentium, & nationum, quę te tãquàm communem omnium principem ſuſpiciunt, admirantur, colunt; magis etiam augetur ex eo, quòd in hac clariſſima urbe deferatur, quæ originis vetuſtate ipſi etiam omnium principi Romæ antecellit; in hoc florentiſſimo Gymnaſio, quod veteris, & excellentis Gymnaſii mirificam obtinet auctoritatem; hoc concurſu hominum nobiliſſimorum; hoc comitatu Doctorum, & ſtudioſorum; hac benignitate illuſtriſſimorum Prędidum, qui hanc tradendorum tibi Inſignium ſolennitatem ſua grauiſſima præſentia cohoneſtant. Gaude igitur, Rector magnifice, & perilluſtris, ea inſigni amplitudine, atq. eo ſingulari ornamento, quod egregia huius delatio muneris ſecum affert. Gaude totius Vniuerſitatis in te deligendo conſenſione admirabili. Gaude Sereniſſimi Venetiarum Principis, & Illuſtriſſimorum Gymnaſii Moderatorum facili, benignaq. confirmatione. Gaude Illuſtriſſimorum Præſidum manſuetudine, atq. humanitate; quòdq. tibi contigerit hanc obire adminiſtrationem hoc Prætore, & hoc Præfecto, qui, incertum eſt, prudentiores, & iuſtitiores, an benigniores, & humaniores exiſtant. Gaude hac litteratiſſimorum hominum & ſtudioſiſſimorum iuuenum corona; tibiq. perſuade, ſi generoſam patriæ tuæ conſuetudinem retinueris; ſi præſtãtiſſimorũ maiorũ tuorũ veſtigiis inſtiteris ſi eã viam ſe

cutus

cutus fueris, quam ingressus es, signatam, & impressam pedibus ciuium, & propinquorum tuorum; si lumen animi, atq. ingenii tui exercere volueris, si prudentia usus fueris, atq. industria tua, quod te facturum esse per certo habemus: nihil in te desideratum iri, quod ad hanc nobilissimam rectionem rectissime obeundam, & ad hanc magnificam Vniuersitatem optime administrandam pertinere videatur. Tuũ igitur est, expectationi, quam tua nobilitas, tuus generosus animus, tua virtus de te concitauit, respondere. Horum vero studiosorum iuuenum est, in te colendo, atq. obseruando constantiam, perseuerantiamq. retinere. Tibi huius magnificæ Vniuersitatis status in pristinum nitorem restituendus, confirmandus, augendus. His tua dignitas, quæ est communis ipsorum dignitas, custodienda, protegenda, conseruanda. Ad te pertinet statuta magnificæ Vniuersitatis obseruanda curare, pro Doctoribus, & studiosis omnibus vigilare, omnibus fauere. Ad hos pertinet tuam voluntatem, tua consilia, tua mandata exsequi. Quod facere debent, & sine dubio facient, vt Illustrissimo Senatui Veneto, à cuius auctoritate, tamquàm à numine aliquo sibi propitio pendent; vt Illustrissimis Gymnasii Moderatoribus, qui omni humanitate, & mansuetudine studiosam iuuentutem complectuntur; vt illustrissimis Præsidibus, qui omni studio eam prosequuntur, omnemq. significationem dant singularis in ipsam amoris, & beneuolentiæ, gratificentur.

Finis Quincti Libri.

De

DE GYMNASIO PATAVINO

ANTONII RICCOBONI Commentariorum Liber Sextus.

De Legationibus Vniuersitatum ad gratulandum Sebastiano Venerio Principi. Cap. I.

1577

Ridie Non. Iunij cum Aloysius Mocenicus Venetiarũ Princeps extinctus esset (quem Laurentius Massa vir à secretis Serenissimæ Reip. & Moderatorum Gymnasii Patauini in funere exornauit, nimirum propter excellentem eloquentiam suam, id enim muneris antea patriciȩ gentis proprium fuerat) & Mocenico aliquis sufficiendus esset, qui tantam dignitatem digne administraret, ex vno, & quadraginta viris selectis ad Principem deligendum, de Sebastiano Venerio (quod sane mirabile fuit) nemo prorsus dissensit, cunctisq. suffragijs Princeps est declaratus, & illi ipsi, qui certi esse competitores videbantur, vni Venerio facillime cesserunt, viro in primis claro bellica gloria, quam ipse sibi tunc peperit, cum summum Venetæ classis imperium aduersus Turcas optime gessit, atq. illorum classem in Naupacteum sinum pugnandi caussa progressam, & in Christianas classes Pontificiam, Hispanam, Venetam vehementer insultantem fortissime compressit. Huic ego præstãtissimo Principi nomine Vniuersitatis studiosorum Philosophiæ, ac Medicinæ mense Octobri Principatus dignitatem sum gratulatus. Idem munus obiuit pro Vniuersitate Iurisstudiosorum vir doctissimus, & disertissimus Galeacius Bigolinus, tanta sua cum laude, tantoq. omnium applausu, vt ipse omnibus fuerit admirationi.

De

De legationibus Doctorum, & Vniuersitatum ad gratulandum Nicolao Pontio Principi. Cap. II.

1578 V. Nonas Martias cum è vita excessisset Sebastianus Venerius, Princeps Venetiarum, quem Io. Baptista Basadonna funebri ornauit oratione, xv. Kal. Aprilis suffectus est is, qui tam sæpe fuerat Gymnasii Moderator, Nicolaus Pontius, vir ingenio, doctrina, eloquentia, gerēdæ Reip. laude præstans. Hic, cum iunior esset, Venetijs in templo Di. Paulli illa duo cum maxima omnium admiratione disputauerat, Quidquid tradidit Aristoteles, recte tradidit, Quidquid docuit Auerroes, recte docuit. Idem Patauij Doctoris insignia consecutus, & in Philosophorum Collegium cooptatus, rursus Venetijs in Generalibus Fratrum Eremitarum Comitijs, quibus præerat Egidius Cardinalis, cum tres de doctrina disputationes habendæ essent, pro tribus clarissimis ꝓuincijs, Gallia, Germania, Italia, honorem Italiæ præstātiæ suæ commissum mirabiliter tutatus fuerat. Munus publice docendi Philosophiam à Senatu obtinuerat, & magna sua cum laude multis annis obiuerat: seq. non solum sapientissimum, sed etiam eloquentissimum ostenderat, tunc cum illi ipsi, qui modo nominatus est, Cardinali nomine publico obuiam processit, illiusq. laudes in templo sancti Spiritus Sancto spiritu afflatus celebrauit; & cum Legatum Caroli V. Imperatoris Hieronymum Adornum Venetijs extinctum in funere laudauit; & alijs sæpe temporibus. Magna autem cum Reip. vtilitate ab an. 1513. quo, vt Veneti loquuntur, Sapiēs ordinum factus est, vsq; ad Principatum sibi delatum in ipsa Rep. versatus fuerat: summaq. cū laude id præstiterat, quod fieri non posse, aut certe difficulter posse existimatur, vt maximas diuitias simul, & maximos honores compararet: atq. incredibili integritate, ac æquitate amplissimum quemq; magistratum tum in vrbe, tum extra vrbem administrauerat: omniq. assiduitate, ac charitate miserrimis, & calamitosissimis pestilentiæ temporibus patriæ suæ, quàmplurimis abeūtibus, præsto fuerat. Ex principali Aduocatione, nondum confecto legitimo spatio, Vtinum Præses, & Vtino ad Carolum V. Imperatorem in locum Marini Iustiniani vita functi propter præstan-

ſtantiam ſuam ad maiora properantem ordinarius Legatus miſſus fuerat. Ordinarium Legationis munus apud Paullũ III. Pontificem Max. geſſerat: & Matthæo Dandulo ſuffecto, equeſtri dignitate donatus erat, nouo exemplo, cum ante eum nulli Legato Veneto is honor à ſummis Pontificibus delatus eſſet. Gratulationem habuerat ad Iulium III. quòd fuiſſet ad ſedem Pontificiam elatus. Matthæo Dandulo Legato ordinario apud eundem Iulium III. honorificẽtiſſime ſucceſſerat. De morte Henrici Gallorum Regis cum Franciſco II. eius filio condoluerat, eidemq. de Regia dignitate gratulatus erat. Ad gratulandum Pio IIII. iuerat, quòd Pontificiam dignitatem adeptus eſſet. Legatus miſſus ad Sacroſanctam Synodum Tridentinam aduerſus Bauariæ Legatos anteire Venetis Legatis volentes egregiam operam nauauerat. Cum iam in medio belli ardore Marcius Procurator declaratus eſſet, ad gratulandum Gregorio XIII. profectus erat, ꝙ Pontificatum obtinuiſſet, ſeq. contulerat quoq; ad eiuſdem Pontificis iram ex pace cum Turcis compoſita exortam quãprimum ſedandam, & extinguendam, feliciſſimo ſcilicet exitu, cum omnia poſt eius aduentum fuerint pacata, & tranquillata. Hęc ego, aliaq. multa, ea complexus ſum oratione, quã ad eum habui menſe Maio pro omnibus Patauini Gymnaſii Doctoribus, tum Ius Pontificium, & Ciuile, tum Theologiã, Philoſophiam, aliaſq. bonas artes profitentibus, mecum Venetias profectis; & quidem habui nouo exemplo, cum præter Legatos, qui nomine ſcholaſticorum miſſi ſunt, alterum pro Vniuerſitate Iuris ſtudioſorum Galeacium Bigolinum non minori laude oratorem, quàm I. C. alterum pro Vniuerſitate ſtudioſorum Philoſophiæ, ac Medicinæ, Herculem Saxoniam, Philoſophum, & Medicum diſertiſſimum, cuncti ẽt Doctores ad eum, qui tam ſæpe Gymnaſium moderatus fuerat, accedere properaſſent, vt virum optime de litteris meritum, ac communem litteratorum patronum in ſupremo ſolio ſedentem conſalutarent; meq. delegiſſent, qui vtriuſque partis tum Iuriſconſultorum, tum Philoſophorum, & Medicorum perſonam in tali gererem gratulatione, quamuis Iuriſconſultorum minimum, & Humanitatis in hoc Gymnaſio explicatorem, quæ nimirum omnium bo narum artium vinculum

lum cēſetur, & vtriq; ſtudio aditum patefacit, decuſq. affert, atq. ornamentum. In eadem gratulatione Patauini profeſſores obtinuerunt, vt antiquum priuilegium, quod eos quoq; cum ipſorum familijs ab omni vectigalium ſolutione immunes reddebat, quodq. obſoleuerat, obſeruaretur, petente id omnium nomine Bartholomæo Syluatico Doctore, atq. Equite Patauino, & Iuris Pontificij explicatore celeberrimo, datoq. publico mandato, vt publicani tale priuilegium exſequerentur, vtque in vectigalium locatione ea immunitas exprimeretur.

De Legationibus Vniuerſitatum ad gratulandum Paſchali Ciconiæ Principi. Cap. III.

1585 MOrtuo Nicolao Pontio, Principi ſupra omnem excellentiam inſigni, cuius laudes Antonius Longus elegantiſſimo ingenio præditus grauiſſima oratiōne in funere celebrauit, Paſchalis Ciconia ſucceſſit; qui adoleſcens piratarum biremes, & Monopolim expugnauerat: Vtinenſem Quæſturam præclariſſime geſſerat: Corcyreæ arci præfectus ſanctiſſimam Euchariſtiam ex ara, atq. ex ipſis ſacerdotis manibus euolantem ſuis ipſius manibus exceperat: Rithymnæ Præſes infeſtos, & periculoſos crudeliſſimorum piratarum in eam irruentium impetus perſæpe repreſſerat, & fregerat: Taurifi Prætor, & Præfectus admirabili prudentia iuſtum ſe, ac prope incredibili iuſtitia prudentem oſtenderat: Cretæ Dux eam plurimis, maximiſq. periculis cinctam incolumem conſeruauerat: Cydonijs ſummo cum imperio præfectus Cydonen fame, atq. auxiliariorum militum ad ſeditionem excitatorum armis liberauerat: Patauij Prætor è ferreis peſtilētiæ vnguibus Patauinam ciuitatem eripuerat: deniq; Procuratoria dignitate clarus, & religioſis virginibus pie, ſanctéq. cuſtodiendis præpoſitus, dum in auguſta Cruciferorū æde Chriſtum deuoto, attentoq. animo coleret, ab vno, & quadraginta viris ad Principem eligendum congregatis dignus iudicatus fuerat, qui ad Principatum eueheretur. Quamobrē vtraq; Vniuerſitas tum ſtudioſorum Iuris, tum ſtudioſorum Philoſophię, ac Medicinæ delegit Legatum ſuum ad eum honorādum, eiq. gratulandum, altera Marcum, altera Nicolaum,

Triuisanos fratres, doctrina, & eloquentia præstantes, qui id muneris honestissime obiuerunt.

De Legationibus Vniuersitatum ad gratulandum Marino Grimano Principi. Cap. IIII.

1595 CVm è vita excessisset Princeps Venetiarum Paschalis Ciconia, quem oratione luculentissima in funere celebrauit Aeneas Piccolomineus Senensis, vir nostri ordinis clarissimus, & publicus eorum doctor, qui Reip. futuri sunt à secretis, non eleganti solum ingenio, & modestia prope singulari, sed eximia etiam doctrina, & maxima probitate ornatus, ad id muneris propter excellentem eloquentiam suā adhibitus, quod plerumq; eloquentioribus patricijs deferri cōsueuit; cum, inquam, is vitam cum morte commutasset, Marinus Grimanus, VI. Kal. Maias, anno ætatis suæ sexagesimo secundo ad Principatum euectus est; ex ea familia ortus, in qua Prælati, Episcopi, Patriarchæ, Cardinales splendidissime floruerunt; & in qua Antonius Venetiarum Princeps, multiq. alij ciuitatum, atq. Prouinciarum administratores, summi classium Imperatores, publicorum consiliorum duces, Di. Marci Procuratores, atq. inter ceteros Hieronymus Marini Pater, Marcius Procurator, Princeps Senatus, futurusq. Princeps Reip. si diutius vixisset, florentissime clarueruntt; non tam suspiciendus, & admirandus, quòd Princeps declaratus sit, quàm quòd principatu sit dignissimus, nimirum propter maximas, illustrissimasq. virtutes suas, & duas in primis, sapientiam, & probitatem; quarum quidem prima in honorum ratione eum adduxit non ad Iudicis officium exercendum, & ad controuersias, ac caussas priuatas dijudicādas, non ad inuisendas ex munere Oratoris, & Legati ciuitates, & Principum aulas, quod munus sane magnum, & sublime exiguo temporis spatio ipse obiuit apud Sistum V. Pontificem Max. à quo splendidissima insignia reportauit; non ad classes gubernandas, & exercitus ducendos: sed ad eum finem sequendum, qui longe altior est, & finium finis, cui iudices seruiunt, oratores sunt administri, classium gubernatores, & exercituum duces parent, vt consilio, atq. eloquentia Remp. gubernaret; qui honor Venetijs nomen affert Sapientis. Iccir-

circoq. is primum fuit Sapiens ordinum: deinde Sapiens cõtinentis oræ: inde Senator perpetuus: postea in numero Xuirum, & Princeps illius Senatus: tùm Sapiens Magnus: deinceps Consiliarius; in quibus dignitatibus administrandis eius mirabiliter enituit sapientia. Altera vero in regendis ciuitatibus, præcipueq. Brixia, & Patauio, eum omnibus amabilẽ, atq; admirabilem reddidit, cumq. suam perfectionẽ habeat primum in regendo animo, in quo sit, tamquàm animalis ratione præditi, & hominis pij, deinde in regendis alijs, qui eius rectioni commissi sint; eundem omnibus diuinis virtutibus prçclare ornatum ostendit, viua fide, inflammata charitate, ardenti spe, ceterisq. omnibus, quæ de cælo descendunt, & in cælum perpetuo tendunt, animumq. perficiunt: simulq. summa præditum iustitia declarauit, summopere adhibita erga singulos homines, erga vniuersas ciuitates, & tunc maxime, cum Moderator fuit Gymnasii Patauini; qua cum excellenti virtute, virtutumq. regina, coniuncta in eo est admirabilis clementia, in audiendis, & exaudiendis hominum querimonijs maxima patientia, in adiuuandis, & sustentãdis pauperibus singularis liberalitas, alięq. innumerabiles virtutes, quæ merito eum an. 1588. dum Præfecturam Patauji administraret, ad Marciam extulerunt Procurationem, an. autem 1595. ad Principatum euexerunt. Quam dignitatem nomine Vniuersitatis Iurisstudiosorum Nicolaus Bolitius Ascruuinus, Doctor, Eques, Rector: nomine Vniuersitatis studiosorum Philosophiæ, ac Medicinæ Hercules Saxonia Patauinus, Medicinę Practicę ordinariæ Interpres, gratulatus est; ille sermone Italico: hic oratione Latina: vterq; magna eloquentia, non magis Principem laudãs, quàm à Principe, ceterisq. qui tunc cum Principe erant, laudatus.

De Bernardo Pacio olim Iuris Ciuilis in hoc Gymnasio professore, & familia Pacia. Cap. V.

COmmemorabam inter celebres Iurisconsultos Gymnasii Patauini, qui Ius professi sunt sub Venetis ab adeptione Patauij vsq; ad bellum ex fœdere Cameracensi susceptũ, Alexandrum Tartagnum ex Foro Cornelij nunc Imola nuncupato, qui habuit multos disciplinæ suæ alumnos præstantissimos,

ſimos, atq. in primis Bernardum Pacium Ariminenſem, & ipſum Iuris Ciuilis in eodem Gymnaſio profeſſorem inter annum ſeptuageſimum, & ſeptuageſimum quartū ſupra milleſimum, & quingenteſimum, in ipſo prope curſu, atq. progreſſione ad ſummam gloriam, quamuis iuuenem, quotidianis laboribus, atq. aſſiduis vigilijs ſuperatum, atq. extinctū, ex ea familia oriundum, in qua non modo præclara litterarū ſtudia, verum etiam militaris ſcientia mirum in modum floruit. Etenim in numero virorum litteratiſſimorum haud poſtremum locum obtinuerunt præter Bernardum etiam Angelus eius Pater, & Io. Franciſcus eiuſdem frater, celeberrimi Iuriſconſulti; ex quibus quidem Angelus cum vtriuſq; Iuris inſignia Patauii an. 1440. conſecutus fuiſſet, ibidem multos annos domicilium habuit, multaq. bona poſſedit, ac iure Patauinæ ciuitatis donatus fuit, quemadmodum propter famæ celebritatem etiam iure Ciuitatis Venetę, & Veronenſis, qua de re exſtant publica litterarum monumenta: honeſtiſſime ſeruiuit Reip. Venetæ Aſſeſſor, & Vicarius in præcipuis Veneti Imperij Vrbibus, Patauio, Verona, Bergomo, Brixia, Rauenna: claruit tempore Alexandri Tartagni Forocornelienſis, ſeu Imolenſis, qui honeſtiſſimam eius mentionem fecit in voluminibus conſiliorum ſuorum: ſcripſit præter aliquot volumina Conſiliorum etiam Hiſtoriam de bello Cenomano; & de rebus Venetorum ſuo tempore geſtis, præcipueq. contra Philippum Vicecomitem Ducem Mediolani vſque ad fœdus ictum cum ipſo Philippo, & Franciſco Sforcia eius genero an. 1441. quem auctorem ſæpe citat, & ſequitur M. Antonius Sabellicus in hiſtorijs ſuis; cuiuſq. Hiſtoria manu ipſius auctoris ſcripta apud perilluſtrem Equitē Claudium Pacium, & ipſum de rebus Arimini, patriæ ſuæ Hiſtoricum præclarum conſeruatur. De eo Epitaphiū hoc legitur;
„ Angelo Pacio Ariminenſi, I. C. peritiſſimo, publicis muneribus per omnes Venetas vrbes inſignito, Hiſtoriæ Venetæ diligentiſſimo ſcriptori, Filij quinque peritiſſimi poſuerunt. Vixit an. LXXXI. De eodem & filijs eius Vincentius Ruinus in libro de laudibus patriæ an. 1532. Piſauri edito ſcripſit ad
„ hunc modum; His animi felicitate iungendus eſt Angelus
„ Pacius memoranda natorum corona circumſeptus, nulla in

re

,, re à parente suo degenerantium; in quibus præcipue Io. Fran
,, ciscus, & Bernardus paternam iuris scientiam cum laude se-
,, ctati sunt. Mentionem quoq; fecit Hieronymus Rubeus in Historia Rauennate an. 1445. & Franciscus Sansouinus de nobilioribus Italiæ ciuitatib⁹: & Ioānes Bonifacius, ciuis meus, Historiæ Taurisanę lib. 12. Io. vero Franciscus ita institit vestigijs clarissimi I.C. parentis sui, vt & ipse fuerit Iudex, & Vicarius, Patauij, Veronæ, Brixiæ, Taurisi, Rauennę, Bergomi; & ductis duabus vxoribus Patricijs Venetis, altera Magna, altera Bōdumeria, ius ciuitatis Venetæ sit consecutus; itidēq. Patauinæ, & Veronensis, vir omni laude cumulatus. Parentis autem, & fratris gloriam non solum æquaturus, sed etiam superaturus esse videbatur Bernardus Pacius, vnus de Gymnasii nostri Doctoribus, si eum diutius viuere præpotens Deus permisisset. Nam, quod attinet ad gloriam militarem, in eadem familia insigniter floruit Marcus, qui Serenissimæ Reip. Venetæ egregiam operam nauauit, & pro ea diu militauit, singularíq. certamine sæpe victoriā reportauit: cuius in primis vigilantiæ, & virtuti non desunt, qui memoriæ tradiderint acceptam fuisse referendam captiuitatem Francisci Gonzagæ vltimi Mantuæ Marchionis factam nomine Venetorum an. 1509. quiq. fortissime, atq. animosissime arcem Lemniaci defendit; multūq. laborauit in defensione Pataui j aduersus Maximilianum Imperatorem; vbi cum ad altiores dignitatis gradus altitudine animi, fide, omniq. virtute sibi aditum patefecisse videretur, morte præreptus est, & publico funere ornatus in templo Eremitarum, ac publica oratione laudatus. De eo sic Vincentius Ruinius; Sed quo Marcū
,, Pacium numquam satis laudatum efferam præconio, pede-
,, strium copiarum sub imperio Venetorum Ductorem fortissi
,, mum? qui natura agilis, & vigilantissimus præter alia gesta
,, Mantuanū Principem captiuum fecit. De eodem Petrus Bēbus lib. 9. Historiæ Venetæ ad hunc modum; Marco etiam
,, Ariminensi Centurioni Reip. Lemniaci qui erat, ad eamq.
,, rem conficiendam (locutus supra fuerat de captiuitate Fran-
,, cisci Mantuani) & studio, & diligentia vsus fuerat; duæ auri
,, libræ pensionis nomine annis item singulis, quoad viueret,
,, constitutæ: auctusq. militum numerus ad alteros totidem.

Laude

Laude itidem militari floruit Nicolaus Pacius Marci frater, qui toto vitæ suæ tempore militauit partim sub vexillo Venetorum, partim sub illo Roberti Malatestæ, Magnifici nominati, Principis Arimini, quocum peditibus præfectus egregie se gessit tunc, cum pro Sancta Ecclesia Romana, eiusq. Pastore Sisto IV. contra Ducem Calabriæ victoria est reportata. Similiterq. arma exercuit honorificentissime pro Rep. Veneta vna cum Marco fratre Augustinus, qui eius fuit, vt appellant, Locumtenens. Nec parum in exercitatione armorum laudatus est Angelus, ex Simone I.C. Marci etiam fratre ortus, Francisci Doctoris, & Equitis, Claudijq. Equitis, & Historici frater, qui Venetis quoq; diu seruiuit, fuitq. Locumtenens Comitis Herculis Rangonij, & Comitis Baptistæ Martinengi in ductu Equitum Cataphractorum, & præfectus ducentis peditibus, atq; adhibitus ad custodiā Piscariæ, aliorumq. oppidorum. Alij autem Legum Doctores qui familiam Paciam Ariminensem collustrarunt, atq. collustrant, ex quibus Cæsar Pacius superioribus mensibus in Doctoris insignibus consequendis summum ingenium, summamq. doctrinam ostendit, & cum maxima sua laude, ac prope incredibili vniuersi Iurisconsultorum Collegij Patauini admiratione, dum quæstiones sibi propositas doctissime, ac disertissime declarabat, argumentaq. contraria dissoluebat, est auditus: & Equestres dignitates, quibus eadem familia adhuc fulget, Videlicet Melitæ, S.Mauritij, S.Iacobi, S.Stephani, hoc in loco breuitatis caussa pluribus verbis non recensentur. silentio tamen non est prætereundum, huius præstantissimæ familiæ gentiles florere etiam Vicetiæ, vbi inter ceteros orti sunt duo præstantissimi fratres, Iulius Pacius, qui nunc in Germania rem adiuuat litterariam scriptor multorum operum in vtroque studio legum, atq. Philosophiæ: & Fabius Pacius, qui nuper edidit luculentissimos Commentarios in aliquot Galeni libros Methodi medendi, egregius Medicus, & litteris doctus Græcis, atq. Latinis, in eoq. sermone, quē sibi Etrusci nunc vindicant, poeta non contemnendus, cuius ego scripta ita laudare Deo, vt melius non quæram.

De

De studioso obtruncato, alijsq. condemnatis. Cap. VI.

1580 EVenit factum perquàm miserabile, quòd, cum antea studiosi iuuenes maximam habere licentiam viderentur, vt qualibet de caussa etiam leui ob aliquem ipsorum in carceres coniectum, vel arma ipsis denegata, vel aliquem aliũ prætextum soliti essent gregatim profiteri cum tympanis, buccinis, vexillis vel in Ferrariense, vel in Bononiense Gymnasium se esse profecturos, & nudas Patauij Scholas relicturos, quod sæpe, ac sæpius fecerant: etiam eo ipso anno ob nescio quam caussam collecti sunt seditiose, atq. armati ad vrbis portas se contulerunt. Cumq. ad portam S. Crucis constitissent, & non modo Ferrariam conclamassent, verum etiam in quẽdam iustitiæ administrum impetum fecissent, eumq. ita vulnerassent, vt ex eiusmodi vulneribus paullo post è vita excesserit, portamq. ipsam occupasse viderentur: re tota à Præsidibus ad Xuirum Senatum perscripta, statim responsum est, & mandatum, vt, qui deliquissent, omni diligentia conquirerentur, &, vbicumq; reperiri possent, caperentur, atq. in eos omnes, qui peccassent, vel saltem vnum de ipsis, sine vlla litterarum replicatione animaduerteretur. Quamobrem fecerunt illico Præsides, vt satellites sui eos insectarentur; à quibus aliquot pauci ad Montem Silicis inuenti, & comprehensi sunt, ac Patauiũ perducti: factaq. diligenti contra eos quæsitione, vnus omnium maxime vacillauit, & in dictis suis parum constitit, ita vt modo diceret sacciperium, quod ipse habebat, & in quo pilę minorum tormentorum militarium inuentæ sunt, suum esse, modo negaret, Petrus Raimundus ex oppido S. Martini, quod in agro est Mantuano; & ob eam titubationem ad mortem damnatus est: cui sententiæ cum Fridericus Cornelius tunc Patauij Episcopus velle obsistere videretur, propterea quòd is sacris initiatus esset: lectis tamen litteris à Senatu Xuirum ea de re datis, quas Pręsides ei attulerunt, conquieuit. Itaq; ille summo supplicio affectus est: octo carceribus in sex menses addicti, posteaq. per septem annos in exsilium pulsi sunt: duo, qui in Ecclesia capti fuerant, in Ecclesiam reducti, & Ecclesię restituti: vnus tantum absolutus. Quo terrore animis studiosorum iniecto factum est, vt

licen-

licentiam priſtinam prorſus dimiſerint, nec amplius ad tympana, ad buccinas, ad vexilla, ad exeundi, & abeundi profeſſionem excitati ſint, etiam oblatis grauibus occaſionibus, & vel ipſis Vniuerſitatum Rectoribus, & Prorectoribus, ſtudioſiſq. Nobilioribus, nedum inferioris ordinis iuuenibus male habitis, & tractatis: tantum valet iuſtitia quandoq; ſæuiter adminiſtrata, & ſummum ius ad debita tempora adhibitum.

De horribili ſpectaculo, quod Studioſis Gymnaſij Patauini contingit videre. Cap. VII.

1585 STudioſi iuuenes Gymnaſii Patauini ſpectaculum perquàm horribile viderũt, quod Patauii factum eſt propter crudeliſſimam cędem Virginiæ Acoramibonæ, mulieris venuſtiſſimæ, & ingenioſiſſimæ, atq. altiſſima mente prędiꝺtæ; cuius maximum infortunium, tacere non poſſum, quin hic recenſeam. Vxor fuerat Franciſci Pyreti ex Siſti V. Pontificis Max. fratre orti: cumq. is in Põtificatu Gregorij XIII. de medio ſubtractus eſſet, poſt multas, magnaſq. difficultates Paullo Iordano Vrſino, Duci Arcenni, nupſerat. Statim autem vt Siſtus V. ad altiſſimum peruenit gradum Pontificatus, cum Paullus Iordanus, quamuis de cæde eius, qui modo nominatus eſt, Franciſci Pyreti aliquantiſper ſuſpectus, ad pedes abiectus, omni coluit reuerentia, ab eoq. benigne exceptus eſt, huiuſmodi prolatis verbis; Non pertinere ad Siſtum V. vlciſci iniurias Cardinali ex Monte Alto illatas: Iret igitur ab omni impetu ſecurus: ſed caueret in primis, ne in Ducatum ſuum exſules, & ſicarios, ſicut ſolitus erat, reciperet: alioqui pro comperto haberet, in ſe grauiſſime animaduerſum iri. Quibus verbis aliquantulum perterritus in Venetã Remp. ſibi amiciſſimam cum vxore chariſſima, totaq. familia ſua ſe recepit; ac Pataüij per aliquot menſes fuit; cumq. Saloum ſe contuliſſet, vt illius loci amœnitate perfrueretur, ibi è vita exceſſit, teſtamento vxori ſuæ relictis centum millibus numum aureorum; quæ ſumma cum ex eius bonis haurienda eſſet, orta controuerſia de bonis mobilibus cum Ludouico Vrſino, agnato Paulli Iordani, militum in Rep. Veneta Tribuno, tuncq. ad Corcyræ cuſtodiam deſignato; noctu in vrbe Patauio, vbi ipſa domicilium elegerat prope templũ

Ere-

Eremitarum ad mœnia, à multitudine hominum armatorũ domum per vim ingressorum sæuissime, miserrimeq. necata est vna cum Flaminio fratre suo, qui post mortem Ducis ad eam venerat consolãdam. nam alter eius frater, nomine Marcellus, natu maior, casu ea nocte aberat, ita vt propter absentiam suam interfici non potuerit. Et vero suspectus fuit de ea cæde Ludouicus Vrsinus cum permultis sicarijs, quos apud se perpetuo habebat: & nihilominus Patauij permanere ausus est, vnde commode abire poterat, sola auctoritate Vrsini nominis fretus; donec vnus de Aduocatis Reip. quos appellant Aduocatores, Aloysius Bagradenus, propter facinoris atrocitatem missus, vna cum Præsidibus vrbis, Prætore, & Præfecto, eum per publicos administros vocauit, vt spatio vnius horę adesset; negantemq. se venturum, ac domi, vbi habitabat, contra omnem vim publicam se munientem, magnis tormentis militaribus (quod nouũ, atq. admirabile fuit) maxima cum populi multitudine ad æris campani sonitũ congregata aggressus est ipso die Natali Iesu Christi; euersaq. magna parte illius domus, quę erat ad Di. Augustini, ab aurora, vsq; ad vigesimam primam diei horam obsessę, atq. oppugnatæ, necatisq. tribus ex præcipuis comitibus eius, qui cum anteriori pariete diruto conciderunt, statimq. obtruncati sunt, tandem aliquando ad deditionem compulit, alioqui vel ruinis ædium obruendum, vel, si egressus fuisset, vt facturus esse videbatur, atq. cum comitatu suo impetum fecisset, à multis hominum millibus, qui eas ædes circumiuerant, trucidandum. Deditus igitur, in carcere, noctu, ita iubente Senatu, strangulatus est, confecto testamento, ac relictis armis suis Reip. Venetæ, quibus positis inter Xuirum arma illa verba subscripta sunt; ARMA à Ludouico Vrsino Reip. legata, ingenuum iustæ necis testimonium. Eius vero sicarij septemdecim in plateis suspendio vitam finiuerunt: alij mire excruciati, & in quattuor partes dissecti: alij publicis triremibus alligati: alij ad perpetuos carceres condemnati. Et Marcellus Acorambonæ frater, tamquàm vnus de coniuratis aduersus Franciscum Pyretum, à summo Pontifice postulatus, atq. à Senatu traditus, cum in Pontificiam ditionem perductus esset, summo supplicio affectus est.

De magno periculo cuiusdam Abbatis studiosi, & summo supplicio duorum eius comitum. Cap. VIII.

1587 IDibus Februarij M. Antonius Memmius Patauij Prætor insignem iustitiam administrauit aduersus duos armatos homines cuiusdam nobilissimi Abbatis in hoc Gymnasio legum studiosi; qui & ipse maximo in periculo versatus est, inibiq. fuit, vt cum illis summo supplicio afficeretur: sed Ecclesiastica seruatus est dignitate, ita vt in ciuili foro de eo non licuerit iudicare. Cum enim uis nocturna illata fuisset in ædibus Pamphili Salicij Patauini cuidam adolescentulæ eius filiæ nothæ, nomine Cæciliæ, quæ quidem egregie sonabat, & canebat, cuius rei caussa ille tamquàm amicus fuerat introductus, duobus, vt modo notaui, hominibus armatis comitatus; cumq. Pamphilus minoribus tormentis militaribus ad eum conterrendum displosis totus perterritus ad Prætorem confugisset, ac de graui iniuria conquestus esset; missis statim satellitibus ad eos comprehendendos, captoq. Abbate cum armatis, armisq. adinuentis, propter quę Xuirum decreto pœna capitis proposita est, totam noctem ipse Prætor vigilauit cum Assessoribus suis, de quibus vnus erat Andreas Nicolius Rhodiginus, ciuis meus, ipsius Prætoris Vicarius, vt diligenter illius criminis faceret inquisitionem, habuit quæstionem in caput illorum, rem totam cognouit, prohibitorū armorum inuentione, testimonijsq. conuictos ante lucem ad summum supplicium condemnauit, fecitq. vt mane maturo comites illi duo, quorum alter Hieronymus Bonfantius ex regione Mediolanensi, alter Franciscus Lealius Ariminensis nominabatur, laqueis suspenderentur, pendentibus ex eorum pedibus in furca illis minoribus tormentis militaribus, Abbateq. ad forum Ecclesiasticum dimisso, qui tamen ea de caussa Romam missus, omni culpa in administros collata, absolutus est. Insigne sine dubio exemplum, tum iustitiæ singularis, quæ nullam prorsus adhibuit tarditatem, moramq. iudicij: tum infortunij, quod quandoq; ferre comites, & administri solent, nimium, & plus nimio patronis suis obsequentes, ita vt ne agere quidem propter obsequium contra ęquissimas legis minas vereantur: tum periculi, in quod interdum incidunt

dunt patroni, nimium sicarijs suis pręsidentes. parum enim abfuit, quin & in illū eodem modo animaduerteretur. quod sine dubio effectum esset, nisi forum Ecclesiasticum fuisset impedimento. Iulius enim Vrbanus Episcopi Vicarius se opposuit, Abbatemq. in periculo capitis seruauit.

De Testamento Francisci Gasparini. Cap. IX.

1589 FRanciscus Gasparinus Patauinus, cum suam satis amplam hereditatem virginibus reliquisset è periculo amittendæ, propter paupertatem virginitatis ereptis, quas Citellas vulgo nominant, quasq. in domum ad hoc ædificandā recipi, suisq. bonis nutriri mandauit; quoniam eius rei procurationem perpetuam esse cupiebat, Gymnasiumq. Patauinum fore perpetuum cogitabat; iccirco, præter alios quosdam, testamento delegit procuratores suos duos primarios Iuris Interpretes, alterum matutinum, alterum vęspertinū, duosq. primarios Artium explicatores, alterum itidem mane, alterum vesperi profitentem, quicumque perpetuis temporibus ex successione in Gymnasio floruissent; quam procurationem præclarissime, ac diligentissime tractare cœperunt Angelus Matthæacius Eques, & Guidus Pancirolus, summi Iurisconsulti, Horatiusq. Augenius, atq. Alexander Massaria, summi Medici.

De Nicoleto Verniate Theatino, ciue Vicetino, Gymnasii Patauini Philosopho Primario. Cap. X.

NIcoletus Vernias Theatinus, Ciuis Vicetinus, Philosophus, & Medicus, cum primum locum teneret in Gymn. Patauino eam philosophię partem, quæ à Græcis Physice dicitur, profitendi, & crebro, vt fieri consueuit, disputandi, atq. acuendi ingenij gratia falsam illam, & ab omni veritate alienam opinionem Auerrois de vnico intellectu argumentis cō firmare tentasset, vsqueadeo vt plebeij, & minuti Philosophi, qui hebeti, & rudi ingenio contrariam opinionem, quamuis verissimam, defendere non poterant, dictarent, & in vulgus iactarent, eum totam pene Italiam in tam perniciosum errorem compulisse: volens occurrere rumori falso, qui ab inuidis, & maleuolis excitatus fuerat, & venenatum susurrum tol

lere, qui de eo in angulis fiebat, quòd Auerrois ſententiam ſequeretur; adductus cohortationibus Auguſtini Barbadici Venetiarum Principis, & Petri Barotij Patauij Epiſcopi, opuſculum ſcripſit de immortalitate animæ, probans pro fide Catholica plures animas eſſe, & non vnam, atq. Auerroem maleficæ opinionis perfidum, & vanum auctorem certiſſimis argumentis refellens; & cum tertius, ac trigeſimus annus ageretur ſuæ primariæ in Patauino Gymnaſio, ac ſine collega ꝓfeſſionis, id peruulgauit, Dominicoq. Grimano S.R.E. Cardinali, atq. Aquileienſi Patriarchę dicauit, cui Cardinalatũ prædixerat, & à quo ei Sacerdotium Aquileienſe promiſſum fuerat, ſi fieret Cardinalis, ita vt ipſe ſperaret, quemadmodũ in ſua ad eum epiſtola ſcripſit, ſe non ſuperphiloſophi, ſed Canonici titulo aliquando vſurum. Cuius opuſculi confectionem is, qui modo nominatus eſt, Petrus Barocius Epiſcopus Patauinus ſuis litteris datis XII. Kal. Sextiles 1499. eſt gratulatus, & editionem ſuaſit, vt, cum & diſputando, & docendo vnum eſſe in omnibus intellectum ſic explanaſſet, vt tota pene Italia per eum errare à maleuolis, & minutis philoſophis diceretur, atq. ſi id non ſenſiſſet, fuiſſet tamen cauſſa, cur alij ita ſentirent, tandem aliquando intelligerent omnes, non ſolum eum ſentire contrarium, ſed etiam probare. Quamobrẽ edidit quęſtiones de pluralitate intellectus contra falſam, & ab omni veritate remotam opinionem Auerrois, & de animę felicitate. Atq. eiuſdem exſtat quæſtio de grauibus, & leuibus ſimul edita cũ ſuperioribus de pluralitate intellectus: & duæ quæſtiones, quæ leguntur in principijs commentationum Burlei in libros de Phyſico auditu, altera de partitione Philoſophiæ Naturalis: altera de præſtantia Medicinæ, quòd ſit nobilior Iure Ciuili: & quæſtio etiam, quæ legitur cum quæſtionibus Marſilij de Inguen, & Alberti Saxoniæ in libros generationis, & corruptionis. Idem in epiſtola ſuperius commemorata ad Dominicum Grimanum, Cardinalem, & Patriarcham profeſſus eſt ſe commentationes in omnes Ariſtotelis libros elucubratum eſſe.

De

De morte Speronis Speronij. Cap. XI.

SPero Speronius Patauinus, qui an. 1524. Philoſophiam extraordinariam in hoc Gymnaſio explicauerat, an. 1588. ex hac vita exceſſit, non tribus ſolis maximis rebus, quibus M. Cato, aut quinque, quibus P. Craſſus Mutianus dicitur præſtitiſſe, ſed longe pluribus, ſane ſummis, & præcipuis clariſſimus; nobilitate patriæ: ſplendore familiæ: fortunarum amplitudine: corporis firmitate: ingenij præſtantia: diſſerendi ratione: Poetica: Rhetorica: ſcribendi excellentia: Sacræ Scripturæ, omniſq. antiquitatis cognitione: rerum futurarum prudenti quadam prędictione: Equeſtri dignitate: Principũ conſuetudine; quæ omnia de eo celebraui oratione habita in Eccleſia Cathedrali Nonis Iunii.

De Gratulatione habita ad Fridericum Cornelium Cardinalem. Cap. XII.

1586 FRiderico Cornelio, qui Epiſcopatum Tragurinum, & Bergomatem adminiſtrauerat, ac Nicolao Ormaneto in Epiſcopatum Patauinum ſucceſſerat, & an. 1585. à Siſto V. Pontifice Max. Cardinalis factus fuerat, nimirum quinctus ex domo Gornelia, poſt Marcum, Franciſcum, Andream, Aloyſium: nomine vtriuſq; Vniuerſitatis tum ſtudioſorum Iuris, quam regebat Io. Franciſcus Lombardus, tum ſtudioſorum Philoſophiæ, ac Medicinæ, quam adminiſtrabat Iacobus Sauoianus, Cardinalatũ eſt gratulatus doctiſſimus, & diſertiſſimus Iuris vtriuſque Doctor, Galeacius Bigolinus ea, quę edita eſt, luculentiſſima oratione.

De aduentu Marci Cornelij ad Epiſcopatum Patauij. Cap. XIII.

1595 ADuenit Patauium nouus Epiſcopus, Marcus Cornelius; de quo cum plura poſſem ſcribere, quemadmodum oratione, quæ edita eſt, multa merito dixi: libet tãtum breuitatis cauſſa hic adſcribere elogium amici mei, Lucæ Reſij Dalmatæ, Philoſophi, Medici, & in Sacroſancto Patauino Theologorum Collegio Doctoris eodẽ anno peruulgatũ. MARCVS CORNELIVS, Georgij ampliſſimi Senatoris Veneti F. cum maiorum ſuorum, Principum, & Cardina-

dinaliũ, tum ſapientię, probitatiſq. ſuæ lumine illuſtriſſimus, incredibili omnium gaudio deſignatus fuit Epiſcopus Patauij à Clemente VIII. Pontifice Max. in locum demortui Aloyſii Cornelij VI. Kal. Nouembris: & coronatus XII. Kal. Ian. an. 1594. ætatis ſuę XXXVII.

Veronenſi Abbatia S. Zenonis multo ante potitus:

In vrbe gentium Principe Roma Tutelaris factus piiſſimæ ſocietatis Nominis Dei:

In clariſſimas congregationes S. Catarinæ, S. Marcelli, Indicis librorum prohibitorum cooptatus.

In cuius aduentu, Thoma Mauroceno Prętore, Zachariaq. Contareno Equite, ac Præfecto, à Sacerdotibus, & ciuibus Patauinis, celeberrimisq. Collegijs, ac vtraq; Gymnaſii Vniuerſitate, delecti fuerunt viri eloquentiſſimi ad habendas publicas gratulationes,

1 Pro Canonicis, & Sanctæ Eccleſiæ Patauinæ Capitulo excellentiſſimus, & admodum reuerendus Camillus Borromeus, I. V. D. Canonicus, Theologus:

2 Pro Magnifica Ciuitate excellentisſimus Benedictus Doctorius Philoſophus:

3 Pro Sacroſancto Collegio Theologorum excellentiſſimus, & admodum reuerendus Pater Hieronymus Pallanterius, Theologiæ publicus explicator.

4 Pro celeberrimo Collegio Iuriſconſultorum excellentiſſimus Franciſcus Centonius Iuris Pontificij, & Cæſarei Doctor:

5 Pro clarisſimo Collegio Philoſophorum, & Medicorũ excellentiſſimus Iacobus Pernumia Philoſophus:

6 Pro magnifica Vniuerſitate ſtudioſorum Iuris excellentiſſimus Claudius Curtiuius:

7 Pro magnifica Vniuerſitate ſtudioſorum Philoſophiæ, ac Medicinæ excellentiſſimus Antonius Riccobonus, I. V. D. Humanitatis in Patauino Gymnaſio Interpres:

8 Pro veneranda Parochorum Congregatione excellentiſſimus, & admodum reuerendus Antonius Zoncha, Iuris Pontificij profeſſor;

Non deſinentibus alijs ſummis oratoribus, clariſſimiſq. poetis maximas eius laudes celebrare; atq. inter ceteros.

9 Ex-

9 Excellentiſſimo, & admodum reuerendo I. V. D. Galeacio Bigolino, cuius edita eſt in tam luculento argumento luculentiſſima oratio eo ſermone egregie conſcripta, quem ſibi Etruſci nunc vindicant: & excellentiſſimo, atq. admodum reuerendo Cornelio Amaltheo, poeta eximio, in Amaltheorum familia, tamquàm in Muſarum domicilio mirabiliter florente.

Hęc ille. Itaque hæ omnes orationes habitæ ſunt, maximoq. honore ornatus eſt numquam ſatis honoratus Epiſcopus præſtantiſſimus.

De Bacchanalibus ſpiritualibus. Cap. XIII.

NVmquam ſtudioſi iuuenes Gymnaſii Patauini in diebus Bacchanaliorum fuerũt minus dediti corporeis voluptatibus, magiſq. intenti cultui diuino, quàm an. 1596. cum Bacchanalia Patauij propter diuinum hominem huic diœceſi diuinitus præpoſitum, Marcum Cornelium, non humana, ſed diuina, non adumbrata, ſed vera celebrata ſunt. Ac horum quidem auctor fuit is, vnde nomen acceperũt, Bacchus, prius Oſiris nominatus, vineæ, & hederæ inuentor, primus hedera coronatus, primus triumphator, & diademate Regio inſignitus; in cuius honorem duo Bacchanaliorum genera celebrari ſolita ſunt; alterum die duodecimo menſis Antheſterionis, ſeu Nouembris, nuncupatum Pythægia, quaſi τοῦ πίθου ἀνοιγή, id eſt, dolij apertio, quoniam dolia relinebant, & amicis potum præbebant, quemadmodum hoc etiam tempore in die facimus Di. Martini, ſcilicet vndecimo Nouembris, cũ vno tantum die à veteribus differamus: alterum circiter finem Februarij, & principium Martij, deſinente hyeme, & vere ineũte, poſitum potiſſimum in delectatione harmoniæ, & rerum ridicularum; cum Oſiris fuerit cupidus riſus, delectariq. ſolitus ſit muſicis, & choreis; iccircoq. ſecum habuiſſe dicatur muſicorum multitudinem, & inter eos nouem virgines adoleſcentulas, tum canere ſolitas, tum in alijs ab Apolline Muſico eruditas, & à Græcis Muſas appellatas; ſatyroſq. præterea ad riſum, & animi remiſſionem, vt ſcriptum reliquit Diodorus libro primo, etiamſi paullatim poſtea in Bacchanalibus creuerit licentia, adhibitiq. ſint non ſolum ſcurrę, perſonati homi-

homines, histriones, saltatores, aliæ personæ ad delectationẽ accommodatæ, sed etiam turpissima quædam, commemorata à Varrone lib. xvi. rerum diuinarum, & à Di. Augustino lib. vij. de Ciuitate Dei, in Italię compitis, & in oppido Lauinio vsurpari solita; quæ turpiora sunt, quàm vt hic debeant recenseri. Verum per Bacchum, & Bacchanalia longe aliud intellexisse mystici scriptores videntur, quàm in vulgi consuetudine positum est: siquidem grauissimus omnium auctor Plato in Phædro de quattuor diuinis furoribus vnum tribuit Baccho, qui animum humanum ad mysteriorum cognitionem, Deiq. cultum conuertat. Et in Phædone per Bacchos intelligit eos, qui mysteria nouerunt, vbi ponit hæc verba, εἰσὶ ναρθηκοφόροι μὲν πολλοί: βάκχοι δέ γε παῦροι. In quod dictum facere non possum, quin hoc in loco ea notem, quæ scripsit ciuis meus ad hunc modum;
„ Quid his paucis verbis sanctius?
„ quid Christianæ veritati magis consentaneum? Religionẽ,
„ inquit, sanctitatem prætendunt quidem plures: sed quotus
„ quisque culpationibus reclinatis, quas vitæ deprecatur casti-
„ tas, scopum pertingit, aut induit perfectionem? passim quoq;
„ vocantur omnes: electorum tamen mira paucitas; nemine
„ non discum potius audiente, quàm vere philosophantem.
„ Nam & Chrysostomus, Multi, inquit, Sacerdotes, & pauci
„ Sacerdotes: multi nomine, & pauci re. Non omnis Sacerdos
„ Sanctus: sed omnis Sanctus est Sacerdos. Non vestis tene-
„ ra, vti est apud Hieronymum, Clericum facit, aut Sacerdotẽ:
„ sed casta mentis intentio, humanæ proprietatis retinẽtissima,
„ quęq. peccatorum proluuium prætextu nullo exẽptum, pur-
„ gatumq. eat. Hæc ille.

Multi igitur sunt Narthecophori: pauci Bacchi. Narthecophori, id est, ferulam ferentes Baccho sacram. Bacchi, idest, veri Sacerdotes. Ante Platonem vero Musæus dixit, mirum iustitiæ præmium perpetuam videri ebrietatem. Cui respondere illud Propheticum videtur; Inebriabor ab vbertate domus tuæ; cum duplex sit ebrietas, quemadmodum duplex est potus; vnus quidem purissimus, nectareus nuncupatus, quo animi humani ebrij facti supra se diuina mysteria contemplando, fauente Baccho, extolluntur: alter turbidissimus, Lethæus appellatus, quo ijdem ad obliuionis ebrietatẽ perducuntur, & infra se, atq. extra se deijciũtur,

tur, ac distrahuntur. Ante Musæum autem Orpheus, cum à veteribus Theologis supra Mundum tres Principes excogitati sint; Deus, cuius propria est veritas: Mens, cuius proprius est ordo: Anima, cuius proprius est motus; quemadmodum hanc ipsam animam primam in Mundo, tamquàm animali suo, regnantem Iouem appellauit: sic sub Iouis vniuersali ꝓuidentia constitutam animæ mundanæ vegetam potentiam omnia viuificantem Bacchi prouidentiam nuncupauit. Idem globorum cęlestium animas ita constituit, vt singulis duas potentias tribuerit; vnam intelligendi sub nomine Bacchi; alteram corporis cęlestis viuificandi, & regēdi sub nomine Musæ. Atque hæc mysteria optime pro sua sapientia nouit Antistes noster illustrissimus; qui vt Bacchanalia humana in Bacchanalia diuina egregie conuerteret, ac maiori cum fructu, animarumq. vtilitate id efficeret, quod sibi efficiendum proposuerat, primum à Clemente VIII. Pōtifice optimo, & Maximo Indulgentiam, quam plenariam appellant, pro die Dominico Bacchanaliorum sanctæ Quadragesimæ proximo impetrauit. postea vero, vt, quantum fieri posset, occasionē præriperet etiam cogitationum, nedum actionum Venerearum; septum fecit in media Ecclesia altitudine vnius hominis, quo mulieres à viris segregatæ continerentur, quodq. hac occasione factum in perpetuum continuabitur. Præterea, vt magis populum ad concursum inflammaret, totam Ecclesiam magna vi præclarissimorum peristromatum adornauit; arāq. in choro eminentem, & auro, argentoq. ac gemmis magni precij onustam parauit, plurimorum luminum plenam, qua cum claustrum coniunctum erat, vbi ipse cum Clero, ac Præsidibus Vrbis, sapientibusq. Deputatis, & primarijs ciuibus permaneret. Acciuit quoque Venetijs, Veronaq. & Mediolano Musicos pręcellentissimos, vocibus, & musicis instrumētis admirabiles, cornicinesq. atq. tubicines egregios, ad alliciendos animos populi vniuersi; non solum quia humanus Bacchus in primis harmonia delectatus est: sed etiam quia mysticus Bacchus debet laudare Deum in chordis, & organo; atq. in posterioribus tribus Bacchanaliorum diebus rei diuinæ operam dedit mirifice cum honestissima omnium delectatione. In die enim Dominico ipse sanctissimum celebrauit

Mm Sacri-

Sacrificium: ac statim post cantatum Euangelium in suggestum ascendens semihoræ spatio luculentissimam habuit concionem: posuitq. sacrosanctam Eucharistiam in locupletissimo tabernaculo per totum diem omnibus adorādam: postq. confectum sacrificium, quod excellens harmonia est comitata, primum Eucharistiam communicauit cum Præsidibus, & sapientibus Deputatis, ac patricijs primarijs Patauinis: deinde ad alteram Ecclesiæ partem se contulit, vbi paratum erat septum ad faciendam communionem; ibiq. Eucharistiam sua ipsius manu (quod fuit mirum in diebus Bacchanaliorum) quàmplurimis impertiuit circiter tria millia; cum in eadem Ecclesia ad alias aras alij Sacerdotes idem fecerint; & multi etiam propter magnam vim populi confluentis in suas se curias receperint, ipsamq. à suis curionibus Eucharistiam acceperint. A prandio autem in Ecclesiam pijssime reditum est: factæq. sunt cantiones, & musicorum instrumentorum cum vocibus consonæ modulationes: statimq. post eas Aloysius Syluaticus Archidiaconus de suggesto doctissime, ac disertissime per semihoram est concionatus: rursusq. Musicorū cantus, & sonus cælestem suis numeris harmoniā expressit: inde secuta est præclarissima Camilli Borromei Canonici cōcio: denique Augustinus Gradonicus Abbas, & Canonicus suam & ipse habuit egregiam concionem. In die vero Lunæ, cum Aloysius Syluaticus Archidiaconus sanctissimum Sacrificiū celebrasset, post recitatum Euangelium celeberrimus Concionator, Marcellus Tolosa ordinis Clericorum Regulariū, in suggesto ad concionandum aggressus publicum certamen Sancto Spiritu ductum ante oculos prope innumerabilium auditorum subiecit sapientissime, atq. elegātissime: posteaq. sacrum confectum est: ac sacrosancta Eucharistia collocata per totum diem adoranda; vt superiori etiam proximo die factum fuerat. Post prandium vero pulcherrima interiecta vocum, instrumentorumq. musicorum modulatione habiti sūt tres ornatissimi sermones Ecclesiastici; primus à Francisco Biliroto Canonico: alter à Ioanne Bellonio itidem Canonico: tertius à Camillo Peltrario, Priore S. Leonardi. Postremo in die Martis Aloysius Pontius Primicerius sacrum celebrauit: ac post Euangelij recitationem Antonius Barisonius

Rector

Rector Iesuitarum præclare concionatus est; etiam si tam vehementi, atq. inflammato studio se gesserit, tantaq. animi, & corporis contentione laborauerit, vt post priorem concionis partem vlterius progredi non potuerit, atq. in ipso suggesto defecerit, vnde manibus, & pedibus in lectum est comportatus. Nec mirum, si in his Bacchanalibus diuinis aliquis defecerit: cum in Bacchanalibus humanis, & publicis certaminibus aliquorum sæpe vulnera, & cædes conspiciantur. Confecto autem sacro Sanctissima Eucharistia in loco consueto posita est: & post prandium similiter duo doctissimi, & eloquentissimi Iesuitæ, interiectis quoq; cantibus, & sonis iucundissimis, sermocinati sunt peregregie. Deinceps vero religiosissimus Episcopus Sacrosanctam Eucharistiam cum magna populi multitudine circum Ecclesiam tulit, comitatus ab vniuerso Clero cum cereis accensis in manibus singulorum Canonicorum, aliorumq. Sacerdotum, & ab illustrissimis Præsidibus, Thoma Mauroceno Prætore, & Zacharia Contareno Equite, ac Præfecto, sapientibusq. Deputatis, qui vmbellam ferebant, magnoq. numero nobilium Patauinorum. Cumq. in Ecclesiam reuersus esset, post habitas exquisitas cantiones, atq. modulationes, cum sanctissima in manibus suis Eccharistia benedixit populo vniuerso, eamq. in suo loco reposuit. Itaq; Bacchanalia diuina sunt perfecta, & absoluta; in quæ tametsi Episcopus ipse illustrissimus ad faciendos apparatus, & Musicos conducendos, atq. honorandos plusquàm septingentos numos aureos dicitur impendisse: læto tamen animo impendit, quippe qui nulli impensæ sibi parcēdum duxerat, vt animas lucrifaceret, & sanctissima institueret Bacchanalia; quemadmodum fecit, tanta populi frequentia, vt nulla vmquam maior in Ecclesia Cathedrali conspecta fuerit; tātoq. suo, & omnium bonorum gaudio, vt nullum maius inueniri posse videatur; cum illud extitit admirabile, ac prope incredibile, vt qui populus varijs gentibus mistus, & nationibus, plenusq. iuuenum externorum his præcipue temporibus feruore iuuentutis vtentium quotannis solet omne delectationis genus consectari, tripudia, ludos publicos, certamina, comœdias, conuiuia, personatorum hominum iucunditatem, aliaq. id genus quàmplurima, hoc anno in ipsis Bacchanalio-

rum diebus totus pius fuerit, nullaq. in eo vestigia apparuerint ineptiarum, non sine magna multorum dubitatione, ne consilium, quod Episcopo acciderat, in tam prauis nostri sæculi moribus posset ad effectum perduci, sed tamen felicissimo exitu, & omnibus ex voto progressis ad honorem, & gloriam Dei Patris, Dei Filij, Dei Spiritus Sancti.

De mærore Gymnasij Patauini propter grauissimum casum Helisabetæ Polcenigæ. Cap. XV.

1596 VNiuersum Gymnasium lacrymas effudit in acerbitate mortis, quam oppetijt aquis obruta femina perillustris, pulchritudine eximia, pietateq. prope singulari, ætate vnius, & viginti annorum, Helisabeta Polceniga parentibus nata illustribus, Christophoro, Comite Polcenigi, Aemiliaq. Brandolinia; quę quidem ex Brandolino orta Brandolinio, Comite Vallis S. Mariæ, ac Ductore Equitum Cataphractorum Reip. Venetæ, cum post obitum prioris viri ad secundas nuptias cum Benedicto Triuisano Patauino Equite contractas nobiliter transiuisset, filiam apud se habebat heredem paternorum bonorum circiter duo, ac viginti millia numorum aureorum, nuptamq. Andreæ Minutio Serauallensi Equiti, viri religiosissimi, Minutij, Iadræ Archiepiscopi, fratri, ac sanctissimi quadraginta dierum ieiunij tempore arcuato vecta curru cum filia Helisabeta, nepte Aemilia ex ipsa Helisabeta, ancillisq. quattuor, postea quàm augustissimum Di. Augustini templum pijssime inuisit, precesq. ad Deum pijssimas habuit, dum secundum flumen Medoacum domum reueheretur, equis aurigę imprudentia in furorem versis, & ab ipso auriga dimissis, de curru cum ipsa nepte, vnaq. de ancillis prosilijt, ac relinquere impeditam filiam cum reliquis ancillis necesse habuit, vixq. se seruauit: curruq. cum maximo impetu in rapidum flumen protracto, duabusq. ancillis ægre à periculo liberatis, ac tertia cũ duobus furiosis equis flumine mersa, Helisabeta, quæ iam sex menses grauida, vt spem illam, q̃ in aluo à viro commendatam continebat, seruaret, de curru exire non nisi in ipso flumine potuerat, ancillæq. ad rotam applicatæ adhęserat, propter infortunatum filium in ventre grauiter commotum, & in illo matris horrore misere ante natiuita-

uita-

uitatem mortuum, ab ancillæ collo disiuncta fluctibus miser rime demersa est, cum iactura etiam preciosissimarum, quibus ornata erat, gemmarum: mœroreq. vniuersi Gym. atq. vniuersæ ciuitatis, quæ tam acerba morte mirum in modum cum Equite, viro eius, condoluit.

De mœrore eiusdem Gymnasij propter mortem Hieronymi Suriani, Præfecti Patauij. Cap. XVI.

EOdem anno diem suum obijt vnus de Patauij Prędidibus, Hieronymus Surianus, Præfectus; incredibile sui desiderium relinquens, cum Patauio vniuerso, quod felicissime ab eo vna cum præstantissimo Prætore, Friderico Rhenerio gubernabatur: tum Patauij præcipuæ parti, publico Gymnasio, cuius per eum pristinus nitor, & dignitas restituebatur; Doctores, & studiosi omnes fouebantur, adiuuabantur, honorabantur; iura integra conseruabantur. In fidem igiter, & clientelam tanti viri receptum non poterat non eius obitu incredibiliter dolere; cumq. vtraq; Vniuersitas tum studiosorum Iuris, tum studiosorum Philosophiæ, ac Medicinæ summi mœroris significationē daret, & summopere expeteret, vt omne grati animi officium ei mortuo pręstaretur, qui viuus diuinis, atq. immortalibus laudibus, atq. honoribus se dignum ostenderat, & non solum rebus, sed etiam verbis eius diuinis, atq. immortalibus meritis, quantum fieri posset, satisfieret: dum multi me rogarent, vt eum in funere pro virium mearum modulo exornarem, & in primis Vniuersitas nostra, quæ vt altera Prætorem, sic ipsa Præfectum præcipuum habet Tutelarē, etiam Fridericus Rhenerius Prætor à me petijt, vt id muneris obirem, remq. gratam Serenissimo Principi, atq. Illustrissimo Senatui me facturum affirmauit. Quamobrem ego munus mihi delatum non recusaui; tantumq. eo sum aliquantisper perturbatus, quòd mihi speciatim mandatum est, vt ea lingua orationem haberem, qua nunc Itali vtuntur, non Latina, quam multo magis exercui. nam quamuis & ipse in ea lingua ornanda, quæ nostra est, quam à natura arripuimus, à nutrice hausimus, in cunis cum lacte ebibimus, non nihil aliquando studij posuerim, atq. alijs multis, vt idem facerent, auctor fuerim: tamen mihi magis placuit Latinam linguam sequi, quā

tot

tot sæcula fouerunt, tamquàm latius patentem, & comparandę gloriæ magis accõmodatam. Sed cogitaui posse vtrumq; effici, vt & Latine scriberem orationem, & Italice recitarem, atq. hoc modo & pristinum institutum meum retinerem, & patrono meo gratificarer. Itaq; hãc, quę sequitur, Latine scriptam Italice habui, expressis in vtraq; mea actione rationibus tum Latinæ, tum Italicæ locutionis.

In Obitu Hieronymi Suriani, Præfecti Patauij oratio.

CVm antea, viri Patauini, multa extincta sydera huius cæli vestri defleuerim: nũc mihi potissimũ lugendũ est, ꝙ vnũ de duob⁹ Patauij luminibus, quasi vnus de duob⁹ oculis hui⁹ ciuitatis, Hieronymus Surianus Pręfectus, defecerit; eoq; magis, quòd alterum lumen, & alter oculus, Fridericus Rhenerius Prætor, tam charo, tam iucundo, tam excelso amico suo priuatus minus quodammodo vigere videatur. Aliquam tamen censeo capiẽdam esse consolationem, eoq. maiorem, quò vir illustrissimus miseriis huius vitæ liberatus, in extrema iam ætate, posteaquàm diu fructum, voluptatemq. percepit ex Serenissimę patriæ splendore, ex illustrissimæ familiæ claritate, ex ijs honoribus, qui suę bonitati, præstantiæq. conueniebant, sanctissima morte sua plus consecutus esse boni, quã mali existimetur. De quo cum tu Prætor illustrisime, vna cum Sapientibus constitutis ad vtilia Patauinæ ciuitatis, & vniuerso Gymnasio Patauino, mihi mandaueris, vt ad leuandam aliqua ex parte acerbitatem doloris bona non nulla cõmemorem singularia, quibus ipse cum in hac vita felicissimus reddebatur, tum post mortem communi omnium opinione in cælum beatissime elatus esse creditur, quę veræ consolationis vera existit caussa; lingua vtens tot gentibus, & nationibus in Patauino Gymnasio, tamquàm in amplissimo disciplinarum omnium mercatu, florentibus maxime accommodata: quæ non vnius Italiæ exiguis sane finibus terminatur, sed in omnibus terrarum partibus intelligitur, & trans Alpes, atq. trans maria in omnes prouincias, & ad sola terrarum vltima defertur; vt hũc virum celeberrimum exornem, & merito exornem, satis esse posse mihi videtur, si eum fuisse vnum de principibus senatoribus Reip. Venetæ, nobilissimã

pro-

propaginem familiæ Surianç, summa bonitate, ac præstantia præditum, quæ nimirum ipsum maioribus omnibus illius inclytæ ciuitatis honoribus dignum reddebat, quàm breuissime dixero. Cumq. nomino Remp. Venetam, eam dico, quæ cum christiana, & libera orta sit, semper christiana, & libera est conseruata nulla alia de caussa, nisi quia ab hominibus gubernetur vere natis ad gubernandum, non ferro, aut ęre, nec argento, sed obryzo auro permistis: cum egregie scriptum reliquerit summus philosophorum Plato, Iouem Opt. Max. homines formantem in ijs quidem, qui populos recturi sunt, aurum commiscere: in ijs vero, qui alios defensuri, argentum, quales milites fortes, ac fideles existunt: in ijs autem, qui artes operosas tractaturi, atq. humanis corporibus seruituri, æs, ac ferrum; illud nimirum significans, ex diuina prouidentia non nullos oriri ad has, uel illas artes idoneos: quosdam nasci præditos fortitudine, atq. fidelitate, virtutibus militaribus commodum, & dignitatem publicam custodientibus: alios produci ad publicas administrationes aptos, & in publicis muneribus excellentes, quippe qui aliis prudentiores, & iustiores existant, iisq. virtutibus ornatiores, quæ in Patriciis Venetis tam insigniter splendent: ita ut mirandum nequaquam sit, Remp. tam prudentem, tam ęquam, tam piam, & religiosam, omniq. uirtute ornatam, tamdiu à præpotenti Deo fuisse incolumem, florentemq. conseruatam, imperiiq. longitudine non modo Atheniensium, Lacedæmoniorum, Carthaginiensium, Romanorum, aliorum Resp. superasse: uerum etiam communi sapientiorum hominum iudicio perpetuã, sempiternamq. fore; de quo felici imperio Venetorum idem uere possumus affirmare, quod Theopompus Rex tunc dixit, cum Ephoris, qui erant ueluti Tribuni pl. potentiæ Regiæ obiecti, ad temperandam Spartanam Remp. introductis, dum id Regina eius vxor maxime reprehenderet, ac multo debilius, multoq. humilius Regnum filiis, quàm ipse accepisset, relictum iri argumentaretur, sapientissime respondit, Eò certe maius, quò diuturnius; quod nos quoque de imperio Veneto iure optimo possumus asseuerare, Quò diuturnius, eò certe maius. In qua optima Rep. inter tam multas nobilissimas, atq. illustrissimas familias nobilissime, atq. illustrissime sem

per claruit familia Suriana,originem trahens, ut uetera litterarum monumenta testantur,à Principibus illis, & Heroibus occidentalibus, qui anno supra millesimum nonagesimo nono ad recuperandam Hierosolymam,Petri Eremitæ , Vrbaniq. Pontificis Max. temporibus expeditionem susceperunt, Duce Gothifredo Balionio,& Lotharingio, qui eo anno Rex primus Hierosolymitanus est salutatus. Cum enim Gothifredo in illud Regnum successisset primum Baldoinus primus,deinde Baldoinus secundus,permultos annos huius frater nomine Manasses in urbe TYRO regnauit, corrupto uocabulo dicta SYRO,& SVRO,unde SVRIANI sunt nominati,retento Insigni, quod satis coniunctionem Surianorum cum illis Principibus,& Heroibus declarat, nimirum aurea cruce in argenteo campo ex ueteri consuetudine Regum Hierosolymitanorum,quod quidem integrum domus Lotharingia adhuc retinet,quodq. Suriani post amissum Regnum Hierosolymitanum ,cum Guidus Manassis filius Lusinianus primnm in urbem Ptolemaidem,deinde in insulam Cyprum se recepit, aliquantisper mutarunt, colore aureo in nigrum cõuerso. Iacobus autem Guidi pronepos, Friderici nepos, Ioãnis filius eius,quem primum appellatum fuisse Surianum memorant,translato Venetias rerum suarum domicilio,iure Venetæ Nobilitatis primus donatus est,anno nonagesimo nono supra millesimum,& centesimum, propterea quòd eius maiores fidei Christianæ, Reiq. publicæ Venetæ insigniter seruiuissent. Iamuero in hac nobilissima , & illustrissima familia perlongum esset recensere,posteaquàm in Venetam Nobilitatem est cooptata, quot Heroes enituerint omni uirtute præstantissimi omniq. laude tum belli, tum pacis ornatisimi. Verum in hac semihora,quæ mihi ad dicendum datur,quinque tantum modo sat habebo commemorare magna famę claritate illucẽtes, Iacobũ, Antonios duos,Michaelem, Augustinũ, ac præterea octo Augustini filios sine dubio celebratissimos, Bernardum, Aloysium,Iacobum, Nicolaum, Hermolaum, Angelum, Georgium, atq. eum , de quo nunc præcipue loquimur,Hieronymum, omnes præstantissimos, omnes præclarissimos,omnes dignisimos, qui ab eloquentioribus oratoribus illustrentur, à clarioribus Historicis describantur , à

cele-

celeberrimis poetis decantētur; qui ſinguli pro integro uolumine, nedum pro minima orationis parte ſatis eſſe queunt; ic circoq. pleraſque, quas ipſi merentur, laudes in aliumi commodiorē locum, aliudq. opportunius tempus reſeruabo; & dicam ſolummodo quàmbreuiſſime, Iacobum ſummum Eq tatus Imperatorem, quo tempore à Venetis Vicetia recuperata eſt, circiter annos Chriſti mille quadringentos quattuor, in eo munere obeundo egregiam operam nauaſſe; hoſtilemq. Carrarienſium exercitum, qui magno eam vrbem numero ſummopere perturbabat, præſtantisſime fudiſſe; poſteaq. Veronam, Feltriam, Ciuidale Bellunianum, Coloniam, Baſſianum recepiſſe. Dicam Antonium primum fuiſſe Monachū Certuſienſem in S. Andreæ monaſterio, quod in litore Veneto reperitur: deinde Patriarcham Venetiarum, electum an. 1504. omnis probitatis, & ſanctitatis ſpecimen, & exemplar, omnibus communiter tum publice, tum priuatim charum, atq. iucundum. Dicam alterum Antonium Doctorem, & Equitem virum fuiſſe ſingularem, ſingulariq. præſtantia præditum, adhibita peregregie ad multa publica munera obeunda, multaſq. legationes adminiſtrandas apud Remp. Florentinā, apud Mediolani Ducem, apud Britanniç, & Pannoniæ Reges, apud Clemenrem VII. Pontificem Max. qui quidē vna cum Sebaſtiano Fuſcareno, Doctore itidem, atque Equite, Gymn. Patauini gerens moderationem, anno quadrageſimo tertio ſupra milleſimum, & quingēreſimum, viris præclariſſimis, qui eo tempore Patauio prçſidebant, Io. Andreæ Baduario, Philippoq. Throno Præfecto mandauit, vt nobilem publicarum ſcholarum inciperent fabricam, tunc cum macellū verſus ianua eſt adornata, quemadmodum elegans eius inſcriptio declarat. Dicam Michaelem Equitem, Antonij Doctoris, & Equitis filium, virum doctiſſimum, & diſertisſimum, non modo patri æqualem, ſed illo etiam ſuperiorē poſt egregia data documenta illuſtrisſimarum virtutum in multis grauioribus magiſtratibus, præcipuiſq. Legationibus, & grauiſſima pertractata negotia, feliciſſimeq. confecta cum maioribus Europç Principibus; cum Ferdinando Romanorum Rege, Caroli V. Imperatoris fratre, ac ſucceſſore: cum Philippo Hiſpaniç Rege, qui tunc ob connubium cum Regina Maria

Nn con-

contractum in Britannia erat: cum Francisco II. Galliç Rege: cum Pio V. Pont. Max. & sapientissimo; admirabili tandem prudentia, ac prope incredibili moderatione vnus potuit Romæ inter Pium V. summum Pont. Philippum Catholicũ Regem potentissimum, Serenissimamq. Remp. Venetam sanctissimam fœderationem conficere, tam vtilem, & salutarẽ, vt per eam tæterrimi Turcarum Tyranni, Selymi Ottomani audacia, ferociaq. anno septuagesimo primo supra millesimum, & quingenresimum, die sanctissimo Di. Iustinæ reportata memorabili victoria Naupactea, fuerit mirabiliter frenata, atq. depressa. Dicam Augustinum, præter alias multas dignitates in Rep. recte administratas, atq. inter ceteras præclaram Præfecturam in Regno Cretensi gestã, vbi maximo suæ præstantiæ relicto desiderio vitam cum morte commutauit; inter quàmplurimas laudes suas ea in primis gloriari potuisse, quòd octo filios susceperit Reip. longe vtilissimos. In quibus Bernardus quidem præcipuos adeptus honores, qui præstantioribus iuuenibus deferri in Rep. consueuerunt, cum ad uitam Ecclesiasticam, cultũq. diuinum animum appulisset, Corcyræ Archiep. à Gregorio XIII. Pont. Opt. & Max. in locũ demortui Archiepisc. Antonij Cauchi electus est; quam Cathedram Archiepiscopalem cum maxima sua laude, ac prope incredibili vniuersi illius Archiepiscopatus felicitate annos tenuit quattuordecim; Visitatorq. Apostolicus Magnæ Græciæ declaratus est, cum celebri fama adipiscendi in prima promotione Cardinalatus, nisi acerba eum mors præripuisset. Aloysius autem multis magistratibus pręclarissime gestis, vt prudenti consilio, eloquentiaq. sua Remp. adiuuaret, in Senatorum numerum est cooptatus. Iacobus vero (q vir, Deus immortalis) incredibili sua cum laude fuit, vt appellant, sapiens ordinum: fuit sæpenumero sapiens continentis oræ: fuit Legatus ad Ducem Ferrarię: fuit Legatus ad eum, à quo Eques est creatus, Carolum IX. Regem Gallię Christianissimum: fuit in numero sapientum excelsi Collegij: fuit inter Senatores excellentissimi Xuirum Senatus: fuit Prætor Vicetiæ anno ipso Senatorio: fuit Gymnasii Patauini Moderator: denique tunc maxime cum ad Regem Catholicum extraordinarius Legatus delectus est, totus addictus cultui diuino,

uino, in ſanctiſſimam,& ſanctiſſimi exempli Religionem Reuerendorum Patrum Theatinorum nomen cum dediſſet,decem annorum ſpatio, quos apud celeberrimos illos patres vixit, ſanctimonia vitæ,præclaroq. exemplo non minorem afferre vtilitatem ſtuduit,quàm conſilio, & eloquentia Reip. attuliſſet.Prçterea numquam ſatis laudatus Nicolaus,de quo nihil tam amplum dici poteſt, quod excellentibus eius meritis inferius non exiſtat, cum annos quattuor , & quadraginta Reip. ſeruiuiſſet peregregie , muneraq. præcipua maritima adminiſtraſſet, ſinui Adriatico Præfectus, biſq. factus claſſis Imperator, quem Prouiſorem Generalem appellant: ſæpe, ac ſæpius pro Reip. incolumitate ſe ſummis periculis obiecit, multaſq. graues pugnas ſuſcepit, atq. in ijs ſemper victor, ſemperq. extitit glorioſus cum magna tæterrimorum Chriſtiani nominis hoſtium internecione,ſanguiniſq. effuſione ; vnde in patriam reuerſus in excellentiſſimum Xuirnm Conſilium eſt receptus, atq. in eo admirabilem prudentiam, ſummamq. ſapientiam oſtendit. Similiter Hermolaus habitus eſt prudentiſſimus,& ob id in Rep. multis dignitatis gradibus fuit honoratus. Angelus quoque cum ad publicum in mari munus obeundum ſe peridoneum eſſe non ſemel oſtendiſſet, ac in ſuperiori proximo bello Turcico Triremi Præfectus eſſet; ita vtilem, & generoſum ſe præbuit, vt eius in primis opera, ſane egregia, & præclara claſſis Veneta vteretur ad recognoſcendas hoſtium regiones, & explorandam claſsē Ottomanam, eumq. ad difficiliora, magiſq. ardua negotia adhiberet. Ac Georgius etiam præſtantiſſimus exiſtimatus,& propter præſtantiam ſuam ad dignitates adhiberi cœptus nō paruæ in Rep. exiſtimationis, in altioribus ſine dubio gradibus fuiſſet collocatus, niſi apud Equitem fratrem ſuum in Legatione Galliæ morte immatura ſubtractus eſſet. Denique Hieronymus, qui octo præſtantiſſimorum fratrum quinctus fuit, non ſolum patre generoſiſſimo, ſed etiam matre præſtantiſſima, & matrona lectiſſima, Clara Delphinia natus, cū ſemper patriæ ſuç nobilitati,& familiæ claritati mirifice reſpondiſſet; congruenter externis bonis, diuitijſq. ornatus, quæ in eo vere erant diuitiæ, tantum ad gerendas res maxime ſplendidas adhibitæ, cum diuitiæ ex doctiſſimorum hominum ſen

tentia magis in vtendo, quàm possidendo consistant, siquidē definiūtur actus, & vsus rerū: cōgruenti corporis statura: facie ingenua, & amabili: vultu hilari: voce improbis truculenta, probis iucunda: gestu non minus humano, quàm graui: adspectu virili: natura, & ingenio adeo libero, vt nullius vmquam grauitatem, potentiamq. vtilitati publicę anteferret: postea quàm eas artes perdidicit, quæ ad Remp. pertinent optime administrandam, in primisq. eas, quæ in vsu maris plurimum valere existimantur, sphæram, nauigandi artem, Geographiam, Hydrographiam, Anemographiam, aliasq. Mathematicas disciplinas, quarum in primis peritus extitit: omni uirtutum genere se præstantissimum ostendit, atq. adeo dignissimum declarauit, qui maiores omnes Reip. honores gradatim assequeretur. Etenim, cum virtutes partim ad intelligendum, partim ad agendum referantur, prioribus quidem omnibus, maxime vero prudentia valuit, ea nimirum excellenti virtute, quæ omnem continet rectam rationem, ita vt cum virtus nulla sine recta existat ratione, oporteat omnem virtutem aut prudētiam esse, vt Socrates censuit, aut non sine prudentia, vt Aristoteles existimauit. posteriores autem omnes mire tenuit, mire exercuit, mire adhibuit ad omnem actionem suam perficiendam. Cumq. tam verum sit, quàm quod verissimum, qui in Ethicis excellit, etiam in Oeconomicis, & Politicis posse excellere, non solum in actionibus moralibus, sed etiam in domesticis, & publicis se omnibus partibus absolutum, omnibusq. numeris perfectum prębuit. Vt mirum non sit eum facillime ad multos dignitatis gradus peruenisse, egregieq. in illis se gessisse; cum fuerit Trierarchus ad Regnum Cypri custodiendum: Præses Marani: vnus de iis, quos X. sapientes appellant: Præses Istriæ: in superiori proximo bello Turcico Præfectus Triremi: anno, qui bellum Turcicum secutus est, Præfectus Quinqueremi: perpetuus Senator: X. uirum Princeps: quinquies Consiliarius: octies sapiens Magnus: Præfectus Pataui. O uirum in muneribus publicis obeundis numquam defessum, omnium vocibus, ac litteris celebrandum. In quibus administrationibus si recensere omnia uellem, quæ ipse gesserit, omnium confessione præclarissima, omniq. laude dignissima; dies, vox, latera me deficerent; faciliusq. cæli

stellas

ſtellas numerando percenſerem, quàm illa ſingula enumerarem. Icciccoq. ſatis eſſe debet, me ea generatim, ſtrictimq. complexum fuiſſe, potiuſq. nutu ſignificaſſe, quàm re vera expreſſiſſe. Cuius bonitas, præſtantia, virtutes omnes ita omnibus in vrbe Patauio notæ, ita claræ ſunt, vt obſcuritate orationis meæ minime indigere videantur; vbi cognitus eſt mirabiliter prudentisſimus: vbi ſolertisſimus: vbi æquiſſimus, & integerrimus: vbi clementiſſimus, & manſuetiſſimus: vbi erga omnes benigniſſimus, atq. officioſisſimus: vbi ſummus Patauinorum amicus, & Patronus: vbi iuuenum bonis artibus deditorum amantiſſimus, & ſtudioſisſimus: vbi magnanimus, animoſus, conſtans, moderatus: vbi, vt vno verbo cōplectar, abſolutiſſimus. De quo ſi, quemadmodum oporteret, loqui vellem, numquam dicendi finem facerem, veſtraq. patientia abuterer, qui rerum uobis notiſſimarum, atq. exploratiſſimarum longiore commemoratione non indigetis: ideoq. ſi ex huius maris amplitudine me in portum recepero, atq. orationis meæ vela complicauero, excuſatione dignus videri debeo. Non ſine cauſſa igitur Sereniſſimus Venetiarum Princeps, Excellentiſſimus Senatus, vniuerſaque illa Sereniſſima Reſpub. magnum cepit dolorem ob iacturam in tanto, tamque celebri factam ſenatore. Non ſine cauſſa tu, Prætor illuſtriſſime, vna cum clariſſimis Quæſtoribus, tāti amici, & in hac publica adminiſtratione ſocii veſtri exceſſu mirum in modum doles. Non ſine cauſſa vos, Sapientes aſſignati ad vtilia huius ipſius ciuitatis, quam totam auctoritate veſtra merito repræſentatis, ob tanti ueſtri amici, & patroni extinctionem prorſus mœſti, omniq. conſolatione deſtituti eſtis. Non ſine cauſſa vniuerſum Gymnaſium Patauinum conqueritur, & lamentatur, quòd tam potens, tamq. benignus defenſor, ac Tutelaris ſuus ex hac uita exceſſerit. Non ſine cauſſa ciuitas vniuerſa in tanta acerbitate plurimum effundit lacrymarum: omnes pauperes ſuſpirant: omnes diuites pleni ſunt mœroris: omnes homines tum magni, tum parui, tum mediocres ſigna edunt mœſtitiæ: nemoq. eſt cuiuslibet generis, atq. conditionis, cui boni huius priuatio grauis nō videatur. Quorſum tamen lacrymæ? quorſum ſuſpiria? quorſum lamentationes, ſi nequaquam proſunt? ſi conuerſionibus globorum cę-

leſtium

lestium,qui aduersus voluntates nostras conuertuntur, obsisti non potest? si ita præpotenti Deo placuit, vt hoc ipso bono priuaremur? si, quantum nostra caussa dolemus,tantum eius ipsius caussa gaudere debemus,quòd, posteaquàm quinque, ac sexaginta annos christiane uixit, etiam christiane mortuus sit,feliciterq. in cælum penetrauerit , relictis ex præstantissima vxore Marieta,Marci Zenì summi Senatoris filia,summę expectationis filiis, Marco, Nicolao, Iacobo, iuuenibus ad imitationem præstantissimorum maiorum , & ad summam gloriam natis? Quamobrem,illustrissime Prętor,Magnificentissimi Sapientes,ornatissimi Auditores, simul omnes consolationem percipiamus: in eius voluntate , cuius nutu cęlum, terra,mariaq. reguntur,conquiescamus : Hieronymi Suriani mœstissimos filios,& propinquos , iustissimoq. mœrore cõfectos, quantum possumus,consolemur: eius memoriam beneuolentia perpetua,atq. obseruantia colamus sempiterna.
Habita in Cathedrali Ecclesia XI.Kal.Octobris,M.D.XCVI.

De oratore ex Gymnasio Patauino Venetias accersito ad Laurentium Lauretum Episcopum Adriæ in funere exornandum. Cap.XVII.

LAurentius Lauretus,Adriæ Antistes , cupiens dignitatem honorari Episcopalem, quam gesserat quàmdignissime , opinionemq. habens de Gymnasio Patauino excellentem, ut nihil hinc nisi perfectum ingenio, elaboratum industria, posset proficisci, cum laboraret incommoda valetudine , ac testamentum faceret, heredibus suis , Reuerendis Patribus Carmelitanis Venetis,ac Procuratoribus testamentariis, clarissimis Patriciis Venetis,Ioanni Lippomano, Benedictoq. Taliapetræ mandauit,vt, siquid de ipso factũ esset, ad honorandum corpus suum ego,qui veterem eloquentiam in Gymnasio profiterer Patauino, accerserer; satisq. amplum ei negotio præmium proposuit. quod negotium cum mihi magis propter munus,quod obeo explicandæ in hoc Gym. Humanitatis,& Rhetoricæ Græcæ, & Latinæ, quàm propter vllã præstantiam meam obtigisset; tametsi ipsum prius recusaueram, non solum quia inuidum esse existimabã id pręripi tam multis, tamq. excellentibus litteratis viris,qui Venetiis eloquentiæ,

tiæ,

tiæ, ac ſapientiæ laude florerent, ut ad eum reſcripſeram, qui prior ad me per litteras petierat, admodum reuerendum, & clariſſimum Theologum, Venetæ Prouinciæ in Carmelitana Religione præſtantiſſimum, & benignisſimum Adminiſtrũ, Gregorium Canalium; verum etiam quia ex pedibus valde laborarem; & ob id me domi continerem, nec facile obire hu iuſmodi munus poſſem; accederetq. etiam illud impedimẽ ti, quòd explicationes publicę appropinquarent, quas Docto ribus publice docentibus deſerere minime licet: tamen uno, atq. altero nuncio ad me miſso, ut id oneris ſubirem, promiſ ſaque mihi omni commoditate ad iter conficiendum: quoniam apud litteratos Venetos eam habebam excuſationem, quòd Rhodiginus ad exornandum Epiſcopum Adrienſem, & Rhodiginum proficiſcerer, non vt eis ullam gloriam præ riperem, ſed vt officium Epiſcopo meo debitum præſtarem; diuinoq. beneficio pedibus tantum, non etiam lingua male affectus eram; atq. illuſtrisſimi Moderatores Gymnaſii, Iaco bus Fuſcarenus, Ioãnes Superantius, Paullus Paruta, Di. Mar ci Procuratores iis, quos modo dicebam, Reuerendis Patribus Carmelitanis, & Procuratoribus Teſtamentariis conceſ ſerãt benigniſſime, vt illis poſſem gratificari, etiam vacando per aliquot dies à publicis explicationibus: permiſi me exorari, ſumptiſq. duobus diebus ad me comparandum, tertio die Venetias me contuli, & quarto eam habui orationem, quæ edita eſt ſcilicet IIII. Non. Februarij. 1598. in Templo Carmelitarum.

De ingreßu in Theatrum ad ſpectandam Anatomen, & honore Anatomici. Cap. XVIII.

CVm in Theatrum Anatomicum ad ſpectandàm Anatomen non niſi ijs ingredi liceret, qui certam pecuniam ſoluerent, S. C. factum eſt, vt omnibus pateret ingreſſus ſine vlla numorum ſolutione; & ad ſumptus faciendos ipſi Anatomæ neceſſarios quotannis ex vectigalibus Gymnaſio aſſignatis viginti ducati, prout vrgeret neceſſitas ab Anatomico agno ſcenda, quattuor ſcilicet floreni in ſingulas hebdomadas, ijs darentur, qui ab Vniuerſitate in principio publicarum explicationum ad id negotij fuiſſent conſtituti, vel tardante ele-

ctionem

ctionem Vniuerſitate vſque ad diem decimum quinctum Nouembris, duobus, qui ab ipſo Anatomico eſſent ſuppleti; ad quem declaratum eſt pertinere eorum ducatorum diſtributionem, prout ei neceſſarium videretur, vel, ſiqua ipſorum pars ſupereſſet, eorumdem in vſus neceſſarios reſeruationem ad Theatrum conſeruandum, atq. adornandum, ſemper ſub cuſtodia eius futurum, qui Anatomen in Gymnaſio profiteatur. Quoniam vero propter maius ipſius Anatomes decus, atq. ornamentum an. 1584. eius explicatio facta fuerat ordinaria, quales nimirum ſunt aliæ primariæ explicationes Theoricæ, & Practicæ Medicinæ: iccirco mandatum eſt, vt in rotata pagina profeſſorum ſequentibus annis peruulgāda talis explicatiò inter ordinarias poneretur, quoniam id par eſſet, & ſeruari etiam antiquitus conſueuiſſet. Quæ cauſſa fuit, quam obrem an. 1597. ipſe Anatomicus in ipſa rotata pagina ante Philoſophos ordinarios cœperit nominari.

Laudatio Di. Lucæ. Cap. XIX.

HOdierno die, Patres ampliſſimi, qui Di. Lucæ eſt conſecratus, de ipſo Di. Luca Tutelari Medicorum orationem habebo; quaſq. laudes ne ſummi quidem oratores enumerare, nedum exornare queunt, eas ego dicendo adumbrabo; nō vt vos aliquid doceam ſapientiſſimos viros, per totum terrarum orbem celeberrimos, ſed vt earum rerum, quas optime nouiſtis, grata commemoratione animos veſtros oblectem: non quòd vir ſanctiſſimus humana egeat laudatioue, qui cæleſti perfruens beatitudine humanam poſtulare gloriam minime videtur: ſed vt hoc officium ei meritiſſimo præſtetur, noſtræ in eum obſeruantię, noſtræ venerationis, noſtræ pietatis argumentum. Itaque quàm breuiſſime in memoriam veſtrā reuocabo Sanctum Lucam Antiochenum non ſolum egregium Medicum, verum etiam præcellentem pictorem, pium diſcipulum, pręſtantem rerum ſacrarum hiſtoricum, excellentem martyrem extitiſſe. Natus enim Antiochiæ, loco nobili, & celebri quondam vrbe diuino afflatu nomen Lucę, boni quoque aliquando tributum, adeptus eſt, vt diuinitus ſignificaretur ſacrum illud inſigne, quod inter illa quattuor Euan

geli-

geliſtarum inſignia, primum Ezechieli, deinde Ioanni Euangeliſtæ diuino plane ſpiritu demonſtrata, & à Sanctis Patribus declarata ab omnibus ei datum eſt. Faciem enim bouis, à quo ipſe Euangelium auſpicatur, ei merito pij homines tribuerunt; & ob id fortaſſe maiores noſtri Inſigne Gymnaſii Patauini bouem eſſe voluerunt, nimirum vt indicarent, optimarum artium ſtudia, quorum publice tractandorum à die die feſto Di. Lucæ initium fiebat, ſub tutela eſſe ipſius Di. Lucæ habentis Inſigne bouis; qua inſigni appellatione alter quoque ſtudioſorum Tutelaris Di. Thomas per illam celebrem vocem eſt nuncupatus; Hic bos mugitum edet, qui per vniuerſum terrarum orbem audietur; vt (tametſi alia commemoratur ratio appellationis) merito etiam Gymnaſium Patauinum à duobus Tutelaribus ſuis, Di. Luca, & Di. Thoma nomen accepiſſe bouis videatur. Cum autem Philoſophiæ ſocia quædam ſit Medicina, poſteaquàm Di. Lucas Philoſophiam cognouit, vitæ ducem, virtutis indagatricem, expultricem vitiorum, inuentricem legum, magiſtram morum, & diſciplinæ; in Medica mirabiliter excelluit facultate, & non ſolum corporum pertractauit curationem, verum etiam animorum, vt, quemadmodum teſtatur Di. Hieronymus, omnia verba illius in Euangelio animæ languentis ſint Medicina; &, quemadmodum ait Nicephorus, pro corporum curatione animarum Medicus factus ſit. O præſtantiſſimum, & præcellentiſſimum Medicum, vtriuſq; curationis peritiſſimũ, omnibus Medicis imitandum. Quid? quòd imagines Seruatoris generis humani, & Beatiſſimæ Dei genitricis, & Di. Petri, & Di. Paulli, ad quorum imitationem ſe effinxerat, vt in animo ſibi, & corde pinxit, atq. formauit, ſic per quaſi viuentes, & ſpirantes picturas in tabellas prope viuis coloribus tranſtulit, atq; tranſcripſit, ita vt illæ eſſe quodammodo viuentia corpora, & diuinitatẽ quandã præ ſe ferre viderentur? Fuiſse .n.eũ diuinum pictorẽ, & Nicephorus, & alij memoriæ prodiderunt. Eundẽ vero inter duos, & ſeptuaginta diſcipulos Dñi miſſos ad prædicandum ponit Epiphanius, & diſcipulum Di. Paulli extitiſſe, tã certum eſt, quàm quod certiſſimũ. Etenim cum Paullus ille Tarſenſis, qui antea Chriſtianam fidem acerrime inſectatus, poſtea eiuſdem acerrimus fuit propugnator,

per varias terrarum partes peregrinaretur prædicans Euangelium Dei, ac Troadem peruenisset, ei quàmplurimos, ac innumerabiles homines ad christianam religionem admirabili, ac diuina eloquentia sua conuertenti adhæsit Lucas, eũq. postea in illa peregrinatione perpetuo comitatus est, ab eo modo frater, modo ipsi charissimus nuncupatus, modo propter fidem, modo propter beneuolentiam commendatus, & Romam etiam perductus, ac post martyrium præceptoris sui in Dalmatia, in Gallia, in Italia, in Macedonia prædicatoris munere constantissime functus. O virum Sanctissimum, omnium vocibus, ac litteris deprędicandum. Cum autem anno Christi quinquagesimo octauo in Achaia, & Bœotia Cerinthus, Merinthus, aliiq. pseudoapostoli, & falsi scriptores fabulas quasdam disseminassent, & genealogias, ac quæstiones non nullas peruulgassent, veritatemq. Christianę fidei subuertere conati essent; quemadmodum Matthæus hebraice, & Hebræis; ac Marcus, vel vt putauit Di. Hieronymus Græce, & Latinis, vel vt alii tradiderunt latine, & Latinis Euãgelium scripserat: ita hortante Paullo Lucas græce, & Gręcis conscripsit ad Christi veritatem illis in regionibus constituendam; quibus postea accessit Ioannis Euangelium græce scriptum, & antiquitus hebraice conuersum. Litteris igitur consignauit Lucas Euangelium illud, quod Di. Paullum honoris caussa nominasse Euangelium suum, Tertullianus, & Di. Hieronymus testantur; misitq. ad Theophilum Antiochenum ciuem suum, quem optimum appellauit. Anno autem sexagesimo secundo opus inscriptum Acta Apostolorum perfecit vsque ad quartum, vel quintum Neronis annum, eidemq. Theophilo dicauit. Quibus in historiis, dici non potest, quanta cautione vsus sit, vt Euangelium, sicut audiuerat non solum à Paullo Apostolo, qui cum Domino non vixerat, verum etiam à ceteris Apostolis, qui à principio eum viderant, & administri fuerant sermonis; diligentissime narrauerit: vt in Actis Apostolorum à rebus illis conscribendis, quibus ipse nõ interfuisset, sæpenumero se abstinuerit, ac paucis agere, quàm veritatem uel in minimum discrimen adducere, vel aliqua ex parte lædere maluerit: vt absolutissimi, & perfectissimi historici munus obiuerit. O viri præstantiam singularem, ac prope

pe diuinam. Quam diuinitatem ipſe etiam declarauit martyrio ſuo ſanctiſſimo, tunc cum in vltima ſenectute ducens vitam coelibem, & agens annos ætatis ſuæ quattuor, & octoginta, Deo ſpiritum reddidit, & ipſo martyrio vitam finiuit, vt inter ceteros teſtatus eſt Gregorius Nazianzenus, qui eum cũ martyribus enumerauit, & Gaudentius Epiſcopus, qui eundem matyrem fuiſſe ad Patras, Achaiæ vrbem, memoriæ prodidit, & Nicephorus, qui à diuini verbi contemptoribus ipſum ex fructiferæ oleæ arbore ſuſpenſum fuiſſe, quòd aridi ligni, vnde crux fieret, copia non eſſet, narrauit; miraculaq. in monumento eius edita, ac reliquias Byzantium translatas commemorauit: & Michael Glicanus, & Gregorius Cedrenus, & alii, qui unguentum medicum ex membris Beatiſſimi Martyris ſcaturiiſſe, eoq. ſigno ipſius reliquias fuiſſe repertas tradiderunt. Merito igitur, patres ampliſſimi, virum ſanctiſſimum Lucam Antiochenum, Medicum, Pictorem, Diſcipulum, Hiſtoricum, Martyrem omni veneratione colendum veneramini. Merito in eius honorem congregamini. Merito eum in Chriſtianam Remp. beneficentiſſimum ſuſpicitis, & admiramini; Tutelaremque veſtrum cum omnibus laudibus efferendum, omnibus honoribus afficiendum, omni prædicatione celebrandum exiſtimatis, tum vero, tamquàm facem lucidiſſimam vobis prælucentem ſequimini. Quod dum perpetuo facietis, vt facere ſine dubio debetis, vniuerſo huic Collegio apud Deum Opt. Max. ita beatiſſimus pater fauebit oratione, ac precibus ſuis, vt quod per vos aſſequi nõ poteſtis, per ſanctiſsima eius merita conſequamini.

Quę essent præmia Doctorum Gymnasii Patauini an. 1598. Cap. XX.

1	BArtholomæi Syluatici explicatoris Iuris Canonici matutini in primo loco Floreni sexcenti.	600
2	Antonij Zonchæ in secundo centum quinquaginta.	150
3	Thaddæi Pisonis Soaciæ in tertio viginti.	20
4	Sebastiani Monticuli explicatoris Iuris Canonici in primo loco quadringenti quinquaginta.	450
5	Angeli Saxij in secundo centum.	100
6	Vbertini Milliarij in tertio viginti.	20
7	Angeli Matthæacij explicatoris Iuris ciuilis ordinarij matutini in primo loco sexcenti.	600
8	Ottonelli Discalcij in æqualitate primi loci quingenti quinquaginta.	550
9	Guidi Panciroli explicatoris Iuris Ciuilis ordinarij vespertini in primo loco mille sexcēti octoginta.	1680
10	Ioachimi Scaini in secundo quingenti.	500
11	Claudij Curtiuii in tertio viginti.	20
12	Victoris Saxoniæ explicatoris Criminalium centum decem.	110
13	Io. Baptistę Syluatici explicatoris Feudorum quinquaginta.	50
14	M. Antonij Ottellij explicatoris Pandectarū ducēti.	200
15	Fabricij Cæconij explicatoris Institutionum in primo loco centum sexaginta.	160
16	Octauij Liuelli in secundo quinquaginta.	50
17	Ioannis Chartularij in tertio viginti.	20
18	Octauij Salgerij explicatoris capitis de Regulis Iuris sexaginta.	60
19	Ioannis Leonissæ explicatoris Tabellionatus centum.	100

1 ANgeli Andronici Theologi ex doctrina S. Thomæ centum octaginta. 180
2 Hieronymi Pallanterij Theologi ex doctrina Scoti centum octoginta. 180
3 Alphonsi Soti explicatoris Sacræ Scripturæ centum viginti quattuor. 124
4 Liuij Leonij Metaphysici ex doctrina S. Thomæ sexaginta. 60
5 Saluatoris Bartolutij Metaphysici ex doctrina Scoti centum octoginta. 180
6 Horatij Augenij Medici Theorici ordinarij in primo loco nongenti. 900
7 Aemilij Campilongi in secundo quadringenti. 400
8 Alexandri Massariç Medici Practici ordinarij in primo loco mille 1000
9 Herculis Saxoniæ in secundo sexcenti. 600
10 Francisci Piccolominei philosophi ordinarij in primo loco mille quadringenti. 1400
11 Cæsaris Cremonini in secundo quadringenti. 400
12 Annibalis Bimbioli Medici Theorici extraordinarii in primo loco quadringenti. 400
13 Nicolai Triuisani in tertio viginti. 20
14 Thomæ Minadoi Medici Practici extraordinarij in primo loco ducenti. 200
15 Alexandri Vigontiæ in secundo quadraginta. 40
16 Io. Petri Peregrini in tertio viginti. 20
17 Camilli Bellonij philosophi extraordinarij in primo loco centum quinquaginta 150
18 Angeli Portinarij in tertio viginti. 20
19 Ioannis Bellonij explicatoris philosophiæ Moralis centum quinquaginta. 150
20 Hieronymi Fabricij, explicatoris Chirurgiæ, & Anatomes mille centum. 1100
21 Andregeti Andregetii explicatoris libri tertij Auicennæ viginti. 20
22 Prosperi Alpini explicatoris simplicium in Scholis ducenti. 200

23 Iac.

23 Iac. Antonij Cortusii ostensoris simplicium in horto Medicinali ducenti. 200

24 Iulij Librij explicatoris Logicæ in primo loco quadringenti. 400

25 Faustini Summi in secundo trecenti. 300

26 Iacobi Alexij in tertio viginti. 20

27 Galilei Galileii explicatoris Mathematicarum disciplinarum centum octoginta. 180

28 Antonij Riccoboni explicatoris Humanitatis Græcæ, & Latinę sexcenti quinquaginta. 650

De stationario, seu Librario, & Typographo Vniuersitatis Iurisstudiosorum. Cap. XXI.

1588 CVm Alexander Puteus Pedemontanus esset Prorector Substitutus Vniuersitatis Iurisstudiosorum, ex publico decreto in locum Simonis Galignani, qui erat Stationarius, seu Librarius ipsius Vniuersitatis, electus est Laurētius Pasquatus Patauinus, factusq. Stationarius, & Librarius, ac Typographus eiusdem Vniuersitatis. In quem vt illa se gratā ostenderet virum promptissimum, & paratissimum ad gratificandum illi, ac satisfaciendum quibuscumq; rebus posset pro virium suarum tenuitate, legitime congregata, procurante id in primis, & proponente, ac suadente Alexandro Puteo Pedemontano Prorectore Substituto, decreto suo cunctis Consiliariorum suffragijs approbato, eum declarauit eius, qui modo nominatus est, Simonis Galignani successorem, & Typographum suum amantissimum, statuitq. ipsum gaudere debere omnibus, & singulis priuilegijs, quęcumq;, qualiacūq;, & quantacumq; ipsi Vniuersitati à Serenissimo Principe, & Senatu Veneto concessa sunt, æque ac si esset vnus de Doctoribus, & Scholasticis ipsius Vniuersitatis (quem etiā honoris caussa Scholasticum appellauit, idest, Scholasticis priuilegijs gaudentem) fruiq. immunitatibus, & exemptionibus vectigalium, & portoriorum, atq. omnium, quæ nomine Datij, & Gabellæ denotantur; ac esse immunem, & exemptum ab omni Datij, & Gabellæ solutione cū omnibus bonis suis, & vniuersa familia sua; litterisq. datis sigillo suo signatis, sub nomine Matriculæ hortata est, ac iussit omnes, & singulos publicanos, quos appellant Datiarios, Pallaterios, & Vectigalibus Pręsidentes Serenifs. Reip. Venetę, vt ipsum Laurentium Pasquatum, & nuncios eius cum bonis, & rebus suis, cuiuscumq; generis extiterint, ad vsum suum, & familię suę necessarijs ire, transire, emere, cōducere absq; vlla Datij, & Gabellæ solutione permittant, prout iure, & ex statutorum forma debent efficere, & obligati sunt, proposita pœna librarum centum, si cōtra fecerint.

FINIS.

Errata grauiora sic corrigenda: in leuioribus iudicium adhibendum.

Pag. 14.a. Iurius Iuris. 24. a. MORALIVM NATVRALIVM. 27.a. Fr. Stephanus Carmelitanus. Fr. Stephanus Facinus Cremonensis Carmelitanus. 32.b. Talentos Talento 38.a. cap VI Cap IX. 43.b. execeentem exercentem. 48.b. perfoui perfrui. 54.a. siuire iure. 67.a. Chilibeito Philiberto. 69 a. red distit reddidit. char ssimus charissimus 74 a Lucouico Ludouici. 81.a. babuerunt habuerunt 91.a dares daret 93.b. adesse abesse. 98 a introductionem introductione. 109.a. progellas pagellas. 116.a. igiiur igitur. 126 a. um cum 131.b. Deo soleo. 134.a di'arent dictitarent.

